

భారతి

సాహిత్య
మాసపత్రిక

సెప్టెంబరు
1985

భారతీయ శిల్పముల గుహ్యములు, గణములు
డా. ఇంగువ కార్తికేయ శర్మ

శ్రీ

విజయ బాపిసీడు

బత్తుల వెంకటనారాయణ సమర్పించు నాగార్జున ఆర్ట్ పిక్చర్స్

ధొంగల్లో ధోర

ఎ.సారథి

S.P.బాలసుబ్రహ్మణ్యం • సత్యానంద్ • M.V.రథు • చి.యస్.వి.నరసింహారావు

ప్రజల రేపటి సౌభాగ్యానికి నేటి పీర్లెస్ జట్టు కృషి

లక్షలాది కుటుంబాలు ముఖ్యంగా తపాలా ఆఫీసులు, బ్యాంకులు లేవ మారుమూల గ్రామాలు ప్రాంతాల నివసించేవారి చిన్న మొత్తాల సాదువుకు పీర్లెస్ దోహదం చేస్తుంది.

సర్టిఫికేట్ హోల్డర్లు చెల్లించిన పూర్తి మొత్తాన్ని పీర్లెస్ తిరిగి ప్రభుత్వ ఆదీనములో అంటే జాతీయ బ్యాంకుల లో ఫిక్సిడ్ డిపాజిట్లు లేదా జి. పి. వోల్టర్ల రూపంలో మదుపు చేయడం వల్ల ప్రభుత్వం ఈ మొత్తాలను జాతీయ సంక్షేమానికి వినియోగించేందుకు వీలు పడుతుంది. సర్టిఫికేట్ హోల్డర్లకు చెల్లించేందుకు తప్ప మిగతా సందర్భముల లో ఈ మొత్తాలనుంచి డబ్బు తీసే వీలు పీర్లెస్కు ఉండదు. కావున కష్టించి కూడపెట్టుకొన్న సర్టిఫికేట్ హోల్డర్ల సొమ్ముకు పూర్తి భద్రత వుంది. పీర్లెస్వారి చికిష్టమైన సంక్షేమ పథకాలద్వారా విద్యావంతులైన నిరుద్యోగులెందరో స్వయంవృత్తి పొందగలుగుచున్నారు.

ప్రజల జీవితాలలో ముడిపెట్టుబడిన పీర్లెస్ ప్రజల ఆర్థిక సౌలభ్యాన్ని మెరుగుపర్చేందుకు దీక్ష బద్ధమై యున్నది.

భారతదేశంలో అతి పెద్దదైన హాస్ బ్యాంకింగ్ పొదుపు సంస్థ

Estd 1932

ది పీర్లెస్ జనరల్ సైనాన్స్ అండ్
ఇన్వెస్టుమెంట్ కంపెనీ లిమిటెడ్

రిజిస్టర్డ్ ఆఫీసు : 'పీర్లెస్ భవన్', 3, ఎస్ఎస్ఎన్ఆర్ ఈస్ట్, కలకత్తా-700 061.

ప్రభుత్వ ఆదీనంలోగల
మొత్తం పెట్టుబడి
రూ. 600 కోట్లకు
మించినది

భారతి

మాసపత్రిక

శివలెంక శంభుప్రసాద్
సంపాదకుడు
(1938 - 1972)

సెప్టెంబర్-1985

సంపుటము : 62

సంచిక : 9

చిత్తపత్రిక వెల వాలుగు రూపాయలు

స్వవిషయం!

ఈ నెల నుంచి భారతి ఉత్పత్తిలో కొన్ని మార్పులు మొదలవుతున్నాయి: ఇవి చదువరులకి సచ్చగలవని అనుకుంటున్నాము. రాసేవారూ, చదివేవారూ - వీరి ఆదరణ ఉంటేనే భారతి మరింతగా ఆభివృద్ధి చెందగలదు!

ఒకప్పుడు భారతిలో కథలూ, నవలలూ పుష్కలంగానే ఉండేవి. ఎందుకో గాని క్రమంగా ఇవి తగ్గుతూ వచ్చాయి. మళ్ళీ వీలయినన్ని కథలని (చిన్నవాటినీ, పెద్దవాటినీ కూడా) వేసి భారతి చదివేవారిసంఖ్యని పెంచాలని అనుకుంటున్నాము!

కవిత్వం, రాజకీయాలూ, చరిత్రా, చర్చలూ, కథలూ, నాటకాలూ, ఆర్థిక విషయాలూ - వైజ్ఞానిక విశేషాలూ - వీటికి సంబంధించిన రచనలూ తగిన పాళ్లలో ఉంటేనే భారతి చెయ్యగలిగిన సాహిత్య సేవ సమగ్రంగా ఉండగలదని మా నమ్మకం.

మాసపత్రికలకి వచ్చే రచనలని పరిశీలించి నిర్ణయాలు తీసుకోవటానికి కొంత ఆలస్యం కాక తప్పదు కాని ఈ నిర్ణయాలని వీలయినంత త్వరగా తీసుకోవటానికి ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి.

గడిచిన ఆరు దశాబ్దాలలో భారతి తెలుగువారి సంస్కృతికి ప్రతిబింబంగా ఉండటానికి ప్రయత్నిస్తూ వచ్చింది. తెలుగువారు ఏ విధంగా చూసినా భారతీయులేనని ఈ సందర్భంలో మరొకసారి గుర్తు చేసుకోవచ్చు. టెలివిషన్ వంటి ప్రచార సాధనాల ఆభివృద్ధితో భూగోళం అంతా ఒక గ్రామంగా మారిపోతోందని ఇటీవలే ఒక పాశ్చాత్య మేధావి అంటే అంతకీ కొంచెం ముందు ఒక గొప్ప దార్శనికుడు మానవుడికి విశ్వాన్ని గురించి తెలుస్తున్న దాని పరిధి పెరిగిన కొద్దీ అతని భావాలు మరింత సంక్లమితం అయిపోతున్నాయని బాధపడ్డాడు. ప్రపంచం అంతటా చెలరేగుతున్న దౌర్జన్యాల బెర్క్రాండ్ రస్సిల్ అన్న మాటలలోనే ఎక్కువ నిజం ఉందని అనిపించేట్లుగా ఉన్నాయి. అయితే, ఇటీవల అకాలీలతోనూ, అస్సామ్ ఉద్యమకారులతోనూ ప్రధాన మంత్రి శ్రీ రాజీవ్ గాంధీ సాధించిన ఒప్పందాలు మాత్రం ఆశాజనకంగా ఉన్నాయని అనక తప్పదు. ఇంత వైవిధ్యం కల భారతదేశంలో శాంతియుత సహజీవనం ఈ మాత్రంగా కొనసాగటమే ఒక విశేషం అని కొందరు పాశ్చాత్యులే అంటూ ఉంటారు. కనీసం, ఈ విషయంలోనయినా భారతీయులు ఇతరులకి మార్గదర్శకులుగా ఉండగలరనే, పంజాబు సమస్య పరిష్కారం కాగలదనీ ఆశపడుతున్న వారికి సంత హర్షం దీనింగ్ లోంగో వాల్సిని సిక్కు దౌర్జన్యవాదులు హత్యచెయ్యటం ఒక ఘోరమయిన ఆఘాతంగా తోచకతప్పదు. అయినా, పంజాబులో ఏర్పడిన సంక్షోభం ఎప్పటికయినా సమస్య పోగలదని ఆశించనివారూ ఉండరు.

విషయానుక్రమణిక

సెప్టెంబర్ : 1985

జనావాసాలలో మృత్యువు నీడలు :	శ్రీ సోమసుందర్	6
మహా మేధావి మానవేంద్రనాథ్ రాయ్ :	శ్రీ పండ్రంగి రాజేశ్వరరావు	7
పెద్దలకు మాత్రమే :	శ్రీ ఇచ్చాపురపు రామచంద్రం	10
ఆకాశనేత్రం :	"శిఖామణి"	13
మా పూరు :	డా. తంగిరాల వెంకట సుబ్బారావు	
శారద నిర్ణయం (పెద్ద కథ) :	"అన్నపూర్ణ"	14
మనో సంజీవని :	శ్రీమతి మందరపు హైమవతి	19
జెండా ఓ ఖైదీ :	శ్రీఖమ్మిషన్	22
ప్రేమ-కామం :	శ్రీ రామినేని ఫణి	
ప్రాచీన గ్రీకుల ఆహేతుక భావసరణి :	"తె"	24
నా చూపుల లో పలి వెలుగు :	"ప్రియదర్శి"	34
వెంకన్న :	శ్రీమతి గోళ్లమూడి లలిత	35
అందగాడు తెలక్ :	శ్రీ సి. పీర రాఘవులు	38
తొలి సోపానం :	"బాలాజీ"	39
సమిధలు (సీరియల్) :	శ్రీ దిలావర్	40
భారతీయ శిల్పముల గుహ్యము.		
గణములు వీరిశక్తి-ప్రాభవము :	డా. ఇంగువ కార్తికేయ శర్మ	44
సంతాప సభ :	మూలం : శ్రీమతి నందినీ శతపథి	
	తెలుగునేత : బాసంగి శ్రీరాములు	48
	శ్రీ కందుకూరి శ్రీరాములు	50
నన్నర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించు :		
ఒక అముద్రిత నిఘంటువు "దేశ్యాంధ్రనామ	శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి	52
సంగ్రహం" కృష్ణయ నామ ధేయ ప్రణీతం :	డా. సి. వి. కొండయ్య	55
అన్నీ కాలిపోవలసిందేనా? :	శ్రీ కె. కిశోరుబాబు, శ్రీ కె. ఆశోకుబాబు	
ఎడారి భూమి :	శ్రీ బి. ఎన్. శాస్త్రి	56
సదర్ షాపూర్ శిలా శాసనము :	శ్రీ ఘండికొట బ్రహ్మజీరావు	59
అలనాటి ఆల :		
ప్రబంధ రత్నాకరము చతుర్థా శ్వాసము	ఆచార్య కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తి	60
ప్రత్యంతర విశేషములు :		
కలగూర గంప		70
గ్రంథ విమర్శలు		76

ముఖచిత్రం :

హేరంబ ప్రభు

చిత్రకారుడు : శ్రీ యస్. కాశీ విశ్వేశ్వరరావు

భారతి

చిన్న నవలల పోటీ!

భారతీయ సంస్కృతిలో ఒక భాగమైన తెలుగువారి సంస్కృతికి ప్రతిబింబంగా ఉంటున్న భారతి సాహిత్య మాసపత్రికలో చిన్న నవలల పోటీ పెడుతున్నామని తెలుపటానికి సంతోషిస్తున్నాము. పోటీలో పాల్గొనే రచయిత్రులూ, రచయితలూ క్రింది నిబంధనలని తప్పనిసరిగా పాటించవలసి ఉంటుంది.

* నవల యితీవృత్తం తెలుగువారి సామాజిక జీవితానికి సంబంధించినదై ఉండాలి.

* నవల నిడివి అరవై అరబ్బిపులకి మించి ఉండరాదు. కాగితానికి ఒక వైపునే యింకోపేజీతో కాని బాల్ పేజీతో కాని రాయాలి. నవల వ్రాత ప్రతిపైన "చిన్న నవలల పోటీకి" అని స్పష్టంగా రాయాలి.

* అనువాదాలు, అనుసరణలు, కావీ నవలలు పంపరాదు. గతంలో ప్రచురించబడిన, అకావళులో ప్రసారం అయిన నవలలని పంపరాదు. ఇతర పత్రికల పరిశీలనలో ఉన్నవాటిని అసలే పంపరాదు.

* రచయిత్రులూ, రచయితలూ వ్రాత ప్రతులతో పాటు రచన తమ స్వంతమేనని పేర్కొంటూ హామి పత్రం విధిగా జతపరచాలి. హామి పత్రంలోని రచనలు పరిశీలించబడవు. రచయిత(త్తు)లు కలంపేరు వాడినా తమ అసలుపేరు, పూర్తి చిరునామా స్పష్టంగా రాయాలి.

* పోటీలో గెలుపొందిన రచయిత(త్తు)లు తమ ఫోటో, జీవిత విశేషాల ప్రచురణకి అంగీకరించవలసి ఉంటుంది.

* రచనలపై వచ్చే ఎటువంటి పేచీలకైనా రచయిత(త్తు)లే బాధ్యత వహించవలసి ఉంటుంది.

బహుమతుల వివరాలు.

సంపాదకుని ఎన్నికలో ఉత్తమంగా వచ్చిన నవలలకి బహుమతులు లభిస్తాయి. బహుమతుల నిర్ణయంలో సంపాదకునిచే తుది తీర్పు. ఈ విషయంలో ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలకి తావులేదు.

మొదటి బహుమతి : రు. 2500

రెండవ బహుమతి : రు. 2000

మూడవ బహుమతి : రు. 1500

పోటీకి అందిన నవలలలో సాధారణ ప్రచురణకి యోగ్యమైనవి ఉంటే వాటిని ప్రచురణకి స్వీకరించి పీలు వెంబడి ప్రచురించడం జరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని ఆయా రచయిత(త్తు) లకి ఉత్తరాల ద్వారా తెలియ జేస్తాము. ప్రచురణకి స్వీకరించబడని నవలలని తిప్పి పంపాలని కొరుకునేవారు తగిన తపాలా బిళ్లలు అంటించిన పూర్తి చిరునామా గల కవరును విధిగా జతపరచవలసి ఉంటుంది.

నవలలు చేరవలసిన ఆఖరుతేది : నవంబర్ 30

పోటీకి పంపే చిన్న నవలలని సంపాదకుడు, భారతి సాహిత్య మాసపత్రిక, ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయం, గాంధీనగరం, విజయవాడ-520003; అన్న చిరునామాకు పంపాలి. వ్యక్తుల పేర పంపరాదు. కవరు పైభాగంలో భారతి-చిన్న నవలల పోటీకి" అని మరచిపోకుండా రాయాలి.

* రచయిత్రులూ, రచయితలూ ఉత్సాహంగా ఈ పోటీలో పాల్గొని దీనిని జయప్రదం చేయగలరని ఆశిస్తున్నాము.

-సంపాదకుడు

జనావాసాలలో మృత్యువు నీడలు

ఓశత్రూ !

మానవతా విద్యేషి !....

ఎన్ని బాంబులు కురిసే

కలకలలాడే ఎన్ని యిళ్ళు కూల్చి

ఎన్ని గుండెల కలనాదాలు విరిచి

ఎన్ని మాధుర్య మానుషగానాలు చీల్చి

ఏం సాధించావు చివరికి ?

ఏం మిగుల్చుకొన్నావు నీకోసం ?

జీత శ్రేణుల రక్తసిక్తవదనాలలో

అజీతనేత్రాల దురంతాక్రోశాలు....

జనావాసాలలో మృత్యువు నీడలు....

నగరాల విధులనిండా

రాబందులు తింటున్న శవాలు....

చర్యం కోల్పోయి తెల్లగా మెరిసే పుర్రెలు....

పురాకృత సంకల్పాలతో లేచి

విజయాలు సాధించుచూ కంకాళాలు....

హే మానవతా విద్యేషి !

ఏం సాధించావు చివరికి ?

అంతటా సంక్తుభిత జీవవదార్థాలు....

విషహాసాల సంక్లిష్టకాలు పార్శ్వవాలు....

ఇది పునస్పృష్టికి జరిగే క్రతువా ?

కాదు, కాదు ! విషయము వికృతి ;

నిర్ద్విధంగా సాగే కారుమేఘాలు -

నిరంతరాయంగా కురిసే బీభత్సాలు ;

మనిషిని నిర్వీర్యమొనరించే

కర్తవ్యాలను నివృత్తంచేసే

నిస్సహాయ భయోత్పాతాలు....

కృతక నక్షత్రాల క్షతగాత్రాలు....

ఇది సర్వ జీవోత్కమణం !

సాంద్రాటన గర్భకుహరం !

మనిషి గుండెల్లోని

ఆదిమత్వాల వారసత్వాలు

అటువికత్వాలకు ఆవిష్కరణ !

పరస్పర హరణోద్వేగ దురాక్రమణ !

ఆశియా గుండెవంటి మధ్యప్రాచ్యం

కుమిలి కుమిలి ఏడ్చినపుడు, నెత్తురుపిడ్చినపుడు

అనాది ఆర్యత్వం మృగ్యమై

పర్యతాగ్రాల మృగత్వం నిలచినపుడు—

స్మితాధరాల స్మృతిగీతం నశించింది !

అసిత దిగంతాల అసురత్వం జృంభించింది !

ఆత్మ విమర్శమనసును పునీతంచేసే యాగాన్ని

దాన్ని ఆర్చేసిననాడే మనిషి పశువుగా మారింది

ఆయుధమే నర్వన్య పునుకొన్నదుర్బుహుర్తంలోనే

అంధస్వముద్రాల మునిగిపోయాయి మానవాక్షులు....

అహరహం దివ్యలోకాల కెగిరే వక్షులు....

వెదికి వెదికి ఏంలాభం ?

మహా తూన్యాన్ని ? రక్తాశ్రు మాలిన్యాన్ని ?

అచ్చయిన ప్రతి అక్షరమూ సత్యమేననీ

అనశోలియన్ వార్తానంధ అబద్ధాలు చెప్పదనీ

నమ్మేవాళ్ళంతా అమాయకులే కావచ్చు....

ఐనా యిదికాదా ? ఎన్నాళ్ళకీ ఆరనిదిచ్చు....

ఇరాక్ జనావాసాలపై క్షిపణులు నోరుతెరిచి

గర్జించినపుడు ఎందరు నిస్సహాయుల ఆహూతి ?

మృతులనంభ్య ఎంత అనేది కానేకాదు సమన్య

అంత్యాక్షరభేదానికే ఇంత ప్రళయోల్లాసం

జరగాలా అన్నదే ప్రశ్న ! అంతులేని శేషప్రశ్న.....

ప్రతిగుండెలలో ధమనుల మధురధ్వానం—

ప్రతిగుండెలలో సిరల విశ్రుతకలనస్వరం—

శాంతి....శాంతి....శాంతి....శాంతి.....

శ్రీ సోమసుందర్

మహామేధావి మానవేంద్ర నాథ్ రాయ్

జీవితం వ్యక్తి కేంద్రంగా వికసిస్తుందనే వాదానికి శ్రీ. యస్. యన్. తర్కాణము. ఎన్ని మార్పులు వచ్చినా ఆయన వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోలేదు. భయంకర విప్లవ వాదిగా జీవితాన్ని ప్రారంభించి మేటి కమ్యూనిస్టు నాయకుడుగా రూపొంది, మానవతా వాదిగా పరిణతి చెందాడు. మూడు ఖండములందరి వంద్రెండు దేశాలు ఆయన కార్యరంగము. ఆయన ఆయా దేశాలకు యాత్రికుడుగా వెళ్ళలేదు. అదేది అంతర్గత విప్లవ వ్యర్థమాలతో ప్రధాన పాత్రను చేపట్టారు. జాతీయాలకు సమతావాదానికి, విజ్ఞానానికి, జిజ్ఞాసకు, మానవతకు మార్గదర్శకులైరి. ఆయన జీవితము ఆశ్చర్య కరమైన సంఘటనలతో నిండి వుంది. అభిప్రాయ భేదం వచ్చినపుడు ఆరణ్య వాసం చెయ్యటానికి వెనుదీయలేదు. ప్రాథమిక విలువల నెన్నడూ విస్మరించలేదు. విజయం కోసం విలువ నెన్నడూ త్యాగం చెయ్యలేదు. మేధావిగా ఆయన విడచి వెళ్ళిన వారసత్వము నిరుపమానము, ఆయనను గురించి తెలుసుకున్న కొద్దీ వారి ప్రజ్ఞాపాటవాలు, హేతువాదము, స్వాతంత్ర్య ప్రయత్నము అవగాహన అవుతాయి.

ఈయన ది. 21-3-1887 వ సంవత్సరమున సంస్కృత పండితులైన పురోహిత కటుంబంలో జన్మించారు. తల్లిపాప సంతన సంస్కృతిని, సంస్కారాన్ని పుణికి పుచ్చుకున్నారు. వీరిలో మొదటినుంచి సంస్కరణ బీజాలు కూడా వుండేవి. ఇందుకు కారణం యజ్ఞోపవీతాన్ని విస్మరించిన ప్రముఖ బ్రహ్మసమాజ నాయకుడగు శివనాథశాస్త్రి యాయన తల్లికి పినతల్లిది. మత వారావరణంలో పెరిగారు. కుస్తీ పట్టటం చదరంగం ఆడటం యాయనకు ప్రీతి పాత్రము. వినాయక దామోదర సావర్కారు విప్లవ దర్శనం వల్ల వుత్తేజం పొందారు. ఐంకించంద్రబట్టి 'రచించిన' అనందమతం అనే నవల యాయనను ఆకర్షించింది రామకృష్ణమతం వల్ల కూడ ప్రభావితమయ్యారు, శ్రీ అరవింద హెచ్చుకులపతిగా నున్నప్పుడు కిలకత్తా యందలి జాతీయ కళా కాలలో విద్యార్జానం చేశారు. యుగంతర విప్లవ

సంస్థలో సభ్యులై మైనారిటీ తీరకుండానే రాజకీయ రోపిడిలో పాల్గొని ముద్దాయిగా వుండి పదివేల రూపాయల పూచీ కత్తుపై విరుదలై కోర్టుకు హాజరు కాకుండా పరారీ అయ్యారు.

ప్రథమ ప్రపంచ యుద్ధ సమయమందు భారత విప్లవ కారులకు ఆయుధాలను సేకరించటానికి ఇండినేషియా చైనా, జపాను దేశాలకు ప్రెంచి ప్యాసుపోర్టుతో పాదరు మార్చిన అనేపేరు పెట్టుకుని వెళ్ళారు. బ్రిటిషు, చైనా, జపాను, అమెరికా పోలీసులను కన్నుకప్పి అమెరికా చేరుకున్నారు. పోలీసు నిఘాను తప్పించుకునేందుకు ధనగోపాలముఖర్జీ సహాపై జన్మతః వచ్చిన నరేంద్రనాథ్ రట్టాచార్య అనే పేరును మానవేంద్రనాథ్ రాయ్ గా మార్పుకున్నారు. ఈయనను చూడగానే యదార్థమగు విప్లవకారునిగా గుర్తించి అచట ప్రవాసిగా వుండిన పంజాబు, కేసరి లాలా లజపతిరాయ్ ముగ్ధులయ్యారు.

కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంగణంలో సోషలిజాన్ని కూలంకషంగా అధ్యయనం చేశారు. అమెరికా మిత్రరాజ్యాం పక్షాన్ని యుద్ధంలో ప్రవేశించగానే యాయనను బ్రిటిషు ప్రభుత్వముపై కుట్రపన్నుతున్నారనే ఆరోపణపై అరెస్టు చేశారు. జామీనుపై విడుదలై తటస్థ రాజ్యమైన మెక్సికోకు పారిపోయారు. అచట సోషలిస్టు పార్టీని నిర్మాణముచేసి దానిని రష్యా వెలుపల ప్రథమ కమ్యూనిస్టు పార్టీగా రూపొందించారు. మెక్సికో అధ్యక్షుడైన కరంజాకు అనధికార సహా దారుడుగా వుండటాన్ని చూచి జర్మనీ ప్రభుత్వం యాయనకు నిధులను అందజేసింది. జాతీయాభిమానానికి తిరోదకాలిచ్చి అంతర్జాతీయ తను ఆంధ్రమవుతున్నారు. మెక్సికో యందలి విప్లవంలో పాల్గొని అచటనే స్థిరపడటానికి నిశ్చయించుకున్నారు. విప్లవాలు మేధావుల వల్లనే వస్తాయి, జాతీయ, బాషా, మతకక్షతలు వారిని అడ్డగించలేవు.

ప్రతి విషయాన్ని పరిశీలించి ఆకంఠం చేసుకనేవారు. ఇంగ్లీషుతో బాటు స్పేనిష్, జర్మన్. ప్రెంచి, రష్యను భాషలను నేర్చు

కున్నారు. అన్నిరంగాలలోను పస్తూన్న మార్పులను ముణ్ణంగా ఆకంఠం చేసుకున్నారు. ఆయన శైలి ఆదర్శాల్తో సరితుగేది. అన్ని విషయాలలోను నిష్పాతులనిపించుకున్నారు. కాని ఏ ఆభి

ప్రాయాలకు వ్యవస్థకు బానిస కాలేదు. ఆరడుగుల పొడవేగాక పుష్టికరమైన శరీరము. వచ్చిన అవకాశాలను సద్వినియోగంచేస్తూ శక్తియుక్తులు దీక్షాదక్షతలుగల ఆనాధార బహుత్వీకారాణించారు. ఆయన మాటలలోను ప్రాచీనలోను హేతువాదం పెనవేసుకు వుండేది.

లెనిన్ యాయనకు ముప్పదేండ్లి యువకునిగా కాక కాకబడిన ప్రాశ్నదేశపు మేధావిగా గుర్తించిరష్యా తీసుకురమ్మని మైకేల్ బోర్డిన్ ను మెక్సికో పంపారు. రౌత్యప్రతాంతో యూరప్ మీదుగా రష్యాలో జరుగుచున్న రెండవ అంతర్జాతీయ కమ్యూనిస్టు సమావేశానికి హాజరయ్యారు. ఈయన మార్కుదేశాలకు విప్లవ బ్యోతిగా మన్ననలు పొందారు. వలస రాజ్యాల్లో సోషలిజాన్ని ప్రెస్థానునుంది దిగుమతి కావాలనే లెనిన్ అభిప్రాయాన్ని ఐండించజాలియోద్యమంలో సమతావాదం తక్కువపాలుగా వుంటుందని వాదించారు. లెనిన్, స్టాలిన్ ల హయాములో ప్రముఖ కమ్యూనిస్టుగా పరిగణించబడ్డారు. తార్కికుడుగా గణితకెక్కటచేత పార్టీ పులికయగు 'ప్రాప్తా'కు ప్రామాణిక వ్యాసాలను వ్రాసేవారు. అధ్యక్షవర్గ సభ్యులుగా ఎన్నుకోబడిన వీరిని తామెగ్దులతో విప్లవాన్ని విజయవంతం చేయడానికి పంపారు. కమ్యూనిజం వ్యాప్తికి, రాయి వేసిన పథకాన్ని లెనిను మెచ్చుకున్నారు. విప్లవమనేది దిగువస్థాయిలో ప్రారంభం కావాలని వీరివాదం. ప్రమాదంలో చిక్కుకున్న భారతీయులను అదుకుని రహస్య పోలీసు బారి నుంచి రక్షించారు.

ఆరోచనా పరుడుగా యాయన స్థానం కొదవ్వి, హిల్లెర్ దంగు, లెనిన్ ప్రభృతుల సరసన వుండేది. మార్క్సిజాన్ని ఆర్థిక, రాజకీయ దృష్టితోనేకాక తాత్విక దృష్టితో పరిశీలించేవారు. వీరి వాదన మృదయాన్ని గాక మేధస్సును ఆకట్టేది. ఇండ్రయ లోల్యానికి బానిసఅయ్యే బౌతిక

వాదాన్ని ఖండించేవారు, జ్ఞాన, విజ్ఞానాల పురోగతిపై ఛాతికవాదం ఆధారపడాని చెప్పేవారు. న్యాయ, వైశేషిక వాదాను ఛాతికవాదంతో సమన్వయపరచారు. సాంఘిక తాత్విక పరిణామమే మార్కసిజమని చెప్పారు. మార్క్సిని యూడప్రవక్తని సరిసన చేర్చారు.

భారతదేశంలో సరిహద్దు నుండి విప్లవానికి సారథ్యం వహించేందుకు యాయనను ఆంగ్లేనిస్థానానికి తమ దాయబారిగా పంపించి రష్యను ప్రభుత్వం తలచింది. తెనిన్ మరణానంతరము రష్యా యందలి కమ్యూనిస్టు నాయకులతో యాయనకు అభిప్రాయ భేదాలు వచ్చాయి. 1928లో చైనావిప్లవాన్ని క్రమబద్ధం చేయటానికి వెళ్ళారు. అనవధులుకాక, సహజరీతిగా పని చేయటకు ప్రయత్నించి విఫలం అయ్యారు. ఇందుకు కారణం ప్రతి విషయంలోను తుది నిర్ణయం రష్యనులది కావటం.

కమ్యూనిజంలోని మహావేళము బౌతికవాదానికి వ్యతిరేకమని నిర్ధారించారు. స్వాతంత్ర్య ప్రియత్వం, నిజాయితీ, ధైర్యము, యాయన వాదంలో వ్యక్తపడేవి. వ్యక్తులను, విషయాను, యుక్తియుక్తంగా అచనా వేసేవారు. అజ్ఞానాన్ని భేదజంక్రింద దాచే కమ్యూనిస్టు నాయకులను మాటుగా విమర్శించారు. బెదిల్కాన్ని, నీతి, నిజాయితీలను బలిపెట్టినందుకు స్టాలిన్ విమర్శించారు. బ్రాడ్ స్కా ప్రణాసీకానికి మారంగా వుంటూ వారిచేత తన వాక్ దాతుర్మువల్ల మెప్పు పొందాని తహతహ పడేవాడు. తెనిన్ క్రైస్తవము ప్లేట్లో నిర్ధారణ సమన్వయమని ఆయన స్థాయికి వచ్చేవారు తక్కువ అని చెప్పారు.

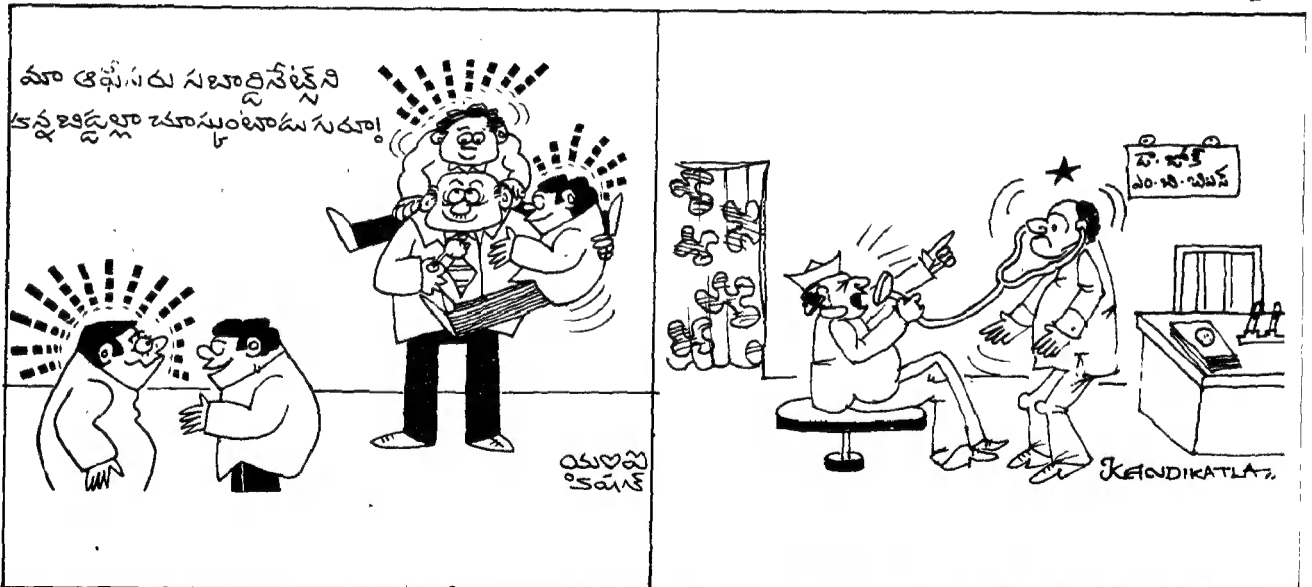
ఆర్థికవాదాన్ని సంస్కృతిని వర్గ పోరాటాన్ని సమపాళంలో అచనా వేశారు. సనాతన సంస్కృతి అన్ని వత్తిడులను తట్టుకోగలదని నమ్మారు. వర్గాలనడుమగల వివక్షతను, విచక్షణను సునిశితంగా బేరీజు వేశారు. స్వతంత్రంగా ఆలోచించేందుకు యాయనను పార్టీనుంచి బహిష్కరించారు. స్టాలిన్ కనిసం దర్శనవివ్వటానికి తిరస్కరించారు.

యూరప్ లోని మిత్రులు వారిందినా 1890లో రాక్లరు మహమ్మదు అనే మారు పేరుతో ఇండియా వచ్చారు. ఇందుకు, తయ్యతు వేతు, సుందర కబాడీ, బ్రజేస్ సింగు సాయపడ్డారు. కుమారి మణి బెన్ కారా కార్మికుల తరపున అందగా నిల్చారు. కరాచీలో జరిగిన కాంగ్రెసు వార్షిక సమావేశమునకు హజరై ప్రాధమిక హక్కుపై తీర్మానం చేయటానికి దోహదం చేశారు. అభిప్రాయ భేదాలున్నా జవహర్ లాల్ నెహ్రూ యాయనను అభిమానించేవారు. రాలిద్ రిపోర్టులోను పెక్కు కుట్ర కేసులలోను యాయన ప్రస్తావన ప్రముఖంగా వుంది. అహమ్మదాబాదు గయా కాంగ్రెసు సమావేశాలలో యాయన ప్రచ్ఛన్న హస్తం, ప్రమేయం వుంది. పెషావరు, లాహోరు, మీరట్ కుట్రకేసులలో వీరి పాత్ర వుంది. కాన్ పూర్ కుట్రకేసులో సిగరువేలుబెట్టి ప్రభువులతో మద్దాయిగా వున్నారు.

చివరకు యాయనను డి. 21-7-1981వ తేదీన అరెస్టు చేసి కాన్ పూర్ కుట్ర కేసులో మద్దాయిగా విచారించి వండ్లెండు సంవత్సరాలు కారాగార శిక్ష విధించారు. ఈయన వ్రాసిన "తత్వశాస్త్రము - ఆధునిక విజ్ఞానము" అనే వ్యాసాన్ని ఆలోచర్లు బన్ స్ట్రీన్ చదివి ముగ్ధులై

యాయనను విడుదల చేయవలసినదిగా విజ్ఞప్తి చేశారు. అలహాబాదు హైకోర్టుకు ఆప్పీలు చేయగా శిక్షను ఆరు సంవత్సరాంకు తగ్గించారు. డి 20-11-1987వ విడుదల కాగానే భారత జాతీయ కాంగ్రెసులో సభ్యులుగా చేరారు. గాంధీ బోపిని దరించి నూలు వడకటం ప్రారంభించారు. గాంధీజీ విప్లవానికి సంస్కరణలతో అడ్డిగట్టు వేస్తున్నారని విమర్శించారు. చివరకు హరిపుర కాంగ్రెసు సమావేశంలో గాంధీజీని కలుసుకుని ఘట్టాడినా ఉభయం నకుమ సయోధ్య ఏర్పడలేదు. లక్నో కాంగ్రెసు అధ్యక్ష పదవికి పోటీ చేసి ఓడిపోయారు. త్రిపుర కాంగ్రెసు పిమ్మట సుభాష్ చంద్రబోసు పదవియ్యకు దయ్యాక బోసు గాంధీజీల నడుమ నడచిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరా లో బోసు తరపున వ్రాసిన ఆ యాయనే అని వాదనా పదివ్వుతను బట్టి అభిజ్ఞాపర్గాం అచనా మేదావులను సాదాసిదా జనం నమ్మరు. నమ్మినా అనుకరించరు. అడ్డివారి జోక్యాన్ని సహించరు. ఇది లోకంతీరు.

నైతిక పరికితవాన్ని, యచ్చ కాలాదటాన్ని వ్యక్తి ఆరాధనను ఏవగించుకనేవారు. అహంకారము, పవ్విరుదననే అహంభావము యాయనకు లేవు. ఎట్టి పంజరంలోను యిమడలేక పోయారు! రాబోయే పరిణామాలను దూరదృష్టితో త. చ. తవ్వకుండా అచనా వేసేవారు. పిట్టరు ప్రతిపాదించిన జాతీయ సమతావాదము అర్ధరహితమని నిర్ధాంతికరించారు. అందుకు కారణం సోషలిజం అంతర్జాతీయంగాని జాతీయంకాదు. నాటీ జర్మనీ రెండవ ప్రపంచయుద్ధం మొదటి ఘట్టంలో సోవియట్ రష్యాతో చేసుకున్న స్నేహసంధి త్వరలోనే విచ్ఛిన్నమవుతుందన్న వీరి జోస్యం యదార్థమైంది. ప్రతి విషయాన్ని అంతర్జాతీయ

దృష్టితో అందనావేసేవాడు, రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరము సామ్రాజ్య పెట్టుబడిదారీ దేశాలు బలహీనపడతాయని తలాపి అనియా, అప్రికా దేశాలకు స్వతంత్రం వస్తుందని చెప్పారు. అట్లాగే జరిగింది. అగ్రరాజ్యమైన అమెరికా రష్యాం నడుమ పోటీ తప్పదని అందువల్ల చిన్న దేశాలన్నీ అదో యిదో వుండక తప్పదన్నారు.

రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో మిత్ర రాజ్యాంను బలపరచి ప్రభుత్వానికి తమ సహకారాన్ని అందించారు. గవర్నరు జనరలుగా వుండిన వేవలు క్రేకువు యాయనను తమ కార్య నిర్వాహక సంఘ సభ్యులుగా ఎంపిక చేద్దామని అనుకున్నట్లు తమచివరకర్మ పుస్తకంలో వ్రాచారు రాధికలు దిహక్రిడ్ పార్టీని, ఇండియన్ పెడ రేషన్ ఆఫ్ లెటరును, "ఇండియన్ డెంటు అనే ఇంగ్లీషు వార్తపత్రికను తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించేందుకు స్థాపించారు. పాత్రకేయంలో ఎవరు ఎవరో ఆయనకు పూర్తిగా తెలుసు. తమ పత్రికకు వ్యాసకర్తగా సహకారమివ్వని కోరుతూ నాకు వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని చూచి ఆశ్చర్యపోయాను. రష్యనులు 1942లో అంబర్లాటియ కార్మికగీతాన్ని విస్మరించి జాతీయగీతాన్ని అలా పించటం ప్రారంభించగానే అశ్చర్యపరితులై విచారించారు. భారతదేశానికి రాజ్యాంగాన్ని, అభివృద్ధి ప్రణాళికను తయారుచేశారు.

చివరకు నూతన మానవతావాదానికి నాంది పలికారు. భౌతిక నైతిక ప్రపత్తులను సమన్వయం చేసి సాంఘిక దృక్పథాన్ని రూపొందించారు. మానసికశాస్త్రాన్ని శాస్త్రవిజ్ఞానంతో జోడించారు. ఏ స్థాయిలోను పాటువాదాన్ని విస్మరింపలేదు. నవ మానవతావాదము వ్యక్తిత్వానికి పట్టం కడుతుందని హెచ్చరించారు. ఈ దృక్పథము కిమ్మూనిజానికి అతీతమైనది. సంఘాన్ని తీర్చిదిద్దేది మానవుడు. మానవుని సమచ్ఛయమే సంఘము.

ఈయన పెక్కు గ్రంథాలు వ్రాసినా అవి అన్నీ ఆడముత్యాలే. ఒకదానికొకటి ఏ విధంగాను తీసిపోదు. తొలుత జర్మను భాషలో "ఇండియా ఇన్ ట్రాన్సిషన్" ప్రచురింపబడిన యాయన గ్రంథము. లక్ష కాపీలు అమ్ముడుపోయాయి. "పాసిజము" "స్పిరిట్ ఆఫ్ ఇస్లాము" "మెడిరయ లిజం మరియు సైండివిక్ పోలిడిక్సు" "రిజను, రేషనలిజం, మరియు రివల్యూషన్" "రివల్యూషన్ మరియు కౌంటర్ రివల్యూషన్" అనే గ్రంథాలు వీరి జ్ఞానవిజ్ఞానాలకు లార్కిక శక్తికి గీటు రాళ్ళు. వీరు ఎవటను విద్యాభ్యాసము చేయకుండా బహు భాషాకోవిదులు తత్వవేత్తలు కావటం రాహుల్

సామ్యత్వానుకూలమగు దేస్తుంది. వేది క్లిష్ట పరిస్థితులకు కారణం అనాగతకమైన భౌతిక వాదానికి భద్రతకు, బానిసత్వానికి, వ్యక్తిత్వానికి వదులుగల అగాధమే అని చెప్పారు.

ఈయన కుటుంబ జీవితాన్ని గురించి మైట ప్రపంచానికి తెలిసినది బహుస్వల్పము. భార్యమండే స్వజనానికి దూరమయ్యారు. 1916లో ఆమెరికాయందు స్టాన్ వర్థ విశ్వ విద్యాలయమందు విద్యార్థినిగా వుండిన ఎల్విన్ డ్రెంటును వివాహమాడారు. ఆమె కాంరాడేవి అనే పేరు పెట్టుకుంది. 1927 లో యాయనకు దూరమై మాస్కో నుంచి అమెరికా వెళ్ళి పోయింది. 1928-29లో నడుమ జర్మనీలో ఎల్లెనుకు సన్నిహితులయ్యారు. ఈమె పోలు జాతీయురాలు. ప్రాన్సులో జన్మించింది. జర్మనీలో పెరిగింది. 1937 లో యాయన జైలునుంచి విడుదలకాగానే ఇండియావచ్చి వీరిని వివాహం చేసుకుంది. వీరిది ఆదర్శ పాయమైన దాంపత్యము. ఈమె కారల్ మార్క్సు భార్యయగు జెన్టీని, జీవితపాల్ సాత్రీ భార్య అగు సై మోనేని గుర్తు చేసేది, తోడునీడలా వుండి యాయన సోకల్తాంకు ఎట్టిలోటు రాకుండా వెయ్యి కళ్ళతో చూచేది. ఆయన మరణానంతరము ఈమె ది. 18-12-1980 అర్ధరాత్రి హత్యచేయబడ్డది.

ఈయన 1952 జూన్ ప్రాంతమందు అమెరికా పర్యటనకు వెళ్ళటానికి విధ్వయం కున్నారు. డెహ్లాన్కు సమీపమందు గల ముస్సోరి కొండపై వరుస్తూ క్రిందకు పడిపోయి సెర్టిబిల్ ఫ్రాంజుసిస్కు గురి అయ్యారు. 1953 ఆగష్టులో ఆరోగ్యం తిరిగి వచ్చింది. ది. 25-1-1954 నాటికి ప్రమాద కరమై మరణించారు. వీరికి చరమ దళలో ప్రధాని నైహూ, అధ్యక్షు

లగు రాజేంద్రప్రసాద్ అధికంగా సాయం చేయటమే గాక తదితర సోకల్తాంకు ఏర్పాటు చేశారు, వీరు వివిధ తత్వాలను జీర్ణించుకున్నా వ్యక్తిత్వాన్ని కోల్పోలేదు. సంఘాన్ని సంస్థలను సృష్టించేది వ్యక్తి. క్రమేపీ సంఘము, సంస్థలు వ్యక్తిని మరుగుకు నెట్టి నిర్వీర్యుని చేస్తాయి. కనుక మానవతా వాదమే యిందుకు తరుణో పాయము.

మహామేధావి, తత్వవేత్త లార్కికుడు బనా, నాయకుడుగా విజయాన్ని సాధింప లేక పోయాడు. ఇందుకు కారణం ఆయన మండిలో యిమడలేదు. వ్యక్తిగతంగా ఏకాకి కావటం చేత అనుచరుడుగా సహచరుడుగాను రాణించలేడు. అహంకార, అహం భావములకు అతీతుడుగా ప్రవర్తించ లేకపోయాడు. ఇందుకు తోడు సాంఘిక రాజకీయ వారావరణం యాయనకు అనుకూలించలేదు. మేధావిగా విత్తనాలు చర్చిపా అవి మొలిచి వికసించ లేదు. సమాజానికి, కాలానికి, అతీతంగా ఆలోచించి ప్రవర్తించాడు. సంఘటనల సమచ్ఛయమే చర్చిత. ఈయన తీసుకు రాదల్చుకున్న మార్పు తీసుకు రాలేక పోయాడు. కాని ఈయన ధ్యేయము సమగ్ర వ్యక్తిత్వ వికాశము, విప్లవ చాడిగా, మేధావిగా, తత్వవేత్తగా, విజ్ఞాన సిధిగా చరిత్రలో యాయన స్థానము నిశ్చయమాన మైనది కాశ్యతమైనది.

వచ్చే సంచికనుంచే

శ్రీమధురాంతకం నరేంద్ర రాసిన

"సహగమనం"

సీరియల్ ప్రారంభం!

పెద్దలకు మోత్రమే చిచ్చులకు రామచంద్రం

చాలా కాలంనుంచీ నన్నాక సందేహం పట్టి వీడినూంది. అదేమిటంటే మనిషి. ఎప్పుడు - ఎన్నేళ్ళకి పెద్దవాడౌతాడా అని. సందేహ నిప్పుత్తి కోసం ఎందరినో అడుగుతూ వచ్చాను.

"నలభై దాటితే మగవాడు పెద్దవాడైపోయినట్లే లెక్క. ఎందుకంటే" అప్పటికరినీకీ మనసులో శృంగారమూ, వొట్టో ఓపిక మూలన పడిపోతాయి." అన్నాడు జీవితానికి శృంగారమే కొలబద్దగా చేసుకున్న ఓ పెద్దమనిషి. "నలభైలో ఘనర్ యౌవనం ఆవిర్భవిస్తుందంటారు కదా" అంటూ నేనతని మాటలను ఖండించలేదు. ఎందుకంటే నాకు కావసొంది విషయం కాని వాడన ఎంత మాత్రమూ కాదు.

మరొక పెద్దవారి నడిగాను నా మనసుకోని సంశయం.

"చిక్క ప్రశ్నోన్యే. రహస్యం చెప్పేసేదా!" అన్నారాయన కొంచెం చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

"సెలవివ్వండి దయచేసి" అన్నాను వినియంగా.

"ఏమనిషీ - తన దృష్టిలో తానెన్నటికీ పెద్దవాడు కాదు పెద్దవాడు కావడమనేది మనిషికి- తప్పు చేసినట్లో, శిక్ష అనుభవించడంలాగో అనిపిస్తుంది. అందుకు" అన్నారాయన గంభీర పడనంతో.

వారి మాటలలో నిజం లేకపోలేదనిపించింది కాని.... పెద్దల మాటను దిక్కరించటం కాదుకానీ.. ఆయన వాక్రుచ్చిన దానిలో అబద్ధమూ లేకపోలేదేమో అనిపించింది.

పట్టుపడని వికమార్కుడిలా నేను నా ప్రశ్నకు నాకు నచ్చే జవాబు కోసం ప్రయత్నించడం మాత్రం మానలేదు.

"భార్య ఉండగా భర్త పెద్దవాడు కాడోయ్. ఎందుకంటే సరస శృంగార వేళం ఆమె అతన్ని- 'మీకేం, బాలాకుమారులు' అంటూ ఉంటుంది అతనికి పళ్ళూడిపోయినా, తల వండిపోయినా." అని వొకరంటే;

"పవ్విహూర్తిని వృద్ధాప్యానికి- ఆదే - పెద్దరికానికి ప్రారంభంగా భావించ వొచ్చునోయ్" అన్నారు మరొకరు.

కొందరరవై అంటే- మరి కొందరు ఏమై ఎనిమదన్నారు. ఏమై ఐదన్న వారు ఉన్నారు. వీళ్ళందరూ - ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన పదవి విరమణ వయస్సుని పెద్దరికంగా భావించి చెప్పినవారు. నాక. సంకృప్తి కలగలేదు.

నామట్టుకు నాకు- నేను కిందటి సంవత్సరం చిన్నవాడిననిపిస్తుంది. పుట్టిన రోజున మా ఆవిడ తలంటుపోస్తూ నా వయసు గుర్తుచేస్తూంటే. నాకు నలభై ఐదు

వొస్తే- నడచే నాలుగు చిన్న వయసునిపించింది. పేటై రెండు వొస్తే- ఏటై వొకటి చిన్న వయసునిపించింది. అందుకే- నేను- విందిన సంవత్సరానికే తప్ప వొచ్చిన యేళ్ళను కెప్పుడు. ఇది బలహీనత అని అర్థమవుతున్నది నాకూ తెలుసు. కానీ యీ విషయంలో నన్ను నేను బలముకొరకే పోయాననే వాస్తవం వారి.

పుర్రకు పుట్టిన బుద్ధిలాగే మనసుకీ పట్టిన సందేహమూ, వరకూ వాదలదు కదా.

పుస్తకాంతు.... పెద్దలను.... పిన్నలను.... ఎందరినో ఆర్థికాంతు నా ప్రశ్నకు బదులేదని.

ద్రుస్తాలూ, వారూ బాబు బెప్పలేదని కాదు; చెప్పాయి. చెప్పారు. కానీ ఆ బాబులలో ఏ ఒక్కరి నాకు నవ్వలేదు. అదీభాద. మానవ బలహీనతే అది మరి. బాబు దొరికితే చాలదు. అది మన మనసుకీ నచ్చాలి. అంత వరకూ అన్వేషణే. తప్పదు.

అదవాళ్ళకి పుట్టినిల్లు మెట్టినిల్లు రాగే మగవాడికి రెండొకడవచ్చు మొదటిది జన్మభూమి(పుట్టినపుడు). రెండవది జాబు భూమి(ఉద్యోగం చేసేపుడు). బదిలీ మూలంగా నా ఉద్యోగం పూర్తి మారింది. కొత్తపూరు చాలా విధాన పాత పూరిలాగే ఉన్నాయి వూరికొక ప్రత్యేకత వుంది. అదేమిటంటే- క్లబ్బు. ఈ క్లబ్బులో ప్రత్యేకమయిన ప్రత్యేకత ఉంది. ఒక వంక పేకాట.... మరో వంక దేబుల్ చెన్నిస్ ఓ గదిలో క్యారిమ్మ.... అవకాశం చదరంగం....

ఎవరికేం కావాంటే అది.... ఏ వినోదానికావినోదానికి ఇతరులతో సంబంధం లేకుండా కేటాయింపుగా గడులు. ఆరుబయట - దూరంగా చెన్నిస్ కోర్టు. ఇంక తలగా- న్యూస్ పేపర్లు. చిన్న గచ్చు వేదిక. పెద్దవాళ్ళ ఆ గచ్చు వేదిక వద్ద కూర్చుంటే మేమునుకుని.... వేదిక మీదకు కాళ్ళు జారి పేపరు పతనమూ.... కబుర్లూ . ఇక్కడంతా ఏటై రాదినవారే. ఇదో గ్రూపు. నేనూ దీనిలోనే రెండు మొదటి రోజే—

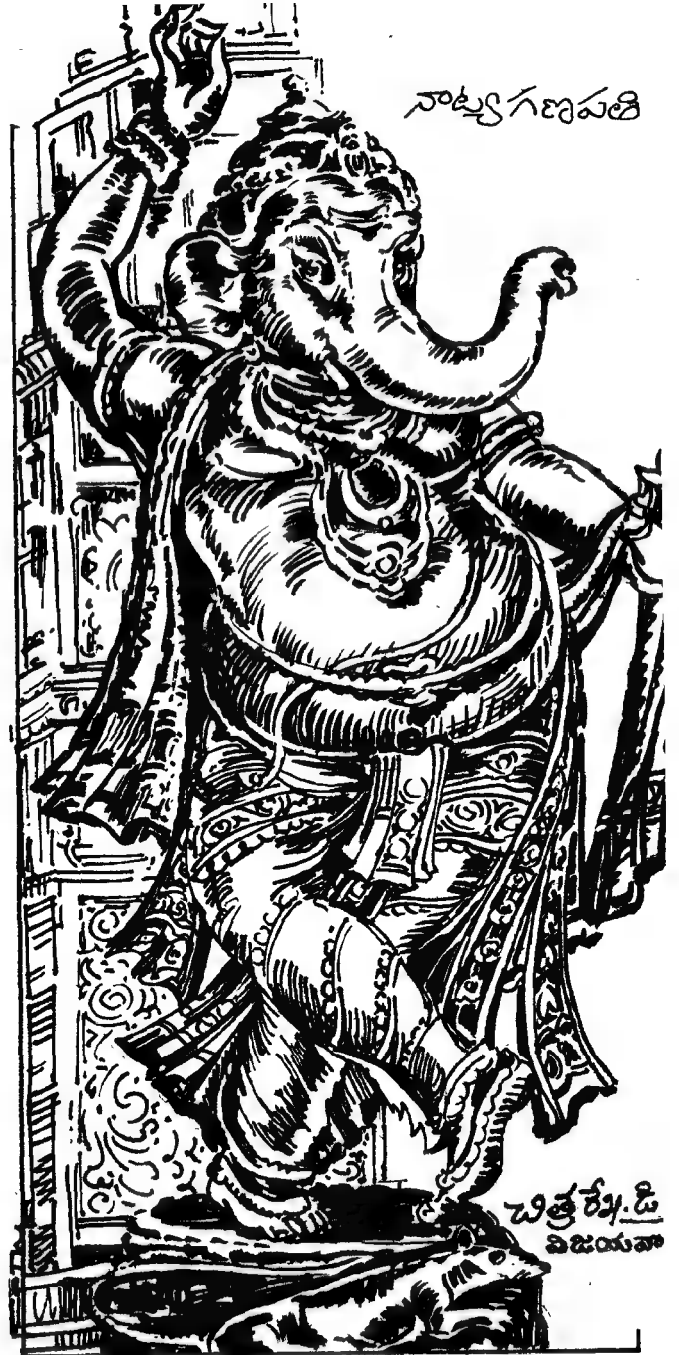
అయిన నన్నాకర్నించేడు. అయినపేరు మదవరావ్. నిమ్మమందు రంగు. పొట్టి పొడవు కానీ పిగవం. తిల తండులాంటి కంఠోసిసట్టు వండి వందని జాతు. ముఖంగా అయిన మాటలు. ఎంతో సరదాగా, ఉత్సాహంగా.... క్షణం విరామం యివ్వకుండా... అందరినీ అకట్టుకుంటూ.... నవ్విస్తూ.... నవ్వేస్తూ.... యీ వృద్ధులవద్ద.... కొంగలలో హంసలాగ ప్రత్యేకంగా గోపరించాడు నా కంటికి....

మెల్లగా పరిచయం సంపాదించాను. స్నేహం పెంచాను. అయిన ప్రవర్తనలో ఏమీ మార్పులేదు. సాయంత్రమయ్యేసరికి క్లబ్బుకి రావడం... ఉత్సాహంగా ఉల్లాసంగా కబుర్లు చెప్పటం.... నవ్వులు కురిపించడం.... చీకటి పడేసరికి మేములా యళ్ళకి వెళ్ళిపోగా తానేమో ఓగంట పేకాటాడుకుని యింది ముఖం పట్టడం.

స్నేహం కొంచెం ముదిరిత అడిగాను. "మీరు యంత ఉత్సాహంగా కుర్రాళ్ళకంటే కుర్రాడిగా ఉంటారే.... మరి - యీ ముసలివాళ్ళ వర్గం దేవుడు వాస్తాడు ?"

అయిన నవ్వేశాడు.... "నిజమే. నేను చిన్నవాణ్ణి. కానీ...." ఏదో చెప్ప బోయి అంతలోనే మానేసుకున్నట్లు అగ్గి — "అదంతేలే..." అని తేల్చి వొడి లేశాడు.

నాట్య గణపతి

చిత్ర రేఖ.డి
విజయవాడ

నేను మాత్రం వొడిలెయ్యలేదు.

ఎందుకో— నా ప్రశ్న క్రియనవద్దే బాబు దొరకవచ్చునని నా అంతరాత్మ మరిమరి చెప్పింది.

నిడిస్తున్నాను.

నెలలు గడిచాయి.... కార్మికమంలో క్లబ్బులో సాయంత్రాలలో ఏమీ మార్పు లేకుండానే.

హటాత్తుగా... ఆ సాయంత్రాంతం.... మా గచ్చువేదిక బోసిపోయింది. నా మిత్రులు మధవరావుగారు. రాలేదు.

ఆవేశాడు... మరో పన్నెండు రోజులవరకూ అయిన క్లబ్బుకి రాలేదు

మేములా.... ఎవరికివాళ్ళం.... మన్నకిన్న పాముల్లా.... నిరల్పాహంగా...

సూర్యుడు ఎలాంటి న్యాయమూలం అని నమ్మకం పెంచునో ఇంత వ్యక్తిని సానపెట్టకూడదు అన్నా....

రామకృష్ణ సంకర్

నిశ్చితకన్యంగా.... గుట్టగా.... గదిపాం. మాధవరావుగారు లేరు. మా గ్రూపుకి టిపకళా లేదు.

ఏమయిందాయనకి ?

ఎంతుకు రాలేదు ?

ఎవరికి తెలియదు. ఆయనది- రెండుమైళ్ళ దూరంలోని పల్లెటూరు. వెళ్ళి కనుక్కునేవారు లేకపోయారు. అందుచేత ఆయన కబుర్లు తెలియలేదు.

ఇవేకూడ చూసి.... ఆయన రాకపోతే- రేపాదిచారమే కనుక నేనే వాళ్ళ పూరు తెగదామని నిశ్చయించుకున్నాను, క్లిబ్బలో అడుగుపెడుతూ.

ఇంకా ఎవరు రాలేదు. కుర్చీ వేయించుకుని ఒంటరిగా కూర్చుని.... క్లిబ్బు గేటువేపు చూస్తున్నాను. ఇవాళేనా- మాధవరావుగారు ఎప్పటిలా- తెల్ల లాల్చీ వేసుకుని.... గ్లాస్కోపంబె కట్టుకుని.... యువకుడిలా.... చకచక.... చరచర.... తెప్పలు చప్పుడు చేసుకుంటూ.... నవ్వుతూ.... వాల్చీ పంకరిస్తారేమో అని అలోచించుకుంటున్నాను.

ఐదు నిమిషాలు గడిచాయేమో.

గేటుముందు రిజా ఆగింది. ఆకర్షణపోయాను. సాధారణంగా మా క్లిబ్బు ముందర రిజాలాగవు. అగినా- దానిలోంచి దిగినవారు మావేపు రారు. పేకాట గది వేపు పోతారు.

ఎవరో వృద్ధుడు.

తంలా ముగ్గులుట్ట. చర్మమంతా ముడతలుపడి.... నడుమువొంగి.... నడవలేక నడవలేక నడుస్తూ.... కర్ర పట్టుకుని...

ఎవరియన ?

ఇంత పండు మనీటికి క్లిబ్బులో ఎంపని ? ఏ మనవడికోనమో, కొడుకు కోనమో వస్తున్నారేమో.

ఆయనకి నడక క్రమ తగ్గింది.... తావలినవహుం చెబుదామని.... ఎదురు వెళ్ళాను.

తలవొంచుకుని.... వేంటిదేమాస్తూ.... నడుస్తున్నాడు ఆయన. కర్రం- నల్లగా.... కమిలిపోయి.... ముడతలుపడి ఉంది.

"ఎవరూకావారి లాకగారు ? ఏం కావాలి ?" అడిగాను.

ఆయన.... ఒక్కసారి.... కత్తిని కూడగట్టుకుని.... రర్రెత్తి.... కళ్ళదాట

చదివేకుండా నవరించుకుని వాణుకుతున్న గొంతులో.... బాధగా.... పెన్నిది కోల్పోయిన పేదకంటే దీనంగా.... మల్లగా అన్నాడు- కళ్ళల్లో నీళ్ళతో "నేనోయ్ మాధవరావుని"

నివ్వెరపోయాను.

నేను చూస్తున్నది.... వింటున్నది.... నిజమేనా అనిపించింది. నమ్మలేక పోతున్నాను. ఒక మనిషిలో.... మాధవరావుగారివంటి మనిషిలో.... కేవలం పదిపాను రోజులలో- యిత మార్పు.... మనిషి నే గుర్తుపట్టనివ్వనంత మార్పు- సార్వమేనా ? సంభవమేనా ?

అయితే... యితమార్పుకి- కారణమేమై ఉందా ?

"అబ్బు దేసిందా ? మీ గురించి ఏమీ తెలియలేదన్నాట్లా...." అర్జున్ హృదయంతో పరామర్శించి- ఆయనకు ఆసరాగా చేయి అందించాను.

"అబ్బు కాదోయ్. నాకు ఇట్టేమిటి ? అంతకంటే భయంకరమైనదే. వివర్ణరమైనదే...." ఆయన కంఠం వాడకపోతుంది.

తీసుకువెళ్ళి.... కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి.... మంచినీళ్ళుండించి.... అప్పుడడిగాను మెల్లగా. ఏం "జరిగిందంటే అసలు ?"

ఆయనొకసారి అకాళంవేపు చూశాడు.

"నేను పెద్దవాడినై పోయానోయ్.... అంటే.... అదే నేను.... కావాలని కాలేదు.... మా అమ్మ నన్ను హతాత్తుగా పెద్దవాడిని చేసేసింది."

నాకేమీ అర్థం కాలేదు వారి మాటలు. అది గ్రహించినట్లే అన్నాడు వారు. "ఎప్పుడో అడిగావు కదూ, మనిషినిజంగా ఎప్పుడు పెద్దవాడేతాళని !"

"...డిక...."

"అమ్మ చనిపోతే బెలాడోయ్. మా అమ్మ చనిపోయింది. ఆక్షణం నుంచే నేను పెద్దవాడినయ్యాను.... చూస్తున్నావుగా...."

అదాకట్టయి పోయాను.

ఆయనను చూస్తూంటే ఆయన నిగ్గు తేల్చిన విజాస్నితన మీదే సోదాహరణగా నిరూపిస్తూంటే- ఇంకెమనగంను ?

నిజమే అనిపించింది.

మనిషి- వయసు వల్ల పెద్దవాడు కాదు. అమ్మ ఉన్నంత కాలం ఆ అదృష్టవంతుడు చిన్నవాడే ఎంత వయసు వచ్చినా వొంటి మీదకి !

ఆకాశనేత్రం

“శిఖామణి”

వృక్షాలు చీకటి దుప్పట్లు కప్పకుని
శీతా కాలపు నిద్రలా మత్తుగా నిద్రపోతుంటాయి.
అవ్వడవ్వడూ ఆవేశం పట్టలేక వేగంగా వచ్చి
భుజాలు వట్టుకుని కుదిపేసినట్టు ఊపేస్తుంది గాలి
మర్నీ కునకబోతుంటాయి చెట్లు
ఇంతలో పండుటాకులు రాలిన కబ్బానికి ఉరిక్కినట్టాయి.
మర్నీ నిద్ర—
అందమైన కల కంటూ ఉండగా
రెండు పక్షులు రెక్కలు టపటపా కొట్టుకుంటాయి
కల చెదరిపోతుంది.
బయట ఎవరో తలుపు తట్టినట్టు
వద్రంగి పిట్ట బక్ బక్ మని కొడుతుంది
బెరడు కన్నునిప్పి చూస్తుంది చెట్టు
చీకటితప్ప ఏం కనిపించదు.
ఇంకా లెల్లవారక మునుపే
పక్షిగడియారాలు ఆగకుండా కూరల ఆలారాలు మ్రోగిస్తాయి
బద్దకంగా ఒళ్ళు విరుచుకుంటాయి చెట్లు.
పక్షుల రూపంలో బద్దకం చెట్లమీది నుంచి ఎగిరిపోతుంది.
మరిచు బిందువుల పళ్ళపాడితో
కొమ్మలపిల్లలు చిగురులపళ్ళు తోమేసుకుని
ఆకలితో తూర్పువంక ఆకాశా చూస్తాయి
వస్తూనే ప్రతి ఆకుకు ఆకలి తీరుస్తారు సూర్యుడు.
స్నిహితులగదిలో స్నిహించేస్తూ కూనిరాగం తీసినట్టు
పువ్వుగా విచ్చుకుంటున్న మల్లె మొగ్గ
తనలో తాను పరిమళపు పాట పాడుకుంటుంది.
నడక వేర్చుకుంటున్న పసిపిల్లడు

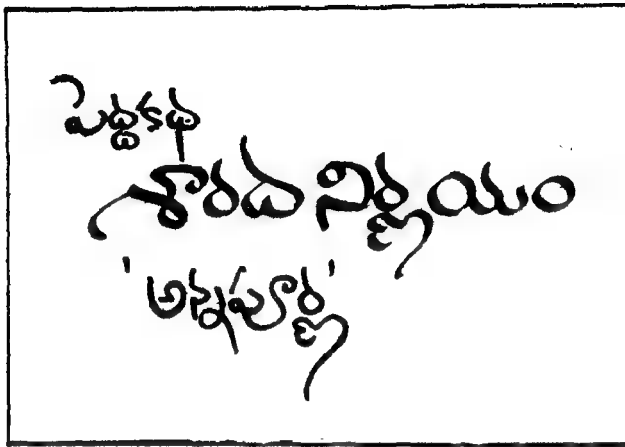
రెండడుగులు పేసి బోర్లా పడిపోయినట్టు
భూమ్మీదపడ్డ మొట్టమొదటి సూర్యకిరణం
భల్లన చిట్టినాయి, ■ ముక్కలు
మధ్యాహ్నవికల్లా భూమంతా వ్యాపించి
మరుకు మరుక్కున గుచ్చుకుంటాయి
కనుబొమల వృక్షాలకు
కలం దుప్పట్లు కప్పకుని
నేత్రఫలాల వేలాడుతూ నిద్రపోతుంటాయి
చిరుగాలికే పండుటాకు రాలినట్టు
చిన్న అలికిడికే విచ్చుకుంటుంది కన్ను.
లెల్లనికాంతి కిరణం గాజపట్టాకాన్ని కావలించుకుని
నన్ననల్లాల్ని చెదలల్లినట్టు
■ వెలుగులేని నాకంటే రేటినాపై
ఫోటోకాసం కూర్చున్నట్టు కూర్చుంటుంది.
అవ్వడు లోకమంతా కన్నులో ప్రతిఫలించి
కన్నే ఆకాశమైపోతుంది.
శుభోగా సర్కస్ లో మాదిరిగా
మండుతున్న వలయాకారపు పెదవుల మధ్య నుండి
గాలిపిరుడు సాహసంగా దూసుకువస్తాడు.
అవ్వడు. రెండు కళ్ళలోనూ
రెండు నముద్రాలు గ్రురన తిరుగుతాయి.
రెప్పనాల్సినా — కన్నీరు బొట్టు బొట్టుగా-రాలి
లోకాన్ని ముంచెత్తుతాయి.
అందుకే నా నేత్రానికి
రెప్ప వేయడం కాని
మూతపడడంకాని లేనేలేదు—

మా పూరు

డా॥ తంగిరాల వెంకట సుబ్బారావు

పరిచేం పట్టుపుట్టం కట్టుకొని
పీరినంపడం అభరణాలు పెట్టుకొని
చెఱకు తోటల జీలుగు దుప్పటి కప్పకొని
విత్త కల్యాణం వచ్చుతోరణంగా పొయలు చూపుతూ
కన్నకల్లి కళ్ళలోని పల్లవి ప్రేమలా ఉంది మాపూరు!
దాయాదుల వగలతో
కుల ద్వేషం పాగలతో
గ్రామ కక్షల గవ్వ పాదలతో
బోడెగట్ల పీటి తగాదాలతో చిట్లిన తలం వెతుట మరకలతో
చేదరికెప్పు పెంట కుప్పలతో
మౌం మౌదిగల ఆకలి డవ్వలతో
నిరక్షరాస్యపు పుట్టలతో
అంటరానితనం చేప రొట్టలతో
గ్రామదేవత పంచారంతో
దేవదాసీ వ్యధిచారంతో
అంకాళమ్మ జాతరలో నరికిన దున్నపోతు మెడలావుంది

మాపూరుకి
తాటిపండ్ల తగలంతో
ఊర చెలువు దోమలతో
పురుషుల బుద్ధలతో
స్త్రీల బోడకాళ్ళతో
మురికి కూపాలతో
బతుకు కాపాలతో
పిలిమేరల బహిర్యముల
ప్రజామార్గ పార్కాల
వానీ కూన నదీ తీరాం వికసించే
వరమానవ్యా ఉదయ వంద్యా భృక్కాలతో
పెద్ద రోగం వచ్చిన బిచ్చగత్తె ముందుకు వచ్చిన
వేళ్ళు రాలిపోయిన మొండిచెయ్యిలావుంది మాపూరు!!
అయినానరే మాపూరును వేనెంతో ప్రేమిస్తాను
అందమైన వగలాడి పెళ్ళాన్నివదలలేని మునలిమొగుడులాగ!

(గతనంబిక తరువాయి)

19

జగదీశ్వరమ్మలో రానురాను ఆశాంతి, ఆందోళనలు ఎక్కువై పోతున్నాయి. కారణం—ఈ మధ్యకాలంలో హేమంత్ వ్యవహారస్తున్నతీరు — ఎక్కడ తిరుగుతున్నాడో, ఏం చేస్తున్నాడో — బొత్తిగా ఇంటికి రావటంలేదు. వచ్చిన వారు కాసేపు కూర్చున్నా - ఏమిటో తీవ్రంగా బాధపడుతున్నట్లు కనిపిస్తాడు.

ఏమిటి వాడిలోని బాధ ?.... రజనీని గురించేనా ?.... కాళిపోవచ్చు.... రజనీ అంటే వాడు నిరాశచేసుకొని చాలాకాలమైంది. దాన్ని గురించిన ఆలోచన వాడిలో చోటుచేసుకోవటమూ అసంభవమే.... మరి దేన్ని గురించి - కృంగిపోతున్నట్లు ?

భగవంతుడు తమకు తరగని ఆస్తి ఇచ్చాడు. చరప్రసాదంగా ఓ కొడుకునూ ఇచ్చాడు.... కానీ, తనకు మనశ్శాంతి నివ్వక పోయాడేం ? — ఇలా పరితపిస్తుంటుంది ఆవిడ అస్తమానమూన.

అలాగే ఆవేశ ఉదయమూ - చంటి చేసే పనికూడా మరిచిపోయి హాల్లో కూర్చొని ఆలోచిస్తోంది జగదీశ్వరమ్మ.

ఒకే సమయంలో... యవతి చొరపగా లోపలికివచ్చి “జగదీశ్వరమ్మ గారంటే మీరేనా, పెద్దమ్మగారూ ?” అని అడిగింది.

ఆమె మాటలకు ఉత్కింపవల్లె అటు చూసింది జగదీశ్వరమ్మ తలెత్తి - చాలా ఆశ్చర్యంగానూ.

“నేనే.... మీ దేవుడు ?.... ఏం పనిమీదవచ్చావ్ ? కొంచెం దిరాకు పడుతూ అడిగింది.

“మాది ప్రాద్రాబాదండి.... రజనీ నా స్నేహితురాలే....” అంది.

ప్రాద్రాబాద్.... రజనీ మాట ఎ త్రేసరికి జగదీశ్వరమ్మ మనసు ప్రవల్లమైంది.

“అలాగా !.... వచ్చి కూర్చో ఆమ్మా.... ఇంతకూ నీ పేరేమిటో చెప్పలేదు ?” అంది.

“కళ్యాణి.... ప్రత్యేకించి రజనీ పంపింది నన్ను.... తన మనసులోని మాట మీకే చెప్పమంది.... మీ ఆమ్మాయి హేమంత్ గారు ఇంట్లో లేరుకదా ?” — అని అడిగింది అనుమానంగా అటూ ఇటూ చూస్తూ.

“లేదులే.... నువ్వూ చెప్పడంమకున్న దేమిటో చెప్పమ్మా.... అయ్యో, నా మతిమందా అంత దూరంనుంచీ ప్రయాణం చేసివచ్చావు.... కనీసం మందిసిగ్గు తావాలా అని కూడా అడగలేదు....”

“అవేం అబ్బరలేదులేండి పెద్దమ్మగారూ.... మాకు ఈ పక్క పట్నంలో బంధువులు ఉన్నారట.... రాత్రి వచ్చి వాళ్ళింట్లోనే దిగాను.... కానీ దీనిన అన్నీ ఆక్కడే పూరిచేసుకొని వచ్చాను రెండి....” అంటూ అసలు విషయం చెప్పకొచ్చింది కళ్యాణి - తన ప్లాను ప్రకారం.

కళ్యాణిది ప్రాద్రాబాద్ కాదనీ, ఆమె తన చెల్లెలు కూతురేననీ తెలియదు జగదీశ్వరమ్మకు.... శ్రీలక్ష్మికి ఓ ఆడపిల్ల, మగపిల్లదనీ తెలుసు కానీ—వాళ్ళ పేర్లు, వయసులు తెలియవు. చెల్లెలి మీది ఆక్కసుతో అలాంటి వివరాలు తెలుసుకొనే ప్రయత్నమే చేసేరగదు అపిడ.

* * *

■ రాత్రి ఇంటి మీద గాలి మళ్ళి పట్టుకుంటే రామానగరం బయలుదేరాడు హేమంత్. తల్లికి కనిపించక అప్పుడే నాలుగురోజులైంది.... అదీ కాకండా జేబులోదబ్బు అయిపోయింది. ఆమ్మను చూసినట్లూ ఉంటుంది. అవసరమైన డబ్బు అడిగి తీసుకోవచ్చు - రెండు విధాలుగా ఆలోచించి ఇంటికి వచ్చాడు.

తీరాచూస్తే - ఇంటికి లాళం పెట్టిఉంది. అదిరిపోయాడు హేమంత్.

“బాబుగారూ !.... ఉదయం ప్రాద్రాబాద్ నుంచి ఎవరో అమ్మాయిగారు వచ్చి ఆమ్మగారికి ఏమిటో చెప్పారు.... ఆ అమ్మాయిగారు వచ్చిన కాసేపటికే ఎళ్ళిపోయింది.... ఎందుకొరకో ఆమ్మగారు మధ్యాహ్నం ఉన్నట్లుండి ప్రాద్రాబాద్ ప్రయాణం అన్నారూ—చార్చి నేనే బిస్కెక్కించి వచ్చాను.... మీరొస్తే తాళాలు ఇచ్చి. ఆ విషయం చెప్పమన్నారట” అంటూ తన బొట్టిలో ఉన్న లాళాల గుత్తి తీసి హేమంత్ కు ఇచ్చాడు నెకరు కొండయ్య.

“అలాగా !” అని—ఆలోచిస్తూ వెళ్ళి యధాలాపంగా తలుపులు తీశాడు హేమంత్.

ప్రాద్రాబాద్ నుంచి వచ్చిన అమ్మాయి ఎవరు ?.... ఆమ్మకు ఆమె ఏం చెప్పిఉంటుంది ?.... ఇదీ రామచంద్రరావు మామయ్య అడుగున్ననాటకమే. తను వాళ్ళ మాట వినడని తెలిసి—తల్లికి ఏవో కల్లబొట్టి మాటలు చెప్పి—ఆమె ద్వారా ఏదైనా సాధిద్దామనుకుంటున్నారేమో ? కావచ్చు.... కానీ, తను మాత్రం ఇంకా వెనకటి అమాయకస్థితిలో లేడని - వాళ్ళకు అర్థం కాలేదేమో ?

... వెళ్ళనీ.... అమ్మకూ తెలిసివస్తుంది వాళ్ళవైఱు.... రజనీలో మార్పు వచ్చినట్లు మామయ్య చెబుతున్నాడు... ఆదెంతవరకు నిజమో అమ్మే అర్థంచేసుకొంటుంది అనుభవపూర్వకంగా.... కరుడుకట్టిన రజనీ పాపాజన్మదయం కరగడం—అంతసుంభమా ?....

... నిజానికి కళ్యాణి ఎంత పనిచేసింది ?.... నిజమేమిటో కారడకు తెలియ చెప్పేస్తున్నా నన్నయ్యో అని ముందుగా తనకు మాట మాత్రమైనా చెప్పకుండా వెళ్ళి పునపున చెప్పేసే— వాతావరణాన్ని కలుషితం చేసింది.... ఇప్పుడు కారడ తన ముఖం చూడటానికి ఇష్టపడటం లేదు. ఆమెను చూడండే ఉండలేక పోతున్నాడు తను... వాళ్ళ వాన్నగారు పోయినప్పుడు... తను పరామర్శించటానికి వెళ్ళినరోజు కారడ వ్యవహరించిన తీరును తను మరచిపోలేకుండా ఉన్నాడు. ఇప్పుడు కారడ పొరువలా ఉద్యోగం కూడా చేసిందనీ విన్నాడు.

... తనకు కారడ కావాలి. ఆమెను ఓంటరిగా కలుసుకొని శ్రమాపణ చెప్పుకోవాలి... ఇంత జరిగాక తిరిగి కారడ తన్నీ నమ్ముతుందా ?... ఆమెకు తనమీద నమ్మకం కంగటం కోసం ఏమైనా చేయాలి.... ఏం చేయాలి ?.... తనకు కారడ కావాలి... ఆమెను పొందటం ఎలా ?...

... స్వంత చెల్లెలికన్నా మిన్నగా చూసుకుంటుంది - ఆ అన్నయ్యనే విచ్చివాడిగా మార్చానని చూసింది కళ్యాణి... ‘కళ్యాణి.... అలా నువ్వు చేసింది !

—అలోచనకు, ఆవేశానికి తట్టుకోలేక—పట్నంనుంచి ప్రత్యేకించి తెచ్చుకున్న ఏస్కిబాటిల్ను ఖాళీచేయటం మొదలు పెట్టాడు - ■ లంకంత ఇంట్లో ఒంటరిగా మిగిలిన హేమంత్. పనివాడు కొండయ్య బయట వరండాలో పడుకొని- అప్పుడే నిద్రలోకి జారుకున్నాడు.

“మొత్తానికి మన ప్లాను ప్రకారమే జరిగి పోయింది ప్రసాద్ గారూ...నాది ప్రైద్రాబాద్ ఆనీ, రజనీ స్నేహితురాలనీ - తేలిగ్గానే నమ్మేసింది పెద్దమ్మ... రజనీలో వచ్చిన పరిమార్పును గురించి నేను చెప్పింది శ్రద్ధగా విన్నది... ‘సరే. నీ మాట మీద ఈ ఒక్కసారి ప్రైద్రాబాద్ వెళ్తాను — ఈ సారి మాత్రం తాదోపేదో లేదుకు వచ్చేస్తాను....మా హేమంత్ మానసికంగా కృంగిపోవటాన్ని

నేనూ చూడలేకుండా ఉన్నాను...ఏదో ఒక నిర్ణయానికి రావటం మాకూ అవ సరమే’ అంది. ‘మంచిది పెద్దమ్మగారూ....రజనీలో పరిమార్చే నిజమైతే మీరు నేను చెప్పినట్లు నడుచుకోవాలి ! అని అవిడకు చెప్పవలసింది చెప్పి వచ్చేశాను... బహుశా పెద్దమ్మ ప్రైద్రాబాద్ వెళ్ళేటటుంది ఈ సాదీకి” అంటూ మర్నాడు వివరంగా చెప్పుకోబ్బింది కళ్యాణి.

“అలాగా !.... అయితే రజనీ విషయంలో మీ పెద్దమ్మ సంకృప్తి చెందటం వాయం....హేమంత్, రజనీ కలిసి పోయినట్లే ఇక....అయితే.... పాపం, శారదకే అన్యాయం జరిగిపోతోంది. ఇంకా మనం ఆమెను మళ్ళీ పర చటంలో బెదిత్యం లేదు కళ్యాణి....మూర్తికూడా వేరే అమ్మాయిని పెళ్ళాడు టోకున్నానని చెప్పాడు ...” అంటూ కొంచెం ఆవేదన పడ్డాడు ప్రసాద్.

“నిజమేనా... అన్నయ్య తనని పెళ్ళాడక పోవటానికి పెద్దమ్మ కారణమనుకొంటోందే తప్పలే దానికి అసలు సంగతి తెలియదు... మనం నిజం దాని నందువల్ల అది ఇంకా నష్టపోయే అవకాశం ఉంది... మరి కొంత కాలానికైనా పెద్దమ్మ కొడుకుమంటివిని, తనని చేసుకోవటానికి అన్నయ్యకు అనుమతిస్తుందేమోనని లోలోపల ఆక కొట్టుకుంటాను... ఉంటుంది దానికి... అలా కాకుండా ఉన్నయద్దాన్ని తెప్పేస్తే - తన భవిష్యత్తును నిర్ణయించుకొనే అవకాశాన్ని మనం కల్పించి నట్టేటట్లుం చేశారదను.. నిష్కారమే అయినా నిజం చెప్పేస్తాను దానికి” అంది కళ్యాణి నిశ్చయానికి వచ్చినట్లు.

20

అనేక మధ్యాహ్నం ఇంట్లో ఒంటరిగా ఉంది శారద... తమ్ముడు, చెల్లాలు ఎటో అటంకని వెళ్ళారు. తల్లి మూర్తి వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళింది. పెళ్ళి పనులలో రామ్మత్తయ్యకు సహాయపడటానికి... అదివారం కాబట్టి అఫీసుకు వెళ్ళేసనేలేదు.

‘శాగ్రత్త’ అని చెప్పి తల్లి వెళ్ళింది మొదలు... శారద కూర్చున్న చోట నుంచి లేవనేలేదు. మనసు ఒక ఆలోచనల పుట్ట అయింది... తనకు హేమంత్ మనసులో చోట దొరికిందని తెలిసినప్పట్టుంచీ ఎన్నో ఆశానిధాని నిర్మించు కొంది ఆమె.. అతణ్ణి పెళ్ళాడితే తనకు ఈ పేదరికం నుంచి విముక్తి దొరుకుతుందని, లిషాదికారికి ఇల్లాలిగా సంఘంలో సగర్వంగా తిరగ గలుగుతుందని - సర్వవిధాల తను సుఖపడటమే కాకుండా పేదరికంలో మగ్గుతున్న తన వాళ్ళకు కూడ ఇంత సహాయపడతే - వాళ్ళు కొంచెం అభివృద్ధిలోకి వస్తారని - ఎన్నో విధాలుగా కలలుకన్నది. తనవంటి అదృష్టవంతురాలు ఈ భూమ్మీద ఉండదేమోనని గర్వపడింది... అయితే చివరికి జరిగిందేమిటి?... ‘నీదర్శిద్రవు మొఠానికి అంతటి ఉచ్చదశ ఎలా ప్రాప్తిస్తుంది?’ అన్నట్లు మారిపోయాయి పరిస్థితులు... తనని ఆకట్టుకోవటంలో, వాగానాలు చేయటంలో ప్రదర్శించిన దైర్యం, తెంపు-తల్లి విషయంలో ప్రదర్శించలేకపోయాడు హేమంత్. అతడంతటి పిరికివాడనుకొంటే తను ఆకర్షణకు లొంగేదేకాదు.

మూర్తి తనంటే ఇష్టమే. అయితే తనే అతణ్ణి తృణీకరించింది... చివరికి మూర్తి తన ఆశలు నెరవేరవని మనసును గట్టిచేసుకొనే - వేరే వివాహానికి అంగీకరించాడు... హేమంత్ తనను వివాహమాడే విషయంలో తం ఎత్తిన వ్యతిరేక పరిస్థితులగురించి అతడికి తెలియదు.., తెలిస్తే... పెళ్ళి ముహూర్తాన్ని మరికొంత కాలం వాయిదాచేయమని అవతంవాళ్ళకు తెప్పేసేవాడేమో?...

...ఇప్పుడైనా తనని వివాహమాడే విషయంలో - తల్లిని ఒప్పించి లేకపోతే ఆమెను ఎదిరించి వస్తే బావుట్టు హేమంత్... అదృష్టం బావుంటే చివరికి అలాగే జరుగుతుందేమో? తండ్రి పోయిన దిగులులో - అనాడు అతణ్ణి అనవసరంగా మాటలన్నది... అవన్నీ మనసులో పెట్టుకోకుండా?...

— అలా ఆలోచించుకుపోతున్న శారదకు, నిశ్శబ్దంగా లోపలికి వచ్చిన కళ్యాణి కనిపించింది.

కళ్యాణి కనపడగానే, ఆమెను హేమంత్ రాయబారం పంపాడేమోనన్న ఆశ తనకు మన్నది శారద మనసులో. అయినా పైకి పొక్కుకుండా.

“రావే కళ్యాణి... వచ్చి కూర్చో” అంటూ తన పక్కన చోటిద్రింది కళ్యాణి.

“శారదా ! నన్ను క్షమిస్తానంటే — నీకో ముక్తి విషయం చెబుతాను” అంది కళ్యాణి కొద్ది సేపటి తర్వాత... కళ్యాణి వాంకం చూశాక ఉన్నారన్నది శారద

“నీకూ, నాకూ మధ్య క్షమాపణలేమిటి గాని — ఆ చెప్పదలుచుకున్న విషయమేమిటో చెప్పమే... నువ్వేం చెప్పినా నామనసు చలించదులేవే. అది

బండ బారిపోయి చాలా రోజులైంది” అంది.

“.... శారదా.... ఈనాడు నీ పరిస్థితి ఇలా మారటానికి కారకురాలిని నేనేనే... ప్రాణస్నేహితురాలిని చూడకుండా నీకు ద్రోహం చేయ తలపెట్టాను.... అంతా స్వయంకృతాపరాధం అని నేను అనలేను — అయితే పరిస్థితులు నాచేత అలా చేయించాయి.... ” అంటూ హేమంత్ కు పెళ్ళైన తీరు, అతడి విషయం రజనీ ప్రవర్తించిన విధానం — తనకై రామచంద్రరావు హేమంత్ కు కల్పించిన స్వేచ్ఛ — తను ఏ పరిస్థితిలో నిజం దానిపెట్టిందీ, చివరికి ఏం నాటకం అడి హేమంత్ ను, శారదను వేరు చేసింది వివరంగా చెప్పింది.

“ఎంత నమ్మదగ్గ వ్యక్తి అయినా ప్రసాద్ గారు రజనీలో పరిమార్చు వచ్చినట్లు చెప్పినా నమ్మలేదు అన్నయ్యను నిమ్మ, కాక్టాలిక్ గా కలుసుకోకుండా చేయాలన్న మొదట్లో నాఉద్దేశ్యం.... అన్నయ్య చెప్పినదాన్ని బట్టి — రజనీలో ఈ ఊపిరంలో మార్పు వస్తుందని నేను అనుకోలేదు. చివరిగా ఆమె విషయం. దూడి చేసుకొన్న తర్వాత — మీ ఇద్దర్నీ తిరిగి ఒకటి చేయాలన్నదే నా సంకల్పం.... అయితే.... ఇదుగో ఈ ఉత్తరం చదివాక రజనీలో మార్పు వచ్చిందన్న నిజం రుజువైంది చూడు... రజనీ అంతర్యం నీకూ బోధ పడుతుంది” — అంటూ తను కాదాని తెచ్చిన — ప్రసాద్ కు రజనీ రాసిస్త ఉత్తరాన్ని శారదకు ఇచ్చింది కళ్యాణి.

దాన్ని అప్రయత్నంగానే చదివింది శారద ... రజనీ దానిలో రాసిన ‘నూతన దంపతులు కాబోతున్న హేమంత్, శారదకు నా శుభాకాంక్షలు తెలుపు, అన్న వాక్యాన్ని ఒకటికి రెండుసార్లు చదివిన శారదకు కమలు మెరిశాయి తప్పితే పైకి ఎలాంటి వ్యాఖ్యానం చేయకుండా - ఆ ఉత్తరాన్ని తిరిగి కళ్యాణికిచ్చి వేసింది.

“.... ఇకనైనా నన్ను మన్నించు శారదా... నన్ను క్షమించానని చెప్పవే” అంటూ కన్నీటి పర్యంతమై శారద రెండు చేతులా పట్టుకొంది కళ్యాణి.

‘జరిగిన దానిలో ఎవరి తప్పులేదు.... అంతా విడి ఆదిన నాటకం.... నా అల్లాడే చివరికి నన్ను మోసం చేసింది. అంతేనే.... అటువంటిప్పుడు నువ్వూ నన్ను క్షమించమనడంలో అర్థంలేదు. కళ్యాణి’ — అంటున్నప్పుడు శారద కంఠం వడికి.... కళ్ళు సజలమయ్యాయి.

“.... మూర్తిగారు పెళ్ళిచేసుకోబోతున్నారట — ఈ సంగతి నీకు తెలుసా శారదా ? ” అనడిగింది కళ్యాణి తర్వాత మాటగా.

“నీపిద్విగూల.... ఒకే బకార్లో ఉంటున్నాం, దగ్గర బంధువులం — అతడి పెళ్ళి నాకు తెలియకుండా ఎలా ఉంటుందే ?.... మా అమ్మకూడా అతడి పెళ్ళి పనుల్లో సహాయ పడటానికేగా ఇందాక వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళింది ?” — తేలిగ్గానే అనేసింది శారద.

“నేను మరికొంత ముందే నీకి నిజం చెప్పేసినా బాగుండేదేమోనే.... మూర్తిగారు కూడా — ఇంత కాలమూ అగి ఇప్పుడే పెళ్ళిచేసుకోవటానికి నిర్ణయించుకోవాలా ? ” అంది కళ్యాణి.

“అందులో తప్పేముంది ?... అతడి పెళ్ళి. అతడిష్టం... ముందే నిజం తెలిసినంత మాత్రాన అతడికి, నాకు పెళ్ళి జరిగేదంటావా ? లేదే.... వేసు ఆకాశంలో ఉన్నాము. అతడు నేనీమీద ఉన్నాడు — ఈ అంతరాలు మమ్మల్నై పృథూ ఒకటి కానివ్వవు.... అయితే కళ్యాణి, నాకోమాట ఇవ్వాలి... వివాహం జరిగిపోయేదాకా నాకు తెలిసిన నిజాన్ని మూర్తికి మూతం తెలియనివ్వకు ఎందుకంటే నేనంటే అతనికి క్షేరి వ్యామోహం.... నావల్ల మరో కన్నెల్ల బ్రతుకు నగుబాట్లుకాకూడదు.... ” అంటూ — అలా కళ్యాణి దగ్గర మాట తీసుకొంది శారద.

మర్నాడు సాయంత్రం అవీసునుంచి ఐదుడికి వచ్చేటప్పుడు — తన మనసుకు ఎంతో ప్రశాంతత లభించినట్లు అనుభూతి కలిగింది శారదకు. కారణం ఆమె మనసులో ఇప్పుడు ఎలాంటి ఆశలు, వాటికి సంబంధించిన ఆందోళనలూ లేనేలేవు

ప్రసాద్‌తో కలిసి కొంత దూరం వచ్చాక అతడు చీలిపోయాడు. ఒంటరిగా వుద్దాపాకమీద నడుస్తోంది శారద....

ఈరోజు ఉదయం అవీసుకి వచ్చింది మొదలు — చాలా సందర్భాలలో తనకు జరిగిన అన్యాయాన్ని ఎత్తిచూపి — ఎంతో సానుభూతి వ్యక్తిం చేశాడు ప్రసాద్. అతడిలో తనపట్ల మొదట్నుంచి సానుభూతి! కాబట్టి తనకి ఉద్యోగం దొరికింది.... ఎప్పుడూ కాదుగాని ఈవేళ అతడి మాటలు చాలా తేలిగ్గా తీసుకొంది... "నానంగలేమోగాని — ముందు మీ సంగతి చూసుకోండి... లేకపోతే మా కళ్యాణి బాధపడుతుంది" అంటూ జాక్ వేసింది నవ్వుతూ. తర్వాత, "ఎంతో చదువుగా ఉంటున్నారూ కాబట్టి కళ్యాణి, మీరు ఒకటై తీరాలిందే... ఆంధ్ర కోసమే నేను ఎదురు చూస్తుంటాను" అంటూ తన ఆకాంక్షను వెల్లడించింది. దాని మీద, "నాకూ అలాంటి అభిప్రాయముందనుకోండి... అయితే సమయం కలిసి రావద్దూ?" — అన్నాడు కొంత సిగ్గును అభినయిస్తూ. దాంతో ప్రసాద్ మనసు అర్థమైంది. కళ్యాణి ఎంతో అదృష్టవంతురాలనిపించింది.

... అవేళ్ళి సంగతులను గురించి అలా అలోచిస్తూ నడుస్తున్న శారద పక్కగా పేమంట్ కారువచ్చి ఆగటం చూసి — తనూ టిక్కున, ఆగింది... స్టీరింగ్ ముందు డిలాగా కూర్చున్నాడు. అతణ్ణి చూశాక జాలి అనిపించిందే తప్పితే — ఏ ఏదమైన ఆవేశం కలగలేదు.

"ప్లీజ్ కమిన్ శారదా..." అంటూ దోర్ తెరిచి పట్టుకున్న పేమంట్ మాటను తీసివేయలేనట్టి వెళ్ళి కారులో కూర్చొంది.

"... నామీద కోపం పోయినట్లేనా శారదా?"

"అసలు నాకు ఎవరిమీద కోపంలేదు...."

"సంతోషం శారదా.... ఇంత కాలానికి నీతో మనసువిప్పి మాట్లాడగలిగే భాగ్యం కలిగింది... దగ్గరలో ఏదైనా హోటల్‌కు వెళ్దాం.. కాఫీ త్రాగుతూ తీరుబడిగా మాట్లాడుకోవచ్చు.."

"మీ ఇష్టం.."

మరికొద్ది సేపట్లోనే.... పేమంట్, శారద ఓ ఖరీదైన హోటల్ పామిలీ రూములో — కూర్చోని ఉన్నారు.

ఎదురెదురుగా కూర్చోని ఉన్న ఇద్దరికీ మాటలు దొరకలేదు ముందు.

ఈరోగా బేరక వచ్చారు. టివీన్ ఆర్డరిచ్చారు పేమంట్

"నీపట్ల నేను చేసినది నేరమే కావచ్చు.... అయితే ఏ వరిస్థితిలో అలా చేయవలసి వచ్చింది..." అని చెప్పబోతున్న పేమంట్‌ను అడ్డుకొంది శారద.

"అంతా తెలుసు నాకు. నిన్ననే కళ్యాణి మీగతజీవితం గురించి పూస గుచ్చినట్లు చెప్పింది."

"నిన్ననా? మరి అంతకు ముందు?"

"నాకు తెలియదు.... కేవలం మీ అమ్మగారు మన వివాహానికి ఇష్ట పడటం లేదని, ఆప్తివాస్తులు వదులుకొని ఐదుడికి రావడం ఇష్టంలేక — మీరు నన్ను వేరొ పెళ్ళి చేసుకొని సుఖవదమని సలహా యిచ్చారని మాత్రమే చెప్పింది...."

".... మరి కళ్యాణి నీకు నాగురించి పూర్తిగా చెప్పకానని చెప్పింది?..."

అందుకేగా శారదా, నేను నీ దగ్గరికి రైల్వం చేసి రాలేకపోయింది.

అసలు!.... సంగతి తెలియకే నేను — మానాన్నగారు పోయినప్పుడు పరామర్శించడానికి వచ్చిన మిమ్మల్ని కలువైన మాటలతో బాధించ గలిగాను.. పెద్దం కారణంగా ప్రేమించిన వ్యక్తికి ద్రోహం తలపెడుతున్నారేమో - అన్నదే అప్పుడీ నా అక్కసు.... నిన్న కళ్యాణి నిజమేమిటో విశదం చేశాక... జరిగి పోయిందానికి బాధపడ్డాను అందుకే ఇప్పుడు మీరు రమ్మనమనగానే వచ్చేవాను."

"నిజంగా కళ్యాణి నమ్మదగ్గవ్వకి కాదు శారదా.... ఆమె చెప్పే వన్నీ అబద్ధాలే...."

"లేదంటే కళ్యాణి మంచి మనసు గల వ్యక్తి.... నిజమేమిటో నాకు తెలియ పరచటం ద్వారా తన తప్పును తాను సరిదిద్దుకొంది.... ఇప్పుడు నాలో ఎలాంటి ఆశలు, ఆందోళనలు లేవు.... మీరు ఏ వరిస్థితిలో నన్ను చుట్టూ పరచగలిగింది అర్థం చేసుకున్నాను. కనుకే మీరంటే నాలో ఎలాంటి దురభిప్రాయమూ లేదు...."

"నన్ను, నా జీవితాన్ని అర్థంచేసుకున్నావు కనుక చెబుతున్నాను శారదా.... ఇప్పటికైనా నిన్ను పెళ్ళాడటానికి సిద్ధంగానే ఉన్నాను.... రజనీకి, నాకు పొసగటం, ఈ జీవితానికి అనుభవం."

"అలా అని మీరు ఆమె దగ్గర్నుంచి చట్టరీత్యా కాగితం తెచ్చుకోండి, అప్పుడు నాకు ఎలాంటి అభ్యంతరమూ ఉండదు" అనేసింది శారద.

"సరే శారదా... మా అమ్మగారు కూడా ఇప్పుడు వైద్యాలయంలో ఉంది అసలు ఈపాటికి వచ్చే ఉండాలి.... ఈ రాత్రి నేను ఇంటికి వెళ్ళి - రేపటికల్లా నీకు రిజల్టు చెప్పేస్తాను."

"అయితే ఓ వరకు.... ఒకళ్ళు చెప్పినదాన్ని బట్టిగాక మీ అంతట మీరు రజనీ దగ్గరికి వెళ్ళండి.... ఆమెలో మార్పు రాకపోతే - అలా కాగితం రాసి ఇవ్వమనండి... అదే ఆమె మిమ్మల్ని క్షమాభిక్ష అర్జిస్తే.... మీ అర్థాంగిగా స్వీకరించి గౌరవించండి.... తోటి ఆడదానికి అన్యాయం చేసి జీవితంలో నేను బావు కొనేది లేదు."

— శారద మాటలకు — అనందంగా అంగీకారం తెలిపాడు.

టివీన్ వచ్చింది. తిన్నారు.... కాఫీకూడా త్రాగటం అయ్యాక ఐదుడికి వచ్చేవారు. పేమంట్ బిల్లు చెల్లించాడు.

"మీ ఇంటి దాకా కారులో ద్రావుచేస్తాను" అన్నాడు పేమంట్ "కాదు నడిచే వెళ్తాను" అంది శారద ఇద్దరూ అక్కడే వేరయ్యారు.

రజనీలో పరిమార్చు అనంతరం అన్నది పేమంట్ నమ్మకం.... శారద తనది కావటంలో ఇక ఎలాంటి అటంకం ఉండబోదన్నది అతడి విశ్వాసం.... ఎక్కడలేని ఉత్సాహంతో. సరాసరి రామానగరం వైపే పోనిచ్చారు కారును.

ఇంటికి వెళ్ళేసరికి చాలా ఆడర్థంగా ఎదురొచ్చారు కొందర్యు.

"బాబూగారూ!.... మీకు తెల్లిగ్రామ వచ్చింది. నిన్న పొడుస.... మీరు ఎక్కడ ఉండేది తెలియలేదు రాత్రి మీరు ఇంటికి రాలేదు.... అప్పట్నుంచి ఎప్పుడు వస్తారా అని మీ కోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను...." అంటూ తెల్లిగ్రామ కాగితం ఇచ్చాడు.

"మదర్ సీరియస్ స్టార్ట్ ఇమ్మీడియట్లీ - రామబందరావు" అని ఉంది అందులో.

"అమ్మకు సీరియస్సా?" - అప్రయత్నంగా దుఃఖం వచ్చింది. కాసేపు కాళ్ళుచేతులు ఆడలేదు.... తర్వాత నిఖరం తెచ్చుకొని, "ఇల్లు జాగ్రత్త

కొందయ్యా...నేను ప్రాద్రాబాద్ వెళ్తున్నాను...." అని చెప్పి వెంటనే కారు వెనక్కి తిప్పాడు.

పట్నం వెళ్లి శ్రీంశ్రీ, కళ్యాణిలకు చెప్పాడు ఆ విషయం.

"అలాగా, అన్నయ్యా....మరినేను ఆఫీసులో శంషు పెట్టలేదు....నువ్వే రాత్రికి వెళ్లిపో అన్నయ్యా....రేపు నేను, అమ్మవస్తాం" అని చెప్పింది కళ్యాణి తాపీగా.

అలా అన్నవాళ్ళను గురించి ఏ మాత్రం పట్టించుకోకుండా - ఏదో విధంగా తన తల్లిని దక్కించుకోవాలన్న తపనతో - బయలుదేరాడు మరో షణం కూడా ఆగకుండా.

* * *

దాదాపు ఉదయం ఎనిమిది గంటల ప్రాంతంలో - నారాయణగూడలో రామచంద్రరావుగారి ఇంటి ముందు ఆగింది హేమంత్ కారు. ఆసలు రాత్రికి రాతే వచ్చేయాలన్నది అతడి ఉద్దేశ్యం....అయితే నార్కట్ పల్లి దగ్గరికి వచ్చేసరికి కారు బ్రేకించింది....డిఫెక్ట్ తెలుసుకొని దాన్ని తిరిగి కండిషన్ లో పెట్టేసరికి తొలగింది.

కారుదిగి ఆందోళనగా లోపలికి వెళ్ళాడు...హాలులో తన తల్లి, రామచంద్ర రావు, సీతమ్మలు కూర్చోని కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటుండటంతో అతడి మనసు స్థిమిత పడింది.

"ఇప్పుడెలా ఉందమ్మా, నీ ఆరోగ్యం?" తల్లి కనిపించగానే ఆత్మతగా అడిగాడు హేమంత్.

"నా ఆరోగ్యంనికేంరా! నిశ్చేపంలా ఉండేను...." అంది జగదీశ్వరమ్మ కొడుకును చూసి.

హేమంత్ రాకను, గమనించిన రామచంద్రరావు, సీతమ్మల కళ్ళలో కొత్త వెలుగు వచ్చింది. అల్లుణ్ణి చూసి గౌరవంగా నిలబడ్డారు. కానీ, వాళ్ళను పట్టించుకో లేదు అతడు.

"నీ ఆరోగ్యం బాగానే ఉందే - ఆ టెలిగ్రామ్ ఇచ్చిందెవరు?" అనడి గాడు కోపం తెచ్చుకొని.

"నిన్నేక్కడికి రప్పించారని నేనే అలా ఇచ్చిందాను...." అంది జగదీశ్వరమ్మ కుండ బ్రద్దలు కొట్టినట్లు.

"ఏం మాట్లాడవలసిందీ తోచనట్లు ఊరుకుండి పోయాడు.

"హేమంత్, నిలబడే ఉన్నావ్, ఇలా వచ్చి కూర్చో" అన్నాడు రామచంద్ర రావు ఆప్యాయంగా.

"ఉండుబాబూ, కాఫీ తెచ్చిస్తాను..." అంటూ లోపలికి వెళ్ళబోయింది సీతమ్మ.

"మీ మర్యాదలు, మన్ననల కోసం రాలేదు....కేవలం నన్ను ఇక్కడికి రప్పించటం మీ ఉద్దేశ్యం కావచ్చు. ఆ ప్రకారమే వచ్చాను...వచ్చిన పని అయి పోయింది వెళ్ళిపోతున్నాను" - అంటూ వెనక్కు అడుగు వేయబోతున్న - అతడి కాళ్ళమీద పడింది ఆమాతంగా, రజనివచ్చి.

ఆహాతృప్తికామానికి దిమ్మిరబోయింది హేమంత్ మనసు.

"నువ్వీలా రావాలని - వస్తావని ఎంతో కాలంగా ఎదురుచూస్తున్నాను... నా కోర్కె ప్రకారమే వచ్చావు....అర్హతలేక పోయినా అడుగుతున్నాను. నన్ను షమిండు బావా!" అంది రజని కన్నీరు మున్నీరుగా.

ఆ మరుక్షణంలోనే - అయోమయం నుంచీ తేరుకున్న హేమంత్ వూడ యంలో అమృతం వర్షించింది. చిన్నప్పట్నుంచీ రజని అంటే ఎంత ఇష్టమో !...

ఆమె కోరికే ఏమైనా చెయ్యాలనిపించేది...రజని అతడికి దూరమప్పులని చూసిందేతప్పకే - హేమంత్ ఏనాడూ ఆమెనుంచీ వేరవ్వాలనుకోలేదు... పరిస్థితులను బట్టి చివరికి రజని అంటే విరక్తి చెందక తప్పలేదు అతడికి...కాబట్టే శారద....

"లే రజనీ...." అంటూ తన చేతులతోనే ఆమెను లేవదీసి, "నువ్వు తప్ప చేశావని నేను అనను... నీ మనసుకు నచ్చిన పనిచేయాలనుకున్నావు.. జీవితా లను గురించి ఆర్థం చేసుకోలేని వయసులోనే మనద్దరికీ పెళ్ళిచేసిన పెద్దందే తప్పకా" అన్నాడు ఓదార్చగా.

"బావా !... నిజంగా నీదెంత మంది మనసు ? నిన్ను ఆర్థం చేసు కోకుండా మూర్ఖంగా ప్రవర్తించాను తర్వాత తెలిసి వచ్చింది బావా యదార్థం...." అంది రజని పరితాపంగా.

-వాళ్ళిద్దర్నీ అలా చూస్తుంటే కనుం పండువుగా వుండి పెద్దలకు.

"....గతాన్ని వదిలిపెట్ట రజనీ ఇప్పుడికేనా నీలో మార్పు వచ్చింది.... ఈ షణంలో నాలో ఎంత అనందంగా ఉందో తెలుసా?" - రజనిని తన కౌగిలిలోకి తీసుకోవాలనుకున్నాడు కానీ - ఎదురుగా పెద్దలు ఉండడం చేత అగిపోయాడు.

".... నావల్ల పాపం, నిన్ను నమ్ముతున్న శారదకే అన్యాయం జరిగి పోయింది బావా" అంది రజని తర్వాత మాటగా.

"శారద అలా భావించుకోవటం లేదు రజనీ.... నీ స్థానం నీకే వదిలేయటానికి ఆమె మనస్ఫూర్తిగా అంగీకరించింది..." అన్నాడు హేమంత్ - సన్నని సాయంత్రం శారద హాట్ లో అన్న మాటలను మననం చేసుకొంటూ.

"అంతటి ల్యాగ్ గేరా శారద !....ఆమెని చూడాలని వుంది బావా" అంది రజని.

"తప్పకుండా రజనీ...." అన్నాడు రజనిమీద కేయివేస్తూ.

సీతమ్మ కాఫీ పట్టుకొచ్చింది.

"మొలైనానికి కళ్యాణి మా మంచిపనే చేసింది." అంది జగదీశ్వరమ్మ. మధ్యలో.

"...అవును హేమంత్ మాది ప్రాద్రాబాద్, రజని స్నేహితురాలినని చెప్పి- మీ అమ్మగార్నిక్కడికి పంపింది....నిన్నిక్కడికి రప్పించారంటే సీరియస్ టెలిగ్రామ్ ఇవ్వమని కూడా ఆమె సలహా ఇచ్చింది కళ్యాణి సలహాను అక్షరాం పొందింది మీ అమ్మ.... అందుకే ఈవేళ నూయింట్లో పండువులా ఉంది" అంటూ ఆసలు విషయం చెప్పుకోవచ్చాడు రామచంద్రరావు.

ఎంత మందివని చేసింది కళ్యాణి.... ! అనుకున్నాడు హేమంత్.

"....నా యింటికి వచ్చినప్పుడు అది నాదెట్టే శ్రీంశ్రీ కూతురని అనుకోలా.... ఆ సంగతే తెలుసుందే...." అంటున్న జగదీశ్వరమ్మ మాటకు ఆడ్డు వచ్చాడు హేమంత్.

"అడ్డమైన మాటలూ అని వెనక్కుతిప్పి పంపేదానివి" అని చెప్పి పొడిచాడు.

"అంతేరా అబ్బాయ్ నువ్వు నన్ను ఆర్థం చేసుకున్నది.... చిన్న తనం నుంచీ శ్రీంశ్రీ అంటే నాకు ఎంత ప్రేమే తెలియదు.... అయితే అది చేసిన వసే- నాకు కోపం తెప్పించింది.... ఆవేళ అది ఎంతో కాలానికి కనిపించబట్టి నా ఆక్కనంతా వెళ్ళ గక్కాను....తర్వాత నాలో నేను ఎంత ఇదయ్యానో తెలుసా?...." అందుకేగా నామాట కాదని దానింటికి వెళ్తున్నా సెన్ను నేను ఏమీ అనకుండా ఊరుకొంటోంది?...మొన్న మనింటికి వచ్చింది నాతెల్లలు కూతురి అని తెలియదు.... తెలిస్తే నాకు కూతుళ్ళు లేని లోటు తీర్చమ్మా అని అడిగేదాన్ని....

ఇప్పుటికి మించి పోయిందేమిటిలే.... రేపు మనం అంతా వెళ్ళుటవెళ్ళుటం ముందు మా శ్రాంతి వాళ్ళింటికే వెళ్ళాం. " అంది జగదీశ్వరమ్మ.

రజనీలో మార్పు.... తల్లిలో మార్పు.... హేమంత్ సంతోషానికి అవ దులు లేవు.

ఆ సాయంత్రానికి కళ్యాణి, ప్రసాద్ కలిసి వచ్చారు మైదానాద్ ఆ యిద్దరూ జంటగా కలిసి రావటాన్ని చూసిన— అందరికీ ఏదో తీయదీ రావం కంగ సాగింది.... చూడముచ్చటైన జంట.... "వీళ్ళిద్దరికీ పెళ్ళి చేసేస్తే ఎలా ఉంటుంది?" పెద్దం తర్కంలోకి వెళ్ళిందా విషయం.

22

మూర్తి వివాహం ఎట్లందే. పెళ్ళి పనులన్నీ సజావుగా జరిగి పోతున్నాయి శారద తల్లి అనసూయమ్మ మూర్తి వాళ్ళింట్లోనే ఉండి పోతోంది. ఎందుకో తల్లితో పాటు తనూ అక్కడే ఉండటానికి మనస్కరించటం లేదు శారదకు. కాకపోతే తప్పని పరిస్థితుల్లో— మూర్తి వాళ్ళ ఇంటికి బోజానికి వెళ్ళి వెంటనే వచ్చేస్తోంది. తమ్ముడు, చెల్లాయి కూడా అక్కడే ఉంటున్నారు దాదాపు.

అలాగే ఆ సాయంత్రం అవీనునుంచి ఇంటికి వచ్చి- తన దగ్గర ఉన్న డూప్లేట్ 'కి' లో లాం తీసి లోపం కూర్చుంది చిత్రాంతికా కొంచెం దూరంలో ఉన్న అవీను నుంచి నడిచి వచ్చేసరికి బద్దక మనిపించింది మొదట.... కొంచెం సేపటి తర్వాత తప్పదన్నట్లే లేచి కాచి దగ్గరికి వెళ్ళింది....

అన్ని పనులూ ముగించుకొని వచ్చి తీరుబడిగా ఏదో పుస్తకం తీసుకొని వదుపుదాచుని మొదలు పెట్టింది ముందు గదిలో కూర్చుని.

అదే సమయంలో వచ్చాడు మూర్తి అక్కడికి అప్పడతడి మొఖం ఆటోరా ఉంది....

"మూర్తి! ... తమాన్.... రా.... రా" అంటూ మర్యాద పూర్వకంగా అహ్వనించింది.

"నీకు తెలియని విషయం ఒకటి చెప్పానని వచ్చాను శారదా"— అన్నాడు కూర్చోంటూ.

"ఏమిటి అది?" - ఏమాత్రం చలించకుండా అడిగింది శారద.

"హేమంత్ విషయంలో నువ్వు మోసపోయావు.... అతడికి అది వరకే పెళ్ళైంది! నా మ్యరేజికి అహ్వనించటానికి కళ్యాణి వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళాను.... అక్కడ సతీ సమేతంగా కనిపించాడు హేమంత్ ఒక విధంగా కళ్యాణి నిన్ను మళ్ళీ పరచినట్లే శారదా" - సంగతి చెబుతున్నప్పుడు చాలా బాధగా ధ్వనించింది మూర్తి కంఠం.

"అలాగా! అయితే హేమంత్ తో జీవితాన్ని పంచుకోవటానికి రజనీ అంగీకరించి వచ్చిందన్నమాట! పోనీలే, అతడి జీవితమైనా ఓ దారిలో పడింది...నా కదే సంతోషం....ఓ మంచి వారై తెచ్చావు మొత్తానికి అంది శారద.

అమె మాటలకు కొయ్యారి పోయినట్లయ్యాడు మూర్తి.

"నీకు అన్ని సంగతులూ ముందే తెలుసా శారదా?" అడిగాడు అశ్రుర్యంగా.

"ముందే తెలిసి ఉండే- పెళ్ళిమాటల దాకా ఎందుకు వచ్చేది వ్యవ హారం? మొన్ననే తెలిసింది అతడి గత చరిత్ర" అంటూ హేమంత్ పెళ్ళి - దరిమిలా జరిగిన వృత్తాంతం కళ్యాణి ఆడిన నాటకం - అంతా - తనకు తెలిసినంత వరకు చెప్పి, "మొత్తానికి తన సుఖాంతమే అవుతుందిలే మూర్తి" అంది.

"మగవాడు ఏవిధంగా జరిగినా మొత్తానికి అతడి కథ సుఖాంతమే అయ్యేది, చివరికి...మరి...నువ్వు ఆదరానివి... హేమంత్ ప్రేమకులాలిగా నలుగురి దృష్టిలో పడ్డావు.... ఇక నీ జీవితం ఏమైపోవాలి?"

మనోసంజీవని

నాకన్నీటి ఇటుక నొక్కొక్కటే పేర్చిపేర్చి

ఒంటరి తనపు సమాధిలో

అనుక్షణం మ్రగ్గిపోతున్న వేళ

ఇంకా ఎగరడం చేతికాని పసికూనను

తన వెచ్చదనపు రెక్కల నందిటలో

అప్యాయంగా ఇముడ్చుకొనే తల్లి పక్షిలా

నన్నూరిడించి నమాళ్వాసిందేది సాహిత్యం

ప్రచండ గ్రీష్మకాలంలో జ్వలించే భాస్కరుణ్ణి

నా కలశంలో పిండి

బాధల మధువును తాగితాగి

ఇంకా దాహం తీరని వేళ

చందన సుగంధ వాయుస్పర్శలా

నా మెనిసోకి నన్నలరించి

అమృతం వర్షం కురిపించేది సాహిత్యం.

జీవితం సకల రంగాలలోను

వ్యాపారం ప్రచ్ఛన్నంగా ప్రవహిస్తూ

అర్థమే అగానసాధపత్యం ఎహస్తున్నప్పుడు

అనుభూతులకు తావులేక

అపారమైన భావుకత్వానికి

విపరీతమైన సున్నితత్వానికి

నిలయమైన నా గుండె తట్టుకోలేక

ఒక్కసారిగా విస్ఫోటనమైనపుడు -

నా అధరంపై చిరుహాసం వర్తిస్తే

తనలో ఆనంద మధువని విరబూస్తుందని

నా నేత్ర గవాక్షం నుండి

ఒక్క బాష్ప బిందువు తొంగి చూచినా

తన హృదిలో తిమాలవనాలు

అనంతంగా జన్మిస్తాయని భావించి

కేవలం నా కోసమే జీవించే

మంచి నేస్తంలా నన్నానలదింప జేసి

ఆహ్లాదపరచేది సాహిత్యం.

నిజంగా రసహీనమైన

మృతిప్రాయమైన

ఈ కృత్రిమ ప్రపంచంలో

మనోసంజీవనిలాంటి

సాహిత్యం లేకపోతే

మానవ జీవన గమనంలో

అడుగడుగునా ఎన్నీ

ఆత్మహత్యా పరంపరలో!

- శ్రీమతి మందరపు హైమవతి

—మూర్తి నిందిసి అదిగే సరికి సమాధానం చెప్పలేకపోయింది శారద.

“ఇప్పుడికి మించి పోయింది లేదు శారదా!...నీకూ తెలుసు మొదట్నుంచీ నామనసేమిటో... నేను జీవితంలో ప్రేమించిన మొదటి వ్యక్తివి నువ్వు!... నాలో దైర్ఘ్యం చాలకనో, పరిస్థితులు అనుకూలించకనో, నీకు వ్యక్తికరించ లేక పోయాను నా ఆకాంక్షను....అయితే అనుక్షణమూ నీ ఆరాధనే నాలో...కాకపోతే హేమంత్ ను మీయింట్లో చూసిన నాది తర్వాత నా మనసును బలవంతా మరలుతున్నాను... ఎందుకంటే ఏకపక్షంగా జనించే ప్రేమకు అర్థం ఉండదని నాకూ తెలుసు... అటు పైన మామయ్య పోవటం జరిగింది....మానవత్వం చేతనైతేనేం, బంధుత్వం చేతనైతేనేం - నాకు తోచిన విధంగా సహాయపడ్డాను...అప్పుట్నుంచి నాపట్ల మార్పు పొడనూపింది నీలో... అది అపత్యమయంలో మీ కుటుంబానికి నేను చేసిన వేటుకు -కృతజ్ఞతా నూడకం కావచ్చునున్నాను... తప్పితే నా విషయంలో - మానసికంగా నీలో పరిమార్పు వచ్చిందని నేను అనుకోలేదు... అందుకే నీమీద నిరాశ చేసుకొని, మా అమ్మ ఆనందం కోసం ఈ పెళ్ళికి ఒప్పుకున్నాను... శారదా! ఇప్పుడికి నా మనసు మీ మీదే ఉంది... నువ్వు కనుక అంగీకరిస్తే - ఎల్లాంటి అదే ముహూర్తానికి నీ మెళ్ళోకాక కడతాను... నేను మనసారా కోరుకున్న ప్రేమ నాకు భార్య కావటం కన్నా-జీవితానికి మరి కావాలనింది ఏముంటుంది?” అంటూ తన మనోగతాన్ని దివరిసారి అన్నట్లు చెల్లడించాడు మూర్తి.

ఆ మాటలు శారదను క్షణకాలం పాటు చలించజేశాయి.

పుట్టింది మొదలు తను పేదరికాన్నే అనుభవించింది... ఆదర్శంగా ఏ అచ్చటి ముచ్చట తీర్చలేకపోయాడు తల్లి దండ్రులు...అందుకే అత్యాశకు పోయింది... కావాలనే తను ధనవంతుడైన హేమంత్ దృష్టిలోపడింది....సుఖమయ జీవితాన్ని కోరి ఆతల్లి ప్రేమించింది....కాబోయే గొప్పిందీ కోడలిగా ఎన్నో గాలిమేడలు కట్టుకొంది బ్రతుకుమీద....అయితే నిజానిజాలు తెలిసిన భగవంతుడు తనకు తగిన శిక్షేనేకాదు....ఇప్పుడు తను కుటుంబంలోంచి వాస్తవంలోకి వచ్చింది.

నిజంగా మూర్తి మానవత్వం ఉన్నామనిషి. మంచి ఉద్యోగం కూడా ఉంది....ఎంతో అదృష్టమంటేనేగాని ఆతడివంటి వ్యక్తి భర్తగాంబించడు....తను మొదట్నుంచీ మూర్తిని సరిగా అంచనావేసుకో లేకపోయింది....పైగా తనని ప్రేమించేందుకు అతడు అనర్హుడని విడిచి వదిలిపోయింది... కై వలక శిఖరాంబు చేరుకుందామనీ బయలుదేరి పాతాళంలోకి జారిపోయింది....

—ప్రస్తుతానికి మూర్తి నురో యువతికి భర్త కాబోతున్నాడు.... ఇంకో నలభై ఎనిమిది గంటలలో ఆమెను అగ్నిసాక్షిగా పెళ్ళాడ బోతున్నాడు.... అందరూ అన్ని ప్రయత్నాలూ చేసుకొని, ముహూర్తం దగ్గరపట్టతర్వాత - ఇప్పుడు - ఇలా మాట్లాడుతున్నాడేం మూర్తి?...తన స్వార్థం కోసం మరోకన్నా పిల్ల జీవితాన్ని నందిగంలో పడవేయటమా?...ఈ వాపం కూడా తను భరించవలసిందే?... ఏలేడు...

“మూర్తి! ఓ వక్కనుంచి నువ్వే అంటున్నావ్ - ఏక పక్షంగా జనించే ప్రేమకు అర్థంలేదని... అప్పుడే కాదు ఇప్పుడూ అంతే నా మనసు... జీవితంలో నేను ఉండినయినమాట నిజమే....అయితే నా ఉటవిని నీ గెలుపుగా అర్థం చేసుకోకు.... నా మనసు తెలుసుకోకుండానే నీవు చాలా పెద్ద పెద్ద మాటలు మాట్లాడేస్తున్నావు?” అంది శారద పైకి బింకంగా.

“సారీ...అయ్యామీ సో సారీ, శారదా...! నేనేమైనా తప్పగా మాట్లాడితే నీ మనసు నొప్పించి ఉండే...క్షమించు.... ఏమిటో కాదనుకుంటున్నా - నీకు అన్యాయం జరిగిందని తెలిసి - అలా సోయింది నా మనసు.... సోసారీ శారదా....ఇవేమీ మనసులో పెట్టుకోకుండా ఎల్లాంటి నా వివాహానికి అప్పుకుండా రాలావో... ” అనిచెప్పివెళ్ళిపోయాడు దరదర...

“మూర్తి...” అంటూ అతడు వెళ్ళినదికే చాలాసేపు బాధగా చూస్తుంది పోయింది శారద.

పెళ్ళి పీటలమీద కూర్చోని ఉన్నాడు మూర్తి. పురోహతులు తంతు నడిపిస్తున్నారు....

అక్కడికి కొంచెం దూరంగా నిలబడి ఉంది శారద.... మనసు బాగుండక పోయినా మూర్తి మీది గౌరవంతో, అతడు ఎక్కడ నొచ్చుకుంటాడో ననే వచ్చింది తల్లి. తమ్ముడు, చెల్లెలితోపాటు. జీవితంలో మరి పెళ్ళి అనేది తం పెట్టుకోకుండా తమ్ముణ్ణి చదివింది. చెల్లెలికి పెళ్ళి చేసి - తల్లిని పోషించుకుంటూ శేషజీవితం గడిపేయటం జీవిత ధ్యేయంగా నిర్ణయించుకొని గుండె రాయిచేసుకొంది శారద.

చదువుతున్న వంశీలాలు ఆపేసి పెళ్ళికూతుర్ని తీసుకువచ్చి పీటలమీద కూర్చోబెట్టుతున్నారు పురోహతులు.

....దాంతో అక్కడ గుగ్గోలు పుట్టింది ‘పెళ్ళికూతురు కనిపించటంలేదు అని. ఏమైంది?... ఎక్కడికి వెళ్ళింది? - అని ప్రశ్నించుకుంటున్న పెద్దలకు గదిలో ఛీబిల్ మీద ఓ చీటి తనపించింది, నమ్మ గురించి వెతికించే ప్రయత్నం చేయవద్దు.... నేను మనసారా ప్రేమించిన వ్యక్తితో వెళ్ళిపోతున్నాను... నా ప్రేమ వ్యవహారం గురించి ఎంత చెప్పినా వినిపించుకోకుండా ఇష్టం లేని పెళ్ళి జరిపించటానికి పూనుకున్నారు మీరు. అందుకు తగిన శాస్త్రదేయటం కోసం ముహూర్తం దగ్గర వదేవరకు నేను మిమ్మల్ని మధ్యపరిచాను....ఇప్పుడు నలుగురి లోనూ తలవంచుకొని ఏడవండి.... ఏమ్మల్ని చూశాకైనా - ఇటువంటి తప్పులు చేయకుండా జాగ్రత్త పడతారు కొందరు ఆదర్శ తల్లిదండ్రులైనా -” అంటూ ఘాటుగా రాసి పెట్టేపోయింది పెళ్ళికూతురు వద్ద.

అందరూ లబోదిబో అంటున్నారు - దిక్కు తోచక అటూ ఇటూ తిరుగు తున్నారు.

ఇదంతా నిజమా, కలా అన్నట్లుంది మూర్తికి.... పెళ్ళికూతురు వద్ద ఎంతమంది పని చేసింది... ఆతడి కళ్ళలో ఓ విధమైన వెలుగు ప్రవేశించింది....ఆ వెలుగు కిరణాల్లో శారద మరింత దేదివ్యమానంగా కనిపించసాగింది.

ఏమాలోచించాతో మూర్తి చటుక్కున లేచి వెళ్ళి - ఆమె చెయ్యి పట్టు కున్నాడు.

“మూర్తి....!” ఓ ప్రక్క ఆతడి చెయ్యి అందుకొనే అవకాశం రావటం అదృష్టంగానే భావించుకుంటున్నా, మరోపక్క తన వాళ్ళు - తన ధ్యేయం గుర్తు వచ్చి ఒక అడుగు వెనక్కు వేసింది.

“ఇది మనం కోరుకున్న సంఘటన కాదు శారదా.... అంతా భగవత్వం కల్పం! నాకు తెలుసు- నీకు తల్లి, చెల్లి, తమ్ముడు ఉన్నారు. వాళ్ళ పోషణాధారం నీమీద ఉంది....నువ్వు నా అర్థాంగివైతే నీ బరువు బాధ్యతల్లో సగభాగం నావి కావా?...పెళ్ళైనతర్వాత కూడా ఉద్యోగం చేస్తూనే ఉండు శారదా.... మనిద్దరం కలసి మనందరి కోసం కష్టపడదాం.... ఒక్క అమ్మతప్ప నాకెవరున్నాడు? నీ వాళ్ళే నావాళ్ళను....” అంటూ పరిస్థితిని అర్థం చేసుకొని - దైర్యం చెప్పాడు మూర్తి.

అతడు మాట అంటే చాలా.... దానికి జీవితాంతం కట్టుబడి ఉంటాడు.... మూర్తిలో నీలి, నియమం ఉన్నాయి.... ఈనాటి పరిస్థితులు లేవు ఉండవు... తను మాత్రం జీవితాంతం ఒంటరిగా బ్రతకాలంటే ఎలా సాధ్యపడుతుందో?... అలా బ్రతికిన జీవితానికి మాత్రం అర్థం ఏ ముంటుంది?

తనని గురించి హేమంత్తో తన ప్రేమను గురించి అన్నీ తెలిసిన వాడు మూర్తి.... ఓ విధంగా హేమంత్తో, తనదీ ప్రేమకాదు, వయోపరంగా జనించిన వ్యామోహం.... ఆతడి ఆస్తిపాస్తులకు తను ఆశపడితే, తనవయసుకు, అందానికి అతడు ఆశపడ్డాడు - అవన్నీ తెలిసి కూడా తనపట్ల అనుకూల భావంతో మాట్లాడుతున్నాడు మూర్తి.... తనని చేసుకోవటమే కాకుండా తన బరువు బాధ్యత

ంలో కూడా పాలు పండుకుంటా నంటున్నాడు... మరి తననుండి అతడు అశిస్తున్న దేమిటి? వయసు, అందమూనా? అనే ముఖ్యమైన కంటికి ఎన్నో సార్లు తారస పడింది మూర్తికి, అప్పుడు బలవంతంగా అనుభవించకపోయాడా?... అతడి దృష్టి అదికాదు.... తనంటే ఆరాధనా భావం! అందుకే ఎంతోకాలం తన అనుమతి కొనసాగించింది.... దివసానికి తన మొండితనానికి వినగి పోయి, కన్నతల్లి పోయి పడలేక - అయిష్టతతో ఈ పెళ్ళికి అంగీకరించాడు - అయితే విధి వేరంగా తప్పి పోయింది పెళ్ళి.... నిజానికి మూర్తికి తనవల్ల వ్యామోహం కాదు ప్రేమ!.... అతడు తనకోసం ఏం చేయమన్నా చేస్తాడు... ఇటువంటి వ్యక్తి భర్తగా పొంద గలిగే తను - నిజంగా ఎంతటి అదృష్టవంతుడాలి!.... మూర్తిని వివాహం చేసు కుంటేనే తన జీవితానికి ఓ అర్థం అంటూ ఏర్పడుతుంది!....

— అలా ఆలోచించిన మరుక్షణం అతడి పాదాలమీద చాలిపోయింది శారద.

లాంఛనా ఆమెను లేవదీసి పెళ్ళి పీఠంవైపు నడిపించాడు మూర్తి.

అదే పెళ్ళివందరిలో - అదే ముహూర్తానికి శారద, సుందర మూర్తిని వివాహం జరిగిపోయింది.

సరిగ్గా మూడు ముళ్ళపడే సమయానికి ప్రసాద్, కళ్యాణి, హేమంత్, రజనీ-వాళ్ళతో పాటు పెళ్ళికూతురు పద్మకూడా వచ్చింది.

మూడుముళ్ళు అయిపోయాక నలుగురిలోపాటు అక్షింతలు వేస్తున్న వాళ్ళం దర్శి మనసేన మూర్తి, శారదలో కొంతసేపు చలనం లేకుండా పోయింది.

ఈలోగా "ఏమే, నలుగురిలో మమ్మల్ని నవ్వుబాట్లు చేసి ఏం ముఖం పెట్టుకువచ్చావే పాపిష్టిదానా" అంటూ పక్కతండ్రి వచ్చి ఆమె బాట్లు పట్టుకో తోయాడు. కానీ ప్రసాద్, హేమంత్ ఆయన్ని చారించారు.... దాంతో ధైర్యం తెచ్చుకున్న పద్మ.

"...నాకు ఇప్పుడే పెళ్ళి చేసుకోవాని లేదు.... ఇంకా పదువుకుంటాను మొర్రో అన్నాను. కానీ, నామాట వినపించుకోలేదు. చదివిన పదవు చాలు పెళ్ళి చేసుకో అని మీరు బలవంతం చేశారు.... తప్పదన్నట్లే ఒప్పుకున్నాను నేను ఇష్టం లేక పోయాను.... అయితే మూర్తిగారి మనసు శారదగారి మీదే ఉందని తెలియ జెప్పారు ఓ రోజు ప్రసాద్ గారు, కళ్యాణి వచ్చి... మనసు ఒకచోట, మనుగడ ఒకచోట - మూర్తిగారిని చేసుకున్నందువల్ల మేమిద్దరమూ అకాలివాలు కావటమే నని అర్థం చేసుకున్నాను... అదీకాకుండా శారదగారి దీన ప్రేమకాథ తెలిసింది.... ఆమె గతం తెలిసిన మూర్తిగారు తప్ప-మరొకరు శారదగార్ని ధైర్యం చేసి వివాహం చేసుకోలేరని అనిపించింది.... ఏదో విధంగా వాళ్ళిద్దర్నీ ఒకటి చేయటం కోసం నేను ఎవరో ప్రేమించినట్లు నడిచటం జరిగింది-ఈ సలహా ఇచ్చింది ప్రసాద్ గారే.... మొర్రానికి కథ సుఖాంతమైంది.... నా పెళ్ళిగురించి మీరు బిచ్చు పెట్టినదబ్బు ఎంతైందో చెప్పండి.... మీరు ఇస్తామన్నాడు" అంటూ ప్రసాద్, హేమంత్ లను చూపించి పద్మ.

కూతుర్ని ఏమీ ఆనలేక, మరేమీ తెయ్యలేక చిక్కు తోచనట్లు నిలబడి పోయాడు పక్కతండ్రి.... పెళ్ళికి వచ్చిన మిగతా బంధు వర్గమంతా ముక్కు మీద వేలు వేసుకొని చూస్తుంది పోయారు వింతగా.

మూర్తి లేచి వచ్చి - సజల నేత్రాలతో ప్రసాద్, హేమంత్ చేతులు పట్టుకున్నాడు.

రజనీ స్వయంగా వెళ్ళి, "ఈ అన్ని ఆనందం మూలం నేనే శారదా.... నీకు అన్యాయం చేయాలని భావకు లేదు.... నీగురించి ఆయన బాధపడని నిమిషం లేదు.... నామాట నమ్ము" అంటూ శారదను అర్పించింది.

"అవును శారదా! నిన్ను మోసం తెయ్యాంని లేదు అన్నయ్యకు..." అంటూ ఎంత పలికింది కళ్యాణి.... ఆ వెంట ప్రసాద్,

"ఒక స్నేహితుడిగా - మూర్తి మనసేమిటో నాకు తెలుసు శారదగారు

అతడు మీగురించి ఎంత ఆరాట పడేవాడో చెప్పలేను.... హేమంత్ మీద ఆశలు పెంచుకొని - నిజం తెలిశాక మీరు ఎలా రియాక్ట్ అవుతారో అని చాలా అందోళన పడ్డాం మేం. ప్రేమ భగ్గుమొందని తెలిశాక నగలు అడపిల్లలా ఏ హత్యో చేసుకుంటే హేమంత్, రజనీ మనశ్శాంతిగా బ్రతుక గలిగే వారా? ... నిజం తెలిసి మీరు చలించి పోలేదు. తొందరపడి నిర్ణయం తీసుకోలేదు.... మీ గుండె నిబ్బరగానికి మా ధన్యవాదాలు.... మీరు తనకు దక్కరనుకొనే మూర్తి పద్మను చేసుకోవటానికి అంగీకరించాడు.... ఇప్పుడు మీ పరిస్థితి ఈవిధంగా మారిందని తెలిసి- రేపు వాడు చేసుకున్న పెళ్ళాంతో హాయిగా బ్రతుకగలదా?... బాగా ఆలోచించే అన్ని వివరాలు పద్మకు తెలియజేస్తాం. ఆమె మాకు ఎంతో సహకరించింది.. మా కోర్కె ప్రకారం మిగిలినా ఒకటవుతున్నాడు. మాకదే సంతోషం" అన్నాడు.

హేమంత్ ముఖం ఎంతో ధైర్యంగా వుంది. అతడి సజల నేత్రాలు శారదను ఓహోహో అర్పిస్తున్నాయి. అది గమనించి శారద తన మాటేమిటో తెప్పింది,

"మీరెవరూ పొరబాటు చేశారని నేను భావించటం లేదు.... అందుకే ఒకర్ని ఓమించే ప్రయత్నం.... మనం విధి చేతుల్లో కిందబొమ్మలమే అయినా - మన జీవితం మన చేతుల్లోనే వుంది.... హేమంత్ గారి వల్ల వందల బడ్డాలని నిజ మేమిటో కళ్యాణి తెలియ జెప్పిన రోజున అనుకున్న మాట యదార్థమే, అంతేకాదు ఇందాక ప్రసాద్ గారు అన్నట్లు ఈ అవమానం భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకుం దామా అన్న తీవ్ర ఆలోచన తల్లింది.... కాకపోతే వివేకం ఒక అడుగు వెనక్కు వేయించిందే నాచేత.... పరిస్థితులు ఏనైతేనే మొర్రానికి నేను ప్రేమించి వందల బడ్డాలను.... అసలు ఎందుకు జరిగింది ఇలా? ఒక ధనవంతుడి కులాలైనై బోగటాల్లో తేలిపోదామన్న ఆశాళ, పెళ్ళివ్యామోహం తెలిస్తే ఎక్కడ కాదంటారో అన్న స్వార్థంతో సర్వకాల సర్వావస్థల్లోనూ నా శ్రేయస్సునే కోలే నా తలిదండ్రుల ముందు కూడా నిజం దాచి వాళ్ళను మళ్ళీపరిచాను... అదే హేమంత్ గారు నన్ను ఇష్టపడుతున్నానని చెప్పిన రోజునే నేను మర్యాద విడిచి నాతల్లిదండ్రులకు చెప్పివుంటే పరిస్థితి ఇంత వరకూ వచ్చేదా?.... అనాడే అన్ని వివరాలు రాబట్టివుండేవారు మానాన్న. యదార్థం అనాడే తెలిసిపోయేది.... కానీ, నేటి అందరి ఆడపిల్లలలానే నేను మనసులో ఏదో కంటలు పెట్టుకొని వాళ్ళకు చెప్పలేకపోయానని.... మరోమాట.... మానాన్న నా కారణంగానే పోయారని నేను భావించుకుంటున్నాను.... ప్రస్తుతానికి ఇంట్లో పెద్దదాన్ని కనుక మా కుటుంబ లారం నామడేవుంది.... ఈ పరిస్థితి అర్థంచేసుకున్నట్లున్నాడు.... మూర్తి... పెళ్ళియ్యాక కూడా నా వ్యవోగం నేను చేసుకోవచ్చున్నాడు. నా కుటుంబానికి నేను పూర్తిగా నహాయ పడవచ్చున్నాడు.... పూర్తిగా హాయిగావున్నా కనుకే నేనీ వివాహానికి తలవొగ్గుతున్నాను. మావెళ్ళానికి ఇందరు ఇన్ని వివాహప్రయత్నించి నందుకు నావూదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు." అంది.

దాంతో అందరి మనసులూ ప్రశాంతంగా మారాయి.

"నే మాట ఇచ్చిన ప్రకారం నమరుకుంటాను శారదా... కావాలంటే ఇక్కడున్న అందరిమీదా ప్రమాణం" అన్నాడు మూర్తి.

"నాకా నమ్మకం ఉందిలేమూర్తి" అని ప్రసాద్ వైపు తిరిగి. "ప్రసాద్ గారు, మీరు, కళ్యాణి నా స్నేహితులుగా - మన అందరి పరిధయూ ఇలాగే కొన సాగాంన్నది నాకోరిక.... నాకంటే కళ్యాణి ముందు వివాహం చేసుకుంటుం దనుకున్నాను...." అంది శారద.

"మేమూ తిర్రలోనే ఒకటి కాబోతున్నాం శారదగారు." అన్నాడు ప్రసాద్.

పక్కతండ్రికి హేమంత్ జేబులోంచి తీసి దబ్బు ఇవ్వటం ఆక్కడ అందరూ చూశారు.

(అయిపోయింది)

జెండా ఓ వైదీ!

ఖమ్మేద్దీన్

నోరుండ్రి ప్రశ్నించలేరు
పిడికిళ్ళుండి గొడ్డలిపెట్టు కొలేరు
కొక్కొక్కరు హోరెత్తగల మహర్షి వారేకానీ
గుండె ఘోషను వ్యక్తపరచడానికి
మౌనభాషను ఎంచుకున్నారు!
తమలోకి అన్నమిన్నన్నసూర్యుడిని మూర్ఖంగా మూసేస్తూ
చీకటిలో చిత్ర వధలకు చిక్కి, శల్యమవుతున్నారు!
ఆరుదుగా దయచేసే కలలో మాత్రం
కల్లోల తుపానులై బీభత్సం సృష్టించి,
ఉరిక్కి పడుతున్నారు!
ఉసారు మంటున్నారు!!

ఈ నేల మాత్రం...?
కంపించి, బ్రద్దలై ఈ సమస్తాన్ని
తనలో ఐక్యం చేసుకోగలదు కానీ
చెరై సహనంతో

దుబ్బనుమాత్రం రేపుతోంది!
వట్టిసోయి నిరాశలో ముంచి
ఈ సకల చరాచరాన్నిటిని
మలమల మార్చమగలదు కానీ
మనిషికి లేని బాధార్యంతో క్షమతో,
దున్నే బ్రాహ్మణకు అనుకూలంగా సాశ్వతూ
చల్లె విత్తులకు పాదమౌతూ
పరమ విశ్వసనీయంగా నవ్వుతోంది!

ఇంక ఈ వ్యవస్థ...?
స్వాతంత్ర్యానికి స్ఫూర్తమని
సంకుచితంతో సరికొత్త అర్థం చెప్పు
ఇన్నేళ్ల 'పాటప్పర యామిక న్యాయం'లో
బాహుటంగా విపుగా ఎదిగి
నల్లగా, చిక్కతంగా రాటుదేలింది!
రంగూ రూపుల దేమందనుకుంటే

వాసనలేని పూలు పూసింది-
ఆశలు తీర్చని కాయలు కాసింది-
కొమరి కొమరి ఎంచీ కత్తులు దూస్తూ
తుమరి చెట్టుగా నిలిసింది!
వ్వి!!!.....

కడుపు నింపుకోవడం కోసమే
బతుకుతున్న, బాధల్ని భరిస్తున్న, దారుణంగా బలౌతున్న
కొన్ని అమాయకపు మేకల్లా
'దాన్నే గొప్ప వరం'గా భావించి,
ఆ పూలకోసం ఆ కాయలకోసం మునికాశ్మత్తక
తమవంతుగా చైతన్యగీతాలు ఆలపిస్తున్న
సాహిత్యం, కళలూ సేషేధించ బడుతున్నాయి!
తమ బాధ్యతగా, కప్పివేయబడుతున్న పచ్చనిబాల్ని
ఎరిచూపుతున్న
మేధావులు నిర్బంధించబడుతున్నారు!
ఈ ముళ్ళ వ్యవస్థను కూల్చడమే
తమ ఆశయంగా గొడ్డలిపెట్టులై విజృంభిస్తున్న
అన్నలు అక్కలు బందీరౌతున్నారు!
ఉరితీయబడుతున్నారు!!
ఇండించినవారు చీకటి గదుల్లో
చిత్రహింసలకు గురౌతున్నారు! వ్వి-

కంతశోషతో పడిపోకుండా
ఆ మృతవీరుల ఆఖరి కోరికల ఉగయాలు
అనరానిచ్చి, అదుకుంటాయని
కలం ధైర్యం- కానీ;

జాతీయ జెండామాత్రం ఏం చేస్తుంది?
ఈ కుళ్ళు వ్యవస్థలో అదీ ఓ ఖైదీయే-
ఏ చెయ్యా చెంవిడిపిస్తే తప్ప
ఆకాశంలో రెవరెవలాడదు; అంతవరకు ఆనందంతో
పిల్లలదండు జాతీయగీతం గీపెట్టదు!!

ప్రేమ - కామం

శ్రీ రామినేని ఫణి

వెన్నెల్ని
దోసిళ్ళతోపట్టి
ఎవరికో యిద్దామని కయల్లేరాడు
వాడు!
ఊరికినే యిస్తానంటే
వెలలేని వెన్నెలమాకొద్దు
దొంగ చీకట్లు కలిసిన
అమావాస్య వెలుతుర్ని యివ్వు
యివ్వాలనుకుంటే అన్నారు.
ఎవరు తిసుకొని
వెన్నెలదోసిళ్ళను విదిల్చేసాడు

వెన్నెల వెలిదానిలా వ్రేళ్ళకొనల్నుండి
జారిపోయింది
తూర్పుదిక్కుల వెలుగులో
చేతులు కడుక్కొని
చిక్కని చీకటుంది, కొంటూరా ?
అని వర్తకపు వీధికి
చీకటిని అమ్ముకోవటానికి వెళ్ళిపోయాడు
వాడు.
వాడి వెనుక
అపార జనసందోహం

వచ్చేసిందిక! భారతదేశపు మొట్టమొదటి
'మాయిశ్చర్ బ్యాలన్స్డ్' సబ్బు

క్లియర్.టోన్

చర్మ సంరక్షణ సబ్బు

అరచిట్టకుండా శుభ్రమవుతుంది. జిడ్డులేకుండా మృదువుగా చేస్తుంది

దీనికేగల
ప్రత్యేకమైన
ఫ్రెంచి
సుగంధంతో

క్లియర్.టోన్ సబ్బుతో ప్రత్యేకమైన పదార్థాలున్నాయి— అప ఛాత్రీయంగా నరిగిపోయిన తీసులో పున్నాయి. అవి మీ చర్మంలోకి చొచ్చుకుపోయి శుభ్ర పరచి, చాతోతే మీ చర్మాన్ని మృదువు పెంచడం కోసం క్లియర్.టోన్లో గల 'పేరెన్నికగన్న 'మాయిశ్చరైజర్' ముఖ్యమైన ప్రవ పదార్థాలతో మీ చర్మానికి పోషణపూర్వకం. మరియు దీనిలో గల సాంచర్లవలన మీ చర్మం మీ చర్మాన్ని శుభ్రపరుస్తూ, సున్నుబడుతుంది. క్లియర్.టోన్లో ఉడుక్కోవడంతో మీ చర్మానికి హిమ దిండుపు లాంటి రాతాదనపు స్వచ్ఛత, నేపకంగా వుండే ఆ లక్షణమూ వస్తుంది—పొడిపొడిగా, ఉబ్బుపోతేలా కాదు, మరియు చాతోతే క్లియర్.టోన్ సబ్బుతో ప్రత్యేకంగా గల, అంటినెట్టుకుని జీరాచే ఫ్రెంచి సుగంధం వుండదు. క్లియర్.టోన్ సబ్బు, దీంతోయిత మీ చర్మం మరింత తాళగా, మృదువుగా, ఆరోగ్యవంతంగా చూపించుతుంది.

క్లియర్.టోన్
చర్మ సంరక్షణ సబ్బు
అండన్ • పారిస్ • న్యూయార్క్

మొదలెట్టండి యివాళే—
6 వారాల్లో చూడండిక—

వంటిటాయను మెరుగుపరిచే క్రమ

క్లియర్.టోన్

మీ రంగురూపాన్ని కొత్తదనంతో రూపొందిస్తుందిక

1వ వారం

కోమలమైన చర్మం కేవలం
మాకు కోలాహ్లా!

2వ వారం

మెటివల గుర్తులు పోతున్నాయి...
అబ్బ ఎంత హాయి :

3వ వారం

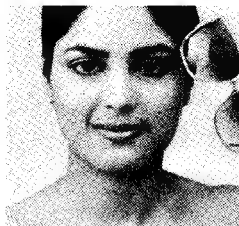
చూసావా, మెరుకులు
నిగనిగలాడుతున్నాయి అవ్వదే.

4వ వారం

"నీ ముఖానికి చాతుర్యపు మెరుస్తోంది."
అంది ఒ మిత్రురాలు.

5వ వారం

ఎందరో కేసినా, చాడడిక చర్మం.

6వ వారం

ఇప్పుడు నేనున్నా క్లియర్.టోన్
బృందంలో!

క్లియర్.టోన్లోని అద్వితీయ సూత్రీకరణ,
మీ చర్మానికి మరింత మెరుపునిస్తూ మరింత
మెరుగైన చాతుర్య చూపించిస్తుంది.
సున్నితంగా, అంతేకాదు, క్లియర్.టోన్లో
గల ఒక ప్రత్యేకమైన పదార్థం, అపహృష్టమైన
ఆ మచ్చల్ని పోగొడుతుంది. దీనితోగల
ప్రతాపమైన 'మాయిశ్చరైజర్' చాతుర్య

యరతులు మెచ్చుకునేటంతగా మెరుపునూ,
మృదుత్వాన్ని యిస్తుంది.
ఇదిగల కేవలం 6 వారాల్లో!
చక్కని ఆ పరిణామ అలాగే వేండలాదికోసం
క్లియర్.టోన్ని కోలాకు రెండుసార్లు
రాసుకుంటూ వుండండి. యింట్లోనూ,
ఎందరో బంటికి వెళ్ళినప్పుడూనూ.

క్లియర్.టోన్
అండన్ • పారిస్ • న్యూయార్క్

ప్రాచీన గ్రీకుల

అపేతుక భావసరణి

ఉపోద్ఘాతము

గ్రీకులు (వీరినే మనవాడు “యవనులు” అన్నారు) పేరువినగానే మనకు చివ్వున తట్టే భావం ఏమంటే తత్వం, హేతువాదం, శాస్త్రీయత, సౌందర్యం (గ్రీకు భాషలో “కాలోస్”=కళ), క్లాసిసిజం అని సాహిత్యంలో ఏ దోరణని అంటామో, దానికి హేతుక ప్రాచీన గ్రీకు సాహిత్యమే. క్లుప్తత, సౌందర్యం, అంగాంగ సంక్లష్టత, అద్భుతీకరణ మనవత గ్రీకు సాహిత్య లక్షణాలు. గ్రీకులు శాస్త్ర పాఠాలు శాస్త్రీయ సూత్రీకరణానికి మూలమైన “ఇండక్టివ్” పద్ధతికి గ్రీకులే ఆద్యులు. గ్రీకులు తర్కం, గణితం, రేఖాగణితం కనిపెట్టిన వారని పాశ్చాత్య చరిత్ర కారుల కథనమైయున్నది. యవనుల శాస్త్ర పారంగత్యం మనప్రాచీనుల ప్రశంసలందుకొన్నది.

గర్భదంటాడు :

ప్లేటా హి యవనాస్తేషు
సమ్యక్ శాస్త్ర మిదం స్థితం
ఋషివర్తేషు పూజ్యంఛే
కింపున రైవ వద్విజ్ఞః :

యవనులు ప్లేటోలయినంత మూలమేమి : వారిలో స్థిరపడిపోయిన, శాస్త్రం వారిని ఋషులనువలె పూజనీయుల చేయడా అని హోమరు, సాఫోక్లిసు అరిస్టాటిలు నుండి వారిని లెక్కలోకి తీసికొంటే, ప్రాచీనగ్రీకులు సమచితులనే హేతువాదులనే అనిపించడం సహజమే. కానీ, వీరే నమస్త్రగ్రీకులుకారు, కదా ! గ్రీకుల ఇతిహాసంలో, కావ్యాలలో, నాటకాలలో, శాసనాలలో, శాస్త్రాలలో తొంగిచూస్తున్న ఆదిమజాతి మనస్తత్వాన్ని, హేతురాహిత్యాన్ని గ్రీకుచరిత్ర కారులు కళ్లుమూసుకొని కప్పదాటువేసినారు. పసివికే దీవులలో నివసించే ఆదిమ నివాసులను, తమ మానవశాస్త్ర పరిశోధనలకు గురిచేసిన పరిశోధకులు, గ్రీకులకు మాత్రం “కర్బ్ చీటిని” ఎందుకిచ్చినారు ? గ్రీకుల చైనాదిన జీవితంలో తారసపడ్డ మూఢవిశ్వాసాలు, గ్రుడ్డి ఆచారాలేవి ? గ్రీకుమేధావుల ఆలోచనా సరణిలో అపేతుకత ఎంత మోతాదులో వుంది : మన్నగు ప్రశ్నలు వస్తాయి.

ఇ. ఆర్. దాడుస్ కాలిఫోర్నియా విశ్వవిద్యాలయంలో గ్రీకు ప్రాచార్యుడు “గ్రీకులు - అపేతుకత” అనే పుస్తకాన్ని 1960లో ప్రచురించినాడు. అంతలో ప్రాచీన గ్రీకుల చునస్సులలో, చదనాలలో, చేకలో కన్నదిన అపేతుకతను వివరిస్తాడు. ఆ పుస్తక సారాంశమునే ఈ వ్యాసంలో పాఠకులకు నివేదిస్తాను. ఇప్పుడు నేను బ్రాయ్టోయేరి, దాడుస్ అనే తెలుగులో వ్రాసినట్లుంటుంది. ప్రధాన వ్యాసంలోని ఉత్తమపురుష (“నేను”) సర్వసామం, క్రియాపదం, ఇ. ఆర్. దాడుస్ కే చెందుతాయికానీ (“తి”)కి కాదు. నేను (అంటే “తి”)గా ఏమైన చెప్ప వలసిందివుంటే, అధోజ్ఞాపకంలో దావత్ వ్యాఖ్యాన ప్రాయంగా వ్రాస్తాను. పతితం ఆసక్తి కోసం మూలగ్రీకు వాక్యాల్నే ఉద్ధరిస్తాను. ఈ వాక్యాలు దాడుస్ ఉటంకించినవే. నేను చేసిందెల్లా గ్రీకులిపిన అర్థం చేసికొని తెలుగులిపిలో వ్రాయడం

మూలమే ఇప్పుడు హేతువాదం, అపేతుకత అనే పదాల అర్థం తెలుసు కోవలెను. అపేతుకతను ఈలాగు నిర్వచిస్తాను.

- (I) ఏ విషయం న్యాయ (తర్క) సూత్ర పరిభాషలో వర్ణింపబడదో,
- (II) ఏ పదార్థం ఇంద్రియ జ్ఞానానుభవం చేత తెలియదాదో,
- (III) ఏ ప్రక్రియ శాస్త్ర ప్రయోగాల ద్వారా పరీక్షింపబడి, సరియని స్థిరీకరణం గానీ తప్ప అని నిరాకరణం గానీ చేయబడదో అది అపేతుకత.

విశ్వాసం పైన ఆధారపడిన భావం, వాక్కు, క్రియ అపేతుకం.

అధిభౌతికంగా వివరించే అంశాలకు మానవాతీత శక్తులు కారణమైనట్లు అపేతుకత.

ఒక సంఘటనను తెలిసిన పరిజ్ఞానం ఆధారంగా వివరించడం మారు తెలియని విషయాల ఆధారంగా చెప్పరాదు ఈ నియమాన్ని “ఓకంక్షర” (“ఓకంస్ రేజర్”) అంటారు, “విలియం ఓఫాం” మధ్యమయుగ (క్రి. శ. 14వ శతాబ్దం) క్రైస్తవరాచార్యుడు. ప్రతిదానికి భగవంతుని బాధ్యునిగా చేసే తర్కాతీన దుస్సంప్రదాయాన్ని అరికట్టడానికి నియమాన్ని చేసినాడు. అయినా ఈ “క్షర” హేతువాదానికి శాస్త్రీయతకు దోహదం చేసిందంటారు పాశ్చాత్య పరిశీలకులు.

అపేతుకతకు ఉదాహరణలిప్పిస్తాను.

విడి, అదృష్టం, ఆశోచం (ఆరోగ్య సంబంధికాక) ప్రాయశ్చిత్తం, శాంతి, ఆత్మ (జీవ, పరమ), పరలోకాలు, దివ్యశక్తులు (అణిమాది, దూరదృష్టి ఆది), శకునాలు, పూసకాలు, జ్యోతిషం, సామాధికం, ఇంద్రజాలం (హస్తరాఘవ రకంకాక), స్వప్న వృత్తాంతాలు, తాయెతులు, రక్షరేఖలు, కవచాలు, అంజనాలు, పరకాయ ప్రవేశం, పునర్జన్మ, భూతవైద్యం, మంత్రతంత్రం, అభిచారం, నమ్మో హన విద్యలు, దివ్యీతగుణుట, తీయుట. ఒట్టుపెట్టుట, మ్రొక్కుట-ఇది రోగదేవతలు, భూతప్రేతపిశాచాదులు, కాకకూట, బ్రాహ్మణ భోజనదర్శనం మృత్యుదాయకం, జలం, పశు, పక్షి, సరీసృప, భిక్షులకు మహిమలు కలవు, జంతుబలి, అన్నపానాలలో కొన్ని నిషేధాలు. పాశ్చాత్యుల పరిభాషలోని హిప్పాలిజం, మెస్మరిజం, తెలిపతి, ఇ. ఎస్. పి. మొదలయినవి పౌర జీవితంలోని కొన్ని ఆచారాలు. ఉదా: కోర్టులో సాక్షుమిచ్చేముందు చేయించే ప్రమాణాలు మంత్రాదులు పదవి స్వీకారం చేసేముందు పనవుప్రమాణాలు. జాతీయపతాక వందనం.

సృష్టికి మూలం ఏమి అంటే హేతువాది “నాకుతెలియదు” అనవచ్చును. అపేతుక రావి “దేవుడు” అని టిపిమని ఉత్తరం ఇస్తాడు. నాకు తెలియదు అన్నవానిని చార్యాకుడని, నాస్తికుడని, లోకాయతుడని కొలుడని పాషండుడని, చంబాడుడని శాపనారాలు పెట్టతారు. “దేవుడు” అన్నవానిని స్వామి, భగవాన్, ఆచార్య, ప్రవక్త, వేదాంతి వంటి గౌరవసూచక పదాలలో సంబోధిస్తారు. మహా పౌరతంలో చార్యాకుడనే బ్రాహ్మణుని రాక్షసుడని చంపుతారు. రామాయణంలో జాబాలికంక దశపట్టలేదు కానీ, ఆయన కామనెస్సుమాట్లాడితే, శ్రీరాముడు రెచ్చిపోయి చెదామదా తిట్టాడు, “వాస్తవిక హేతువాక్యం” అనే సమాసాన్ని

శ్రీరాముడు వాడుతాడు. తథాగత బుద్ధుని పోరుడంటాడు (యథాహిచోరః సత థాహి బుద్ధస్తథాగతం) బైబిలులో "జాబ్" అనే ఆయనని భగవంతుడు ఈ నా ప్రశ్నలకు జవాబివ్వఁను. సముద్రాలని ఎవరు చేసిరి ? మంచు నెవరు సృష్టించిరి? మొక్కలెలా మొలుస్తుంది? నీకు తెలుసా వండి ప్రశ్న పరం పరం కురిపిస్తాడు. శ్వర్ణమూ పోగొట్టుకొని యున్న సంశయాత్ముడు జాబ్ ఏం చెప్పగలడు. త్వచివ శరణం మమ అనుటకు బదులు ! "సర్వదర్శన సంగ్రహం"లో చార్వాకులిటు వండి ప్రశ్నలకే (అగ్నికాలుతుంది. నీరు చల్లగుంది.) అది సహజ సిద్ధం అని ఉత్తరమిచ్చినట్లు వ్రాయబడింది.

హేతువాది, శాస్త్రజ్ఞుడు "నాకు తెలియదు" అన్నారా ఇక చూడండి. అక్కడికి దైవాలు, దయ్యాలు, దైవజ్ఞులు, భూతవైద్యులు, మంత్ర తంత్రాలు దునుకుతూ వస్తాయి. హేతువాదులనూ శాస్త్రజ్ఞులనూ నోరుమూయించడానికి సాధారణంగా అడిగే ప్రశ్నలూ సంశయాలూ ఏమంటే ఈసృష్టి ఎట్లువచ్చింది ? జనన మరణాలెందుకు కలుగుతాయి ? ఒకడు కురూపి కావడానికి, ఇంకొకడు సురూపి కావడానికి కారణమేమి ? ఒకడు రోగి, ఒకడారోగ్యవంతుడూ ఎలా అయినారు, ఒకడు పేద, ఇంకొకడు భాగ్యవంతుడు ఎందుకు కావలెను ? మంచివాడు గడ్డపడటం, చెడ్డవాడు సుఖపడటంలో అంతర్యమేమి ఇత్యాది. అక్కడి హేతువాది, శాస్త్రజ్ఞుడు చెప్పజాలని పక్షంలో ఈ వృద్ధులు చెప్పేటట్లు ! ఈ ప్రశ్నలకన్నింటికీ హేతువాద, శాస్త్రోక్తులలో సదుత్తరాలివ్వ వచ్చును. ప్రవృత్తులే ఉత్తరాలియితే "దేవుడు", "అదృష్టం", "కర్మ" వంటి మాటలు చెప్పి కప్పదాలు వేయవలసి వస్తుంది.

ఏమయినా, అహేతుకత అదినండి నేటివరకూ నూనవ్వు తగుల్తోన్నాయే ఉన్నది. అహేతుకత కేవలం మూడ విశ్వాసాలతో ఉండిపోలేదు. చరిత్రలో జరిగిన ఘోర రణాలు, విప్లవాలూ అహేతుకతా విలసనాలే అహేతుకతా విముక్తికోసం ప్రయత్నించడమే సంస్కృతి సూచకం. ఇక ఇ. ఆర్. డాడ్స్ ఉవాచ :

1. అగమెమ్మన్ పాకు

నేను కొన్నివింత క్రితం బ్రిటిషు చస్తు ప్రదర్శన శాలలోని పార్థివాన్ గ్రీకుదేవాలయం) కొలను తిరిగిస్తూ వుండగా, ఒకయువకుడు నాదగ్గరికివచ్చి 'ఈలాగనడం కష్టంగా ఉన్నా, ఈగ్రీకుతుక్కు నాకు నచ్చలేదండి' అన్నాడు.

"ఎందుకు" అన్నాను నేను. "అది అంత ప్రచండ హేతుబద్ధంగా నడడం వల్లనే" అన్నాడతడు. ఈ వాక్యం నా మనస్సులో అతికికొని పోయింది. పాచీన గ్రీకుల జీవితంలోని అహేతుక విషయాలపై ఆలోచించ మొదలుపెట్టినాను. గ్రంథంలోని విషయాలకు ఆ యువకుని వాక్యమే ప్రేరేపకం. మొట్ట మొదట హోమరు వ్రాసిన "ఇలియడ్" 4 లోని ఒక ఉదంతాన్ని తీసికొంటాను. అకిలిస్ 5 ప్రియురాలిని చెరగొన్న అగమెమ్మన్ 6 అంటాడు "నేనుకాదు" రాధ్యుణ్ణి. నాలో ప్రేరణ నెంకొల్పిన నా విధియే దీనికి కారణం. గ్రీకులలో విధి ప్రేరణపైని నమ్మకం ఉండేది. దీనికే "ఆదే" అంటారు. "ఆదే" అంటే విషయ శోచడం, మతిపోవడం. దీనిని ప్రేరేపించేది గ్రీకులో "మొయిరా" 7 అంటారు. కనుక కలిగిన అనర్థాలకు "మొయిరా"యే కారణమని "ఇలియడ్" లోనూ 'ఒరెస్సే' లోనూ పాత్రలు తమ వెల్లిదండ్రులు, సంజాయిషి, లేదా క్షమాపణ ఇచ్చుకొంటారు. ఇది ఒకసాకు. తాను చరిత్రో ఉత్తబిత్తరై పడుగలేదుకూ 'మొయిరా' ప్రేరేపించిన "ఆదే"యే కారణమంటాడు "ఒరెస్సే" లోని పహాపీరుడు యులిసిసు !! ఏపని చేయడం సిగ్గుచేటును తెస్తుందో, ఆ పనికి కామా బాధ్యులం కాము అని చెప్పడమే దీని అంతర్యం. లక్షాధావమే జీవన సరణికి పునాది కావున ఈ క్షృణ్ణను "అజ్ఞానసంస్కృతి" అంటాను. వీర యుగం అనబడే హోమరు కాలపు సంస్కృతి లక్షణం ఇది

2. అజ్ఞా సంస్కృతి నుండి పాప సంస్కృతికి

మనిషి నడవడిలోని అహేతుకతకు మానవాతీతశక్తులు కారణాలనేది హోమరు యుగ భావ సరణి అని చెప్పిని ఇప్పుడు ప్రాచీన యుగం (క్రీ. పూ. 1000—500) అభిజాత్య (క్లెసికల్) యుగం (క్రీ. పూ. 500—300)లోని గ్రీకుల అహేతుక ప్రక్రియలగురించి చెప్పతాను. హీసియోడ్ తియోగ్నిసు, ఇస్కెరాల్, హీరోడోటసుల రచనలు ఈయుగ భావనా ధోరణులకు ప్రతినీధులు⁸ హీరోడోటసు ప్రకారం దైవం అనూయాపరం జోక్యం కల్గించకంటుంది. (ప్రోటెరోస్ | డె | కామో | టరక్సుడెస్ |) ఈ యుగం ముఖ్యలక్షణం అశోచం ("మయాస్మి") ఎడం గల భీతాహం దీనికి శబ్ద ("కెటార్సిస్") కావలె.⁹ అశోదాన్ని షోనం చేయవలె. అశోచం స్మృత్యంతే కాక వంశపారంపర్యంగానూ వస్తుంది. అశోచం పాపభీతిని పుట్టిస్తుంది. అహేతుకమైన ఆవేశాలు దయ్యాలూగా రూపించబడ్డవి,¹⁰ ఆశ, భయం వినాశకర భూతాలంటాడు తియోగ్నిస్. ఇప్పటికీ గ్రీకువాసులు వలూనా కొండ కోనలో మూడు దయ్యాలన్నాయని నమ్ముతారు. వాటిపేర్లు మనుషికిం, కలరా, ప్లేగు¹¹ "ఆదే", ఆవేశాలు, రోగాల తర్వాత మనిషిని వెంటాడే దయ్యం అదృష్టం. హిరాక్లిటసులాంటి తాత్వికుడు / ఈథోస్ / అంత్రోపోస్ / దైమన్ / (శీంమే అదృష్టం) అని చెప్పినా, పురాకృత, ప్రారబ్ధ భాగ ధేయంపైని విశ్వాసం గ్రీకులకు పోలేదు. దీనినాచారంగా చేసుకొని ప్రాచీన యుగగ్రీకులది "పాపసంస్కృతి" అనవచ్చును.

దేవుళ్ళు అనూయాపరులు. సహనంలేనివారు. నీవు కాని, నీ పూర్వులు కాని చేసిన పాపానికి శిక్ష తప్పక విధిస్తారు. పీనిక్సు, హిప్సాలైడ్, ఇడిపసు వంశ చరిత మిందుకు తార్కాణం¹² సొపోక్లిస్ పురాతన యుగపు తుది ప్రతినీధి. ఈయన త్రాసదారలో పాపసంస్కృతి సంహార స్వరూపం, మానవాతీత శక్తుల యెడ మనిషి నిస్సహాయత, మానవుడు సాధించినాననుకూలే మహత్కార్యాల తొల్ల తనం బాగా రూపించబడినాయి.¹³ "అంటిగోనె" త్రాసదంలో అంటిగోనె (నాయిక) అంటుంది. "ఇప్పటికాలంలో, తర్వాతికాలంలో, విస్మృతకాలంలో—ఇదే నీయమం వినాశం లేకుండా మానవ జీవితాన్ని బెన్నత్యం సృష్టించదు".

పాశ్చాత్య మానవుని భావవారసత్వమిది అంటే సమంజసంగా ఉంటుంది.

3. ఉవాదం ఇచ్చే వరప్రసాదాలు

ఢే | మెగియోస్ట | టూన్ | అగమాన్ | ఏపిన్ | గిగ్నటాయ్ | డియా | మానియాన్ |¹⁴ అని పాశ్చాత్య హేతువాద పితామహుడనడగిన సోక్రటీస్ అన్నాడు. కాని, దీనికి ఒక షరతు విధించినాడు. అదేమంటే ఉవాదం, దైవ దత్తం, దివ్యం అయి ఉండవలెను.

సోక్రటీసు నాలుగు విధాలయిన ఉవాదాలు పేర్కొన్నాడు

1. కాలజ్ఞానం- దీనికి అధిదేవుడు ఆపోలో¹⁵
2. ఉత్సవం- దీనికి అధిదేవుడు దయోనిససు¹⁶
3. కవిత్వం- దీని అధిదేవతలు దదువుల రాజులు¹⁷
4. కామం- దీనికి అధిదేవత అప్రోదైటు, ఆమెకొడుకు ఎరాస్¹⁸

ప్రాచీనయుగ గ్రీకులది పాపసంస్కృతి అని చెప్పిరిని పాప పరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్తమో, శుద్ధియో కావలయును. గ్రీకులకు ఒకమతం, ఒకచరిత్ర అని ఉండినాయికావు. ¹⁹పారశీకులలో 'యద్ధాం (క్రీ. పూ 6వ, 5 శతాబ్దం) వలన నతమత మయిపోయిన గ్రీకులకు, దేవుళ్ళ ఈర్వాద్వేషాలు, అశోచభయం వల్ల నిస్సృహ చెందిన గ్రీకులకు అతయ ప్రధానంగా దెబ్బలోని కాలజ్ఞాన (దైవజ్ఞ) పీఠం నెలకొనింది,²⁰ ఇవట ఆపోలో ఆలయం, పర్వాసను. పర్యతం, కోన, బెలెమ, గుహ ఉన్నాయి. ఇవట ఆపోలో జనుల ప్రశ్నలకు సమచిత్. జవాబు

లిస్తాడు.²¹ శోకభయ స్థానాలలో వుండే జనులకు, విపత్తులోవుండే ప్రభుత్వానికి సమాధానాలు దొరుకుతాయి. అపోలో అదృశ్యము ఎట్లా సమాధానాలు చెప్పతాడంటే, ఒకమనిషిని అపహరించి, ఆ వ్యక్తి ద్వారా చెప్పతాడు. దీనికే "అరకల్" (అరకర దివ్యవాణి) అంటారు.

"అరకల్" తరంగం ఇట్లా ఉంటుంది : ప్రతియూ అనే త్రైగణాధారి వుంటుంది. (ఈమెకు చదువురాదు. లోకానుభవం లేనది. సేద్యగాని కూతురు కావచ్చు.) ఈమె స్నానం చేసి పవిత్రచేయనీరు తాగి, పవిత్ర లారెర్ ఆకుల²² నమరి, చాదీమండపట్టుకొని, గుహలో బీటలవారిని రాతిపై వేసిన ముక్కాలి పీట పై కూర్చుంటుంది. లారెర్ ఆకులు నమలడంమూలాలా, బీటలనుండి వస్తున్న వాయువులమూలాలా ఆమెకు మైతం వస్తుంది. పూనకం వస్తుంది.²³ అప్పుడామెను కాలజ్ఞానదేవత అపోలో ఆపహిస్తాడు.²⁴ ఈ స్థితిలో ఎవరైనా ప్రశ్నవేయ వచ్చును. ఒక పేద రైతుకావచ్చు గ్రీకు ప్రభుత్వమూ కావచ్చు. ఆ ప్రశ్నను, గుహ వెలుపల ఉండే పురోహితులు ప్రతియూకు వినిపిస్తారు. సెలివిచ్చుని వేరు కొంటారు. వెంటనే ఆమె ఏవేవో అర్థంలేని వింతకథలను చెప్తుంది. వీటిని ఆ పురోహితులు చందో ఒడ్డుగా ఇవిట్టి ఇదేమీ ప్రశ్నలకు కాలజ్ఞానం అని పృచ్ఛకులకు చెప్పతారు ఇదొక రకమైన జోస్యం. ఈ పురోహితులు చతురులు అనుభవం కలవారు. మాటకారి తనం గలవారు. గ్రీకుదేశ పరిస్థితులను గమనిస్తూ వుండేవారు. రెల్లికి²⁵ ఎన్నిరకాల మనుషులు అనేక ప్రాంతాల నుండి వచ్చేవారు. వారినుండి వార్తలనూ, విశేషాలను సేకరించుకొనే వారు. సమయానుసారం ప్రశ్నకు కాలజ్ఞానం చెప్పేవారు. ప్రతియూచెప్పేది రణగోళ ధ్వనియే. వీరు చెప్పేదే వేదం. ఆ చెప్పేది అస్పష్టంగా నానార్థకంగా, ఏ సుదర్శానికైనా అతుకుకొనేటట్లు చందస్సులో చెప్పేవారు.²⁶ పృచ్ఛకుల సమస్య తీరికే కాలజ్ఞానమహిమ. లేదా మీ "అదే", మేమేమి చేసేది అని రాటవీయుట. ఏమైనా, రెల్లిలోని కాలజ్ఞానపీఠం ఎంత హేతువిశోధకమైనా, ప్రాచీన గ్రీకుల బ్రతుకులను ఉద్ధరించేందుకు శోధ్యుడినందంలో సందేహంలేదు సత్యం. ధర్మం, దేశభక్తి, చట్టగౌరవం మున్నగునవి జనులలో నెలకొనజేసింది రెల్లి, సోక్రటీసు ఉత్తమోత్తమజ్ఞాని అవుతాడని చెప్పినది కూడా రెల్లి కాలజ్ఞానమే. ఇక రెండవ ఉన్నాదం. ధయోనిసుసుప్రేరేపించే ఉత్సవోన్నాదం.²⁷ ఇది త్రాగితంధనాలాదడమే. జంతువులను చీల్చినెత్తురు త్రాగడం. శివమెత్తినట్లు ఎగరడం, ఆయాసంవచ్చి పడిపోవడం. ఇది వివోదం కోసం కాదు. మాతావేళం దీని మూలం. గ్రీకు మార్మికతత్వం, త్రాసదాలు, తోషదాలు మున్నగు వానికి ధయోనిసియ కర్మ శాందే మూలం.

ఇక మూడవ ఉన్నాదం - కవిత్వం.²⁸ "మ్యూసు"ల దయ వల్లనే కొందరు కవులవుతారంటాడు హీసియోడు. హోమరు కూడా అప్పుడప్పుడు తానేమి చెప్ప వలెనో సెలవిమ్ము అని "మ్యూసు"ను ప్రార్థిస్తూవుంటాడు. పిండర్ కవితా దేశతను "సెలవిమ్ము. నేను నీ భాష్యకారునిగ ఉంటాను"²⁹ అని అంటాడు కవికే తెలియని భవావేశం పవిత్ర ఉద్భావసనిభ్యాసములతోనే కవిక సార్థ్యం [/ "మెటె / ఎంటూని యాస్మోవ్ / కాయ్ / ఐరోవ్ / నూమడోన్"] అనేది డెమోక్రిటస్ సిద్ధాంతం. కవి, కానుకాక, ఎవరి ప్రేరేపణ వల్లనో ప్రాయగణగు తున్నాననుకూలుత అహేతుకత. ప్లేటో ఈ వాదానికి వ్యతిరేకి, ప్లేటో ప్రకారం "భాష్యదేశత" కవితోనే ఉంది.

[/ "అల్లి / దీన్ / మోన / పరాయ్ / సె / ఈనాన్ / ఎవెలితీయ" /] నాల్గవ ఉన్నాదమైన కామం గురించి "ప్లేటో" శిక్షిలో చెప్పతాను.

4. స్వప్న పరణి - పంపొత్తిసరణి

గ్రీకులప్రకారం జాగ్రదవస్థ, స్వప్నావస్థ ఉన్నాయి³⁰ హోమరు కాంపు చ్రాతలలో స్వప్నం ఎట్లు వస్తుందంటే, దేవుడు కాని దయ్యంకాని నిద్రించిన వాని

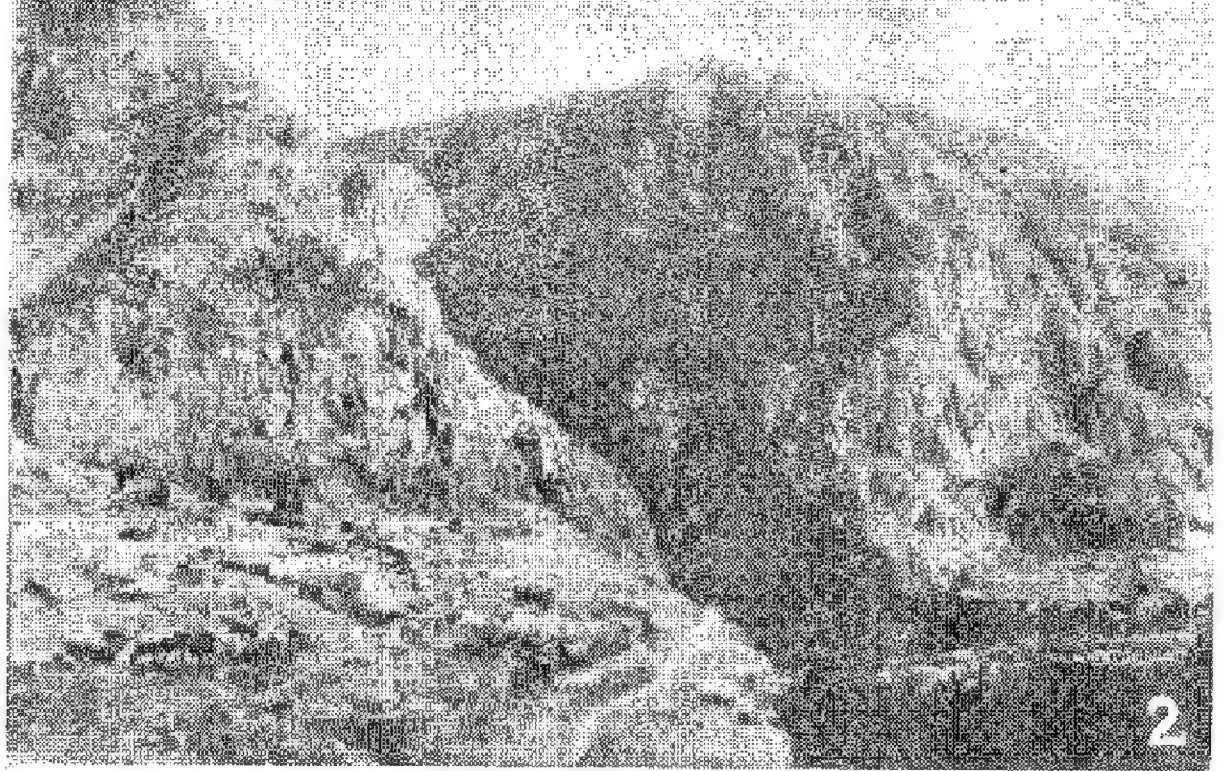
తలపక్కనిలబడి చెప్పేదేదో చెప్పిపోతాడు గ్రీకు భావలో మనిషి స్వప్నాన్ని "చూస్తాడు."³¹ గ్రీకు నల్పవదాయంలో స్వప్నాలు మూడురకాలు సంకేతాలతో గూడి నిగూఢార్థంకలవి³² మొదటివి రెండవవి. భవిష్యత్తులో జరుగబోయేది ఇప్పుడే కనబడుట.³³ ఇక మూడవ రకంవి, కలగనువానితల్పరియో, దేవుడో వచ్చి ఏమిచేయవలెనో, ఏమిచేయరాదో స్పష్టంగా ఆదేశించేవి³⁴ గ్రీకులకు ఎక్కువగా పదే కలలేవంటే, దేవుళ్లు కనపడి తమకు గురికట్టించునో, ధూప దీప వైవేద్యాలతోకూర్చు చేయించునో ప్రాధేయమునాపడుట, ఆదేశించుట అయినా చేయుట.³⁵ ఒక గ్రీకు ప్రాచీన కాననంలో పూజారికి దేవుడు కలలోవచ్చి, తాను కుక్కిరిస్తాన్నాననీ, ఒక దక్కని మందిరం కట్టించరాదా అని ప్రాధేయపడి నట్లు చెప్పబడింది. ఇష్టప్రాప్తికై దివ్యస్వప్నం రప్పించు కొనేందుకు చాలా మార్గాలున్నాయి. ఏకాంత వాసం ద్యానం, ఉపవాసం, అంగవిర్భేదం, భూశయనం, పవిత్రక్షేత్రంలో నిద్రించుట.³⁶ ఈ కడపటిది గ్రీకులో బాగా వ్యాపించింది. ఎపిడారస్లో అన్క్లిపియసు దేవాలయం వెలసింది³⁷ రోగులు సేవచేసేందుకు అవదీకిపోయేవారు. పెద్దపెద్ద స్త్రీలూండేవి. రోగులచ్చట పరుండేవారు. రాత్రి కలలో అన్క్లియసు కనపడి రోగాన్ని నయమన్నా చేస్తాడు. లేదా చికిత్సా విధానాన్నియినా చెప్పతాడు. రోగులు ప్రార్థననే లేది రోగం నయమైనట్లే తృప్తి జెంది, స్వామికి ముడుపు చెల్లింది వెళ్లిపోతారు. కలలో చెప్పబడిన చికిత్స మం బధ్ధానికి ఆకుకూరలు తినుమని అయినా కావచ్చు. గొంతు నొప్పికి కహాయం త్రాగుమని అయినా కావచ్చు. ఇక నయం చేసే విధం ఎట్లుంటే, ఆ దేవాలయం వారు కొన్ని నిరపాయకరపాములనూ, కుక్కలను పెంచివుంటారు. వాటితో రాత్రి మగతనిద్రలోవుండే రోగి యొక్క వుండిని కానీ వాపునుకానీ నాకింపిస్తారు. ఆ నాకడం స్వర్గ అన్క్లియసు ఏదో చికిత్స చేసినాడనే ప్రథమ రోగులలోగాదంగా వెలకొంటుంది. ఇట్టి దృష్టాంతాలు 1888లో దొరికిన ఎపిడారస్ దేవాలయ రికార్డులలో చాలా కనిపిస్తాయి.³⁸ సీసిరో అందుకే అంటాడు.

"హిస్టోక్రేటిక్³⁹ కు కంటే అన్క్లిపియస్కే ఎక్కువ బుజుపడి ఉన్నారు" అని నిద్రలో దైవాదేశం పొందే విధంగానే, జాగ్రదవస్థలో దేవతా సాక్షాత్కారం పొందినట్లున్న అనుభవాలు గ్రీకులో కలవు. కలాదిదేవతలంటే హెలికాన్ శిఖరాన వాగ్దేవత పల్లవులు విడిచిన హీసియోడు వ్రాసికొన్నాడు. ⁴⁰ ఏరిప్పిడెస్ మారతాన పరుగు తీసేముందు పార్థివాన్ పర్యంతం దగ్గర "పాన్" ⁴¹ కనపడి, పరుగులో తనకు సాయం చేస్తానని అభయమిచ్చినాడని ఏరిప్పిడెస్ చెప్పతాడు. పిండర్ కవికి పర్యంత శ్రేణిలో పెనుకపాసులో భూమాత దర్శనమాయెనట. ⁴² అరిస్టాటిల్ స్వప్నాలలోని దైవాంశంతో బండించినా ప్రజలలో వాటిపైని విశ్వాసం పోలేదు. స్వప్నవిశ్వాసం, సంస్కృతిలో నొక అహేతుకాంశంగా నిలిచి వున్నది.

5. గ్రీకు షమనులు - శౌచతత్వ మూలం

దేవుళ్లు, మానవాతితశక్తులు స్వప్నాంధ్వారా మనిషికి దివ్యశక్తులు ప్రసాదిస్తాయి అనే గ్రీకుల అహేతుక భావనరచి గురించి చెప్పితిని. ఆ దివ్య శక్తులు యిరువది కాక మనిషిలోనే అజగి ఉండవచ్చు అనే ఆలోచన కొన్ని రచన లలో కనపడుతుంది. హోమరు నాడు మనిషి చస్తే (ప్రేతం X పీనుగు) అవుతాడని నమ్ముతాడు⁴³ మనిషిలో "ప్రైఖీ" "సైఖీ" అని ఉద్భారణ ఉంది. ⁴⁴ ఏనికనేక పర్యాయ పదాలు: అహం, ప్రాణం, చైతన్యం, వ్యక్తిత్వం అత్యు ఈ "ప్రైఖీ" ఎందుకుంటే అంటే మనిషినుండి వదిలిపోవడానికి అని హోమరుంటాడు; ⁴⁴

సోక్రటీసు కాలం (క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దం) నాటికి అత్యు సిద్ధాంతం వచ్చింది ⁴⁵ "అత్యు" "ప్రైఖీ" చలె. మనిషిలో ఇరుకుకొనివుంది, దేహంతో సమసిపోయే దినుసుకాదు. ఈ భావం గ్రీకుల రక్తనాళాల్లో పరమా బిందువు. దీనికి సైబెరియా ప్రాంతంలో నేటికీ నిర్భివుండే షమనుల సంస్కృతి అని నా భావం. ⁴⁶ షమనుని స్వభావమిట్లా చెప్పవచ్చును.

1. అఫాలజైట్

2. డెల్ఫి

నగరంలో ఒక బోజన కూటం ఉండేదట. తమపేరు “దయ్యంభక్తులు” [“కకొదై మోనియాస్టాయ్/”] అని పెట్టుకొన్నారు. వారు అశుభ ముహూర్తాలలోనే విందేర్పాటు చేసుకొనేవారట. మూతాదారాంను, దేవుళ్ళను ఎద్దేవా చేసేందుకు ఇవన్నీ చేస్తూవుండేవారు. ⁵⁰ దేవుళ్ళకు సంతోషం కలుగలేదు, కూటం సభ్యులు చిన్న వయసులోనే భార్యన చచ్చినారట! మిగిలిన ఒక్కడు చికిత్సలేని దీర్ఘరోగంతో బాధపడినాడట. ఈ ఉదంతం రెండు విషయాలను తెల్పుతుంది. నైయాయకుల బోధనలవల్ల కలిగిన, అర్థరహితాధారాల నుండి విముక్తిభావం, సగటు మానవునికి హేతువాదుల ఎడం విరోధభావం ⁵¹ హేతువాద పూర్వకమైన ప్రబోధయుగానికి ప్రతిక్రియ తల ఎత్తింది. ఆశెమ్మలోని హేతువాదుల నందరినీ పట్టి కిడించి సాగి వారు. అనగ్గ గోరను, సోక్రటీసు, ప్రొటగోరసులు ముద్దాయిలయ్యిరి. సేతు మన కాలంలో వలె ప్రాచీన గ్రీసునందలి ప్రబోధయుగం మేదావులకు పీతాయుగం గానూ ఉండినది. ⁵² మేదావుల బహిష్కారం బావస్వాతంత్ర్యాన్ని ఆరికట్టడం, వారి పుస్తకాలని కాలచక్రం మున్నగునవి దీని లక్షణాలు. దీనికి మూలకారకులు దైవజ్ఞులయిన పురోహితులు. హేతువాద ప్రాబల్యం తమ పెత్తనానికి, జీవనోపాధికి ఆధంకిగా ఉండుట సైవలేక పోయినారు. జనసామాన్యాన్ని, చిన్నరాజకీయ వేత్తలనూ హేతువాదులపైకి ఉసికొట్టినారు. హేతువాదానికి రకరకాలైన ప్రతిక్రియలు పుట్టినవి. కొన్ని ఉదాహరణలిస్తాను. హిబ్బోలేటిజు వైద్య శాస్త్రగ్రంథాలు వెలికి వచ్చిన తరుణంలోనే, రోగోపశమన దేవత అస్థిగ్లిపియసుకు ఆశెమ్మలో గుడి వెలసింది. ఇండ్రజాలం, షకీరణ మంత్రంలో విశ్వాసం పెరుగుట రెండవ తిరోగమనం. ఒకటి మీది శాపాన్ని కుండపెంతు మీదకాని, సీసపు పంకమీదకాని వ్రాసి, దానికి మేకుకొట్టనరెను. ఇట్లు మేకుకొట్టుటకు “కటడేసిస్” (కట్టబడి) అంటారు. ఆ పెంతును, పలకనూ శ్మశానంలో పెట్టనరెను. అప్పుడు సీపుద్దేకించిన మనిషి తక్కువ చస్తాడు. లేదా రోగపీడితుడవుతాడు. వ్రాసింది ప్రేమసుద్ధి అయితే, నిన్ను ప్రేమిస్తాడు (స్తుంది).

ఇటువంటి కుండపెంతులు, సీసపు పలకలు మెడెలెరేనియస్ ప్రాంతంలో

800 దాకా దొరికినాయి. ⁵³ డెమోస్తనీసు వంటి మహావక్త, ప్రజాతంత్రవాది మీద కూడ కుండపెంతు శాపనార్థాలున్నాయి. నీశత్రువును పరిమార్చే ఇంకొక పద్ధతి నీ శత్రువు లక్క లేక మైనం బొమ్మ చేయుము. మంత్రం పఠిస్తూ దానిని రకరకాల హింసలకు గురిచేయుము. అబాధంన్నీ నీ శత్రువుకు కలుగుతాయో! ఈ ప్రక్రియ చేసేటక మార్మికురాలికుటుంబాన్నంతా ఆశెమ్మలో హతమార్చినట్లు దాఖలా ఉంది. భూతప్రేత పితాదారను రప్పించి శకునాలను చెప్పించే సంప్రదాయం ఉండేది. వీటిని నిర్వహించే భూతవైద్యులను “సైఫోగోగోయ్” అనేవారు. ఇది నల్ల మేటిక్కు అయితే దీనినుండి రక్షింపబడుటకు తెల్లమేటిక్కు (“థియర్స్”) ఉండేది. రక్షలేఖలు, తాయెతులు అమ్మబడేవి. థెసలీలో మంచి యక్షిణి దేవతకు కొన వచ్చును.

ఈ రోరడిని గలంలోకి పోవుట అనవచ్చునేమోకాని, ఇది భవిష్యత్తులో రాబోయే గ్రీకో-రోమను సంస్కృతి సూచకం కూడ అవుతుంది.

7. ప్లేటో అహేతుకాత్మ, పిత్రాగతవిశ్వాసపుంజం

క్రీ. పూ. 5వ శతాబ్దంలో పిత్రాగత విశ్వాసపుంజం శిథిలం కావడం మొదలయింది. ఈ తరుణంలో ప్లేటో దృక్పథం, బావభోరణి వివరిస్తాను. ప్లేటో, మనిషి వడవడిలోని హేతురహితాలకాలరెంత ప్రాముఖ్యమిచ్చినాడు, వాటిని ఎట్లు సమర్థించినాడు, సంఘసుస్థిరతకోసం జనసామాన్యపు మూఢ విశ్వాసాలను ఎంత వరకు అనుమతించినాడు అనే విషయాలను ఇప్పుడు చెప్పుతాను.

హోమరు కాలంనాటి మనిషిలోని “దయ్యం” (“ప్రైఫీ”)ను భగవదంశ కల ఆత్మ అన్నాడు, ప్లేటో. పైథగోరసు మున్నగు వారి ఆవడక్షిణ గుహ్య జ్ఞాని. ప్లేటో తత్సప్రకారం ఆత్మ విద్య అయింది. తన “రిపబ్లిక్”లో తానే ప్రతిపాదించిన “లాల్వికుడు - పరిపాలకుడుగా ఉండవలెన”నే సిద్ధాంతం వదలి,

చట్టప్రకారపు రాజ్యమే మందిరని "చట్టములు" అనే గ్రంథంలో వ్రాసినాడు. సంఘంలో పెద్దలు సంగ్రహణగానూ, పిన్నులు సహాయకులుగానూ ఉండవలెనని నిర్ణయించినాడు. జన సామాన్యానికి అనందం కావలెను. వారి నైతికారోగ్యం బాగా వుండవలెనంటే, నీతిబోధక పుక్కిటిపురాణాలవసరం. మానవజాతిని దురాత్ములు, సదాత్ములు అని విభజించినాడు. దెబ్బవారు మరుజన్మలో గాడిదలుగానూ, తోడేళ్ళగానూ పుట్టుతారు. అని ఎంతో తృప్తిగా సేవిస్తాడు ఫ్లేటో. మంచి వారు ఏమలుగానూ, తేనెదీగలుగానూ పుట్టుతారు. ఇదంతా ఫ్లేటో మార్కు హాస్యంలేండి. ఇది మానవ ద్వేషి అయిన జోనాతన్ స్వీష్టుకు ఉల్లాసం కలిగించే మాట. ఆత్మను గురించి ఉదాత్తంగా భావించినట్లైతే, దేహాన్ని గురించి హీనంగా భావిస్తూ పోయినాడు ఫ్లేటో. ప్రపక్షకు, కవికి, ధర్మకాండారణులకు దైవదత్తోన్మాదం ఉంటుందనే ఫ్లేటో సిద్ధాంతాన్ని ఇంతకుముందే చెప్పింది. ఇక నల్లవ దివ్యోన్మాదం కామాన్మాదం. దీనికదిదేవతలు అప్రధానైటు, అమె కుమారుడు ఎరాస్. ఈ ఉన్మాదంలో దైవీయ పాశ్చాత్య ఆంశాలున్నాయి. ఫ్లేటో ఉద్ఘోషించి దైవీయాంశ కామాన్మాదం దైవాక పరిధిని దాటితే మనిషి దివ్యోక్తులను సంతరించుకోగలడు.⁶¹

సంఘవ్యవస్థను స్థిరీకరించేందుకు ఫ్లేటో చేసిన ప్రతిపాదనలు :

1. మత విశ్వాసాలరక్కబద్ధాలే.
2. మత విశ్వాసాలను ధిక్కరించేవారికి చట్టబద్ధ శిక్ష ఇవ్వవలె.
3. మత విశ్వాసాలను బాంధుకు నీతి బోధనలుగా చెప్పవలె.
4. పౌరజీవితంలో మత విశ్వాసాలకు స్థానం ఉండవలెను.

ఫ్లేటో ప్రకారం దేవుళ్ళున్నారు. మనిషి భవిష్యత్తుం పైని వారికి అధికారం కలదు. దేవుళ్ళను ఉపేక్షించలేము. గ్రీకు సమాజంలో వుండిన దైవాలవరివరంచే : ఓంపన పర్వతంమీద ఉండే దేవుళ్ళు, నగరదేవతలు, పాతాళదేవతలు, ఏరుకాక సూర్య చంద్రులూ దేవుళ్ళే. సోక్రటీసు ప్రాతస్సంధ్యలలో సూర్యోపాసన చేసే వాడు. హీనియోద్ ప్రాతస్సంధ్యలలో నైవేద్యం పెట్టేవాడు. "నరకం" అంటే ఒకచోటుకాదు. అదోకమనస్థితి. ఈ విశ్వం మనిషి కొరకుగాక, మనిషి విశ్వం కొరకు సృష్టించబడినాడు. ప్రకృతి చేసే పురోహితులకు దక్షిణలిచ్చేదాని చలన పాపం పోదు. తెల్లలోని కాంక్షానవీతం చెప్పేదే శిరోధార్యం. సంప్రదాయ విశ్వాసాలను ధిక్కరించే వారిని శిక్షించవలెను. ఫ్లేటో ప్రతిపాదించిన మతదార్మిక ప్రభుత్వం. యూరోపులో మధ్యమ యుగమందలి క్రైస్తవ అనుసంధాన ("ఇంక్విజిషన్") పద్ధతిని బోలుతుంది. క్రైస్తవ అనుసంధాన పద్ధతి మానవాత్మను కాపాడుటకై దేహాన్ని కాల్చేది. ఫ్లేటో మతదార్మిక ప్రభుత్వం మానవ శరీర భద్రతకై (సంఘ సంగ్రహణకై) అవాయకర ఆరోగనాధోరణులను అంకితమిచ్చింది. ఇది నేటి ప్రభుత్వాలు పాడించే "మనీషియన్ షాన్" వంటిది.

అయితే ఫ్లేటో ప్రతిపాదనలేవీ అమలులో పెట్టబడలేదు. గ్రీకుల యొక్క పితృధర్మ విశ్వాసపుంజం సంస్కరించబడలేదు.

8. స్వాతంత్ర్య భయం

మన ఈ సమీక్ష లాకియన్⁶² స్థావర నుండి (క్రి. పూ. 385) ప్రారంభిస్తుంది. హేతువాదం తన అంతిమ విజయాన్ని సాధించే స్థితి ఈ యుగంలోనే కన్పడింది. గతకం, తర్కం ఉన్నతస్థాయిని అందుకొన్నాయి. వృక్ష, జీవ భూగోళశాస్త్రాలు, చరిత్ర, సాహిత్య విమర్శ మొదలయినాయి. అల్లెగొండరు (క్రి. పూ. 4వ శతాబ్దం) విజయాల గ్రీకు రాజ్య పరిధులనేకాక మనఃపరిధులను కూడ విస్తృతం చేసినవి. అలాగు అథెన్సునగరంలో మేరావులైన అరిస్టాటిల్, ట్రియోప్రాస్టస్, జెనో, ఎపిక్యూరస్ ల వరస్థలియులే నేడు మనం "తెరచిన సంఘం" అ దేనినంటామో, అట్టిదప్పుడు వుండేది. మనిషి తన బుద్ధిని ఉపయోగించు

కొని అమర్చునివరి జీవించవలెను. ఎందుకంటే, బుద్ధి భగవంతుడే కలది అన్నాడు. అరిస్టాటిల్ ఉదాసీనతాత్పిక్కు⁶³ డైన జెనో, బుద్ధి, భగవంతుడే అంటాడు. తత్వమూ ద్యానముచేత "మమవ్యూలలో దేవునివలె" బ్రతుకవచ్చు నంటాడు. ఎపిక్యూరస్.⁶⁴

ఈ హెల్లెనిక్ వ్యవస్థను⁶⁵ చూస్తుంటే హేతువాదం జైత్రయాత్ర చేయబోతుంది అనిపిస్తుంది. కానీ, అయిందెల్లా మానసిక కైథిల్యం మాత్రమే. ఫ్లేటో మాదిరి, సెక్స్ ప్టిక్కులు⁶⁶ కూడా సంప్రదాయంలో తెగతెంపులు చేసుకోవడానికివ్వడలేదు. జైజాంలైన సామ్రాజ్యాన్ని⁶⁷ టర్కిచ్చారు స్వాధీనం చేసుకొనే వరకు (క్రి. 4; 15వ శతాబ్దం). 1600 సంవత్సరాల కాలంలో తియో టిటస్ కంటె గొప్పకవి⁶⁸ కానీ, ఎరాటోస్టెనెస్ కంటె గొప్ప శాస్త్రజ్ఞుడు⁶⁹ కానీ, అర్కిమెడిస్ కంటె గొప్ప గణితజ్ఞుడు⁷⁰ కానీ పుట్టలేదు. ఏరంతా క్రి. పూ. 3 శతాబ్దం వాడే⁷¹

గ్రీకుల హేతువాద భావాలు అసియా ప్రాంతాలలోనికి, అసియా వాసుల మూఠవిశ్వాసాలు గ్రీకులలోనూ వ్యాపించినాయి. జ్యోతిషం ఒక సేదర్శనం. జ్యోతిషం గ్రీకులలో అంటువ్యాధివలె వ్యాపించింది. ఎపిక్యూరస్ దీని గురించి హెచ్చరించినాడు. అయినా స్వాతంత్ర్యం కోల్పోయి రోమనుల ఆధీనంలోనికి పోయిన (క్రి. పూ 1వ శతాబ్దం) గ్రీకువాసులకు భవిష్యత్తే శరణ్యమైంది. అందుకు జ్యోతిషమే ఆధారం. గ్రహాలపైనే కాక రత్నములు, జంతువులు, మొక్కలపైని కూడ నమ్మకం కుదిరింది⁷² ఇది యూరోపులో మధ్యయుగం వరకు సాగింది: దీనికి తోడు వైథాగోరస్ ప్రచారం చేసిన విశ్వాసాలకు పునరుజ్జీవనం అయింది. వైథాగోరస్, ఫ్లేటోలా తాత్విక చింతకులుగా కాక మత ప్రవక్తలుగా భావింపబడసాగినారు. గ్రీకు హేతువాద వరసానికి కారణాలివి : గ్రీకు హేతువాదం నన్నుగిల్లి పోవడానికి. కారణం సిద్ధాంతాలతో పాటు శాస్త్రప్రయోగ పద్ధతి అభివృద్ధి కాకపోవడం, శాస్త్రప్రయోగ పద్ధతులు వృద్ధికాకపోవడానికి, రెన్నాంజీ లేకపోవడం రెన్నాంజీ (యూరితికోల్పత్రివిధానం) కొరవడడానికి, కాయకష్ట జీవనం మనుగ ఉండడం కాయకష్టం చేసే మనుషులెక్కువగా దొరకడానికి, అలాగే గ్రీకు సమాజ వ్యవస్థలో నినిసపద్ధతి అమలులో ఉండడం అనే కార్యకారణ పరంపర మార్పిచ్చయి దృక్పథంతో చెప్పడం యుక్తియుక్తంగా కనపడుతుంది. ఈ వ్యాఖ్యానం మేరావుల వైవర్యాన్ని డిగజాజుచునూ సూచిస్తుంది.

జనసామాన్యం జ్యోతిషం, మంత్రతంత్రాలు, ఇంద్రజాలం దిక్కుకు ఎందుకు మొగ్గుచూపింది అనే ప్రశ్న రాకమానదు. దానికి నేను చెప్పేది. తెరచిన సంఘంఅంటే వ్యక్తిబాధ్యత, వ్యక్తిబాధ్యత, వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యం పైనా ఆధారపడుతుంది. ఎట్లనికంటే అట్లు చేయగలిగిన పరిస్థితులలోనే మనిషి కష్టాలు మొదలవుతాయి. అప్పుడు స్వాతంత్ర్యమే భయావహం అవుతుంది. ఈ స్వాతంత్ర్యభయమే గ్రీకులను మత గ్రంథాల అనిపత్యాన్ని శిరసావహించునట్లు చేసింది. ప్రజల అనిర్వచనీయ భయాందోళనలు చిత్రవిచిత్రమయిన వేషాలు వేసుకొన్నాయి. అదృశ్య భూతాలు, దుస్వప్నాలు, దిష్టి పూనకం వీటికి విరుగుడుగా తామెత్తులు, స్త్రీలాలు శాంతులు వచ్చినాయి. అహేతుకతా పునరాగమనం సంపూర్ణమైంది. హేతుకత వైపు వెంగున దొరు తీయవలసిన పరిస్థితిలో ఈ తిరోగమనమేమీ విలంబమైనది. గుర్తమా? రాతా? కేవలం గ్రీకు ప్రాచీనరులైన నేను కద్దిముగా ఉత్తరమీయ జాంను. కానీ ఇంతమాత్రం చెప్పగలను. గుర్తమే వెనక్కు లాగిందని, మానవ ప్రకృతిలో దాగియున్న హేతుకాంశాలదే పై రేయి అయింది. హేతువాదాన్ని వృద్ధి చేసిన ప్రాచీన గ్రీకులు కేవలం హేతువాదులు కాదు. అహేతుకత యొక్క

శక్తి, సమామ, ప్రమాదాలు తెలిసినవారు. మానవుని అంతరంగంలో అట్టుడుగున జరిగే విషయాలను పౌరాణికంగానూ ప్రతీకాత్మకంగానూ మాత్రమే వర్ణించినారు. వాదిన అర్థం చేసుకొనే సాధనం వారి దగ్గరలేదు. కాబట్టి హెల్లెనిస్టిక్ యుగంలో వాదిన ఉపేక్షించే తప్పిదమూ చేసినారు. నేటి మానవుడా సాధన సంపత్తిని సమూహకృత గలిగినాడు అహేతుకత పుట్టిచే భయాన్ని అర్థం చేసుకొనగల్గు

తన్నాము. ■ తయ్యాన్ని అధిగమించి, గుర్రము, రోతూ విజయవంతమయిన లంఘనం చేయగలదు.

9. ఉన్నత ప్రతీతిలు

రెండు సంవత్సరాల పాటి, ప్రాచీన గ్రీకు ప్రతీతి చరిత్రాంశాలపై "పర్సానసు" కొండ నెక్కి అనేక నృత్యాలు చేసేవారు. ఈ పర్వతనృత్యానికి "ఒరిజినియ" అంటారు "ఒరిజినియా" సంప్రదాయాన్ని యురిపిడిను త్రాసడం "ఒక్లే"లో విశేషంగా వర్ణిస్తారు. "ఒరిజినియ" శక్తిపూజ దయోనిసస్ (మా. 3 ఉన్నారాచే వరప్రసాదాలు) ఆరాధకులు ఆయనను ఉత్సవంలో పూరేగిస్తూ నాట్యాలు చేస్తూ ఆయనను, మైకిం వచ్చి పడిపోతారు. అటునే "కబెరె" అనే దేవత ఉంది. ఈమె ఆకర్షి రాదిగుండు. ఈ ప్రతీ దేవత ఆరాధకులు ముఖ్యంగా ప్రతీతి అవేశంతో దిండు త్రొక్కుతూ, సంగీతం పాడుతూ పూరేగుతారు నాట్యాలలో పిల్లనగ్రావి, దింట్ల వాడుతారు. ఈ దేవత పూజారులు కొబ్బాలు. ఈ రకపు ఉన్నత ప్రతీతిను "కారిపాంచెస్" అంటారు. ఇటువంటి పిచ్చిప్రతీతి ఆధునిక కాలంలోనూ ఉన్నాడు. ప్రాచీన పౌరాణిక దయోనిససు తన ప్రవాహాన్ని ప్రసరిస్తూనే వున్నాడు. వేరే రూపంలో, వేరే పేర్లతో.⁷³

ఇంతటితో దాడు చెప్పేది అయిపోయింది. ఇక ముగింపుగా కొన్ని విషయాలు చెప్పతాను.

10. పరిశిష్టం

ప్రాచీనగ్రీకులలో వుండే అపేతుకాంక్షాన్ని నేడు మనలోనూ ఉన్నాయని స్పష్టమయింది.

గ్రీకులలోనేకాక ప్రతి చోటా ఈ అపేతుకభావాలు ఇప్పటికీ ఉన్నాయి. మనిషికి సుఖదుఃఖాది దృగ్బద్ధాలున్నంతవరకు, పుట్టుకంటే పూర్వపునంగతి, వచ్చిన తర్వాతిగతి తెలియంతవరకు, అనుకొనే దొకటి. అయ్యేది వేరొకటి సాగేంత కాలం, మనిషి అపేతుకతపై మొగ్గు చూపిస్తూనే వుంటాడు. పేతువాదం ఇరుప్రక్కలా పదునున్న కత్తి లాంటిది అటు వైపు నరుకగలదు. ఇటువైపు నరుకగల దువాడేవైసలో ఉంది. ద్వైతమత స్థాపనకు న్యాయ సూత్రాలను తిరుగులేని విధంగా వాదిరాదాదులు. వాదువాసన సిద్ధాంత గ్రంథాల పేర్లు "న్యాయసుధ", "తర్కలాంధవ", అటునే జైన, బౌద్ధన్యాయాలున్నాయి. నవ్యన్యాయముంది. పేతువాదమూ తర్కాన్ని వాడుతుంది. తలకికతర్కం. శాస్త్రంలో శాస్త్రం అని ప్రసిద్ధి చెందిన గణితశాస్త్రంలోనే తర్కం దింకి కొట్టాతుంది. ఒక చిన్న ఉదాహరణ ఇస్తాను. $\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$ అనికదా మనమంతా నేర్చుకొన్నది. సరిగ్గా తర్కం ప్రకారం $\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = \frac{1}{2}$ అని వుండవలెనట! రెండు పద్ధతులూ పేతుబద్ధాలే. కానీ మనలెక్క తీరలేదు. నీవు తర్కాన్ని ప్రయోగించేముందు నీ తర్కంలో పరస్పర వైరుధ్యం లేదని ఎట్లా రుజువుచేస్తావు? అని 20 వ శతాబ్దంలో అందరికంటే గొప్ప తార్కికుడని ఎంబెడె కర్ట్ గౌడెల్ ప్రశ్నిస్తాడు. దీనికి "గౌడెల్ ఫీరం" అంటారు. గౌడెల్ ఫీరం అమాతం మూలాన బెర్ట్రాండర్ స్పెయిల్ గణితశాస్త్రం అందుకోవలసిన స్థానం ప్రాచీనజాతక పోయిందంటారు. పేతువాదం (రేషనలిజం) జ్ఞానేంద్రియాను భవం (ఎంపిరిసిజం) మీద ఆధారపడవలసి ఉంది. జ్ఞానేంద్రియాలూ మనల్ని మోసం చేస్తాయి. సూటిగీతను వంకరగా కనపడు నట్లు వ్రాయవచ్చును. ఇదట కన్న మోసపోయింది. పుల్లనివస్తువు ఒకానొకదేహ వస్త్రంలో విషంగా రుచిస్తుంది. నాలుక మోసం. అనేస్త్రీనియాలో చర్మానికి స్పర్శ జ్ఞానం ఉండదు. ■ కేవాసన మాస్తూవుంటే, అవేసే వాసనా మాయమెప్పుడుంది. ఏదీకి శాస్త్రీయకారణాలు చెప్పతారు. అయినా జ్ఞానేంద్రియాల సమ్మదగినవి కావనేది స్పష్టం.

సంకయించడం, ప్రశ్నించడం, పరిశోధించడం, నిగమనం చేయడం బౌతిక

శాస్త్రసోపానాలు. ఏదీకి పేతువాదిత్వం మూలం సంకయాత్మా వినశ్యత అని తర్వాతివారన్నా, వేదర్థలు సంకయాన్నే వెలిబుచ్చినారు. నానదీయ సూక్తం "అని ప్రసిద్ధి గాంచిన ఋగ్వేదమంత్రం ఉంది. ఈ సృష్టి గురించి ప్రశ్నావరంపరను కురపించింది. వారిప్రశ్నలు, నేటి జీవోత్పత్తి శాస్త్రజ్ఞుడైన సుప్రసిద్ధుడైన డాక్టరు హిన్నంపెరుమా ప్రశ్నలకు తీసిపోవు. ఈ సృష్టి ఎట్లు కలిగింది? ఎవరు చెప్పగలరు? ఎవరికి తెలుసు గనుక? దేవతలే జగత్తు తర్వాత వచ్చినవారు. అయితే ఈ జగత్తెట్లు వచ్చింది? ఆకాశంలోవుండే ఆ పరమాధ్యక్షునకు తెలియనేమో? ఆయనకూ తెలియదేమో! బైబిలులో "జాబ్" అనే ప్రవక్తకు (మాం. ఉపోద్ఘాతం) దేవుడు కనపడి ఈ సృష్టి ఎట్లు అయిందో నీకు తెలుసా? ఈ చెప్ప అని బుకాయస్తాడు. ఇదట వేదర్థలు దేవుణ్ణి "నీకు సృష్టి రహస్యం తెలుసా" అని ఎద్దేవా చేస్తున్నారు. సంకయించి అడుగుతున్నారు, వేదర్థంకున్నంత మాత్రం సంకయాత్మకత అయినా ఉంటే మనలో వుండే అపేతుక సీనివారికి కొంతయినా శాస్త్రం సూర్యలోకన బాగ్యం⁷⁴ కలుగుతుందని నేననుకొంటాను.

అధోజ్ఞాపికలు

1. బ్రిటిషు తార్కికుడు ఫ్రాన్సిస్ ఠేకను (క్రీ. శ. 16-17 శతాబ్దం) "నోపం ఆర్గానం" (నవవిధానం)లో "ఇండక్టివ్" పద్ధతి (ఏకత్రీకం నుండి సార్వత్రికానికి నిగమనం చేయుట) వివరించినాడు.
2. దశాంశపద్ధతి, సున్న, ఋణాంశములు ఒకటి నుండి తొమ్మిదివరకు గల అంకెలకు వేర్వేరు గుర్తులు విధించుట వంటి గణితాంశాలు బారబీయులు కనిపెట్టినారు.
3. "ది గ్రీక్స్ అండ్ ది ఇల్లరేషనల్"
4. హోమరు క్రీ. పూ. 1000 సంవత్సరాలక్రితం ఉన్న గ్రీకు కవి. ఇతడు "ఇలియడ్", "ఒడెస్సే" అను రెండింటిని వ్రాసినట్లుగా.
5. "ఇలియడ్" లోని ప్రధాన పాత్రులు
6. "ఇలియడ్"లో గ్రీకు సైన్యానికి అధిపతి.
7. "మొయిరా"కే పర్యాయపదాలు టూఫే, "నెమెసిస్" "ఆనాగకే" మనపరిభాషలో "విధి" అర్థం, "గ్రహచారం" "ఖర్చు" "లరాట లిఖితం", "భాగ్యం", "ననీద", "కిన్నీ", "ప్రాప్తి", "ప్రారబ్ధం" లాదీయలో "ఫేటం" ఇంగ్లీషులో "ఫేడ్", "పార్శుస్", "లక్".
8. హీనియోడ్, తియోగ్నిసులు మమహాకవులు ఇస్కెంజ్ త్రాసడ రచయిత. హీరోదోటసు చరిత్రకారుడు.
9. నిర్బుఅయిన అశోచాన్ని కడుగుకోవలెనే ఈ విశ్వాసమే అరిస్టాటిల్, త్రాసడ ఉద్దేశ లక్షణంలో ముఖ్యమైనదిగా పరిణమించింది.
10. మనవారు కామక్రోధాదులను శత్రువులు (అరిష్టదర్శం) అని వర్ణించినారు. సత్య, శౌచాదులను బంధువులుగా పేర్కొనినారు. "అర్థరే బంధువులు నాకు" (ధర్మరాజు).
11. మనలో కూడా రోగాలను దుష్టదేవతలుగా పూజించడం వుంది. ఆ దేవతల పేర్లు ఆట్లమ్మ, మారెమ్మ, పెద్దమ్మ, శీతదేవి, హోళి, ఇదీచల సంతోషిమా.
12. విశ్వామిత్రుడు, యయాగి తమ సంతానానికి శాపాలిస్తారు. భగీరథుని వంశం తరతరాలుగా పాపఫలం అనుభవిస్తుంది.
13. "కారేరాజులు" పద్యం ఈ సందర్భాన గుర్తుకు తెచ్చుకొంది. అటునే, పెల్లీ కవి రచించిన "ఒజిమాండియాస్" అనే చిన్న పద్యం ప్రస్తుతానికి పనికి వస్తుంది.

14. "మనకున్న వరప్రసాదాలు ఉన్నాడం ద్వారావచ్చినట్లే."
15. అపోలో జియోసు (వేదంలోని దౌష్పితరడు) కొడుకు. ఓషధులకు, విలు విద్యకు కాంక్షానానికి ఆధిదేవత. ఆదిత్యస్వరూపుడు. ఇతని ఆలయం డెల్ఫిలో ఉంది. నైతికవిలువలకు, ధర్మానికి ఓజ్జ్వలి.
16. డయోనిససు (ఇంకొకపేరు బక్సు) జి యస్ కొడుకే. ససాధిపతి ద్రాక్షా సవదైవం. మైరేయమదంలో నృత్యం చేస్తూ ఇతని ఉత్సవం చేసు కొంటారు. సంగీతం నృత్యం, తానద, తోషదాలకు ప్రేరేపకుడు. ప్రతి ఏడూ చచ్చివుడతాడు. వ్యథచెందేదైవం. ఇతణ్ణి ఆదంగి రేకులవాడి మాదిరి, చిత్రీకరిస్తారు.
17. వీరిని "మాసాయ్" అంటారు. సాహిత్య, సంగీతాది లలితకళలకు నాయి కలు. వీరు తొమ్మిదిమంది అక్కచెల్లెళ్లు ఇంగ్లీషుపదాలు "మ్యూజిక్", "మ్యూజిక్కు" వీరినుండి వచ్చినవే.
18. కామదేవత (శ్రీ) చిత్రం 1 చూచునది. రామసులీమెను "వీనసు" అన్నారు. ఈమె కుమారుడు ఎరోస్ మన "రమాకుమార" వెల మన్మథుడు.
19. యూదులకు, హిందువులకు, క్రైస్తవులకు, ముస్లిములకు ప్రమాణ మత గ్రంథాలున్నాయి. గ్రీకులకు మతగ్రంథమంటూ ఒకటి లేదు. 'ఒకచర్చ' విధానమూలేదు. వేదకాలంలో హిందువులకు వలెనే ప్రాచీన గ్రీకులది. "హిస్ థీయజం" (అనగా ఒకడాకదేవతని కొలిస్తే, ఆ దేవతయే అప్పటికి నర్తకత్వం) ఇతరమతాలలో దేవుళ్లు మతగ్రంథాల నుండి పుట్టుకలాగా, గ్రీకులలో దేవుళ్లు ఐదుటనుంచి గ్రీకులగ్రంథాలలో చొరబడినారు. గ్రీకు దైవాలు మొట్టమొదటి చోట "ఇలియడ్"లోనే కనబడతాయి. "ఇలియడ్" జనసామాన్యపు మౌఖికపరంపరను గ్రంథస్థం చేసింది. అదొక జానపద గాథ. "ఇలియడ్"లోని మహామహావీరులు సముద్రచోరలే అనే నిర్ధారం ఉంది. గ్రీకుదేవుళ్లు దేవాలయాలూ జనసామాన్య సంప్రదాయాలూ కాని, మత ప్రతిపాదితమలు కావు.
20. డెల్ఫి చిత్రం 2. చూచునది.
21. కేరళలో భగవతి దేవాలయాల్లో పూజారులీపనిచేస్తుండేవారు. దీనికి "ప్రశ్న" వేయడం అంటారు. ఆంధ్రలో "ప్రశ్న" చెప్పే దేవర మనుషులు, లాంటికులు, జ్యోతిషులు ఉన్నారు.
22. గ్రీకువారికి లారెర్ మొక్క పవిత్రం - మనకు రావిచెట్టువలె లారెర్ ఆకుల మాహాత్మ్యమూ అంటే ఆదేమీకాదు. ప్రొపెనరు ఎస్టేట్ చాలా లారెర్ ఆకులను నమలినా, అంతకు ముందుకంటే ఎక్కువ "దివ్యా వేగం" రానందుకు చాలా నిరాశ చెందినాడు ('ఈ విషయం దాద్యు వ్రాసి నడే. "తి") ఇక వాయువులు. గుహలోమూలకు పెట్టిన లారెర్ ఆకుల ముంతపొగ కావచ్చును.
23. పూనకం రక్షణలు చాలానే ఉన్నాయి. హిరక కూర్చోని ఉండడమొకటి. ఆదోనిలోని మహాయోగిని "తిక్కరమ్మమ్మ" అట్టిది. ఒక్కొక్కప్పుడు పైథియా అరచుచూ బజారు వెంటి పరుగెత్తేది. క్రిందపడి అపస్మార రోగివలె విలవిలరాడేది. "వేయవడగణ"లోని గజాచారిని ఈ సందర్భంలో పేర్కొనడం సమచిత్రం.
24. "దేవతవయ మీదికి వచ్చేడు," "పయినిందింది" అని మనవారంటుంటారు.
25. డెల్ఫిలోని అపోలో కాంక్షాన పీఠము ఉండే, దొడనా అనే చోట అపోలో అబ్బి జియోస్ యొక్క కాంక్షానపీఠం వుండేది. ఇది ప్రాచీనతరం. ఇదట గజాచారి రణగోణధ్వనుల ఆధారంగా కాక "ఓకు" చెట్ల ఆకుల "మరమర" ధ్వనులు, 'ఓకు' చెట్లనేళ్ల దగ్గర పారెన్సెల్ "జలజం" ధ్వనులు, గుడిగంటం "గజగణ" ధ్వనులు ఆధారంగా పురోహితులు భవి

వ్యక్తును చెప్పేవారట.

ఆకాం, గ్రీకులు ఎందుకు ? ఈనాడు, ఆంధ్రలో ఇట్టి ఆధారం ఉందంటే ఆశ్చర్యపడటోకండి. "ఆంధ్రప్రతిక" [సెప్టెంబరు 9, 1984] వార్త ఇస్తున్నాను.

"కర్నూలు జిల్లా పత్రికాండ లాలుకా నల్ల చెలమం గ్రామంలో శ్రావణమాసం, మూడవ శనివారం శ్రీలక్ష్మీనరసింహస్వామి ఆలయం వద్ద ఒకవింత జరుగుతుంది. కొండ కింద కొలను అర్చకుడు స్నానంచేసి, పూజచేసి, గుహలో ప్రవేశించి మూడు పెద్ద ఎర్రగన్నేరు పూలదండలను కొండకు అనిస్తాడు. అర్చకులు మంత్రాలు పఠిస్తుండగా, ప్రేక్షకులు చూస్తుండగా ఆ గన్నేరు దండలు కొండ పరియలోకి వెళ్లిపోతాయి. దాదాపు రెండు గంటల తర్వాత తిరిగివస్తాయి. తిరిగి వచ్చిన దండలను అర్చకుడు పరిశీలించి భవిష్యత్తు నిర్ణయిస్తాడు. దండలు నలిగి పోయివుంటే కష్ట కాలాలు వస్తాయని, నలగకుంటా వస్తే మంచికాం అని కాంక్షానం చెప్పు తాడు. గ్రీకు కాంక్షానపీఠాలలో వలె ఇట్టి చోట్లా కూటస్థుడి, చమ త్కారం, అనుభవసారం ఇమిడి వుంటాయి.

26. ప్రాస్తులో 18వ శతాబ్దంలో నాస్తికామను అనే దైవజ్ఞుని "శతకములు" లోనూ, దాదాపు అదేకాలపు ఆంధ్రలోని పోతులూరి వీరబ్రహ్మం కాం జ్ఞానపదనాలలోనూ ఇదేరీతి కనిపిస్తుంది.

27. మనలో "అభిజాతులకు" ప్రలాలు, పర్యాలు నోములు, బ్రహ్మాత్మ వాలు ఉండగా, "అలగా" జనానికి జాతరలు, పరుసలు ఉన్నాయి. పల్లెజాతరంలో జనులు తప్పత్రాగడం, చిందులుతోక్కడం పాటలు పాడడం, కేకలువేయడం, జంతువులలోనగడం మున్నగునవి మతాలేని పనులు చేసి మరుసదీనాడు యథాప్రకారం "నార్మర్" అవుతారు. గంగమ్మ, పోలేరమ్మ, మద్దమ్మ, సమ్మక్క ఎల్లమ్మ, పోతప్ప జాతర లిట్టివి. ఇట్టి ఉత్సవాలవల్ల వారిలో కూడుకొని పోయిన బాధలు, భయాలు, చింతలు "కెథార్సిస్"-అయి, వారికూరట కలుగుతుంది.

28. షెక్స్పియరు తన "నడివేసగి రేయికలం" అనే నాటకంలో పిచ్చివాడు, ప్రేమికుడు, కవి ఒకేవిధ లావనా దోరణి గలవారని ఒకానొక పాత్రచేత చెప్పిస్తాడు.

29. (i) పిండర్ కవితాదేవతను ప్రార్థించినట్లు మన పోతన సరస్వతిని ప్రార్థిస్తూ "నీవు నా యుల్లంబుండున నిల్చి జ్యుంబణముగా నుత్తర సుశబ్దంబు శోభిల్లన బిల్కుము నాడువాక్కునను" అంటాడు. తర్వాత "పరికిం చెకువాడు రామభద్రుండట" అంటాడు.

(ii) "మానిషాద" క్లోకం తర్వాత, వాల్మీకే, అరే ఇదేమో కొత్తగా ఉండే అని ఆశ్చర్యపోతాడు.

(iii) తిక్కన "సాత్కవలేయ సంస్కృతి శ్రీ విభవాస్పదంబయిన చిత్రిము రోత మహాకవిత్వ దీక్షావిధిపొంది" అంటాడు.

(iv) విల్లిన తన "స్వర్గవ్యక్తి" మొదట్లోనే "పాడుము, దివ్యవాణి" అని దేవతావాదానం చేస్తాడు.

(v) విశ్వనాథ "రామాయణకల్పవృక్ష" రచనా ప్రారంభాన "నన్న య్యయు, దిక్కన్నయు నన్నావేళిందిరి" అని చెప్పతాడు.

ఈ కవులంతా తమ కవిత్వాన్ని, ఏవో దివ్యశక్తులు వ్రాయిస్తున్నాయని చెప్పతారు. పాశ్చాత్య ఇతివృత్తాలకంటే గ్రంథాలు వ్రాసేటప్పుడు తమ బాధ్యతను అదృశ్య, దివ్యశక్తులపై మోపుతారు.

(vi) హాస్య కవిత్వాన్ని ఒక విధమైన జ్వరం అంటారు. అసాధారణ దై పిక, మానసిక పరిస్థితి కవిత్వానికి మూలం అనేవాం ఇందిమిడి ఉంది.

80. గ్రీకు లాషలో "హెస్పీస్" అంటే నిద్ర అని అర్థం. "హెస్పీడిజం" ఈ పదం నుండి వచ్చింది. ఈ పదం సంస్కృతంలోని "స్వప్న"తో సమానం. (రింహా ఏక మూలంవచ్చాయి) మన శాస్త్రంలో ప్రాచీన మూలపదాలు చెప్పబడ్డాయి. జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి అవస్థలు. మూర్ఛ, మరణాలా అవస్థలే అని బ్రహ్మసూత్రములు.
81. మనభాషలో కూడా కంసు "చూస్తాము." త్రిలింగి "కంసు గంటి" అంటుంది. వాల్మీకి కూడా "దృష్టా" అనే పదం వాడుతాడు. తిక్కనకు నాయన కంఠో వస్తాడు.
82. దాస్తెస్సికనవం "కరమణోవనోదయం"లో మిట్టా అనే పాత్రకు పదిన కం ఉదాహరణ మిట్టా, తండ్రి హత్యకు కారకుడు. అయినా నేర నివేదన దస్తావేజులో సంతకం చెయ్యకు. ఒకరోజు కరుణామయమున కం పడుతుంది. పశ్చాత్తప్త నృపతిక హృదయంలో దిగ్గజ మేల్కొని, "అయ్యలారా! నాకోక మంచి కలపడింది." అని విద్రిత స్వరంతో, అనందం తొణికిసలాడే మొగంతో "ఎక్కడ సంతకం చేయవలె? తెలియ" అంటాడు. అతని కం క్రైస్తవ ధర్మమగు కరుణ, ధన్య, పాప నివేదనలవంటి నిగూఢార్థదాయకం. అందుకే మిట్టా సంపూర్ణంగా మారిపోతాడు.
33. రామాయణంలో త్రిలింగా స్వప్నం ఇట్టిది. ఇందు రామాభ్యుదయం, రావణ వినాశం విశదంగా కన్పడుతాయి.
34. తిక్కన విరాటపర్వ ఆవతారికలో తనకు పదిన కంసు చాలా వాటికియంగా వర్ణిస్తాడు. కంఠో మొదట అతని తండ్రివద్ద, హరిహరవాతస్యామి ఇప్పుడు నీకు కన్పడుతాడు. సిద్ధంగా ఉండు అంటాడు. ఆ వెంటనే హరి హరనాథుడు కనపడి మహాభారతాన్ని వ్రాసి తన కంఠికిమీయ మని ఆదేశిస్తాడు.
85. మన స్థంభరాజాంను పరిశీలిస్తే, ఆ శ్రీరామ భక్తుల కలం పుణ్యాన వెలసివట్టు స్వప్నం అవుతుంది. ఇట్టి కలలు రాజాంకో, ధనికుంకో మూడ భక్తులకో వడతాయి. స్వప్నాదేవం మీరరానదని మనవారి విశ్వాసం—మరణకాల మప్పుడిచ్చిన మాటవలె.
88. "యోగవాసిష్ఠంలో" ఒక సన్యాసికి కలపడే కథవస్తుంది. సన్యాసికి పదిన కంఠో వచ్చేవాడికి కం, వాడికంఠో వచ్చేవాడికి కం... ఇవివిధంగా కంఠో కలలు వరుసగా వర్ణించబడినాయి. అందులో శ్రీ, పర, పశ్చి, రుద్రులూ కలలు కంటారు. ఈ కలలోకం వర్ణించే స్వప్నమాలికను చిత్రం 8 లో చూడండి. ఇందులో "భారతి" పాతకుడూ, "తి" కూడా భాగస్వాములుగా చూపబడినది. ఎక్కువ వ్యాఖ్యానించుటకు ఇది తరుణం కాదని మనవి. ["దేదంస్", సెప్టెంబరు 1982 లో వెండి దొనిగెర్ 5 ప్లాహర్తి వ్యాసం నుండి కొన్ని మార్పులతో చిత్రం చేయబడింది, - "తి"]
87. అస్కిపియసు గ్రీకులకు వైద్యదేవత. మనకు ధన్వంతరివలె కంఠో కనిపించి సలహా ఇచ్చేది, చికిత్స చేసేది ఈయనే.
88. రోగులు వచ్చిత స్థలాంకుపోయి స్వప్నం ద్వారానో, వరంద్వారానో విముక్తి పొందుట నేటి క్రైస్తవంలో ఉంది. ప్రాస్తులోని లోర్డస్ అనేవోట మేరీమాత (లేదీ అప్ ఇమాక్యులేట్ కన్ సెప్షన్) దేవాలయంలోనూ తమిళనాడులోని "వేలంకన్న" యందున్న మేరీమాత దేవాలయంలోనూ ఈ పద్ధతి ఇప్పటికీ ఉన్నది.

ఇక హిందువులలో ఉదాహరణలు: కర్నూలుజిల్లా, మంజులాయ రామ వేంద్రస్వామి మఠం ఉంది. ఇవటికి రోగ్గుగస్త్రులు, సంతానం కోరేవారు వచ్చి సేవచేస్తారు. ఏదో ఒకనాడు రామవేంద్రస్వామి రోగం నయ

మయ్యే చికిత్స చెప్పుతాడు. లేదా నీ రోగం నయంకాదు. నిత్య నివసభ వించమని సెలవిస్తాడు. రామవేంద్రస్వామి, అస్కిపియసు వలె వైద్య దేవత కాకున్నా రోగభక్తుడు అమెరికాలో అపరేషన్ చేయించు కొనేటప్పుడు, తానే అదృశ్యంగా ఆపరేషనులు చేస్తాడు. ఇట్లా చేసినాడని వాఙ్మూలాలున్నాయి. సంతాన ప్రాప్తికి, "రెడ్డెమ్మను" మూడు వారాలు కొలుస్తాడు. శ్రీరామ తిరిగి స్వప్నంలో కిన్నె వరంబోంది రామ రామ నరేంద్రుడు సారంగధరుని కంటాడు. జీవ సమాధుల దగ్గర జరిగే విధూరాలు వర్ణనాతీతాలు.

39. హిస్పీకేటిజా (క్రి. పూ. 480) పాశ్చాత్య శాస్త్రీయ వైద్యానివాద్యుడు. నేటి డాక్టరులు చేసే "హిస్పీకేటిజా శపథం" ఇతడేర్పరచింది. ఇతని నానుడులు ప్రసిద్ధాలు. ఉదా : బ్రతుకు చిన్నది. కళ పెద్దది. [ఓ / బయోస్ / బ్రీన్ / ఈ / డే / టెబ్బి / మక్రి /] దీనినే లాంగ్షెలో అనే కవి "అర్థ ఈజ్ లాంగ్, అండ్ టైం ఈజ్ ఫీడింగ్" అన్నాడు. దీనినే లాటినులో "ఆర్స్ లాంగా, వైటాబైవిస్" అంటారు.
40. "కావ్యదేవత నోట కవిత్వ విన్నానే" అని ఆధునిక తెనుగు భాషకవి అన్నట్లు.
41. నిర్జన ప్రదేశాలలో ఉంటూ అటు పోయే అనుకు భయోత్పాతం కలిగించే దేవత "పాన్" ఇతని గుడి అథెన్సులో ఉండేది. "పాన్" వలెనే నిర్జన ప్రదేశాలలో పాంతుకు ల కలిగించే మృద దేవత మా ప్రాంతం (ఆలూరు తాలూకా జోహరాపురం) లో "గిచ్చన్న" అని అంటూంటారు. పిల్లలు కొండలలోనికి, తోఫల్లోనికి పోకుండా "గిచ్చన్న" భయం పెడితారు.
42. ఇట్టి నిదర్శనాలు చరిత్రలో చదువుతాము.
- క్రైస్తవపుల రెరబట్టేందుకు పోయే నౌలుకు ఏనుక్రిస్తు వాటి వివరంగా, మనసు మార్చుకొని ఏనుమార్గాను గామియై పోయిగా పిల్లలండును.
 - చంద్రగ్రహణ సమయాన నడిస్నానం చేసి ర్యాననివ్వుడైన పోతనకు శ్రీరాముడు కనపడి భాగవతం వ్రాసి తన కంఠికిమీయ మంటాడు.
 - "కాటుక కండినరు" పద్యం వ్రాసే పోతన ముందు భారతి నిర్మి యుండెనా ?
 - శ్రీకాకుళంలో కృష్ణదేవరాయలకు విప్లవ ప్రత్యక్షమై "అముక్త మాల్యద" వ్రాసి తన కంఠికి మీయమంటాడు.
 - దుఃఖిస్తున్న సిద్ధయ్యకు, సమాధి గతుడైన విరబ్రహ్మం బయటికి వచ్చి అనుమయిస్తాడు
 - సెదిర్ మెంటు అభినయగా మంజులాయం పోయిన భామన్ మన్రొకు రామవేంద్ర స్వామి బృందావనం నుండి లేచివచ్చి మాట్లాడినట్లు మద్రాసు గెజెటిరు చెబుతున్నది.
 - త్యాగరాజుకు నారదుడు కన్పడియుండెనట.

43. ఇప్పటి మన నమ్మకం దీనికి దిగువ కాదు.

44. "గది ఎందుకున్నదీ అంటే దానిని మనం వదలిపోవడానికి" అనే అర్థంలో శ్రీరంగం నారాయణబాబు కవితా పంక్తి ఒకటి చదివినట్లు గుర్తు.

45. స్కోకటిను మానవునికి "అత్త ఉందని, ఇది శాశ్వతమైనదని మనిషి చనిపోవుట అంటే, చిరిగి పోయిన గుడ్డలు వదలి కొత్తపుట్టుకులు కట్టు కొనునట్లు, అత్మచేరే దేహాన్ని వెదకి కొంటుంది అని ఉపదేశించి వివ్రాగి మరణిస్తాడు ("ఫేడ్" - "ఫైడ్" సంవాదము)" గీతలో "వాసాసి జీర్వాసి యథావిధాయ" (2 : 22) అని ఉంది. ఇది స్కోకటిను

సిద్ధాంతం వలెనే ఉంది. ఆత్మ యూదుల మతంలో కాని క్రైస్తవ, ఇస్లాం మతాలలో కానిలేదు. వారికి పునర్జన్మ తత్వం లేదు. కల్పాంత్యదినం వరకు, భగవంతుడు వచ్చి, వారి పుణ్య పాపముల రూపి రీర్పు ఇచ్చే వరకు. వారి దేహాలు గోరీతో వేచి యుండువలెను.

48. "షమన" శబ్దం సంస్కృత "శ్రమణ" శబ్ద భవమని నా మతం (తి.) శ్రమణ అంటే సన్యాసి విశేషం. "శ్రమణ" అనే పదం శతపథ బ్రాహ్మణ ములోననే ఉంది. బౌద్ధసన్యాసులకు శ్రమణులనే పేరుంది. సైబీరియా నుండి గ్రీకుకు త్రర దిశద్వారా షమనా చారం గ్రీసులోనికి ప్రవేశించిం దంటారు దాడు. సై బీరియా, మంగోలియాం తెచ్చట నుండి వచ్చింది? సై బీరియా, మంగోలియా ప్రాంతాలలో ప్రాచీనకాలం నుండి బౌద్ధ ప్రభావం ఉంది. షమన తత్వం బౌద్ధులదే గ్రీకుకు ఆనుకొని ఉండే టర్కీలో "బోగోజ్ కుయ్" అనే చోట జరిపిన త్రవ్యకాలంలో క్రి. పూ. 1400నాటి హిట్టయిట్ చక్రవర్తుల శాసన ఫలకాలు దొరికినాయి. ఇందు యజ్ఞం చేయబడినట్లు, మిత్రాతరణ ప్రసక్తి కలదు.. చైదక ఋషుల ప్రభావమే ప్రైతాగరస్ లాంటి వారిపై యుంది వుంటుందని నా ఊహ (తి).

47. మహావీరుడు, బుద్ధుడు, ఏనుక్రిస్తు, మహ్మదు, రాయోలా, ఎవేకానంద, రనజమహర్షి, ఆరవిందుడు మున్నగు వారిల్లివారే

48. దేహోద్దేశాంతర ప్రాప్తి: పూర్వదేహం వినాసదా అతివాహక దేహేన్యై, స్వప్నే : ఇవ విసత్వర యోగవాళిపం 67 : 22
దీనిని యోగశాస్త్రమున కాయ పూహమంటారు.

49. మన సిద్ధులు, యోగులు, నాథులు (నెప), ఇట్టి శక్తులు కలవారు. వీరును ప్రైతగోరసు వలె సంగీతజ్ఞులు. గోరక్షనాథునిపేర "గోరఖ్ కల్యాణ" రాగం ఉంది.

50. ఈ లాపం సాంఖ్య దర్శనంలోని పురుషస్య "విమోక్షార్థం" (సాంఖ్యకారిక) ను బోలుతుంది జీవుని బంధ మోక్షాలు ప్రస్థానత్రయంలో ప్రధాన విషయాలు.

51. "ఇది ఈశ్వరస్వరూప భూతానాం హృద్యేశ్చైవ తత్వతి" అనే గీతా తత్వమే.

52. ఇది మన "పంచీకరణం" ను పోలుతుంది
వీరి చాదస్తం పురస్కరించుకొని ఆర్పియన్, ప్రైతగోరసు, ఎంపె దొక్లిసులను "గ్రీకు బ్రాహ్మణులనవచ్చును. బోహన్ హార్డు (18వ శతాబ్దం)ను "జర్మను బ్రాహ్మణు" దనేవారు. ఆమెరికాలో "బోన్స్టు బ్రాహ్మణు" అన్నారు.

53. వీరికి "సోపిస్టు" లని పేరు. మొట్ట మొదట ఈ వీరు గ్రీకు సప్తర్షులకుండేది. తర్వాత న్యాయ (తర్క) విద్వాంసులకి పేరు వచ్చింది. రాను రాను చితండ వాదులకి అడ్డపేరు అతికి కొన్నది. సోక్రిటీసు, ప్లేటో అందుకే వీరిని నిరసించినారు.

54. డెమెక్రిటసు అణు సిద్ధాంతం, మన కణాదకృత వైశేషిక దర్శనంలోని పీఠికా వాదాన్ని బోలుతుంది.

55. గాంధీ మహాత్ముడు కూడా ఈలాగే అనేవాడు.

56. ఇప్పటి మన హేతువాదులు రామకాలంలోనూ, చర్యంలోనూ తమ కార్య క్రమాలు ఏర్పాటు చేసికొంటుంటారు.

57. హేతువాదులకింటి, ఆహేతుకలా వాదులే ఎక్కువ హేతువులను ఆశ్రయిస్తారు. పోయిన వని చెడి పోయేందుకు, తుమ్ము కారణం. పెళ్ళి కాకపోవడానికి జాతకి చక్రంలో. నచ్చగ్రహాలు ఒక దాని నొకటి

గ్రుడ్డుంటి చూస్తుండడం వల్లనే. ఆహేతుకలా వాదులకు ప్రతి కార్యానికి కారణముండ వలెను. కానీ చచ్చిన చిక్కెముంటే ఒక సంఘటనకు ముందు జరిగిన ఇంకొక సంఘటన మొదటి సంఘటనకు కారణం అవుతుందా అనేదే ప్రశ్న. "కాకలాళయ న్యాయం" ఉండనే ఉంది, హేతువాదులు తమ నిగమనాన్ని ఆనామతులో ఉండే ప్రవేయాంలో ఆహేతుకవాదులు తిరుగులేనికారణాన్ని ఒక దానిని బాధ్యత కల దానిగా చేస్తారు. (దీనిని నేను "ఆరోప మేషం"- స్కేప్ గోల్డ్ అంటాను) విధి, దేవుడు మున్నగునవన్నీ మానవుని "ఆరోప మేషాలే"- తప్పు త్రిప్పలకు బాధ్యత వాటిపై ఆరోపిస్తారు కనుక.

58. హిట్టరు జర్మనీలోనూ, స్టాలిన్ రష్యాలోనూ, మోజర్తీ ఆమెరికాలోనూ ఇది ముమ్మరంగా జరిగింది. ఇప్పుడు అన్నిదేశాలలోనూ ఏదో ఒక మోతాదులో మేధావి వర్గం పీడింప బడుతూనే ఉంది.

59. ఇట్టి ప్రక్రియలకు మనలో చాలా పేర్లున్నాయి; చేతబడి, కూన్యం, మోడి, అభిచారం, బాజామతి, వశీకరణం, యక్షిణి, సమ్మోహనవిద్య, మాయ, కనుకట్టు ఇటీవలి మన రచయితలు ఈ ప్రక్రియలు చాలానే వర్తిస్తున్నారు. వీరేంద్రనాథ్, లత, లద్దాదేవి, ముదిగొండ శివుసానాదు మున్నగువారు భయానక, బీభత్స రసాలకైతే బాగుకాని, అపరిణత పాఠకులను మనస్సులను ఆహేతుకతామయం చేయడం సరికాదని అనిపిస్తుంది.

60. అధివారం ఆ మా వాస్య అయినవాడు ఉత్తరం దిశలో యిండి చూడులో ఉన్న బల్లి తోకిను టక్కున నడుకవలెను. ■ లోక క్రిందపడి విం విం లాడుతుండి, అది తనుకు లాడుతున్నంత సేపు మనం ఉత్త దిత్తలై ఎగరడం, గెంతడం, కేకలు వేయడం చేయవలెను. లోక చచ్చి పోయిన తర్వాత, భానిని గుడ్డలో వత్తి వలె చుట్టి నూనె అద్ది, దీపం వలె వెలిగించి, వీధిలోనికి తీసికొని పోతిమా, ఇక చూసుకోండి ఆ దీపం చూచిన స్త్రీపురుషులందరూ వనం ఇంతకు ముందేయే చేష్టలు చేసినామో అవన్నీ చేస్తారు. ఇది ఒక సమ్మోహన విద్యాప్రక్రియ. ఒక ప్రాచీన గ్రంథంలోది మేము బాలురుగ ఉన్నప్పుడు ప్రయత్నించిన వశీకరణవిద్య. ఇది ఎంతవరకు ఇయ్యడమైనదీ పాఠకుల ఆలోచనకే వదలి వేస్తున్నాను - (తి).

61. ప్రాయ్ద "లిబిడ్", ఈ సిద్ధాంతాన్ని బోలుతుంది. కళ శాస్త్రం, శేమున్ పెంహిందేది లిబిడ్ ఉదాత్తి కరణంవల్లనే అనేది ప్రాయ్ద సిద్ధాంతం. దీనికి మూలం కామభావ "సల్లిమేషను" అట. "సల్లిమేషను"ను మన మహర్షుగ "కుర్బురీతస్కర"గా జమకట్టవచ్చును.

దైహికం కాని శృంగారభావాన్ని "ప్లేడోనికోం" అంటుంటారు. "ఉత్తరరామచరితం"లోని "అద్వైతం సుఖదుఃఖయో : " అనే శ్లోకంలో వర్ణించిన దాంపత్యప్రేమను, రాయప్రోలు వారి "అమలిన శృంగార"మును ప్లేడోనిక్ ప్రేమగా పరిగణించవచ్చునా అనేది చర్చనీ యాంశం. (తి).

62. అరిస్టాటిల్ బోధించిన పాఠశాల ఆరిస్కోపు "లూకియన్" ప్లేటో బోధించిన ఆరిస్ తోపు "అకాడెమీ"

63. వీరిని "స్టోయిక్కు" లంటారు. విరక్తి, బ్రాహ్మ ప్రపంచం నుండి స్వాతంత్ర్యం వీరి సిద్ధాంతం.

64. నీతి మంతజీవికం, నిరాధంబ జీవనం వీరి ర్యేయం. ఎపిక్యురియన్ తత్వం అంటే "బోగవాదం" ("పీల్వపీల్వ పునఃపీల్వలోపలి) అనే అప్రవృత ఉంది అదిసరికాదు.

ఎపిక్యూరిస్ సిద్ధాంత సూత్రాల గురించి :

1. ఆఫోడోస్ / ■ / తియోస్ / = దైవభయం లేదు
 2. ఆన్టెస్తిటోస్ / ■ / తవటోస్ / = మృత్యువు నొప్పించదు
 3. టో / అగరాస్ / యుక్తిటోస్ / = మంచిది సాధించవచ్చు
 4. టో / టైటోస్ / ఎపిక్యూరెటోస్ / = రెడడి సహించవచ్చు.
65. అలెగ్జాండరు కాలం (క్రీ. పూ. ■ కలాబం) నుండి క్రీ. పూ. 1వ కలాబం వరకు వెలసిన వివిధ గ్రీకు సామ్రాజ్యాన్ని హెల్లెనిక్ వ్యవస్థ అంటారు.
 66. "స్కెప్టిక్కు" అంటే "సందేహవాదులు" జ్ఞానం దుర్లభం. దేనిమీదా నిశ్చయిస్తామో అని చెప్పకూడదు. సర్వం సంశయాత్మకం. విరక్తి, మనశ్శాంతి కల్గిఉండవలె అనేది విరుచుక.
 67. హెల్లెనిక్ సామ్రాజ్యం తర్వాత వెలసిన గ్రీకు సామ్రాజ్యం దీని రాజువాని టెర్రిటోరిని కన్ట్రాబండి నోపిత్. దీనిని టెర్రిటోరి క్రీ.శ. 15వ కలాబంలో స్వాధీనం చేసుకొన్నారు.
 68. "ఎలిజ" అనబడే కవిరాజుపాన్ని సృష్టించినవాడు శ్రీశ్రీ. కొంపెల్ల జనార్దనరావు మీద వ్రాసిన కవిత "ఎలిజ"యే.
 69. భూగోళపరిధిని సరిగా అంచనావేసిన శాస్త్రవేత్త.
 70. ఉన్నత పాఠశాల విద్యార్థులు నేర్చుకొనే ఆర్కిమెడిసు సూత్రమితడు చేసినది.
 71. అలెగ్జాండరు కాలపువాడైన డయోగెనీసు "సినిక్" తత్వావలంబి "సినిసిజం" అంటే "తిరస్కారవాదం" సర్వవాదాలనూ, భోగాలనూ తిరస్కరించి మిక్కిలి నిరాదరణ జీవనం గడపుచే "సినిక్కు" అనే జీవనవిధానం డయోగెనీసు ఒకమంది తొట్టెలో నివసించేవాడు. "నేను అలెగ్జాండరును కాకుంటే డయోగెనీసు అవుతాను" అని అలెగ్జాండరున్నాడట.
 72. "మణి మీ ఆద్యంతం చెప్పగలడు." వంటి ప్రకటనలు నేటి మన వారై వ్రతీకరిలో చూస్తాము. గోచారభం, చిరుక జోస్యం, బల్లిపడే శాస్త్రం తులసి, ఆకళితం దివ్యమహిమన్వితాలు.
 73. 1. "కుబెరె"ను "పెద్దమ్మ" అంటారు ఆదవాని దగ్గరి కవచీగ్రామంలో ఉరువాటి దగ్గర ఒక రాతి స్తంభం ఉంది. దీనిని "మూడుమొగ్గాలమ్మ" అని పూజిస్తారు.

2. "కొరిబాండెస్" వలెనే, కర్ణాటకలో సవదత్తి అనే చోట ఎల్లమ్మ (రేణుక) జాతరజరుగును. ఇవట ప్రేలు ఆరాధకులు, కొజ్జాలు, పూజారులు ఉంటారు.
3. పిల్లనగ్రోవి. దోలువాద్యములతో మలావేశనాట్యం చేసేది ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉంది. అయితే లాల్కా నెరణికి గ్రామంలో "గోర వయ్య"లు, పిల్లనగ్రోవి ఉడుతూ, డమరుకాలు వాయిస్తూ గుండ్లగా తిరిగి కుడియచుండురు వీరి దేవత "మల్లయ్య" (శ్రీశ్రీ మల్లి కార్జునుడు)

టెర్రిటోరి దర్శిపులనబడే మహమ్మదీయ సన్యాసులు పిల్లనగ్రోవి ఉడుతూ గుండంగా తిరుగుతూ ఆవేశ పూరిత నాట్యాలు చేస్తారు.

దైతన్య మలాను యాయలు అనందహర్షియులు ఆవేశంగా నాట్యాలు చేస్తారు. బెంగాలులో సన్యాసులు, సన్యాసినులు వెన్నెలరాత్రులలో భక్త్యా వేశంతో పిల్లనగ్రోవులాడుతూ, పాటలు పాడుతూ రాన్యం చేస్తారు. వీరిని "బోవుర్" అంటారు.

"బావుర్" సంగీత బాణి రవింద్ర సంగీతంలో కన్పడుతుంది.

నేడు ఆయ్యప్ప అనేదైవాన్ని పూజేస్తూ మగవారు నల్లబట్టలు కట్టి కొని, తాల్కారిక గద్దాల పెంచుకొని పిశాచములవలె కన్పడుతూ, చిందులు త్రొక్కుకుంటూ పోతారు. భగవాన్ రజనీష్ భక్తులు ఉత్తచిత్తలయి పిచ్చి పిచ్చిగ ఎగిరి ఎగిరి పడిపోతారు. "పండితారాధ్య చరిత్ర"లో పర్వత ప్రకరణంలో భక్తుల చిత్రవిచిత్ర నాట్య భంగిమలు వర్ణించబడినాయి.

యమునాపురిన తలమందు గోపికలు చేసిన రాసక్రీడ గ్రీకుప్రీం "ఒరిజినియ" లాంటిది వీరందరిదీ ఒక విధమైన మదపిచ్చి - "కామో త్కంతక." ఈ మదపిచ్చి రకరకాల "నల్లిమేద" అవుతుంటుంది. శ్రీ కృష్ణ పరమాత్మ అంతదీవాడు ఖడ్గనవచ్చి గోపికలకు "విడుచుట మర్యాద కాదు. "విభుదంగనకున్" అని బుద్ధి చెప్పి ఇంద్రుడు పంపించ వలసివచ్చింది. మరిదయోనిససు అడ్డి మర్యాదా పురుషుడు కాదాయెను.

74. హేతువాదం గురించి ఇంతవ్రాసినవాని వాక్యంలో కూడ ఈ పరిభాష దొర్లడం, మానవునిలో ఆ హేతుకత ఎంతగా తీరిందిపోయిందో తెల్పుతుంది. (8)

నా చూపుల లోపలి వెలుగు ప్రియదర్శి

నా కన్నుల తారకలు
నియమాల అస్తాద్రి వెనక
దాగిన
నీ ఎద మంటల కాంతుల ప్రతిఫలిస్తాయి.
అస్తాద్రి నెదిరించి
ఉదయించి
నీవు దివ్యరోచిన్యుల

గంధూషించినపుడు

నా దృష్టి బూదియై

నీకర స్వర్గ భీతే

నే పరువులైతి

తిరిగి

తిమిర శక్తుల అక్షాహిణులు

నిన్ను

అస్తాద్రి దుర్గంలో బంధిస్తే

నీకై అక్రమపులు రాటుస్తూ

నీ ఎద మంటల కాంతులు ప్రతిఫలిస్తూ,

కవితలు రాస్తా....

నాకు కాళ్ళ చేతులు అడటంలేదు. చెవరలు చిగజారుతున్నాయి. పారి పోదామంటే వాకిలి చూరంగా వున్నది. ఎడట ఏనుగుంతటివి తలవంచి పొడి చేదుకు సిద్ధంగా వుండి వెనకగోడ. ఎవరినైనా పింఛటానికి నోరు పెగలబట్టేరు. అందరికీ వచ్చినట్టే ఈ ఆపదలో ఆపదమొక్కులవారే గుర్తొచ్చాడు. ఆ ప్రయత్నంగా నోటినుంచి 'ఏడుకొండలవాడా వెంకన్నా' అన్న మాటలు దొర్లిస్తే చేతులు జోడించాను. ఆ వ్యవధిరాజం సంతోషంతోనే ఏమో తల గిర గిర తిప్పింది. దాని మెడలో బంతిపూలడండ రంగుకీసింది గజ్జలు గరిగలమన్నాయి. గంటలు గజగజ మోగినై. నా ప్రాణాలు కైలాసం చేరుకున్నంత వని అయింది. నందీశ్వరుడు ఒక ఆడుగు ముందుకు వేళాడు. "ఏది దారి వెంకన్నా" అన్నాను పెద్దగా. అసవయ్య నన్ను తన చల్లని ముద్దతో తాకింది. చావుతెరివి అన్నట్లు

కునివచ్చి సుమతి వెంకన్న ముందు పెట్టింది దాని మెడమీద రాస్తూ. 'అన్నయ్యా అంటూ నా వైపు తిరిగింది. అంతే, "ఏమయిందన్నయ్యా" అంటూ నన్ను పట్టు కుని కుదుపుతున్నది.

"ఏం లేదమ్మా మన వెంకన్న మీ అన్నయ్యని మర్యాద చెయ్యబోయింది. దాంతో మీ అన్నయ్య హతలిపోయిందన్నాడు. పోయా ఒక కప్పుకాఫీ తీసుకొచ్చి ఇవ్వు" అన్నాడు బాబాయ్.

వెంటనే సుమతి లోపలికి పరుగు తీసింది. పొగరాస్తున్న కాఫీకప్పు నా

వెంకన్న

వేసు దాని గంగదోలు నిదిరాను. అది పరవశించిపోతూ కళ్ళమూసుకుని తం ఆడించింది.

జంతులో పనిమీద బైటికి వెళ్లిన బాబాయ్ పంచ దగ్గరికి వచ్చాడు. నా అవస్థమూసి "భయపడటోకు రమణా అదేంచెయ్యదు." అంటూ 'వెంకన్నా' అని పిలిచాడు. నన్ను జంతుసేపూనిలేసిన ఆ వెంకన్న హుందాగా బాబాయ్ దగ్గరికి వెళ్లింది. దాని తలపైన రాస్తూ బాబాయ్ "అమ్మాయ్ సుమతి వెంకన్న వచ్చాడు. దాజాతట్ట తీసుకురా అమ్మా" అని కేక వేళాడు.

అప్పటికి నాకు రియాషన్ మొదలయింది. ఒళ్లంతా వణికిపోతున్నది. కుర్చీలో కూరిబడ్డాను. ఒక పెద్ద గంపలో నానపెట్టిన వుంపలు. పెసలు తీసు

గొట్టమోడి లలిత

చేతుల్లో పెట్టింది. పంజుతున్న చేతులతోనే మెల్లగా తాగటం మొదలుపెట్టాను నేను. ఇప్పుడు నా భయానికి నేనే సిగ్గుపడుతున్నాను. భాగీరథి కిందపెట్టాను.

"ఏం అన్నయ్యా ఇప్పుడు ఎట్లావుంది" అన్నది సుమతి. బాబాయ్ నవ్వాపుకుంటూ చూస్తున్నాడు.

"బాగానే ఉన్నా సుమతి. మరేం కంగారులేదు :

వెంకన్న వైపు చూశాను. విలాసంగా తలఎగరేస్తూ బుట్ట ఖాళీ చేస్తున్నది. కిందకు చిమ్మిన దావాన్ని సుమతి తట్టలోనే వేస్తున్నది. బాబాయ్ దాని గంగ దోలు నిమరుతూ నుంచున్నాడు. వెంకన్న ఎంత హుందాగా తీవిగా వుంది ! ఎంత వున్నతమైన ఆకారం ! తగ్గ దర్పం. కైలాసం వదిలి పచ్చిన నందిశ్యురూడా అనిపించింది. ఇప్పుడు దాన్ని చూస్తే భయంపోయి ముచ్చటనిపించింది. దగ్గరికి పోయి నేనూ మెడ నిమిరాను "చూశావా నిన్నుజయించాను" అన్నట్టు నన్నొక చూపుమాని తట్టలో మూతిపెట్టింది. దావాతట్ట ఖాళీ అయింది. వెంకన్న అందరికీ టాటా చెప్తున్నట్టు ఒక చూపుమాని మెడ విడిచిండుకుని వెళ్లి పోయింది.

"బాబాయ్ ఏమిటి వెంకన్న కథ" అన్నాను.

"వెంకన్న చరిత్రా. చెప్తాను. అమ్మాయ్ సుమతి మీ అమ్మ భోజనానికి రమ్మంటుందేమో చూడూ.

ఇంతలో పిన్ని పంచలోకి వచ్చింది, "మీ కబుర్లు వివేకావల్లంబే పొడై తెలియదు. భోజనానికి లేస్తారా" అంటూ.

"చూశావా రమణా, ఇది వరస, అందుకే సుమతిని చూసి రమ్మన్నా- వెంకన్న సంగతి అన్నం తిని చెప్తా" నంటూ లేచాడు.

* * *

అవి నేను చదువుకునేరోజులు.... ఇంకో రెండేళ్లల్లో నా ఇంజనీరింగ్ కోర్స్ బిపోతుంది. ఒక నెలరోజులు శంకలు వచ్చినై. మా పిన్నిని చూసి చాలాకాలం అయింది అమ్మదగ్గర కన్నా నాకు పిన్నిదగ్గరే చదువు ఎక్కువ. పిన్ని పెళ్లి చేసుకుని వెళ్లిపోయినాక అప్పుడప్పుడు అమ్మమ్మావల్ల పూర్ణో కలుస్తునే వున్నాను. శంకలకి తప్పకుండా రమ్మని పిన్నిరాసింది. పిన్నికి ఒక్క ఆడపిల్ల సుమతి. అందుకని నా కింకా పిన్ని గారాబం తగ్గలేదు. దాంతో ఈరోజు పొద్దునే పిన్ని వాళ్లపూరు చేడుకున్నాను.

పిన్నివాళ్లపూరు చంద్రగిరిలో కంసే ఒకపల్లె అనాలి. బాబాయ్ అక్కడి మోతబరికైత. ఇల్లావాకిరి. వాతావరణం అంతా నేను అంబాటు పడ్డ పట్టణానికి విరుద్ధంగా వుంది. కాని ఆహ్లాదంగా వుంది - వెంకన్న ప్రవేశించేదాక.

భోజనానికి కూర్చున్నాం. నా కోసం సెప్పేషన్ గా ఐంగళ దుంపలు వేయించింది. కొబ్బరి పచ్చడి చేసింది. అప్పడాలు, వెన్నకాచిన నెయ్యి, గడ్డపెరుగు, పిన్ని బంవంతం చేసి తినిపించడంతో పీటమీద నింది లేవలేకపోతే సుమతి నవ్వుతూ చెయ్యి అందించింది. వక్కపడుతు నములుతూ బైట పంచలో కూర్చున్నా ఏదిలోకి చూస్తూ.

బాబాయ్ కూడా వచ్చి పడక్కుర్టీలో నడుం చాల్చారు పొగాకుపాయ విచ్చుతీస్తూ. సుమతి ఒక కుర్చీపీట తెచ్చుకుని కూర్చుంది వాళ్లనాన్న ప్రక్కన, ఇంక చెప్పనాన్నా వెంకన్న కథ అంటూ.

"ఎన్నిసార్లు విన్నావే తల్లీ నువ్వు ? నీకెందుకు తొందర ?"

"ఎన్నిసార్లు విన్నా నాకు వినిననే వుంటుంది నాన్నా మొదలుపెట్టు" అని గునిసింది.

"సరే వినండి" అంటూ మొదలుపెట్టారు బాబాయ్.

ఇది పది పన్నెండేళ్ళనాటి మాట. అప్పటికి ఇంకా నా పెళ్ళికాలేదు. ఈ వెంకన్న వచ్చినాకే మీ పిన్నిని చూడటానికి వెళ్లాను. అంతకు మూడేళ్ళనాడు హింబలో పాము కరచి మా నాన్న పోయినాడు. వ్యవసాయం నేను చేతపట్టాను. అప్పటికి నాకు ఇరవై ఏళ్ళలోపు వుంటుంది. పెత్తనం అంతా నాదే. అరకకు కట్టే ఎడ్లు ముసలివై పోయినై. నేనూ మంచి మాషారులో వున్నాను. అవి నా జోరుకు తట్టుకోలేకపోతున్నై. విసుగేసి వాటిని తెలిసిన ఒక ఐక్కురైతుకి అమ్మేసి, మంచి గిత్తని కొనటానికి ఒంగోలు వెళ్ళాను. మా నాన్న నాకు అన్ని వ్యవసాయ విషయాలు, గొడ్డల లక్షణాలు నూరిపోశాడు. దాంతో ఒక చక్కని ఎడ్లజత పక్కవాడితో పోటీపడి ఒక వెయ్యి ఎక్కువే అని తెలిసి కొన్నాను. ఒకటి రామన్న సాధువు. ఇంకా అరక లాగుతున్నది. రెండోది ఈ వెంకన్న. ఈ రెండు వచ్చినాక నాకు చాలా కలిసొచ్చిందనే చెప్పాలి. వెంకన్నకి మంచి నువ్వు వున్నై అంటారు. అందుకని ఎవరు పని మొదలుపెట్టినా ముందు వెంకన్నని తీసుకెళ్లి నేం తొక్కించే వాళ్ళు. వాళ్ళు అన్నట్టుగానే వెంకన్న కాలుపెడితే బంగారమే పండేది. రామన్న ఎంత పిరికి దీనికి అంత ధైర్యమెక్కువ. చురుకుతనం జాస్తి. మొండితనమూ ఎక్కువే. నాగలి విరగాల్సిందేకాని తానొక్కడే అయినా కాడిలాగడం మానేది కాదు. మందవేస్తే అన్నిటికన్న ముందు ఇదే లీడర్. అట్లా అని పొడిచి తిన్ని చేసేదికాదు. చిన్నపిల్లలు అడ్డువస్తే ఆగిపోయి నుంచునేది.

వెంకన్న అంటే అందరికీ ప్రత్యేక అభిమానం. వెంకన్న వచ్చినాక నా హింబ బంగారం వండింది. విరగపండింది. అప్పుడే రెండు డాబాగదులు వేయించాను. సంవత్సరం తిరగకుండానే పక్కహింబ రెండెకరాం చెక్కకొని కలుపు కున్నాను. అమ్మ నన్ను పెళ్ళిచేసుకోమని పోరటం మొదలుపెట్టింది. మీ పిన్నిని చూసి వచ్చాం....."

అంతలో అలాచ్చిన పిన్నిని చూసి "అంత కోతి కాదనుకున్నాను" అన్నాడు. "బెను పాపం ఈ నంకూబరులకి నేను తగకపోతానేమో నని దిగులు పడ్డా" అంది పిన్ని.

సరే సంబంధం నిశ్చయమయింది. మంచిరోజు చూసి మీ పిన్నికి నగలు చేయించటం మొదలుపెట్టాంది మా అమ్మ. మర్నాడు పొద్దున పట్నం పోవాలను కున్నాను.

సంజ వేళ అయింది. ఇంతలో మా పాలేరు కొడుకు శీనప్ప "అయ్యగోరూ అయ్యగోరూ" అంటూ చెమటలు కక్కుతూ, రొప్పూ లోపలికి పరిగెత్తుకొని వచ్చాడు. వాడి వదిమీద ఆక్కడక్కడ గాయాల్లోంచి నెత్తురు కారుతున్నది. వాకిట్లో రామన్న, దానికి గాయాలు, నెత్తురూ. నన్ను చూస్తూనే శీనప్ప శోకాలు మొదలు పెట్టాడు.

"ఏమిదిరా శీనప్పా ఏమయింది" అడిగాను. వాడినోట మాట రాలేదు.

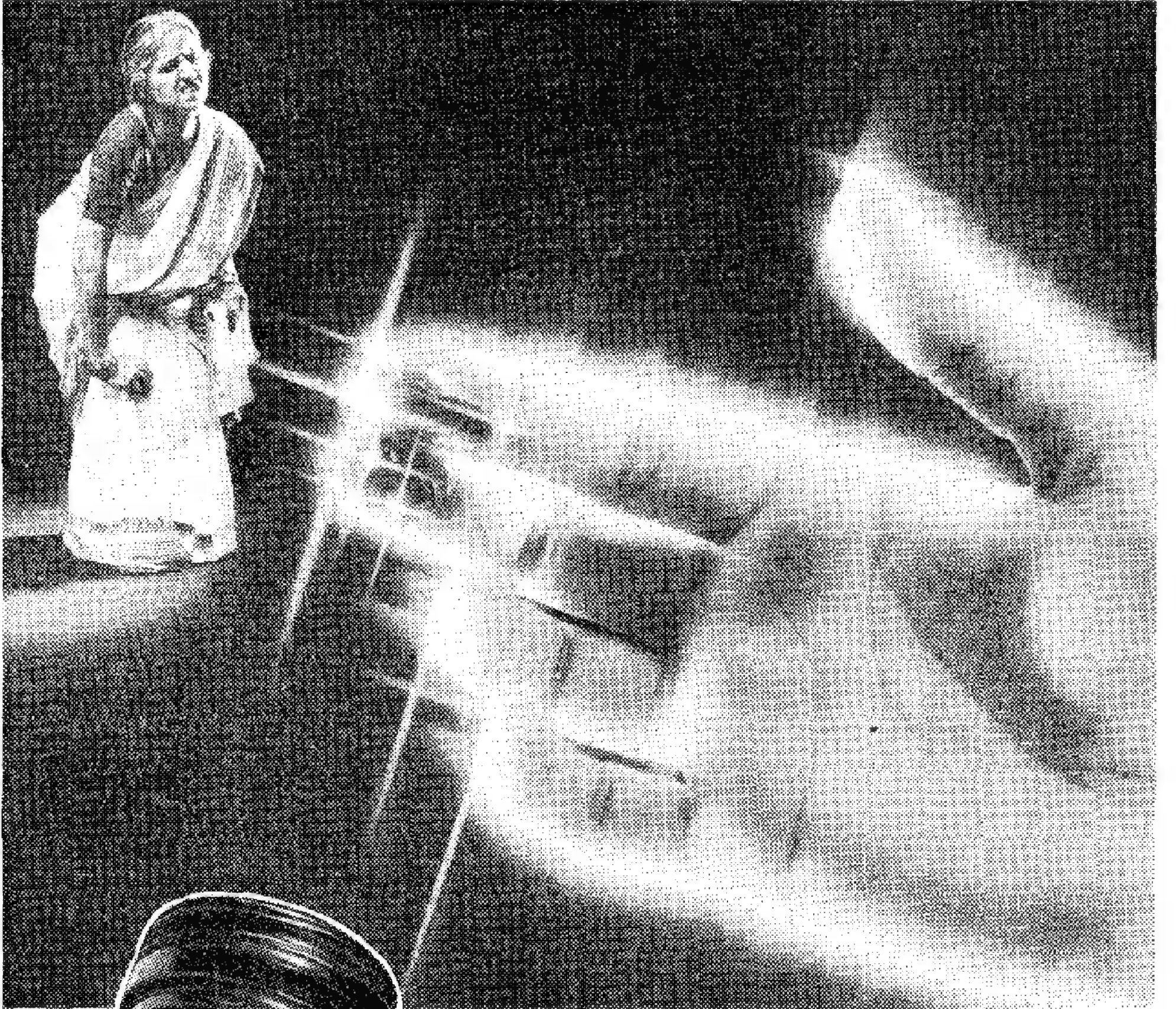
"వెంకన్న ఏదిరా" అన్నాను

శీనప్ప ఇంకా వడికి పోవటం మొదలు పెట్టాడు. అప్పటికే పదిమంది చేరాడు. లోపలికి తేకవేసి కాస్త మజ్జిగ వాడితే తాగింది కాస్త తేరుకున్నాక అడిగాను ఏమయిందిరా శీనప్పా ? మీ అయ్య వాగప్ప ఏదీ" అని.

అయ్య కంప కొట్టుకు పస్తా నువ్వు ఎడ్లని తోలుకు పొమ్మన్నాడయ్యా. నేను రామన్న వీపునెక్కి వస్తున్నా. ఎంకన్న ఎనక నడుస్తున్నది. అంతలో అక్కడ తెరుకుతోట మలుపులో గుట్టలు తుప్పలున్నై చూడయ్యా ఆడ కొచ్చే టప్పుటికి రామన్న తెదరటం మొదలు పెట్టింది. ఎంతకూ ముందుకు పోటం లేదయ్యా, అంతలో.... అంతలో.... అంటూ వజకటం మొదలు పెట్టాడు. శోకాలు మొదలు పెట్టాడు.

వాణ్ణి బుజ్జగించి మళ్ళీ అడిగాను.

కిళ్ళ పట్టు తనని
కట్టి పడేయడం దేనికి?

నయం చేసే శక్తి మీ చేతుల్లోనే ఉంది.

మీ చేతుల వెచ్చని సౌమ్యమైన స్పర్శ, అయోడెక్స్ లో గల నయం చేసే శక్తి— ఇవే తనకి కావలసినవి. అందుకే అయోడెక్స్ ను అందుబాటులో ఉంచుకోండి. ఎందుకంటే అయోడెక్స్ లో గాయపడిన భాగువులను నయంచేసే అయోడిన్, నొప్పిని తగ్గించే మెథైల్ సాలిసిలేట్ చేరి ఉన్నాయి.

అయోడెక్స్ రోజుకు రెండుసార్లు రెండింతలు గుణకారి.

నొప్పి తగ్గేవరకూ, ఆ శర్వార రెండు

రోజుల వరకూ రోజుకు రెండుసార్లు అయోడెక్స్ వాడమని నిఘాంపిస్తే చుట్టూనే ఉన్న వాళ్ళు ఎందుకంటే, నొప్పి ఒక లక్షణం మాత్రమే కాగా అసలు సమస్య లోపలి భాగువుకైన గాయం.

కనుక మీ అప్తులు ఎవరైనా కిళ్ళ పలు బెణుకులు, కండరాల పలు, ఒళ్ళు నొప్పులతో బాధపడటం జరిగితే కాస్త అయోడెక్స్ మర్చించండి. రోజుకు రెండుసార్లు. తమని రెండింతలు శ్రమంగా మళ్ళీ చూడకుండా చేసినందుకు వారు మీకు ఋణపడి ఉంటారు.

అయోడెక్స్® — నయం చేసే శక్తిగల నమ్మకమైన బామ్.

అందగాడు తిలక్

శ్రీ సి. వీరరాఘవులు

ఎవరికి చెప్పక
ఎవరిపి పిలవక
ఒంటరిగా తానొక్కడే
అమృతం కురిసిన రాత్రిలో
కురిసిన అమృతాన్ని దోసిళ్లతో
తాగి వచ్చిన తిలక్
కనుమరగి పోయాడంటే
అనుమానం వేయదూమరి ?
అతడు త్రాగింది
అతని దోసిళ్లనిండింది
అమృతం కాదంటే
కోపం రాదు కదూ మీకు ?

ఆనాటి రాత్రి
అంటే
అమృతం కురిసిన రాత్రి
అందరూ జోగుతుంటే
తిలక్ మాత్రం
తలుపు తెరిచి, ఇల్లువిడచి
కొండ దాటి, కోనదాటి
వెన్నెల్లో నిలుచున్నాడు
అందమైన అప్పరనలు
ఆనందంగా చూచారు
మనం కోరేవాడు
అందం ఆనందం ఉన్న
అనలునినలు, నగలు మనిషి
ఇకదే సుమీ
మన ప్రేయడు, నరుడు;
మనకిక వరుడు, అని

మాయచారి దేవునికి
మనవి చెప్పకొన్నారు
కొనరు కొంచెమైనా వేయని
పిసినారి కోమటి దేవుడు
వెన్నెల రాత్రిలో, బేరాల సాముగరిడీలలో
అనలు
ఆయువుకే ఎనరుపెట్టి
మృత్యువనే తప్పుడు అమృతాన్ని
తప్పుగా తాగించాడు,
తిలక్
తృప్తిగా తాగేసాడు
దుఃఖాన్ని, చావుని కనరికొట్టాడు, అందుకే
తిలక్ వెళ్లిన చిరునామా ఎవరికీ తెలిదు
అందగాడు తిలక్
అందరికీ అందుబాటు వాడు,
తిలక్

వెంకన్న

'ఓ పెద్దపులి అరుస్తూ నా మీదికి రామన్న మీదికి దూకిందయ్యా. కాని దానికి దోవలో ఓ కొమ్మ అడ్డొచ్చి పక్కవాటుగా పడ్డదయ్యా.... అంతకీ నాకు, రామన్నకి వోళ్ళు చీరుకుపోయింది. రామన్నకి దాని పంజా తగిలి వీపుమీద వెనకం కండ పూటొచ్చిందయ్యా. రామన్న ఒక అరుపు ఆరిచి పూకోకి లగ్నత్తు కొచ్చిందయ్యా. నేను చల్తానని భయపడి దాని మెడపట్టి పట్టుకొని నల్లి అంటుకున్నట్టు అంటుకుపోయా. మళ్ళీ కళ్ళు తెరిచే టప్పటికి ఈ వాకిట్లో వున్నానయ్యా.' అంటూ మళ్ళీ ఏడుపు లంకించుకున్నాడు.

వాణ్ణి ఓదార్చి ఏడుపు మానిపించటానికి కొంతసేపు అయింది. ఈ లోపల వెంకన్న సంగతి ఎన్నిసార్లడిగినా ప్రయోజనం లేకపోయింది. వాడి ఆరాటం కొంత తగ్గినాక అడిగాను వెంకన్న ఏదీరా అని.

అది ఎంటూనే వాడికి మిడిగుడ్డు పడ్డె. వెంకన్న ఎనకాల వత్తున్నదయ్యా. రామన్న లగ్నత్తడంతో ఇంక దాన్ని నేను చూడలేదయ్యా అన్నాడు.

ఇంతలో వాడి తండ్రి నాగప్ప వచ్చాడు కంప కొట్టుకుని. గుంపుని చూసి శీనప్పకి ఏమయిందోనని గుండెలు బాదుకుంటూ తోసుకొచ్చాడు. తండ్రిని వాడేసు కుని శీనప్ప ఏడుపు లంకించుకున్నాడు. జరిగిందంతా విని నాగప్ప అయ్యోరూ ఇంకే ముందయ్యా బపోయింది దోవనంత ఆక్కడక్కడ నెత్తురు మరక లున్నయ్యయ్యా. నేలంతా వెంకన్న గిట్టలతో తన్నినట్టు, పులి అడుగులు, గోళ్ళ గుర్తులు, పున్నె అయ్యా. ఒకచెట్టు మొదలుకు పులిచర్మం ముక్క ఇంత వేలాడు తున్నదయ్యా. ఆక్కడ పెద్దయ్యద్దం జరిగినట్టు వుంది; నేలను చూస్తే వెంకన్న కనపడలేదు. అంతా బపోయిందయ్యా. మన వెంకన్న ఇంక మనకి లేడు. అంటూ వాడు ఏడుపు లంకించుకున్నాడు.

అప్పటికి బాగా చీకటి పడ్డది. వెంకన్నను వెతుక్కుంటూ పోవాలన్నా భయమే. ప్రమాదమే. ఇంక చెయ్యకలిగింది ఏమీ లేకపోవటంతో నాగప్పని ఇంటికి పొమ్మన్నాను, నేను బరువెక్కిన గుండెతో లోపలికొచ్చాను. వెంకన్న అంటే నాకు ప్రాణం. దానికి బహు తెలివితేటలు. ఏనాడు ఎవరిమీద కొమ్ము ఎనరలేదు. తం రూడిందలేదు. మనిషికి వున్న సమయస్ఫూర్తి వుంది. పొలంలో పాలేరు కొడుకు పసివాడు పాకురూ పంటకాలపలో పడబోతుంటే వాడిచొక్కా పట్టుకొని లాక్కొచ్చింది. వెంకన్న ఇంటి కొచ్చినప్పటినుంచి అన్నీ కలిసి వచ్చిస్తే కాని ఇప్పుడు ఏమిటో ఇట్లా అయింది. పెళ్ళి నగలు కొనబోతుంటే ఈ అవకాశం ఏమిటి ? ఈ వృద్ధితో మీ పిన్నిని వద్దని చెప్పదామనుకున్నాను కూడా,

"పోసిలేండి వుద్దరించారు" అన్నది ఆక్కడే వున్న పిన్ని.

'ఆరోజురాత్రి' నేను భోజనం ముట్టలేదు. కన్ను ముయ్యలేదు. జాగరమే అయింది. ఎంతకీ తెల్లవారడేమో అనుకుంటూ గడిపాను. తెల్లవారిందన్నట్టు సంద్య వెలుగులు ప్రసరిస్తున్నై. ఇంతలో పనిలోకి వచ్చిన పాలేరు లార్య వెంకటమ్మ "ఓ.ంమ్మో ఓయ్దేముడో" అంటూ గావుకేక పెట్టింది. నేను, అమ్మా, జీరగాళ్ళం దరం లేచి వాకిట్లోకి పరిగెత్తాం.

'అప్పుడు చూసిన దృశ్యం వర్ణించి ప్రయోజనంలేదు. చూసి తీరవలసిందే. ముఖం మీదా వండినందా నెత్తురు ఎండిపోయిన గాయాలతో, కొన్నిచోట్ల చర్మం కండలు వేళ్ళుకుతూ, అలిసినా ఇంకా శివం దిగని వెంకన్న, దాని కొమ్ములపైన ఇరుక్కుపోయి నిలిచిపోయిన పెద్దపులి. ఇది చూసిన ఎవరికీ కాళ్ళు చేతులు ఆడలేదు. బొమ్మలల్లె నిలబడి పోయానాము.

నేనే రైర్యం దేసి 'వెంకన్నా' అని పిలిచాను అంత బరువుతోను గంటలు గణ గణ మోగిస్తు తం ఆడించింది. పెద్దపులి కొనపూపిరితోనున్నా సరే అనుకుని నేనే రండిరా అంటూ పాలేర్లని కేక వేసుకుని, తలాఒక కర్రరీసుకుని

వెంకన్నని నమిపించాం. మా చేబడితెంతో పులిని ఎత్తి కింద పడేశాం. అది ఎప్పుడో చచ్చివుంటుంది. దాని గుండె స్థానంలో పెద్ద కంఠ వుంది.

‘ఈ వార్త నూర్చుని వెలుగుకన్న వడిగా పూరంతా ఊణంలో పాకింది. ఊరి ముత్తైతలు, ఇంట్లోవాళ్ళు వెంకన్నకు పోటీలుపడి హారతులు ఇచ్చారు. పిదకంతోటి, తాటాకులతోటి, చీపురుతోటి దిప్పి తీశారు.

ఆరోజు పెద్ద తిరణారే ఆనుకో. వెంకన్న వొళ్ళంతా జాగ్రత్తగా కడిగాడు. గాయాలకు మందు రాదారు. కడుపుకు తినలేనన్ని రకరకాల దావ్యాలు, బెరకుగదలు పెట్టారు. మొయ్యలెనన్ని దండలు మెదసిందా వేశారు. ముఖానికి కాళ్ళకి పసుపురాదారు. నుదుట బొట్టుపెట్టారు. కాళ్ళకి గజ్జలు కట్టారు. ఇంక చుట్టూచేరి హారతులిచ్చారు. భజనలు చేశారు. ఏడుకొండం వెంకన్నే అన్నారు, అనాదీనుంచి ఈ వెంకన్న దాష్టికపు స్వాములవారు అయింది.

“బాబాయ్ అనలు ఏంజరిగి వుంటుందంటావ్ ?” అన్నాను.

“ఏలేదురా రమణా అప్పుడు తిరుపతి కొండలపక్క అడవులో మనుషుని తినే పులి తిరుగుతూ వుండేది. అది తిరుగుతు తిరుగుతు ఈపూరికి వచ్చి వుంటుంది. మన శీనప్పగారు పిల్లవెద్దవగదా, తేలిగ్గా పట్టుకోవచ్చునుకుని శీనప్ప మీదకి దూకింది. వాడి అదృష్టం బాగుండి రామన్న తప్పించుకుని పూర్ణోకి వరుగు తీసింది. అప్పుడు వెనకగా తీరికగావస్తున్న వెంకన్న ఎదురై వుంటుంది ఆ పులికి. వెంకన్న మంచి పరుచంలో బలంగావుంది. అవసరమైతే కుండెలకూడా ఎదురు తిరుగుతుందికదా, ఇంక వెంకన్న సంగతి చెప్పారా ? పులి నాలుకు ఎదురుదెబ్బ తీసివుంటుంది. పులి గుడ్డిదో, కుండీదో అయివుండటానే అది మనుషులందరి బాగా మరిగి వుంటుంది. తేలికగా చేతికొరికి ఆకలి తీర్చగలిగేది మనిషిని తెలుసుకుంది. మొత్తానికి రెండూ బాగా పోట్లాడుకుని వుండే. ఆ దెబ్బలాటలో వెంకన్న దాన్ని చిత్తుచేసి ఆఖరు ప్రయత్నంగా పులి దూకపోగా కొమ్ములతోగుచ్చి పైనవేసుకుని చెట్టుకేసి కుమ్మివుంటుంది వెంకన్న హీరో అయి తిరిగి వచ్చింది.

తరవాత దాన్ని అరక్కి కట్టితడు. చెప్పాగా అది స్వాములవారు అయిందని. అందరూ దానికి పూజలు, పునస్కారాలు. నైవేద్యాలు భజనలు మొదలుపెట్టారు. అది సాక్షాత్తు ఏడుకొండంవెంకన్నే అయిందనుకో.”

“అదా నేను ఇందాక భయంతో ఏడుకొండం వెంకన్నా అనగానే నుంబ రంగా తల ఆడించింది.”

“ఇంక మొదలయిందిరా వెంకన్న వోగం. ఇది పాదంపెద్దే అంతా కుభమే అన్న నమ్మకం జవానికి కలిగింది. గృహప్రవేశాలకి ఇది మొదటి అతిథి. ప్రతి కుభకార్యానికి దీనికి పూజ, కోరుకున్న తిండి. పెళ్ళికి ఇదే పెద్ద. ఒకటిమిడి ఇది ప్రత్యక్షదేవం ‘ఏడుకొండం వెంకన్న’ ప్రతిరూపమే ఇది అన్నారు. కాకపోతే పులిని చంపగలదా అన్నారు.

‘ఇంక దీని కథ పూరూర చిలవలతో పంపలతో పాకిపోయింది. వెంకన్న ముట్టింది ముత్యం. తాకింది బంగారం. కాలుమోపితే కనకాభిషేకాలు అన్నట్లు అయింది, ఊరూరు తిప్పారు. మేళకాళాంతో పూరేగింపులు జరిపారు. హారతులు ఎత్తారు. పూలదండలలో ముందిబిల్తారు. పూరూర తిరణారే. పుత్రువారే చేశారు. దాంతోపాటు పాలేరు నాగప్పని మంపాను, తిప్పిరీసుకుని రమ్మని. అట్లా కనీసం రెండుమూడేళ్లు తిరిగి గూడికి చేరింది. అప్పటినుంచి ఈ వెంకన్న తీరు ఇది. ఆ సేవలన్నీ దీనికి బాగా నచ్చినట్లు వున్నై. అందరినీ దండలు వెయ్యమంటుంది. దాని కిష్టమైన తిక్కు పెట్టమంటుంది. అందరి సొత్తుగా తిని తిరుగుతుంది. నా చాకిట్లోకి ఈ వేళకి తప్పకుండా వస్తుంది. పెట్టింది తింటుంది. ఇష్టమైతే కాసేపు పడుకుంటుంది. వెళుతుంది. ఇది రమణా దీని కథ” అన్నారు బాబాయ్.

‘నేను మాత్రం మీడిమిది కొస్తున్న దీన్ని చూసి హడలి చచ్చాను బాబాయ్.

పై ప్రాణం పైన పోయిందనుకో. దేవుణ్ణి తలుచుకుంటూ వెంకన్నా అనగానే అది ఇంకా మాషాడుగా తల ఎగరేసింది. నా నెత్తురు నీరే అయిందనుకో” అన్నాను.

నేను, పున్న వారం రోజులు వెంకన్నకి నేనూ ఏదో ఒకటి పెట్టేవాడిని. మెద దువ్వేవాడిని. మూపు నవరించేవాడిని. దాని గజ్జలు. గంటలు మోగితే నాకు సంగీతం విన్నట్లు వుండేది.

రెండేళ్ళ తరవాత చదువై పోయి ఉద్యోగంలో చేరాను. ముగ్గురు పిల్లల తండ్రినైనాను. పిన్నీవాళ్ళపూరు చంద్రగిరి మెక్సనే వున్నాను. వెంకన్నను చూస్తూనే వున్నాను. వెంకన్న అంటే అభిమానం పెరుగుతూనే వుంది. తిరుపతిలో వుద్యోగం కావటాన కుటుంబాన్ని అక్కడ వదలి చంద్రగిరి ఓసారి వెళ్లాను, బిస్సు పూర్ణోకి పోతూవుండగా ఒక పెద్ద పూరేగింపు ఎదురొచ్చింది. బిస్సు ఆపాడు. ఏమయిందని కండక్టర్ని అడిగాను.

“ఏం లేదు సార్ వెంకన్న చచ్చిపోయింది. ఆ పూరేగింపు అది” అన్నాడు.

“ఏ వెంకన్న ?”

“అదే సార్ ఈ పక్కల్ని పూజచేస్తూవుంటారే ఏడుకొండం వెంకన్న ఎదు”

“ఎప్పుడు చచ్చిపోయింది ? ఎట్లా పోయింది?”

“నిన్న సాయంత్రం సార్. బిస్సుకి అడ్డంగా నిలబడ్డది. ఎప్పుడూ అలవాటుగా వచ్చే డ్రైవర్లయితే ఆపుతారు. నిన్న కొత్తవాడు వచ్చాడు. పైగా తాగి వున్నాడు. అవతే, స్పీడుగా వెళ్తున్న ఆ బిస్సు డీ కొట్టి ఎత్తి అవతం పడే నిండది. ఆ దెబ్బకి వెంకన్న చచ్చిపోయింది. డ్రైవరు మంచి చేతుల్లో చచ్చినంత పన్నై అస్సలీతో పడివున్నాడు” అన్నాడు.

నేను వెంటనే బిస్సు డిగి పూరేగింపు వైపు వెళ్లాను వెంకన్న వెనకాల వున్న పెద్దంలో బాబాయ్ కనపించాడు.

“చూశావా రమణా గిరిగి గోవులాంటి వెంకన్న చచ్చిపోయింది” అంటూ పనిపిల్లవాడిలాగా ఎచ్చోబాడు మేగతా వాళ్ళ సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు.

నాకు నోట మాట రాలేదు. పక్క పాపులో చామంతి పూలదండ ఒకటి కొని, అప్పటికే పూలగుట్టలో కప్పబడి పోయిన వెంకన్న పైన వేశాను. కొంత దూరం వాళ్ళతో వెళ్ళి బాబాయ్ పిలుస్తున్నా వినిపించుకోకుండా, ఇంకోసారి వస్తానని చెప్పి, తిరుపతికి తిరుగు ప్రయాణం సాగించాను. వెంకన్నని గురించి ఆలోచిస్తూ.

తొలి సోపానం

బాలాజీ

చూకి	అలమటింది
ఊహల	అలసిపోయి
ఊయల	దరిచేరాలని అక్కతపదిలే....
ఓ క్షణం	నయన విక్షణమే
నిశ్శబ్దంగా	పరీక్షగా పరిణమించి
నిట్టూర్చి	పరాజయమైన
నిలకడని ఆశ్రయిస్తే ?!....	ఆ క్షణం
సాగే	జీవిత
ఆశల	పరిణమా ప్రికి
అలల	తొలి సోపానం !

చేతిలో పుస్తకాలు పట్టుకొని చేలగట్టు మీది బ్యాల్కన్ నుండి నడుస్తున్నది పుష్ప.

పచ్చని తివాచీ వరదినట్టు చుట్టూ పచ్చగా మిసమిసలాడే చేలు. దూరంగా ఆ చేల నమ్మదానికి చెలియలి కట్టలా నిటారుగా నిండున్న గుట్ట. గుట్ట పక్కనంది కన్నెపిల్లలా వయ్యారాలు పోతూ గంగం ప్రవహించే సెయ్యేళ్లు. సెయ్యేళ్ళమీది గిరిగింజలు పెడుతూ వీడే పిల్లతెమ్మరలు. పల్లెపడుచుం బావాల్లా స్వేచ్ఛగా బారులు తీరి ఎగిరి పస్తున్న కొంగలు.

అంత అందంగావున్న ప్రకృతి దృశ్యం కూడా పుష్ప దృష్టిని ఆకర్షించడం లేదు. కాలేజీ అందడేమో నన్న ఆదుర్దాయే ఆమె మనసుని కంపింపరుస్తున్నది. రోజూ మూడు కిలోమీటర్ల దూరం నడిచి పట్టణంలో వున్న కాలేజీలో చదువుకోవడం కష్టంగానే వున్నా - అంతకన్నా గత్యంతరం లేదు పుష్పకు.

పుష్ప పల్లెటూరి అమాయకత్వం మూర్తీభవించిన ముద్దబంతి పువ్వు. సాధారణంగా ఆ యిదు ఆదర్శాలకుండే పట్టుకుచ్చు కంట ఆమెకు లెవ్వు. ఖరీదయిన గుడ్డలో ఖరీదయిన క్రిమిలో, ఖరీదయిన అంబాల్లలో వెల్వెట్ బొమ్మలా వుండదు పుష్ప. అభిమానమే అభరణంగా - భవిష్యత్తుమీది ఆశే పూపిరిగా బతుకుతున్న సగటు విద్యార్థిని.

మట్టిని నమ్మకున్న బతుకులు ఆమె తల్లిదండ్రులవి.

రెక్కాడిలేగాని డొక్కాడని పరిస్థితి వారిది.

కూతురు మీద పెట్టుకున్న ఆశలు ఫలించేందుకు శరీరంలోని ఒక్కొక్క నెత్తురు బొట్టనే చెమట బిందువులుగా మార్చుతున్నాయి. కూతురయినా కొడుకయినా వున్నా ఆనుకుంటున్నాడు. బ్రతుకు భారంలో పుష్ప చదువు అదనపు భారమే అయినా త్వరలోనే తమ బరువు ఆమె మోస్తుందిన్న ఆశ వారిలో మినుకు మినుకు మంటున్నది.

బతుకు చిరుగులను 'గుట్ట'తో కప్పకుంటూ గుండె కోతంకు 'ఆశ'తో వైద్యం చేస్తూ వెలుగును మోసుకొచ్చే రోజుల కోసం ఎంత చీకడినయినా భరిం చేయకు సిద్ధంగా వుండి ఆ కుటుంబం.

ఆవరించిన చీకడిలో కన్నవారి కళ్ళకు వెలుగు నిచ్చే చిరు దివ్యేగా నయినా తాను కావాలి అన్నది పుష్ప పట్టుదల. అహర్నిశలు ఆ ద్యాసతోనే క్రమిస్తున్నది. ఎన్ని అవాంతరాంధ్ర వచ్చినా దీక్షగా చదువుకుంటున్నది.

లేటవుతుందన్న ఆదుర్దా ఎక్కువవుతున్న కొద్దీ నడక వేగం కూడా పెద్దది. ఇంకో నాలుగు వర్గాంగులైతే పట్టణం చేరుకుంటుంది. గారికి చెదిరి పోతున్న కుచ్చెళ్ళు సవరించుకుంది. నుదుట పట్టిన చెమటకు అంటుకుపోయిన మంగురులను సవరించుకుంటూ యథాలాపంగా వెనక్కి తిరిగి చూసింది పుష్ప.

అంతే. ఆమె గుండె ఆగినంత పనయింది. ఎంతసేపటి నుండి తనను వెంట డిస్తున్నారో ఆ నలుగురు విద్యార్థులు - తాను గమనించనే లేదు. దారిన పోయే దానయ్యలయితే తాను భయపడాల్సింది ఏమీ లేదు. కాని నలుగురు పేరుమోసిన రోడిలు. డబ్బు యిచ్చిన హాటతో కన్నూ మిన్నూ కానకుండా కావరంతో ప్రవర్తించే వెధవలు. అందుకే ఆమె మనసు కీడు శంకించింది. నడక వేగం పెద్దదింది.

"ఒక లైలా కోసం.... తిరిగాను దేశం...." తన సినీ సంగీత పరిజ్ఞానం ప్రదర్శిస్తున్నాడు ఒకడు.

కాల్డింది మొహమ్మీద వుమ్మేయాలన్నంత కసిగా వున్నా నిస్సహాయంగా

తలొందుకుని నడుస్తున్నది పుష్ప.

"లైలాను యిక్కడే వుండుకొని దేశమంతా ఎందుకు తిరిగావురా పిల్చి మజ్నూ...." గుర్రంలా సకిలిచాడొకడు.

"రాజీగారికి కోపం వచ్చివట్టండి పూర్కోరా" ఎగతాళి చేస్తూ మరొకడు.

"అసలు కోపం రాని ఆడది ఓ ఆడదేనా అంటి? కన్నులున్నలాడే బాలా మఱి అంటే నాకు వచ్చేంత యిష్టంరా బ్రదర్."

పథులు

నర్

"మౌనం కూడా ఆడపిల్లలకు అడివనర్ ఖ్యాతే నట!"

"ఒయ్ మూగపిల్లా! నీకు ఎవ్వడటం వచ్చా?"

"ఎవడికైనా లొలిదిర్లు రాకా?"

రోషం, వుకోవం, దుఃఖం ఒక్కొక్కటిగా తమ్మకొస్తున్నాయి. వంటి శిశువు మీద ఆతికష్టంగా నిగ్రహించుకుంటూ అసహ్యంగా వాళ్ళవేపు చూసింది.

నిర్లక్ష్యంగా - వెతిరిగా - క్రూరంగా తనవేపు చూసూన్నారు. చదువు

సంస్కారం వదిలిపెట్టి కనీసం మనుషుండున్న ఇంగిత జ్ఞానం కూడా వదిలిపెట్టి సాదా విద్యార్థినిని గుండెలు తూట్లు పొడిచే మాటలతో వేధిస్తుంటే గుడ్లనీరు కుక్కుకొని మూగజీవంలా నడుస్తున్నది ఆ విద్యార్థిని.

"కంట్రి బ్రాదరు లొలిదిర్లు కూడానా?"

"అమ్మమ్మ, అట్లా కొట్టిపారేయకురా! ఏ పుట్టలో ఏ పాముందో?"

"పెదవలు విప్ప బేబీ! మాట్లాడితే నీ నోటి ముక్కాలేం రాలిపోవులే. ముక్కాలన్నీ పరాయివాళ్ళకు దొరికిపోతాయని బెంజా? అయినా మేం పరాయి వాళ్ళం ఎట్లా ఆవుతాం? ఒక్క కాలేజీలో చదివే స్టూడెంట్లుమేగా?"

"స్టూడెంట్లు మనదానికి సిగ్గులేదా? తోటి విద్యార్థినితో ఇట్లాగేనా విపేష్ చేసేది...." దైర్యం కూడగట్టుకొని విరుచుకు పడింది పువ్వు.

"పర్వాలేదు. రొడిరాశివే నన్నమాట. ఇట్లాంటి శాస్త్రీ అంటే మాకు భలే సరదా. వుయ్ లైక్ యూ వెరిమచ్...."

"షటివ్ రాసిగర్న్....." మొండిదైర్యంతో ఎదురు తిరిగింది పువ్వు.

"వాళ్ళు ముందుకు రావడానికి కొంచెం ఇంటినా మాటలు బాబాళ్లా విడిది పెడతూనే వున్నారు.

"దొరసానికి ఇంగ్లీషు కూడా వచ్చే...?"

"బామ్మ పెండ్లుతో యింగ్లీషు పిక్కర్స్ చూసే హాబీ వుండేమోరా!"

"అంతవరకేనా - క్లబ్బులూ బాస్టా గట్లా సందర్శించే అంబాటుందా....?"

"దాందేముంది. అక్కడికి మనం తీసుకెళ్తాం."

"నీ బామ్మ పెండ్లు లిస్టులో మమ్మల్ని కూడా చేర్చుకో బుల్ బుల్...."

ఒక్కోమాటా పడునైన కత్తిలా గుండెల్ని చీలుస్తూ వుంటే కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ మౌనంగా ముందుకు నడవడం తప్ప ఏం చేయలేకపోతున్నది పువ్వు.

అంతకంతకూ పట్టణం సమీపిస్తున్న కొద్దీ రైల్వేస్టేషన్ చిక్కబట్టుకుంటున్నది.

ఇకవాళ్ళు తననేమీ చేయలేరన్న దైర్యమైతే కలిగింది. తాని నర్మక. మానవత్వం మరచిపోయి దిగంబరంగా, ప్రైవేట్ గా మాటలతో పెద్దన హింస ఏ మానభంగానికి తీసిపోతుంది అని పువ్వు లేతమనసు తల్లిదిల్లిపోతున్నది.

తమ తల్లి, బెల్లి, అక్క, వదివ... ఒక ఆడదేనన్న విషయం వాళ్ళ అదవి మనస్తత్వానికి రోవడం లేదు. మాటలతో ఆడతనం బట్టలు వొలిచే ప్రైవేట్ మనస్తత్వం ముందు ఒక అబల హృదయం మౌనంగా మూల్గడం తప్ప ఏం చేయ గలుగుతుంది? గుండెలు అవిసేట్టు కుళ్ళుకళ్ళి ఏద్యటంతప్ప ఎలా ఎదిరిస్తుంది?

నాగరిక మునుగురో వేదింపు కొందరికి ఫేషన్ అయితే దురదృష్ట వంతులకు ప్రాణాంతక మవుతున్నది.

ఈ జనాభాలో ఆడది ఏ మృగం వారి పడకుండా - ఏ వేదింపుకు గురికాకుండా - ఏ మానభంగానికి బలికాకుండా - అర్థరాత్రినా సరే - ఒంటరిగా ప్రయాణం చేసే రోజులు ఎన్నడేకయినా వస్తాయా...?

కాలేజీ సమీపిస్తుండగా పువ్వును వదిలి పెట్టి వెళ్ళారు వాళ్ళ.

కాలేజీలో కూర్చున్నదన్న మాటగాని పువ్వు మనసు మనసులో లేదు. వేటగాని బాణం దెబ్బతిని వింపిం కొట్టుకుంటున్న వక్షికి మల్లే వుంది ఆమె మనసు ఆమె సున్నితపు మనసు తల్లితనం లెగిపోయాయి. భయంతరంగా - అనాగరికంగా వీరిన ఆ ఆనంద్య మాటల తుపానుకు ఆమె లేత హృదయం కూకటి వేళ్ళతో సహా పెళ్ళగించుకుపోయింది.

కాలేజీ అయిపోగానే జీవచ్ఛవంలా కాళ్ళిడ్చుకుంటూ తన వద్దే చేరుకుంది.

కూన్యంగా తన మనసులాగే బావురుముంటున్న ఇంట్లోకి వెళ్ళి తలుపు గడియ వేసుకుంది. పొలంనుండి తల్లిదండ్రులు వచ్చేలోపలే అంతా అయిపోవాంసు కుంది, నోట్సులోని ౬ కాగితం చింపి తన స్నేహితురాలికి ౬ లేఖరాసి పెట్టింది.

సూర్యుడు ఆస్తమించాడు.

పొలంనుండి తిరిగొచ్చారు తల్లిదండ్రులు.

తలుపులు గడియవేసి ఉండటం చూసి 'పుప్పా... పుప్పా' అంటూ గట్టిగా పిలిచారు.

ఎంత గట్టిగా పిలిచినా వినిపడనంత దూరంలో వున్న లోకంలోకి వెళ్ళి పోయింది పుప్ప.

బలవంతంగా గడియ విరగొట్టి తలుపులు తెరిచారు. ఎదురుగా భయంకరంగా కనిపిస్తున్న దృశ్యం చూసి మ్రాన్చిడిపోయారు.

తమ ఆశలు, తమ భవిష్యత్తు, తమ సర్వస్వం..... దిగిసిన పురితాడుకు వేళ్ళాడుతుండటం చూచి తప్పకుండా పోయారు.

ఈదాచిన్నదిగ్ధ.... చేతికొండనదిగ్ధ.... తమకష్టాంను యీదేర్చునున్న దిగ్ధ.... రాము కడుపులో పెట్టుకుని పెంచుకుంటున్న దిగ్ధ.... తమ కడుపులో చిమ్ముపెట్టి.... ఇట్లా అన్యాయమైపోతుందని కంఠో కూడా పూహించలేదు ఆ తల్లిదండ్రులు.

వెక్కి-వెక్కి - కుళ్ళి కుళ్ళి - కుమిలి కుమిలి - కళ్ళు కరగిపోయేలా - గుండెలు పగిలిపోయేలా ఏడుస్తున్నారు వాళ్ళు.

వారి ఏడుపు ఏ ఏకాదాంకు వినిపిస్తుందో? వారి శోకానికి ఏ నాగరికత అనకట్టకడుతుందో? వారి దుఃఖాన్ని ఏ చదువులు ఓదార్చుతాయి? వారి బ్రతుకుల్ని ఏ నాగరిక ప్రపంచం నిలుపుతాయి?

హృదయ విదారకమైన ఆ ఏడుపు విని యిరుగు పొరుగు వారు గుమి కూడారు.

ప్రక్కనే పడివున్న నోటుబుక్కులోంచి బయటికి కనబడుతున్న కాగితాన్ని అందుకున్నారు ఒకరు.

తన స్నేహితురాలు సుగుణమ రాసిన లేఖ అది.

"సుగుణా !

బ్రతికి వుండగానే అడవాళ్ళను పీక్కుతినే మనుషులున్న ఈ ప్రపంచం లోంచి నీ లాంటి మంచివాళ్ళను కూడా వదిలిపెట్టి పోతున్నా. అజ్ఞానపు చీకట్లను పోకార్చే జ్ఞానజ్యోతులు వెలుగొనిన విద్యాలయాలు క్రూరమృగాలకు అలవాట కావడం ఈ తరం దురదృష్టం. వేధింపు పేదతో విద్యార్థులు సాటి విద్యార్థులను ఎంత దారుణంగా హింసించగలరో - ఆ నరకాన్ని ప్రత్యక్షంగా అనుభవించాను. ఇంతకన్నా శ్రీశ్రీ మరో మానవగంగమంటూ ప్రత్యేకంగా వుంటుందని నేననుకోను. పచ్చి నెత్తురు తాగే మాటలకు వేధింపు అని పేరుపెట్టి ప్రాణాలు తీసే ప్రైవేట్ ఆటకు నేను పావునయ్యాను. నాలాంటి దుర్బర పరిస్థితి మున్ముందు చదువుకునే ఏ అడపిల్లకూ కంగకుండా యీ నరక ప్రపంచం చూస్తుందనే ఆశతో అంతిమ శ్వాస వదులుతున్నాను.

నీ దురదృష్ట స్నేహితురాలు పుప్ప.

ఆ వుత్తరం చదివేసరికి అందరి కళ్ళూ చెమ్మ గిల్లాయి.

పోలీసులు వచ్చారు.

దర్బాపు చేశారు.

కాలేజీలో అడపిల్లలను వేధించే విద్యార్థుల ముతానంగతి అందరికీ తెలుసు. రాజీదుపు అందతో - పచ్చనోట్ల దండతో సులువుగా న్యాయం నోరెత్తకుండా చెయ్యగలరు. వైగా చారిని ఎదుర్కొన్నవారికి పుట్టగతులు లేకుండా చెయ్యగలరు.

"రామయ్యా! పోయిన నీ కూతురు ఎలాగూ పోయింది. ఆ నరరూప రాక్షసులతో తలపడితే నీవూ నీ కుటుంబం నామరూపాలు లేకుండా అయిపోతారు. నీ శ్రేయం కోరి చెబుతున్నాం. అరిగింది మరచిపోవడం మంచిది" అని పుప్ప తండ్రికి పాతపు చెప్పారు వూరి వాళ్ళు.

తన కూతురు ఎందుకు బలి అయిందో - ఎవరు బలిదేశారో తెలిసికూడా నోరు విప్పలేక పోయాడు రామయ్య.

లోలోన కొచ్చుకు తింటున్న వేదనను మౌనంగా భరిస్తూ, పుప్పను పిడికెడు బూడిదగా చేసి, బూడిదగా మారిన తమ బతుకుల్ని చూసి పిచ్చిగా నవ్వుకుంటున్నాడు రామయ్య.

8

ఏకజాన్వైనా విరుచుకుపడే పెనుగాలిగా వుండి రేపటి. సుక్కుతిరుగుతున్న వుద్రేకానికి బలవంతంగా అడ్డుకట్టలు వేస్తున్నది. ప్రేమితిన్న అడత్రాచులా, దెబ్బ తిన్న అడపులిలా ఆవేశంగా అటూ యటూ తిరుగుతున్నది.

"మాడురవీ ! ఇరవయ్యో శతాబ్దపు నాగరికత, అని రొమ్ము విరుచుకుంటున్న మనం ఏ యుగంలో వున్నామో ...! చీకటి నుండి వెలుగులోకి నడిపించే విద్యాలయాల్లో ఎంత చీకటి పేరుకున్నదో చూడు...." ఆమె అన్న ప్రతి మాటలో ఉద్రేకం కట్టలు తెంచుకుంటున్నది.

రవి మౌనంగా ఆమె వేపు చూశాడు.

పుప్ప జ్ఞాపకాలు పట్టజ్ఞం గుండెలో మాయని మచ్చగా మిగిలిపోయాయి. హృదయం లేని యినుప భోషాజాం వండి వారు తప్ప - మనిషిన్న ప్రతివాడూ ఆ సంఘటనను తంచుకొని సిగ్గుతో తల వంచుకుంటున్నారు.

"రవిగారూ ! యీ పురుషాధిక్య ప్రపంచంలో శ్రీ కస్తీశ్లకు మారు పేరుగా మిగిలిపోవలసిందేనా ? ప్రాణాం కంటే విలువైనది శీలం. దాన్ని కోల్పో

వడం కంటే ప్రాణాలు కోల్పోవడమే మంచిదని అభిమానమున్న ఏ శ్రీ అయినా భావిస్తుంది కదా. అత్యాచారానికి గురయ్యే శ్రీశ్రీ అంతకన్నా మంచి మార్గమే ముంటుంది ? కోర్టులకెళ్ళి మిగిలిన పరువుకాస్తా పోగొట్టుకోవడం తప్ప సాధించే దేముంది : ఏ కోర్టులు ఏ చట్టాలు కోల్పోయిన ఆమె శీలాన్ని తిరిగి యివ్వగలవు ? ఈ అమానుషాగ్నిలో అబలలు సిస్సవోయంగా కాలిపోవలసిందేనా...? దీనికి అంతం లేదా....?" ఆవేదనతో రేపటి గొంతు వణికిపోతున్నది.

"నిజమే రేపటి గారూ ! నేను మీ బాధను ఆర్థం చేసుకోగలను. మీ అలిప్రాయంతో పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను. జుగుప్సాకరమైన యీ అత్యాచారాలను మనిషిన్న ప్రతివాడూ అనవ్యాయకులూడు. ఏ నరక సమాజమూ వాటిని సమర్థించదు. పురుషునిగా మీ ముందు తలవంచుకుంటున్నాను...."

రేపటిలో రగులుతున్న అగ్నిచర్యతాలను ఏ మంచు కొండలా చల్లార్చలేవని రవికి తెలుసు. దోషిలా - మౌనంగా తలవంచుకోవడం తప్ప ఏం చేయగలరు ?

"రవి ! పురుషంతో పోల్చుచూస్తే చదువుకునే శ్రీని నిష్పత్తి చాలా తక్కువ. ఉన్నత విద్యాభ్యాసం చేసే శ్రీలు మరితక్కువ. ధైర్యం చేసి చదువుకునే ఆ కొద్దిమంది అడపిల్లల్ని కూడా యిలా దారుణంగా వేధించి, వైశాచికంగా

ప్రవర్తింది, ఆమానుషంగా ఆహూనించి ఆహూయకుం జీవితంలో ఆటాడుకునే యీ రాక్షసపు ఆట కట్టుబడే దెవుడు ? ఇవ్వాళ వున్న....రే వు నే ను కావచ్చు...తర్వాత మరో అమ్మాయి....ఈ అమాలుకాంతు యిక అంతే లేదా....?" గుండె లోతుల్లోంచి తోసుకొస్తున్న వేదన లాలాకు జీర ఆ మె గొంతులో విషాదంగా పలుకుతున్నది.

లేవతి గుండెల్లోంచి పొంగుతున్న లావాను మౌనంగా గమనిస్తున్నాడు రవి. లేవతి ప్రతిమాటా ఆమె వ్యక్తిత్వానికి అద్దం పడుతున్నట్టుగా వుంది. తన దృష్టిలో ఆమె నిరంతరం మందే ఒక జ్ఞాన క్షాంతి ! ఆ తేజస్సు వేపు లేరిపాత కూడటం సామాన్యులకు సాధ్యం కాదనుకుంటాడు రవి తనలో.

"రవి ! ఇది ఏ ఒక్క వ్యక్తికి సంబంధించిన సమస్యా కాదు. యూని యస్ట్రూ- ముతాలకూ- అతీతంగా- మానవత్వం వున్న ప్రతిదామూ ఖండించదగిన సంఘటన. నిమ్మకు నీరెత్తినట్టున్న కాలేజీని సంతాప సూచకంగా మూయించాలి. దౌర్జన్యాన్ని కోడి గొంతులతో నిరసించాలి. దౌర్జన్యం ఎంతటి బలవంతుణు డేసినా అది దౌర్జన్యం అని చాడి చెప్పాలి...." నుక్కు తిరుగుతున్న ఉద్యోగంతో అన్నది లేవతి.

■ మాటలు కేవలం ఉద్దేశకంఠాల్లోంచి పుట్టినవి కావు. వాస్తవాల కొలిమిలో రగులుతున్న నిప్పు కడికలవి. ఇనుప గుండెలను కూడా కరగదీసే శక్తి వాడి కున్నది అనుకుంటున్నాడు రవి. అంత వుద్రేక వాలావరణంలో కూడా లేవతి వ్యక్తిత్వాన్ని తనలో మెచ్చుకోకుండా వుండలేక పోయాడు రవి.

"ఒక్క కాలేజీ లాదు పట్టణమంతా బంద్ పాడించేందుకు పలుపు నిర్దాం ఈ అమానుషాన్ని ముక్తికంఠంతో వ్యతిరేకించుదాం. మన ఆందోళన లోకం దృష్టికి తెద్దాం...." ఆవేశం తననూ ఆవహించగా పెద్దగా అన్నాడు రవి.

"థ్యాంక్యూ రవి ! థ్యాంక్యూ.... మా ఆవేదనను అర్థం చేసుకునే

సిలాండి సహృదయులు కొద్దిమంది వున్నా చాలు మీ సహృదయలే మా వుద్య మానికి కొండంత అండగా లావిస్తాం. రెట్టపు నైతిక బలంతో ముందడుగు వేస్తాం. శ్రీ లోకానికి జరిగే అన్యాయాలను ఆక్రమాలనూ గుండెలంతో ఎదుర్కొంటాం..." ఆత్మ విశ్వాసంతో అంటున్న లేవతి వేపు చూశాడు రవి. ఆమె కళ్ళలో ఏదో కొత్తకాంతి ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తున్నది. ఆమె ముఖంలో ఏదో కొత్తవెలుగు అలుముకున్నది.

తన హృదయంలో లేవతి పట్ల అంతకంతకూ గౌరవ భావం పెరిగి పోతున్నది.

మరికొంత మంది విద్యార్థిని విద్యార్థులతో కలసి కాలేజీ మూసివేయ వల నిందిగా ప్రిన్సిపాల్ ను కోరారు.

సంతాప సభలో వున్నవారు జరిగిన అన్యాయాన్ని ముక్తకంఠంతో గర్జిం చారు. రోడ్డి మూకను తూర్పార బట్టారు.

జయప్రదంగా పట్టణం బంద్ చేయించ గలిగారు.

లేవతి నాయకత్వంలో వూరేగింపు జరిగింది.

నడిపించే శక్తి వుండాలిగాని మంచికోసం కూడా యువతరం ఎంతటి సంఘటిత శక్తిని ప్రదర్శించ గలదో ఈ సంఘటనలు రుజువు చేశాయి.

వరదలా పొంగి పొరలే ఆవేశంతో విద్యార్థులొచ్చిన నినాదాలు వీధి వీధినా ప్రతిధ్వనించాయి. పట్టణం అబువు అబువునూ వైల్రేజ వరదాయి.

విద్యార్థుల నినాదాల ప్రవాహంలో ఎదురులేని రోడ్డిమూక వునాదులు కొట్టుకు పోతున్నాయి....

(ఇంకా వుంది)

రు. 1,00,000 వరకు బహుమతులు

గెల వం డి

Specimen Total : 15

4	9	2
3	5	7
8	1	6

మొదటి బహుమతి :
వి.సి.ఆర్. వెస్ట్రాస్కూటర్
కలర్ టి.వి.
టూ-ఇన్-ఒన్ కన్సా
లేషన్ బహుమతి :

5		
	6	
		7

బహుభాగన ఇంపోర్ట్డ్ జపాన్ మోడల్ టూ - ఇన్ - ఒన్, రు. 700/- విలువ గలది. మీరు

రు. 225/-లకే వరస్పర ప్రయోజనం వరకం (వెయిన్ స్క్రీము) ద్వారా మీరు పొందగలరు.

పై తెలిపిన నమూనాలో 2 నుండి 10 వరకు అంకెలను ఉపయోగించి పై గళ్ళను నిలువుగా

అడ్డముగా మూలలుగా ఎటుకూడినా 18 వచ్చేటట్లు వింపండి. ఒక అంకెను ఒకసారి

మాత్రమే ఉపయోగించవలెను. ఎంట్రీలు 15 రోజుల లోపున పంపవలెను.

WILSON AGENCIES (18-BV)

Post Box No. 7109, NEW DELHI - 110 002

భారతీయ శిల్పముల గుహ్యములు, గణములు

వీరిశక్తి - ప్రాభవము

పంచ భూతములే సదనములై మానవరూపమును, కొంత వరకు నట్టి ప్రకృతి గల్గిన యక్ష - యక్షిణులు వారి గణములు గుహ్యము ప్రాచీన భారతీయ శిల్పమున పలుకొట్ట జాగుప్సాకరముగా చిత్రింపబడియున్నారు. ప్రజల రోజిక దేవతలుగా యీ గుహ్యములు - గణములు శిల్పసంస్కృతిలో నొక ప్రత్యేక స్థాన మాను బొందియుండుటచే వండితులు వీనిని గూర్చి చర్చించి చక్కని గ్రంథముల వ్రాసియున్నారు.¹ ఇందున కొన్ని ప్రాచీన భారతీయ శిల్పమున కానవచ్చు ఆరుదై - రూపముల పేర్కొని వాటి అంతరంగిక శక్తుల - బాహ్య రూపముల, లక్ష్య - లక్షణముల గూర్చి పరిశీలించును.

యక్షులు ఋగ్వేదమున దేవతలుగా పేర్కొనబడిరి. వారి ఆలయములు, పూజ రీయవారిని గూర్చియు, తెలియదున్నది. సాయజాదాధ్యక్షులు వీరిని పూజ నియముగా, పుణ్యములుగా కూడా పేర్కొనియున్నారు. ఋక్, అథర్వణ వేదముల వీని పుట్టుక వీడిలోనని తెలుపుచున్నవి. (సలింస్కప్సుష్టే). ఆనంద కుమార స్వామిగారు² యక్షులు బ్రాహ్మ సృష్టి యనియు, బ్రాహ్మ నీడిలోనుండే ప్రపంచము సృష్టించి యున్నందున, యక్షులను, వారిగణములను కూడా యవ్వద

నుండియే యుద్భవింపజేసెనని పేర్కొనియున్నారు. ఈ యక్షజాతి వరణునికి కైంకర్యముగా, వీరుగాక అవ్వరులు, (అనగా ఆహ - నరాః), గంధర్వ గణములు, పంచభూతములనుండియే వద్దినటుల చెప్పియున్నారు. కుబేరుడు యక్ష రాజు. అగ్ని యక్షుల కధ్యక్షుడుగా శ్రాద్ధపిండముల స్వీకరించుచున్నట్లు ఋగ్వేదమున చెప్పబడియున్నది. వేదకాలానంతరము ఈ యక్షగణ - గుహ్యుల గూర్చి పలువిధముల శక్తి స్వరూపులుగా, అందమయిన సృష్టిగా, మహామంత్ర - తంత్రజ్ఞానముగా పేర్కొనబడిరి. మహాభారతమున యక్ష ప్రళ్లులు దారి ప్రసిద్ధిము.

భారతీయ శిల్పమున మౌర్య కాలమునుండి యీ యక్ష ప్రతిమలు కాన వచ్చుచున్నవి. అంతకుముందున కూడ యుండి యుండవచ్చును. మట్టి - సుధలో నీ ప్రతిమలు, కన్నవి లభించినవి. తరువాతి కుషాను చక్రవర్తుల కాలమున బౌద్ధ, జైన, బ్రాహ్మణ మత సాంప్రదాయ శిల్పము లన్నియు విరివిగా కాన వచ్చుచున్నవి. ఇవి ముఖ్యముగా బౌద్ధశిల్పములో, మూపవలకములపైని తోరణ - వేదిక స్తంభపు నిలువు కంభములపైని చూపబడియున్నవి. బతి హాసిక కాలమున ఈ యక్షగణముల - గుహ్యులు వేదిక బ్రాహ్మణమత, బౌద్ధ - జైన గాథ లందు యవతార పురుషులను కొలచుచున్నట్లు తమపై మోయుచున్నట్లు లేక తదితరమైన సేవా ధర్మములో నిమగ్నులై యున్నట్లు శిల్పింపబడియున్నారు.

1. బౌద్ధత వేదికా శిల్పములు :

కంకల్తలోని ఇండియన్ మ్యూజియమున³ భద్రపర్వబడియున్న బౌద్ధత వేదికాశిల్పము దారి ప్రసిద్ధమైనది. ఇందున ఊర్ధ్వపటముల నిలువు కంభములపై నున్న యక్షగణములు - గుహ్యులు కొన్ని యరుదైన శిల్పములున్నవి. ఒక గణము ముఖము, బాహువుల వర్ణంతము - విచరిత పద్మఖండికలో చూపబడియున్నాడు. (చిత్రము - 1). ఈతని కర్ణములు నిటారుగ, కుండేలు చెవుల బోలియున్నవి. బరువైన కుండలములు రొద్రపైన ముఖము, దంష్ట్రములు, ముదతంతలో ముఖము వికారముగ కానవచ్చుచున్నది. కనుపాపం మధ్యగా పైవరకు లంఘింపపై రెండు గీతలలో ఊర్ధ్వ ద్విపుండ్రక చిహ్నము కలదు. పైని బిందువు వలె తంజుట్టునుండి వేరుచున్నది. మరియొక గుహ్యుడు, కుపిరయక్షుని పై నుండుకొని మోయుచున్నాడు. వీని స్వరూపము దారి చిత్రమైనది. (చిత్రము - 2) విరూపాక్షుడు. గణకర్ణములు కొట్టచిచ్చినట్లు కనుపించుచున్నవి. చక్కగా పాపట రీసి నిరుదైవుల దువ్వి పేర్చిన శిరోజములు, విరామమైన పాంమున అడ్డముగా మధ్య లాగమున త్రయాంగుళీయకము, పాపట క్రిందుగ అర్ధచంద్రకళ దారి చక్కగా (చిత్రము - 3) గీచియున్నవి. ఈ రెండుశిల్పములు మూప వేదికపై నున్నవి. ఈ రెండు గణములు. క్రి. పూ. 8వ శతాబ్ది.

బౌద్ధత వేదికపై వచ్చుచున్న గుహ్యుని ముఖము (క్రి. పూ. 3 వ శతాబ్ది)

చార్మిత వెదిన నిలపు కంఠమును నులొయ్యక కంఠ గుహ్యము
(స.ప్రా.3 వ శతాబ్ది)

2. ధూళిక్ట గణము (చిత్రము - 4)

కరింనగరు జిల్లా, వరికాపురమును చిన్న గ్రామమున ఆంధ్రప్రభుత్వ పురావస్తుశాఖ ఒక పెద్ద యిటుక స్తూపమును బయటకు తీసినది. ఇందున ఆయక పటమునగల నొక శిల్పవంశము లాం చిత్రమైనది. ఈ వంశమున భారావాహ కుడుగా నొక గణము చిత్రపింబడియున్నాడు. ఈతడు అర్థపద్మశాఖ యున్న నొక కంఠమును పైకెత్తి మోయుచున్నాడు. ఈతని జుట్టు దువ్వెన కొనవలె కత్తి రించియున్నది. నిండైన బుగ్గలు, ఉద్దిక్తితతో బయటికి వచ్చినట్లున్న మిడిగుడ్డు మోటుపెడమలు, నాభిస్థానము నీ భారావాహకుని కొంత వికృతముగానే చేసిరి. కొపినమున్నది. వంగి యున్నందున మోకాళ్ళపై భారము వేసియున్నాడు. పాద మలు రెండును, యేనుగు దెక్కలతో లావుగాయున్నవి. చెవులు, పైన చూపిన చిత్రము-1 లోని యక్షగణమును బోలియున్నవి. వన్యవృగమైన కుండేలు చెవులు నిక్కుకొని అతివ్యతిరేక గతిని దూకులతో ముందుకు పోవునట్టిదిగదా! అట్లే ఈ గణము యొక్క స్వాభావుతనము తెలుపుటకు యిట్టి పనులు చేసిరి కాబోలు? అన్నింటికన్న చిత్రతమమైనది నొనటయున్న, ఊర్ధ్వ త్రిపుండ్రము. ఇట్టి నొనటి అంశము వైష్ణవ సాంప్రదాయకులైన, వడకలై శాఖవారు పాలమున పెట్టు కొందురు. ఈ శిల్పఖండికపై క్రీ. పూ. 2వ శతాబ్ది శాసనము గలదు. నేనెరిగి భారతీయ శిల్పమున యిట్టి ఊర్ధ్వ త్రిపుండ్రక రక్షణము పాలముపై నున్న యుదురు లేక గణము మరెక్కడను కానరాలేదు. భార్గుత యథునికి (చిత్రము-5)

చెవులు గణకర్ణములైన ధూళిక్ట గుహ్యుని పాదములు నిశితముగ గణపాదములే. కాని ముఖముపై లాంఛనములు వేరు వేరు శక్తి - ప్రాభవముల సూచించు చున్నవి.

3. గుడిమల్లము లింగముపైని గుహ్యస్వరూపము చిత్రము - 5

ఇందు మిందు నిదే కాంమునకు చెందినట్టి పరశురామేశ్వరాయము, గుడి మల్లము (చిత్తూరు జిల్లా), లోని శిలింగముపై నున్న గుహ్యరూపము.⁴ ఇదివలె త్రవ్వకముల ఫలితముగా నీ గుహ్యుని పూర్తి స్వరూపము వెలికి వచ్చెను. బహ్మశాఖముపై నున్న నీ గుహ్యుడు, మోకాళ్ళపై కూర్చొని యున్నాడు. పూర్వస్వరూపుడైన రుద్ర యజమానుని (చిత్రము-5) భుజాగ్రముల పైని మోయుచున్నాడు. ఈ దేవయానుడు కేవలము 48 సె. మీ యెత్తు గల్గి యున్న ప్రాస్థరూపి. ఈతని శరీరము, పైనున్న భారమువలన, కుడించుకొని యున్నది. పండ్లు గట్టిగా బిగించుట వలన బుగ్గలు పొంగి కనుదోయి వికారముగా ముడుతలు చుట్టుకొన్నవి. ధూళిక్ట గణమును బోలిన ఇతని చెవులు కుండేలు చెవులవలె నిటారుగా నున్నను, పత్ర దళములలో వలె గీతలు కనిపించు చున్నవి. చెవులకు, రత్న లేక ముత్యాలు పొడిగిన బరువైన కుండలము లున్నవి. కంఠమున మాలలు మధ్యగా వక్షస్థలముపై రుద్రాక్షర నిరుకడలచే బంధింపబడిన పొడుగైన పూస యున్నది. ఈతని జుట్టు పొట్టిగా త్రిలింగగా దువ్వెన అంబువలె నొనటపై కేశములు చక్కగా కనుపించు చున్నవి. తంపై నుష్ణిచ్ఛము బదులు రెండు పెద్ద బంతిపూలు కాండములతో సహా మడిలి యున్నవి. చిత్రాతి చిత్రమైనవీతని పాదములు. భారతీయ శిల్పమున యిట్టి పాద రూపము లున్న గణము కానరాలేదు. ప్రక్కకు ముడుచు కొని యున్న తిమింగిలము లేక పెద్ద సొరచేప (మాతంగ నక్క) తోకను బోలియున్నది. అందర గణముగా చూపుటకు నిట్టి పాదములు తీర్చబడెను కాబోలు. ఈతని నుడుకు, కినుబొమల మధ్యగా నృప్తముగా నొక తిష్టవృత్తమును తెలుపు గీత కానవచ్చు

చార్మిత యుక్తుని మోయుచున్న గుహ్యుడు (స.ప్రా.3 వ శతాబ్ది)

భూకేశవ గణము (క్ర. పూ. 2 వ శతాబ్ది)

చున్నది. ఈ చిహ్నము కూడ, పైని పేర్కొన్న గుహ్య లేక గణములపై నున్న చిహ్నముల నిమిది యున్న ప్రాథమములను చూపు చిహ్నముగా తీసుకొనవలయును.

పైన పేర్కొన్న నాలుగు స్వరూపములు వివిధ ప్రాంతముల నుండి లభించిన రమారమి ఒకే కాలమునకు చెందినవి మొదటి మూడు గుహ్య లేక గణములు బౌద్ధశిల్పమందు లభించినవి. గుడిమల్లంలోని గుహ్యుడు శైవ లేక రుద్రునితో నున్నాడు. ఇచ్చియు క్రీ. పూ. 3-2వ శతాబ్ది నాటివి. అన్నియును, చాల అరుదైనవి. చారిత్రయ శిల్పము చిహ్నముల, యేకత్వమును, శక్తి ప్రాభవమును చాటి చెప్పుచున్న శిల్ప రాజములు.

ధూళికట్ట గుహ్యుడు గణపాదములు గల్గి యుండుటే గాక, తూర్పు ఆయక పటమున చూపబడియున్నాడు. ఇంద్రుని వాహనము గణము, వైదిక దేవత యైన ఇంద్రుడు తూర్పుకధిపతి. ఈ గుహ్యుని యట్లు తూర్పున యుద్ధే శిండుటలో ఐహళ నితడు ఇంద్రుని గణముగా యుద్ధేశింపబడి యుండవగును.

కుపిరిక యతుని మోయుచున్న గణము యొక్క చెవులు గణము యొక్క చాట చెవులు. ఈ రెండు గణముల నీ విధముగా గణేంద్రుని యంశ చూపబడినది ముఖముపైని గీయబడిన చిహ్నముల బట్టి, ఈ ఐరావత గణము- 3వ గణముగా తోచుచున్నది. అట్లగుచో ఊర్ధ్వతీపుండ చిహ్నమున్న ధూళికట్ట గుహ్యుని, వైష్ణవ గణముగా తీసుకొన వచ్చును. ఏకపుండకము గల గుడిమల్లపు గణము, పాతాళ లోకపు పద్మనాభుని అనగా, వైష్ణవ గణము గానే చెప్పుకొన వచ్చును-

కాలిరూపము గూడ జలాంతర్గమన నున్న మాతంగ లేక సారవేపను బోలి యున్నది కదా !

క్రీస్తుము నాటికి, చెందిన, మరికొన్ని శిల్పముల నిట్టి గుహ్య గణము లను పెరిశీలించును. ఇవన్నియు కుషాను చక్రవర్తుల, ఆ తరువాత గుప్త సామ్రాజ్య కాలమునకు చెందినట్టివి.

మధుర - అగ్రా ప్రాంతముల నుండి కుషానుల కాలము నాటి పాత్రాబాహళ గణ శిల్పములను పేర్కొందును. ఈ గణము కుంభోదరుడు. భద్రాసనుడై పెద్ద పాత్రను శిరముపై నెత్తికొని యున్నాడు. ఈ పాత్రను 'అభయన కుంభిగా' శ్రీ వాసుదేవశరణ అగ్రావాలా పండితులు పేర్కొనిరి. కాని ఈ కుంభి అంత లోతు లేదు. పెద్ద పక్కెరమువలె నున్నది. కాన స్తూప వేదికా ద్వార ప్రాంగణమున పుష్పములు, గంధము, కుంకుమ, పసుపు లేక వికూడివంటి పూజా ద్రవ్యముల నుంచుటకు వీలుగాను యేర్పాటు చేసి యుండ వగును.

మరొక గణము ఆఘఘూర్ (అగ్రా) యనుచోట లభ్యమయినది. యిదే విధముగా అహచ్చాత్ర (యు. పి), నుండి కూడ నొక నృత్తికావతిమ లభ్య మయినది. నీతని పాలిభాగముపై అడ్డముగా శ్రయాంగుళిక చిహ్నమున్నది. అనగా క్రీ. శ. 1-2 వ శతాబ్ది నాటికే నీ అడ్డగీతలు పాలముపై కుంకుమతోనో లేక వికూడితోనో పూసు కొనుట మతయాచార మయినట్లుగా గమనింప వలసి యున్నది. అల్లాబాదు మ్యూజియమున కార్చిన మట్టి ప్రతిమ, క్రావస్తీ నగరము నుండి లభించి నట్టిది, భద్రపరుపపడి యున్నది. వికూటి గుర్తులు - అనగా శ్రయాంగుళికము, నొసటిన స్పృష్టముగా కానవచ్చుచున్నది. ఈ శిల్పము క్రీస్తుము 3-4వ శతాబ్దికి చెందినది.

ఈ విధముగా నీ ముఖ చిహ్నముల గణముల లేక గుహ్యరూపముల

భూకేశవ గణము (క్ర. పూ. 3-4 వ శతాబ్ది)

గురుమూర్తి, శివలింగము గుహ ప్రతిమ (క్ర. పూ. 2 వ శతాబ్ది)

ప్రకృతిని, శక్తిని తెలుపు మత లేక శాఖ చిహ్నములుగా నిలచినవి. ప్రాచీన భారతదేశమున యిట్టి సాంప్రదాయము యెప్పుడు వాడుకలోనికి వచ్చెను.

హరస్వా సంస్కృతి గల్గిన రాజస్థానములోని కాలిఖింగయను పురావస్తు స్థలమున, శ్రవ్యకములో నొక మట్టితో చేసిన మానవుని తల లభించినది. ఈ తలనొసటి భాగమున మూడు అడ్డగీతలు క్రమముగా గీయబడినవి. స్పష్టముగ శ్రయాంగుళీయక చిహ్నములుగా తోచుచున్నవి.

అనగా క్రీ. పూ 2500 సంవత్సరముం క్రిందనే ఈ వైదిక బ్రాహ్మణ యాచారమున్నట్లు, బొట్టుకట్టులో-విడితమగుచున్నది.

ఈనాడు ఊర్ధ్వపుండ్రకమును, మూడు విధములుగ కుంకుమ, పసుపు లేక తెల్లరంగురిలో వైష్ణవులు నొసటిన పెట్టుకొనుచున్నారు. శైవులు కుడిచేతి వేళ్ళతో విభూతిని మూడు లేక ఐదు వేళ్ళకు పూసుకొని - శ్రయ లేక పంచాక్షర బొట్టును ముఖమున, భుజము - వక్షస్థలమున పెట్టుకొనుచున్నారు.

క్రీ. శ. 10-11వ శతాబ్ది నాటికి ఈ ముఖ చిహ్నములు, బొట్టు, శిల్ప శాస్త్రమునందు, బ్రాహ్మణ మతశాఖలను బట్టి వేరువేరుగా నిడుకొను సాంప్రదాయము వచ్చినది. శ్రీ వైష్ణవులలోనే వడగం, మరియు తెంగరై యను శాఖలు ప్రబలెను. ఇక శైవులు, స్మార్తులు కూడ, విభూతి అడ్డ పద్ధికలు ముఖమున ధరించుట యాచారమైనది.

ఈ విభూతిని ఒక్క ముఖముపై మాత్రమేగాక పతంజలి కాలమున (క్రీ. పూ॥ 3వ శతాబ్ది) శివభాగవతులు శరీరము నంతటను పూసుకొనుచుండిరట. ఈ విభూతి కేవలము శైవ చిహ్నమే కాదు. ఐశ్వర్య సంపదలకు పవిత్రతకు మారుగా వేదముం పేర్కొనిరి.

క్రీ. శ. 4వశతాబ్ది ఆచురుడిట్లు చెప్పి యున్నారు.

విభూతిర్ భూది రైశ్వర్యం అణిమాదికమష్టధా !

అణిమా మహిమాచైవ గరిమా లఘిమాతథా !!

ప్రాప్త్యై ప్రాకామ్య మి శత్యం వశిత్వం చాప్త సిద్ధయః !!

అణిమాది అష్ట సిద్ధుల ప్రసాదించు నీ విభూతిని, ఒకటి, రెండు, మూడు, లేక ఆయిదు వేళ్ళతో అడ్డముగా పాంభాగమున ఆలంకరించుకొను ఆచారము చాల పురాతనమైనదిగా తోచుచున్నది. ఆ చమన పాత్రలు బహుళ బౌద్ధ జైన లైత్యా లయములకూడ నీ విభూతిని వుండటకై యుండనగును. మరొక విశేషమేమన యిది వైదికాచారము గాన, బ్రాహ్మణ మతమున, బౌద్ధ జైనములందున కూడ వ్యాప్తిచెందినది. మర్థ్యయుగమున దేవాలయములందు విభూతి గుండును ప్రాంగణము లలోనుంచుట పరిపాటి యైనది.

పైన వివరించిన గుహ్య, గణ శిల్పములు వేరువేరు చిహ్నముల ముఖముపై గల్గియుండుట వలన వీరి మత శాఖ సాంప్రదాయ చిహ్నములు కూడ వేరని గ్రహింపక తప్పదు.

విభూతిని రాచుకొనుట మానవ జీవితమున, ముఖ్యముగా మన భారతా వనిలో వేదకాలము నుండి, వచ్చినట్లు కొన్ని నిదర్శనములున్నవి. మానవ జీవిత మున, పశు సంపద, భూ వృక్ష వ్యవసాయము. మున్నగు నద్భుత స్థిరనివాసము లేర్పడిన నాటినుండి జీవితము విధానమయ్యెను. ఇట్టి గ్రామ జీవనమున కృషి వలురు పశువుల పాలించుట, పశువుల పాలు, వెన్న-పేద. మూత్రములు గూడ పవిత్రములుగా భావింపబడెను. విభూతిని నొసటిన పవిత్రముగా, శక్తి స్వరూప ముగా నెరిగి నొసటను రుద్దుకొను ఆచారము యీ పశు సంపద యొక్క మనతను చూపుటకే ! భారతావనిలో భూ-పశుసంపదలే మానవుని పవిత్ర సంస్కృతికి దోహదముయ్యెను. అధోజ్ఞాపితలు

1. ఆనంద తె. కుమారస్వామి, యతులు (పునర్ముద్రణ, 1971), 1, పుటలు- చిత్రము - 28, II చిత్రము- 12, సం. 4.
2. "ఏ యక్ష ఆఫ్ ది వేదాస్ అండ్ పుననిషద్స్" జర్నల్, ఆఫ్ ది మిలేక్ సొసైటీ, సంపుటి. 28, సం. 4 పుటలు. 282- 284, 249.
3. అరవిందమోషి, రిమెన్స్ ఆఫ్ బార్తూక్ స్తూప ఇన్స్టి యుండియన్ మ్యూజియం, సంపుటి. 1, (కంకల్తా, 1978) పుట. 70 చిత్రము - 6.
4. ఐ. కె. శర్మ, డి డెవలప్ మెంటు ఆఫ్ యెర్లీ శైవ ఆర్ట్ అండ్ ఆర్కి- టెక్చరు, (న్యూఢిల్లీ, 1982), పుటలు. 56- 62. చిత్రములు 30, 31. □

సంతోషము

మూలం: శ్రీమతి సందినీ కటపధి

తెనుగునైత: టెన్సింగ్ శ్రీరాములు

స్వమావేశ ప్రాంగణంలోపలికి తన నెవరూ గమనించక ముందే విశ్వజిత్ బాబు ప్రవేశించి ఒకమూలనున్న స్థలములో కూర్చున్నాడు. ఆరోజున ఒరిస్సాలో ప్రఖ్యాత కళాకారునిగా పేరుపొందిన స్థూరియ శర్మగారికి శ్రద్ధాంజలి ఘడించే కార్యక్రమం జరుగడంతోంది. విశ్వజిత్ కు శర్మగారితో చాలాకాలంగా సన్నిహిత సంబంధం వుంది. కాలక్రమేణా విశ్వజిత్ తన కళాసృష్టిని జీవనోపాధిగా మారు కోగలిగాడు. కాని శర్మ జీవితం పూర్తిగా వేరే విధంగా వుండేది. జబ్బుతో మంచం పట్టినప్పుడైతే 'నీవు కొద్దిగా సరే, తిట్టినానరే కళ వలన డబ్బు సంపాదించాంనే కోరికకు నేను తంచంచేది లేదు' అనేవాడు శర్మ విశ్వజిత్ తో.

ఆరోజు విశ్వజిత్ మౌనంగా వుండిపోయాడు. శర్మ విధిరమైన, వింక్షణ ప్రాసన్నుక్తి, తన మంచంపై పడుపడైనా వుంటాడు (ఉపవాసం చేయనైనా చేస్తాడు) గాని, ఇతరులను దేనినీ అడిగేవాడుకాదు. ఎవరికైనా తన కళాఖండమొకటిచ్చేటప్పుడు అతని నుండి బహుమతిగాని—కనీసం ప్రతిఫలంగాని—అతించేవాడు కాదు. ఆకారణంగా పలుమార్లు ఆకలితోనే వుండి, తరచు జబ్బుకు గురిఅవుతూండే వాడు. అప్పుడైనా సరే ఎవరినీ డబ్బు అడగడానికి ఇష్టపడే వాడుకాదు.

"ప్రభుత్వమువారు, కష్టాలలో వున్న కళాకారుల నాడుకొనేందుకు పింఛను మంజూరు చేస్తున్నారని మీకు తెలుసునా, శర్మగారూ" అని డైరెక్టర్ చేసి విశ్వజిత్ ఒకసారి అన్నాడు. "దయచేసి మీరు అరకమైన పింఛనుకు దరఖాస్తు చేయండి. నేను మంత్రిగారితో మాట్లాడి, పింఛను మంజూరు చేయిస్తాను."

శర్మనవ్వేడు. ఆ నవ్వు ఇప్పటికీ కూడ తన దెవులలో మారు మ్రోగు తోంది. "నీ దయకు చాలా కృతజ్ఞతలు. నన్ను కళాకారునిగా గుర్తించలేని దేశంలో మంత్రివర్గపు సహాయానికై వెళ్ళడం నాకిష్టంలేదు. నీవు మంత్రితో మాట్లాడులావు. కాని నిజంగా కళాకారునికి కళారాధనలో తన జీవితం క్యాగం చేయడం (మరణించడం) చాలా మంచిది కాదా ?" అన్నాడు శర్మ.

యధార్థానికి శర్మ ఏ వైద్యునికికన్నగాని, మందులు గాని పొందకనే కన్ను మూసాడు. ఈ రోజు అతనికి శ్రద్ధాంజలి ఘడించే కార్యక్రమం నిర్వహించ బడుతోంది. ఆ రోజు శర్మ నవ్వున మాదిరిగానే, ఇప్పుడు విశ్వజిత్ కూడ నవ్వాంను కున్నాడు.

పేక్షకులతో హఠాత్ నిండిపోతోంది. వేదికపై శర్మగారి చిత్రపటం చిన్నదొకటి వుండబడింది. చిత్ర పటానికి పూర్వం వేయబడివుంది. తన కళా విధానం ద్వారా, దేశకళాభాండాగారాన్ని నింపిన కళాకారుని పెద్ద చిత్రపటమొక ట్రైన్ కనుగొనడానికి సాధ్యపడలేదు. హఠాత్ నిశ్శబ్దమావరించివుంది. ఏదో విశ్వజిత్ కు గుర్తు వచ్చింది. సబా ప్రాంగణంలోనికి ముఖ్యమంత్రి ప్రవేశించారు.

■ నాటి కార్యక్రమానికి ఆయన ముఖ్యఅతిథి.

పెద్దపూర్వం మంత్రిగారి కంఠాన్ని అలంకరించిన తరువాత, ఆయన కూర్చున్నారు. కరతాళ ద్వారంతో హఠాత్ మారుమ్రోగింది. కళాకారుని చిత్ర పటం, బహుళ ఇంకా కాంతి విహీనమౌతున్నట్లునిపించింది విశ్వజిత్ కు.

"హలో" అంటూ ఇంతలో తనను ఎవరో తాకగానే విశ్వజిత్ త్రుళ్ళి పడ్డాడు. కొంచెం జరిగి కవిగారికి చోటిస్తూ "కళాకారుడు శర్మ అత్యుక్త అంజలి ఘడించేందుకు ఈ రోజు ఏర్పాదైన కార్యక్రమంలో పాల్గొనేందుకు మీరు కూడ వచ్చారా ?" అని బాధగా అడిగాడు.

కవి అతని భావాల్ని అర్థం చేసుకున్నాడు. "లేదు, విశ్వజిత్ బాబు, ఈ అట్టహాసమంతా చూడాలనుకునే నీవంటి మౌన పేక్షకుడినే నేనుకూడ" అన్నాడు.

వేదిక వైపు విశ్వజిత్ తన దృష్టిని నిలిపాడు. ప్రొఫెసర్ పాండ్ ఉపన్యాసం ప్రారంభమైంది— “వ్యక్తిగతంగా శిర్మగారితో నాకు పరిచయం లేనప్పటికీ, అనేక ప్రదేశాల్లో అతని ప్రజ్ఞను గమనించాను. గౌరవనీయులైన ముఖ్యమంత్రి నన్ను పిలిచి, రాష్ట్రములోని కళాకారుల జాబితా తయారు చేయమని కోరినప్పుడు శిర్మగారి పేరును కూడ సూచించాను. గతసారి అంతరాష్ట్ర సారస్వత సమావేశానికి ఒక వ్యాసం సమర్పించినపుడు శిర్మగారి పేరును, ప్రఖ్యాతిపొందిన ఒరిస్సా రాష్ట్ర కళాకారునిగ ఉదహరించాను.”

నలభై యైదు నిమిషాలపాటు తాను సాధించిన విషయాలను గూర్చి ఉపన్యాసించి ప్రొఫెసరు తన కుర్చీలో ఆసీనుడయ్యాడు. సభ్యులను ఉపన్యాసానంతరము, ఇతర ప్రముఖుల ఉపన్యాసాలు ఆదే రీతిలో కొనసాగాయి. కోపంతో వివక్షపై విశ్వజిత్ ఉద్దేకపడ్డాడు. వేదిక నుండి అందరినీ ఈడ్చివేయాలనుకున్నాడు. అతి కష్టం మీద తన మనస్సు నిగ్రహించుకొని, “చూసారా ! శిర్మగారు బబ్బులో బాధపడుతున్నప్పుడు ఒకసారైనా అతనిని చూడని వారు కూడ తమ ఉపన్యాసాలలో శిర్మగారితో తమ సాన్నిహిత్యాన్ని గూర్చి ధంకా బజాయించుకొంటున్నారు” అని కవిగారితో అన్నాడు.

సభ్యులను విడిచి పెట్టాలనుకున్నాడు విశ్వజిత్. కవి అతనిని పట్టుకొని కుర్చీపై కూర్చోవేలా చేసాడు “కాస్త అగండి, విశ్వజిత్ బాబు, ముఖ్య అతిథి ప్రసంగం మీరు వినలేదు. కళకు, కళాకారులకు నిజంగా అతడు చాలా మంచి స్నేహితుడు. శిర్మగారిపై అతని మేగజైన్ రేపు ప్రత్యేక సందికను వెలువరిస్తోంది. దయతో అగి అత్యున్నత రాష్ట్ర కళాకారుని అత్యున్నత ప్రముఖ పౌరుడర్పించే శ్రద్ధాంజలిని గమనించండి” విశ్వజిత్ కూర్చోనక తప్పలేదు.

మంత్రిగారు తన ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించారు. శిర్మగారి మరణానికి తన ప్రగాఢ సంతాపాన్ని తెలుపుతూ, అతని గొంతు జీరబోయింది. చేతిమూలుతో కళ్ళనద్దుకుంటూ తన ప్రసంగాన్ని కొనసాగించారు— “ఈ ప్రపంచంలో శిర్మగారు లేకపోయినా, అతని కళ దేశానికి విలువైన సంపదగ శాశ్వతముగా వుంటుంది. సరియైన ఆహారం, వైద్యసదుపాయం లేక శిర్మగారు మరణించారని చాలా మంది ఇప్పుడే చెప్పారు. కళాకారుల విలువను ఈ దేశం గుర్తించకపోవడమే దీనికి కారణం. రాష్ట్రములో చాలా మంది ప్రముఖులున్నప్పటికీ, వారు దురదృష్టవశాత్తు, అతని మరణశయ్యకై నా ఏర్పాట్లు చేయ వూనుకోలేదు. వాధంలో వున్న కళాకారులకు, మన ప్రభుత్వం, సహాయ మందించే పథకానికి, ఏర్పాట్లు చేసింది కాని నరైన సమయంలో ఆ శాఖకు ఈ కళాకారుని గూర్చి భోగట్టా తెలియని కారణంగా పతకం ఇతనికి వర్తింప చేయబడలేదు. భోగట్టా తెలిసినట్లయిన ఆ శాఖ ఇతనిని గూర్చి అన్ని వివరములు సేకరించి సహాయానికి ఏర్పాట్లు చేసి వుండేది. కాని ఈ కళాకారుని గూర్చి విషయ సేకరణకు సమయం లేక పోయింది.

“అలా అయినప్పటికీ, శిర్మగారి జ్ఞాపకాలను నిలిపేందుకు ఇప్పుడైనా ప్రయత్నం చేసేందుకు సమయం మిందిపోలేదు. ప్రతివారు ఈ ప్రయత్నాన్ని చేయాలి. ఈ దేశంలో కళలయెడ ఎంతో ఉల్లాసాన్ని గమనించాను. ఈ రోజు ప్రారంభించబోయే ఆ స్మారక నిధికి నేను వివిధరూపాయలు విరాళాన్ని ప్రకటిస్తున్నాను.”

తక్షణమే హాలు ప్రతి మూలనండి హర్షధ్వనాలు మారుమోగాయి. తరువాత సభ్యులను లేచి తన ఉపన్యాసములో కళాకారునితో, తనకుగల వ్యతిరేక సంబంధాన్ని గూర్చి వివరించాడు.

విశ్వజిత్, కవిగారితో బయటకు వెళ్ళాడు. చాలాసేపటి వరకు వారిద్దరితో

ఏ ఒక్కరూ ఒక్కమాటైనా మాటాడలేకపోయారు.

“సరే, ఇంతమంది మీవంటి ప్రముఖులుండి, ప్రభుత్వంనుండి శిర్మగారికి ఏ యేర్పాటు చేయలేకపోయారా ! కనీసం ఈ విషయం ఒకసారి మీరైనా ముఖ్యమంత్రికి చెప్పివుండవలసింది గదా” అని విశ్వజిత్ కొన్ని క్షణాల తర్వాత అన్నాడు. బరువెక్కిన హృదయంతో కవిగారు ఆ మాటలకు అంవోకగా నవ్వారు.

“మంత్రిగారి ఉపన్యాసం విమ్మలను చాలా ప్రభావితం చేసిందని నమ్ముతున్నాను. కాని ఇదే అతని ప్రత్యేకత. మేమంతా అతనివద్దకు వెళ్ళాము. నాతో

పాటు ఇద్దరు సారస్వత ప్రముఖులుకూడా వున్నారు. సుదీర్ఘమైన మూడు గంటల కాలం ఈ మంత్రిగారింటి వద్ద వేచివున్నాము. అప్పటికే మేము వర్షములో బాగా తడిసిపోయాము. అయినా అతని ఎదుటకు వెళ్ళడానికి మాకు అవకాశం దొరక

లేదు. ఇంటిలోనుండి ఒక సందేశం మాత్రం మాకు పంపబడింది. “చారి కోరికను పరిశీలిస్తున్నాను. ఇక వారు వెళ్ళవచ్చును.”

“మేము కొద్దిసేపు ఒకరి మొఖారొకరు చూసుకున్నాము. వాదతోను, అవమానంతోను ఆక్కడనుండి కదిలాము.”

విశ్వజిత్ దీనిని విని, గాఢంగా నిట్టూర్చాడు. “నిజానికి మంత్రి మొదలు వరకును వరకు గల యీ పెద్దమనుషులు, కళను ఏ విధముగా అర్థము చేసుకొన్నాడీ ఎంత చక్కగా ప్రదర్శించారు ! ఈ దేశానికి నరకమే శరణ్యం”

“అదైనా అహృనించదగ్గదే” అంటూ ప్రజలగుంపులో కలిసిపోయేరు కవిగారు. □

ఉ చ త ం ఉ చ త ం ఉ చ త ం

తెల్లమచ్చలు

ఏ రకం తెల్లమచ్చలైనా సరే వాని రంగు మరియూ ఎర్రమచ్చలు రంగు మా ప్రఖ్యాత టెషడం

“డాగ్ ఎనాళక్”

వాడినయెడల మూడు దినములలో మారును. అటుపైన మామూలు చర్మం వలెనుండిపోవును. ప్రచారం కొరకు ఒక సీసామందు ఉచితంగా పంపెదము. వెంటనే వ్రాయండి.

ADDRESS
S A M A J K A L Y A N (R.L-15)
P. O. Katri Sarai (GAYA)
Pin 805105

నన్నర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించు

నేను కవిత్వాన్ని
నన్నర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించు
“అయ్యబాబోయ్ కవిత్వమా?”
అని ఆశ్చర్యపోతావేం
అమెజ దూరం పారిపోతావేం
ఓరి పిచ్చివాడా!
నీవే గుట్టవద్దకు వెళ్లాలి తప్ప
కవిత్వం నీ పొలిమేరలో అడుగు పెట్టదు
కప్పి పుచ్చేది కవిత్వం మాట నిజం
అర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించకపోతే
పెళ్ళాం సైతం ఖాతర్ చేయని మాటనిజం
నిఘంటువుకు అర్థం తెలియక
అది గ్రంథమో, ప్రబంధమో అనుకోవడం నీ వెత్రితనం
పదాల నిచ్చెన్ను ఎక్కలేక ఆకాశమంతా శూన్యమనేది
అబద్ధం

నూదిన పొట్లం కడితే ఉండటం అబద్ధం
కవిత్వం తుప్పు పట్టడం అబద్ధం
కవిత్వానికి మాటలు పదును పెడతాయి
వెంట్రుకల్ని నిమరుతున్న చేతులు పదును పెడతాయి
మహాకవి ఆలోచన పరంపరలు పదును పెడతాయి
నేను కవిత్వాన్ని
నన్నర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించు
ప్రయత్నించినా నేను నీకు అర్థం కాను
ఎలా అర్థమవుతాను?
నా నీవు వంటెన చేసుకొని
వాహనము చేసుకొని
అటువైపున్న నాగరిక ప్రపంచాన్ని దర్శిస్తున్నావే తప్ప
నేను నీకు అర్థం కాను
ఎలా అర్థ మవుతాను?
నా కవిత్వపు వంటెనా, వాహనమూ అర్థం కాదు
కనీసం నీవు
అక్షరాభ్యాసం చేస్తున్న చిన్నారి శిశువీ కాదు
ఆకలి డొక్క చూయిస్తూ అడుక్కు తింటున్న
అంధ బిచ్చగాడిపి కాదు
చిగురిస్తున్న లేత రెమ్మపి కాదు
అన్ని తెలిసి చదివి మొద్దు బారిన దద్దమ్మవి
నీవు ఏమీ కాని అజ్ఞానివి
అందుకే నీకేలా నేను అర్థమవుతాను
నీకు నీరు అర్థం కాదు
నీరు అర్థం కానప్పుడు
నీటి మధ్యలో పుట్టిన అల ఎలా అర్థమవుతుంది

‘అల’ విప్పుతున్న పంజా ఎలా అర్థమవుతుంది
విత్తంతు వీమిటో తెలియని వాడికి
రేపటి ఆశావసంతోదయం గురించి తెలియదు
మంచు తెరల మధ్య సూర్యోదయం తెలియదు
నా మాటలు నెమరు వేయందే
నేను నీకు అర్థం కాను
లబ్ డబ్ మంటున్న నా గుండె చప్పుళ్ళు వినందే
నాలో ప్రవహిస్తున్న అంతర్ వాహిని ఎలా వినపడుతుంది
నదిన అర్థం చేసుకోవాలంటే
ముందు నదిలో జలకాలాడు
అప్పుడు నది నిన్నర్థం చేసుకుంటుంది
నీవు నదిన అర్థం చేసుకుంటావు
అన్నా వెల్లెల్లా భావిస్తున్న
ఆనందభైరవి రాగం అర్థమవుతుంది
నన్నర్థం చేసుకోడానికి
నా కళ్ళ సముద్రాల్ని ఒక్కొక్కటే పరీక్షగా చూడు
సుదూరాన దాగి సుళ్లు తిరుగుతున్న
నావలు లేలాడుతుంటాయి
అయినా పిండి తెలియని వాడికి రొట్టెలా అర్థమవుతుంది
అంతరిక్షం తెలియని వాడికి
రాకెట్టులోని రాకెట్ శర్మలు ఎలా అర్థమవుతారు
అక్షరాల అల్లిక తెలియనివాడికి
కవితా ప్రపంచం ఎలా అర్థమవుతుంది
నీకు మట్టి అర్థం కాదు
మట్టిలో మొలిచె ఉదయం అర్థంకాదు
ఉదయం నుంచి వెదజల్లే శతనహస్ర కిరణ పుంజాలు
అర్థంకావు
నీ మాట నీకే అర్థం కాదు
నీ మాట నీకే అర్థం కానప్పుడు
మట్టే కవిత్వమని చెప్పిన మాటలు ఎలా అర్థమవుతాయి
నా చూపుతో ముట్టుకున్నదీ
నా చేత్తో ముట్టుకున్నదీ
నా దేహంతో ముట్టుకున్నదీ కవిత్వమే
అన్న కవి మాటలు ఎలా అర్థమవుతాయి
కవిత్వం పుట్టలోని పాము
అది అర్థం కాక పుట్టను చెరిచావో బుసకొడుతుంది
నీవు ప్రయత్నించి పాములవాడి నాదస్వరమై
పాటగా మారితే నీముందు పడగ విప్పి నాట్యం చేస్తుంది
కవిత్వమూ అంతే

శ్రీ కందుకూరి శ్రీరామంలు

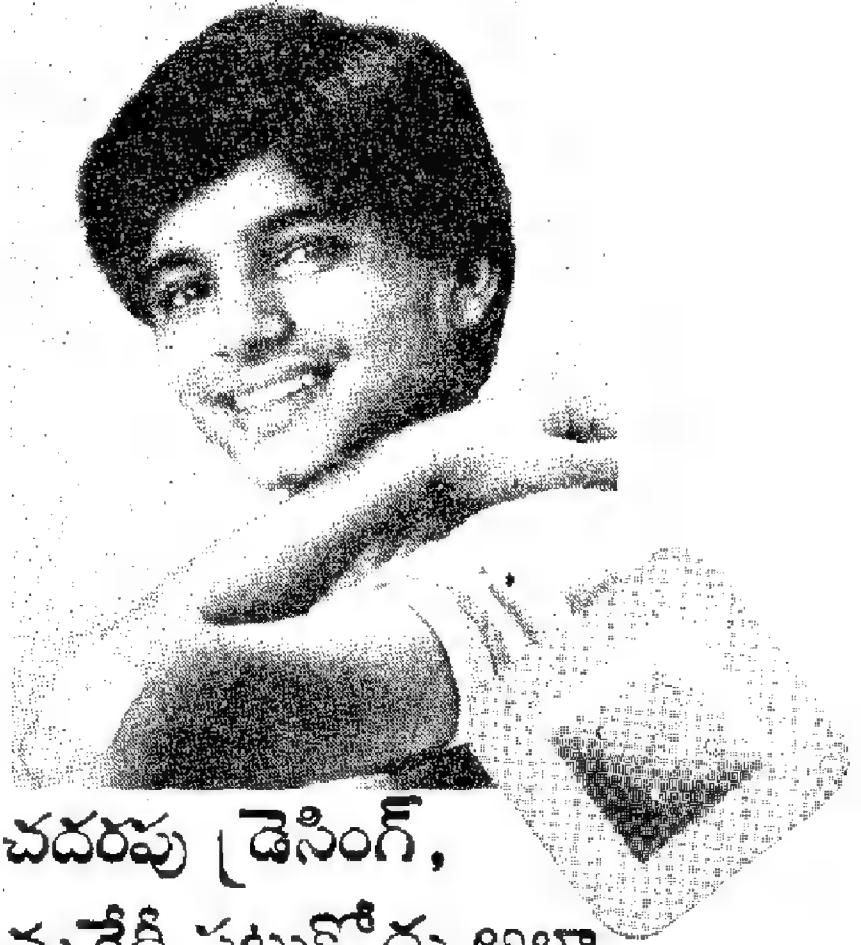
పథమ చికిత్స తాలుకు వార్త!

గుండ్రానివీ, పట్టిలూ

కేవలం బ్యాండ్-ఎయిడ్
మాత్రమే వీలైన యీ ఆకారాల్లో వస్తుంది

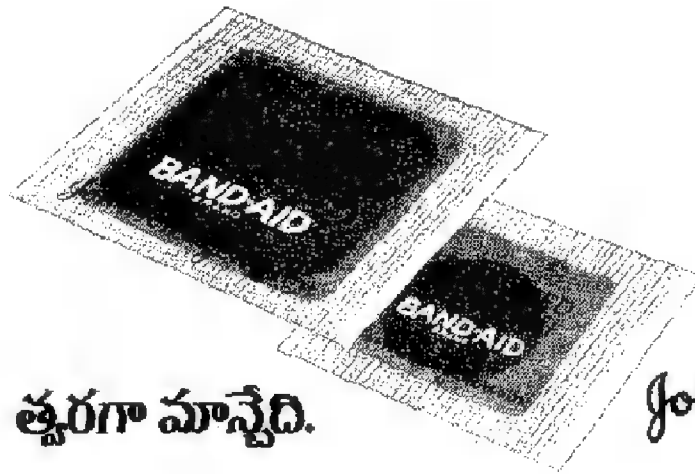
గుండ్రటి డ్రెసింగ్,
మరేదీ సరిపడదు దీనికి

చదరపు డ్రెసింగ్,
మరేదీ పట్టుకోదు అలా

బ్యాండ్-ఎయిడ్

మరింతగా కాపాడేది, మరింత త్వరగా మాన్వేది.

Johnson + Johnson

BAND-AID and JOHNSON & JOHNSON are trademarks of JOHNSON & JOHNSON USA © J & J '84

శ్రీ కపిలవాయి లింగమూర్తి

ఒక అమృదిత నిఘంటువు

“దేశ్యాంధ్రనామ సం గ్రహం”

కృష్ణయనామధేయ ప్రణీతం

తెలంగాణలోని ప్రాచీన గ్రామంలో చారిత్రకావశేషాలకు శాసనాలకు, సాహిత్య సంపదకు కొడువలేదు. అవి మారుమూలంలో ఎక్కడనో నక్కి అపుడపుడు తలనూపుతుంటే కాబట్టి ఈ ప్రాంతంలోని ప్రాచీన గ్రామాలపై సమగ్రమైన పరిశోధన మవసరం.

తాలూకాం వారిగా వాటిని గుర్తించుకొని ఆయా గ్రామాలపై పరిశీలన జరిపితే ఎన్నెన్నో విశేషాలు బయలు పడుతవి.

ఒకప్పుడు నాకు ఒక గ్రామంలో చెల్లాచెదరైన కొన్నితాళపత్రాలు లభించినవి. ఇంటికి తెచ్చుకొని వాటిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించగా పై నిఘంటువుకు సంబంధించిన మూడుపత్రాలందులో తేలినవి. అవి పుట సంఖ్యవైపు మరియు తక్కిన పైపుగూడా కొంత విరిగినవి కాబట్టి యిది ఎన్ని పుటల గ్రంథమో తెలిసిరాలేదు. పత్రాలకు తక్కిన అంతులు గూడ బాగా చెదపురుగుల వాతబడినవి. కాని అదృష్టవశంగా చివరి పత్రం మిగిలి దానిలో కవిపేరు నిలిచింది. గ్రంథంపేరు “దేశ్యాంధ్రనామ” అన్నంతవరకే మిగిలింది. ఆంధ్రనామసంగ్రహ ప్రసిద్ధిని బట్టి నేనిది దేశ్యాంధ్రనామ సంగ్రహం కావచ్చునని భావించినాను. గద్యను బట్టి ఈ కవి నందవరీకుడు గంగయామాత్య పౌతుకు పాపయమృతి పుత్రుడని తెలుస్తుంది. గ్రంథం చివర రామార్చణం, కృష్ణార్చణం అని తప్ప వ్రాయనకాదు తేడీ ఏదీ వ్రాసికోలేదు కాబట్టి ఈ కవి యెవ్వడినాడో ?

గద్యలో కవి వనజబాంధవ వరప్రసాద లబ్ధ కవిభావిశారదుడనని చెప్పుకొన్నాడు. ఈ నిఘంటువు మాత్రం తిరుపతిలో వెలసిన శ్రీ వెంకటేశ్వరునికి అంకితంగా ఉంది. ఇది ఇప్పటివరకు లభించిన నిఘంటువుల్లో క్రొత్తకాబట్టి నాకు లభించిన ఈ పద్యాల భావి పరిశోధకుల కొఱకు భారతీయులుగా పాతకలోకానికి తెలుపుతున్నాను.

సీ॥దవర్ణ
మానక యనియెడు మాటవర్ణిలుచుండు
విడువకయనుటకు విజయవరద.

తే॥ తడసెననునామధేయంబు దనరు నొకట
యవని నాలస్య.....
.....
.....సెననుట శేషనగేంద్రదనదన.

తే॥ ఏవియన పోయెననుట వేరేదియనగ
నవని పోషించియనుట రిచ్చవడియనగ
మాన్వడియనుట మాటదిమ్మవడి....

క॥ చ్చియనినచోని
ప్పుడమిందీయించి యనుట పొందియనుటకున్
నుడి వొనవెప్పియటంచును (?)
కడుబిల్లుగ్గుడురెల్లవారు కనకగిరీశ.

క॥ ఇల్లింగుల.....
తెల్లము పల్లనకట్టన.....జెల్లునుహయరత్నములకు

సింహా ద్రివరా!

సీ॥ గద్దించెననుటకు గలదాహ్మయంబు...

....మెననా గద్దించెరాజమిత్రనేత్ర

పో.....

...రుత్పట్టభద్ర.

చెక్కినయనుటకు జెల్లులాచినయని

తన్నియనిపేళ్లు దనుజమధన.

ప్రొద్దువోకనుటకు బోలుపొందునభిదాన

మంకోకనాగ చ.....

యనుట కూర్మిమీనరూప.

పరగవెడకి యనుటకరసియ కర్మయను (?)

పలుకులొప్పు శేషపర్వతేశ.

తే॥విలువదనగనొక నామధేయమదరు

లావదంగ.....

.....వరణుచుండు.

చంపెననుటకు వెంకటాచల విహార

తే. చెల్లు పోయె నటంచు పేరుల్లసిల్లు

చిన్నబోయె ననుటకు లక్ష్మీనివేశ

ముంచుకా

.... నేనందు ధరణి వెంకట గిరీశ

తే. వరుస యనుటకు నోలినా వార్తగలుగు

వియ్య మనకూడి యుండుట తియ్యమనగ

.....

.....

రెండవవైపు

కం.

....

....

.... ఈ త్వరిత మంజన గిరిశా.

తే. జ్ఞాపకము దప్పియనుటకు సంజ్ఞ వెలయు
నెదమరచి యనాగనుమేళ విసుర
పుడమిలోపల కళవళ పడియెనుట
కు

కం. ననుటకు మహి
నామము నిప్పువ్వరంబు నాగందెపుడున్
దీమనమనగా దైర్యము
శ్రీమద్వెంకట నగేశ శ్రీకథనకోళా !

కం. ద్రెక్కొనియె నాగ నెంకొని
గ్రక్కునయ

.... చక్కెరము కాని గన్న నుర్జగిరిశా.

కం. అరువుళ్ళ నాగ పొడిపొడి
దుప్పియ నాగనొప్పు దుఃఖ పడుటకున్
మరి హోరాహోరియన్
ధరనెడ తెగకమ

తే. రంగరించె
తురగరించె ననాగను ధరజిలోన
కమ ప్రకాశించె ననుటకు నడుకకయన్
జెల్లు నకుకక యనుటకు శ్రీ గిరిశ

కం. మారిమనంగె ననంగా

....

రావన నొకటొకటి

సారెకు నొరయికగు గరుడకైం నివాసా.

కం. చుట్టుకొని యనుట పేరగు
గట్టిగిరికొని యనంగ కడుపెడ చెవున్
బెట్టె

....

కం. జడియించె యనుట యగు సం
దడి సెదరం దోలియనుట తబ్బాటనగా
పుడమిని నాకస్మికమగు
నుడుగక నా నెపుడు ననుట యురగ గిరిశా.

కం.

.... వెకాఖ్య యగున్

గలమ నుడిగి సంవెలి తన

తందడిని యటంచు గరుడ ధరణి ధరవరా !

సీ. ఎంచనా యనుటకు నెంచనా యనజెల్లు
నగ్రమునకు

....

ననజెల్లు తుంచనుట కపుడు

జోకు మనం జెల్లు చుంగులు గనిపించ

ననుట రింగులు వారననగ జెల్లు

వివకు సంజాలు నీవింబలుగు

....

ఇంకొకపత్రం

.... రంజిల్లు పేరు

....

తెలియ మిరుమిట్లు గొనెనన దృష్టి జెదర
జేసి చీకట్లు గ్రమ్ముట శ్రీగిరిశ.
కోలు వోయెననగ బేలు వోయెనుట
కోల్కొనె నన

.... కోర్.

ద్రెంచెనంచన తలద్రెంచె ననుట
వీడుకోలనగను విడిచిపెట్టె యనుట
మేలుకోలన నిద్రమాలి యనుట
మహి నియ్యకోలన మతి సమ్మతించుట
..... గటయన వలం దరయనుటగు.

తే. బరువడిని తులకరిచన బండ్లు కొటికి
యన వవ కాపురమనగ నట్టి
కాపురంబని యనుట వెంకట గిరిశ.

ఆ. తట్టు

.... బరగుపేరు.

బండి కండ్లయందు బట్టించు చమరుర్వి
వెంయకందె ననగ కృష్ణ గిరిశ.

కం. అంకిలిసేసె ననంగని
రంకుళముగ నడువడియె ననుటకు బేరా
కుంక ...
.... వెంకటాద్రి నివేశా !

కం. పెడకట్టె మాటలనగా
పుడమిని విపరీత వచనములకును బేరా
తదయనగ నడ్డగింపుట
కడమన్నా మంబు వెంకటాచల రమణా !

తే. అగ ...

.... కట్టున కొనరించు సంజయమరు
జోమనగ తిమ్మిరియగు కంభామి యనగ
మోసపుచ్చి యనుట శేషభూధరేశ.

క. ధరలో వెడయను నామము.

గిరిగొని

.... కొప్పును

వెరవొప్పన్ సుగుణ భరణ వెంకటరమణా..

కం. కలువయన కలువవిరికిం
గలయనా ననుట కాఖ్య కడు విలసిల్లున్
నలి యనగ లెస్స యనుటకు
నలి

కం. ? దీయన లాలికి మొక్కకు

నెడపక కడళమున కాళ్ళు యెట్లి యనుగా
 • గొడుగునకున్ రేపనుటకు
 పుడమిందగు పేరు శేష భూమి ధరణీ !

కం. కోపన గారాయీకి

.....

.....

నేపున జేర్లగును వెంకటేశరమేళ !

గీ. గౌరనాగ ఏనుగకును-గౌరనాగ

తెలికాళ్ళు యగుచునుండునవని బోన
 పులుగ నాగపక్షికల రంగ గురుతున
 కావ్యాయంబు నగును,

కం.

.... వానికిం బేరొప్పున్.

గిరి యనజిగి బిరుదులకున్
 చిరుగండకు పేరుజెల్లు శేషగిరీశ !

తే మెరుకు రిక్కలు నాగను మిన్నుచక్క-
 లకును పగడంబులకును నామంబులగును

.....

.... దైత్యరాజి విరామా !

తే. అకెయన తోడబుట్టిన యట్టిదాని

కాపెయనుటకు నామధేయంబు జెల్లు
 చెట్టియన చెడ్డవానికి చేతికాళ్ళు
 వెలయుచుండును

తే. యనుటకు

సాము గరిడికి జెల్లును సరసిజాక్ష

.... రోయునా వెదకుటకును

చెలగు నావ్యయ మహిరాజ శిఖరివాస.

క. ఎలుగన భల్లూకము

.....

.....గట్టి వొలానకు

వెలి చనుకట్టునకు పేరు వృషభ గిరీశ !

కం. ధరలో మేల్కొనగా

నురుతరమగుచంద్రకాళి కొప్పదమునకున్
 నిరతంబును నామం.

అ. ? పుయననుష్టమున బొంగుబొక్కు

నకటహాసమునకు నాఖ్యదనరు

కందనగ శిశువుకుందగనల్లని

యంకమునకు వేరువెంకటేశ !

తే.

పుట్టయ.....బుమారిక తైకగును.

కులిపికిదైకు చిలుమువారే పలుకుజెల్లు.

కరణసరసిత చాంతరస్థిర నివాస.

కం. పూచిన మాపునంగా

నీచపు తెలిమం.....ముర

పూచిన మామిళ్ళగు శే

పాచలపర వాస వాలితాళింబాసా

కం. పాగాయన హయశాలకు

పాగాయనతలకు జుట్టు పాగకు బేరొ

.....

.....

తే. రించిన పల్కునకును.

జలదరించి యటంచును బలుక జెల్లు

పొంగినిండిన యందుకు బూరబీల్లె

ననుచు నుడువగ జెల్లు సింహదళేశ.

ఎత్తెల యనగు యెత్తుగ.....

పొందుగా ననుటకు.....

యమరిదోను గాననీయిచ్చగాననుటకు

నెటిగి దండమిడి యనుటకు

వెగులుంచినామాలు బుడించెననుటకు

నొప్ప.....

.....

..... నాగనుదట్టమునకు

తే. నొడ్డగిలెనో సు-లెనన నొక్కవార్వ

మున కొరగెననుటకివిషున సమాఖ్య

లతులితంబగు సత్కవి కృతులజెల్లు

సరసగణ రామ వృషగిరి సార్యభౌమ

కం.

..... రినమంకలనగగిలెన బొట్టిం

చనబాల్యక్రిడాపర

ఘననామ విభేదములగు కనకాద్రివరా !

కం. నికరము నిగరమ్మనుటకు

ప్రకటితముగపేరుదనరు పంజియసాకా

.....

..... ద్రి రామ శౌభననామా !

కం. చింగులు వారనంగా

చుంగులు వారంగనునట సూరెలనంగా

సంగతియగు పార్వమ్మల

కుంగడునామంబు శేషకుదరావాసా !

తే. భువనేశ.

నందజన మిత్ర తేవయన సొగననుట

రీవియన రాజసంబగు దేవదేవ

తవరయన దిట్ట యగు వెంకటగిరివాస.

కం. ఎందగవార్చన యనుదే

.....

..... నుడుగవృట్టి వాస

రించియనా భుజగవరగిరి ప్రవరణా !

అ. ఓప్పరించెనవగ నొగి దృష్టిదాంకను

రించెననుట పేరు దివిజవినుత

అన్నీ కాలిపోవలసిందేనా ?

డా॥ సి.వి. కొండయ్య

వరద వెలువ
ఆనకట్ట దగ్గరే ఆగిపోయింది.
కొందరి మూగ బాధ
కన్నీటి చాటునే ఆగి పోతోంది.
జారిన ప్రతిబిందువులో కొంత బాధ
పేర్చిన చితిలో - మిగిలిన బాధ
మంది పోవటంలోనే మనసి (నగటు) జీవితం
బూడిదకు స్వాగతం పలుకుతోంది
ఇది చూసి బిగిసిన పిడికిక్కు
జేబుల్లో దాక్కుంటున్నాయి.
అనుబంధాల సుమ-మాల
తెగిపోయిన క్షణం నుండి
అద్దంలో నా ప్రతిబింబం
నాకే కొత్తగా వుంది
గులాబైనా, చామంతయినా
వనంతమైనా, శిశిరమైనా
అడివిలో రగుల్కొన్న యీ దావాగ్నిలో
అన్నీ కాలిపోవలసిందే.
చిట-పటమని ఎగిరే నిప్పు రవ్వల్లో
నీవెన్నో నావెన్నో ఎవరు చెబుతారు?
ఈ మంటల్ని ఎవరు రగిలించారో
ఎవరు చూశారు ?

ఎడారి భూమి !

శ్రీ కె. కేశోరుబాబు

శ్రీ కె. అశోకుబాబు

కన్నీటి బిందువులు
ఆణిముత్యాలు గానే
మిలమిల లాడుతుంటాయి
పసితనంలో
“అది పచ్చికమైదానం” !
సారమైన వలపు పంటలు
పండుతుంటాయి
పరువంలో
అది
‘డెల్టాప్రాంతం’ !
గడచిన జీవితంలోని
అనుభవాలు
ఒక్కొక్కటి ఖర్చురపు చెట్లలాగా-దొడ దొడా
లియ్యటి తేనెల్ని -
కార్చుతుంటాయి
ముసలితనంలో !
అది
“ఎడారిభూమి” !

తల్లి యనగ నుడుట.....

తే.జల్లాణ దనగను తారుమారు
గవ్వయన కొద్దియనుట సంకిత వదంబు
పల్లెటిదెనన చింతచే బరగెననుట
చారుతర హాస వెంకటాచలనివాస.

సే. అవని జోహారు జోహారు నాగనువేడి
కోళ్ళనా మరియు గొబ్బిళ్ళనాగ
నల్లనేరేళ్ళ జుద్దెల్లయనగ దెంక
రానగాను జో.....

.....

.....నాల్గిగిళ్ళ నంగ విడియ
నొక్కటిసరుకు నొప్పునుడును
టాసిల్లు దేవతావనపట్ట

తే. సకలసురవర మస్తక ప్రకటమకుట

మదితనవ.....

.....దసాందర్య విజిత

శతరథిశ్వర వెంకటాచలవిహార.

గద్య. - ఇది శ్రీమన్నందవరవంశ పావన వనజ బాందవ వరప్రసాద

లబ్ధి సరసకవితా..... గంగామాత్య పౌత్ర పాపయమంత్రి పుత్ర సకం
సుకవిజన విధేయ కృష్ణయ నామధేయ ప్రణీతంబైన దేవ్యాంధ్రనామ.....

శ్రీకృష్ణార్పణ మస్తు - శ్రీరామార్పణమస్తు

యాద్యకం పుస్తకం దృష్ట్యా తాద్యకం తిథితం మయా

అబద్ధం వా సుబద్ధం వా మమదోషో నవిద్యతే.

సదర్ షాఫూర్ శిలా శాసనము

శాసనము:

నల్లగొండ మండలములోని మోత్కూరు తాలూకా కేంద్రమునకు 15 కిలో మీటర్ల దూరమున సదర్ షాఫూర్ గ్రామమున్నది. ఈ గ్రామ మతి ప్రాచీనమైనది. 'పత్రెపాడు' ఈ గ్రామమునకు పూర్వముపేరు. గ్రామమునందీ, మూసీ నదికి ఉపనదియగు విక్కిరు ప్రవహించుచున్నది. విక్కిరు తీరముననున్న సోమేశ్వరాలయ ముఖమండపము నానుకొనియున్న స్తంభముపై నాలుగువైపుల తెలుగు భాషలోనున్న రెండు శాసనములు చెక్కబడియున్నవి.

చరిగొండతూర్పు రోడ్డుపై, కంచెనపల్లి స్టేజి కలిమఃఖముగా సదర్ షాఫూర్ గ్రామము చేరుటకు మూడు కిలోమీటర్ల సమీపిలో వేయబడినది.

సోమేశ్వరాలయమున్న ప్రాంతమున కిరిమైన అలయములున్నవి. నంది విగ్రహములు, పీఠప్రతిమ విగ్రహములు, నాగులు చెక్కబడిన కిలు, పార్వతీ దేవి విగ్రహము, దేవాలయమునకు చేరువలో గ్రామమునందీయున్న అలయమున గల ఆమ్మవారి విగ్రహము, ప్రాచీనవైభవమును చాటుటకు నిలిదియున్నవి.

సోమేశ్వరాలయ ముఖద్వారము తూర్పుదిశలో నున్నది. అలయ శిథిలము శిథిలమైనది. విశాలమైన మండపము, గర్భగుడి, అంతరాళమండపము, చూడట కందముగ నున్నవి. అలయమునకు దక్షిణదిశలో రెండంతస్తుల మండపమున్నది. అలయమునగల శివలింగము చిన్నది. గ్రామిణులు చట్టితోచేసిన శివపార్వతుల మూర్తులను పూజించుచున్నారు. శివరాత్రి పర్వదినములందరూ ఉత్సవములను నిర్వహింతురు. మోత్కూరు తాలూకాలో కాకతి రాజస్థలకు సంబంధించిన శాసనములున్నవి. అందు దువ్వల్లి కూర్మో, సదర్ షాఫూర్ గ్రామములందున్న శాసనములు, కాకతిరుద్రుడు, ప్రభావద్రుడును పేర్కొనుచున్నవి. మోత్కూరు గ్రామమందున్న శివాలయము కాకతి సామంతులచే నిర్మింపబడినది. ఈ అలయము ముందుగల ద్వారతోరణము ఓరుగల్లు కోటలోని స్వయంభూ సోమేశ్వరాలయము నాలుగువైపులనున్న ద్వారతోరణములవలె చక్కని శిల్పసంపదతో నొప్పొరు చున్నది. మోత్కూరు, సదర్ షాఫూర్ దేవాలయముల ప్రాకారములు, అంటుకట్ట ములు కలపి.

మోత్కూరు తాలూకాలో చారిత్రక ప్రసిద్ధిగన్న ప్రదేశములున్నవి. శాసనకీర్తిరము, పొడిచేడు ప్రాంతములందు నవీన శిలాయుగపు సమాధులున్న న్యశాసనవాడికలున్నవి. గోంకొండరాజ్య పతనానంతరము, మొగలు చక్రవర్తియగు ఔరంగజేబు ప్రతినిధుల పాలనాకాలమున విఖ్యాతిచెంది దేశము నల్లకల్లోలం పబడిన సర్వాయి పాపన్నకోటి మోత్కూరు తాలూకాలోనున్న వేములకొండ గుట్టలపై నిర్మింపబడినది. ఇతని రెండవ దుర్గము జనగామ తాలూకాలోని భిరాషాపురములో నున్నది.

అకారాదికములు:

ఈ శాసనము నల్లరాతి స్తంభముపై, నాలుగువైపుల చెక్కబడినది. శాసనశిల పొడవు 110 సెం. మీ. వెడల్పు 11 సెం. మీ. శాసనశిథిలము ఎత్తు 15 సెం. మీ.

శాసనశిల మొదటివక్క ఆవు, లేగ, బాకు, దాని రిహ్నములును, రెండవవక్క సూర్యచంద్రుల చిహ్నములును, మూడు, నాలుగువైపుల పాన పట్టముతోగూడిన శివలింగములును చెక్కబడినవి.

మొదటి శాసనము శాసనశిల మూడువైపుల చెక్కబడియున్నది. ఈ

శాసనమును కాకతి దుద్రుమదేవి గణపాపాణియు, మహాప్రభానియునగు పొన్నయ ప్రెగ్గడ అధికారి వేయించెను. రెండవ శాసనము వెలుంగొండ కేతయ వేయించి నట్టిది.

శాసనము మొదటివక్క 28, రెండవవక్క 18, మూడవవక్క 25 నాలుగవవక్క 17 మొత్తము 88 పంతులలోనున్నది.

లిపి:

ఆంధ్రదేశమున 13వ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధమున వాడుకలోనున్న తెలుగులిపి ఈ శాసనమున వాడబడినది. శాసనాక్షరములు గుండ్లముగాను, పొంతముగాను, చక్కని పరుసలలో చెక్కబడినవి. కాకతీయుల కాలమున తెలుగులిపి ప్రత్యేకతను సంతరించుకొనినది. ముఖ్యముగా కాకతి గణపతిదేవ చక్రవర్తి, మహారాజు రుద్రమదేవి కాలమున, తెలుగు-కన్నడ లిపి విడిపోయినది. నల్లగొండ మండలము లోని బొల్లెపల్లి గ్రామమునగల మైరాడు దేవాలయ ఆవరణములోనున్న రెండు తెలుగు శాసనముల¹ పరిశీలనమువలన తెలుగులిపి కాకతీయుల కాలమున ప్రత్యేక స్థానమును పొందినట్లు తెలియుచున్నది.

బొల్లెపల్లిలోని మొదటి శాసనము దాకుక్క ప్రభావచక్రవర్తి రెండవ జగదేవ మల్లుని కాలమునాటిది. క్రీ. శ. 1148లో వేయింపబడినది. శాసన మిద్దినవాడు కొల్లిపాక ప్రభువగు మేదెయభట్టు. ఈ శాసనలిపి తెలుగు-కన్నడ లిపి.

రెండవ శాసనము కాకతి దుద్రుమదేవి పాలించునాటిది, తేలూ ఏడిట్ల రెడ్డు వేయించిన ఈ శాసనకాలము క్రీ. శ. 1287. ఇందలి లిపి తెలుగులిపి, నేడు మనము వాడు తెలుగులిపి కత్తంత సన్నిహితమైనది. ఈ రెండు శాసనముల నడిమికాలము 120 సంవత్సరములు.

సదర్ షాఫూర్ శాసనాక్షరములు బొల్లెపల్లి రెండవ శాసనము,² దువ్వల్లి,³ కందుకూరు⁴, మేళచెరువు⁵, కూర్మో⁶, శాసనాక్షరములను పోలియున్నవి.

భాష :

ఈ శాసన శిలపై చెక్కబడిన రెండు శాసనములు తెలుగు భాషలో వేయబడినవి. ఇందు 'క' రకార్థ హ్రస్వ, రకార్థ హ్రస్వము పూర్వాక్షరము ద్విత్వ ముగను, పూర్వానుస్వారము, ద్విత్వాక్షరములు, సంయుక్తాక్షరములు, సరళ, పరుషము లొకదానికొకటి, శ బిదులుగా వాడబడినవి. శాసనమున

పురవరాధీశ్వర -	బదులు -	పురవరాధీశ్వర
దేయగా	"	సేయంగా,
సేయించినవాండ్లు	"	సేజింపినవాండ్లు
పిన్నపడికాల	"	పిన్నపడిసేల.
ఈ దర్శము	"	ఇదమ్మకాము.
చెలిపినాను	"	సెట్టినాను.
కార్తికశుద్ధ	"	కార్తికశుద్ధ
సర్వకామాన్యము.	"	సర్వకామాన్యము

అడులున్నవి. పిన్నపడికాల నేడు భిన్న పడికాలగా వ్యవహరింప బడుచున్నది. పరిపాడు గ్రామము పరియ పాడుగా, పత్రెపాడుగా మార్పు చెందినది. అచ్చ తెనుగు పదము లీ శాసన మందంతట కనిపించు చున్నవి.

శాసన విషయములు :

సదర్ షాఫూర్ శిలా స్తంభముపై గల రెండు శాసనములలో, మొదటి

శాసనము, కాకతిరుద్రమదేవి, గజసాహితి, మహా ప్రధానియునగు పొంనయ ప్రెగ్గడ, పరెపాడి సోమనాథ దేవరకు, ప్రజాపతి సంవత్సర పుష్య బహుళ శనివారము మకర సంక్రమణ పుణ్యకాలమున భూమి దానమిచ్చు సందర్భమున వేయించినట్టిది. ఈ శాసనమున కాకతి రుద్రమదేవి "మహా మండలేశ్వర, అనుమ కొండ పురవరాధీశ్వర, కదిక చూటకాల, శరణా గత వక్ష పంజర, స్వయం భూదేవర దివ్య శ్రీ పాదపద్మా రాధక నామాది, సమస్త ప్రళస్తి సహితులైన కాకతీయ్య రుద్రమహారాజులని" వర్ణింప బడినది.

మహా ప్రధాని పొంనయ ప్రెగ్గడ పరెపాడి సోమయ దేవునకు, కొండ మడుగు, మేడికుండి, పిన్నపడిశాల గ్రామములందలి కుంటల, చెరువుల వెనుక భూములను, భీమయ పరెపాడి ఊరి ప్రజలు దేవర అంగ భోగానకు దానమిచ్చిన విషయమును శాసన ముందున్నది.

రెండవ శాసనమున శకవర్షము పేర్కొనబడలేదు. నందన సంవత్సర కార్తికశుద్ధ పౌర్ణమి గురువారమునాడు సోమేశ్వరదేవుని ఆంగరంగ భోగములకు, వెలుగొండ కేతయ, ఏది యొడ్డున, 7000 కాచి వనము పెట్టించి, దేవరకు దీవము నిలిపి, గుడి తూర్పున భూమిని దానమిచ్చి నట్లును, పరెపాడి మహా జనాలు దేవరకు మడిమాన్యము లొసంగినట్లును, శాసనముందున్నది, ఈ శాసనము శాసన శిల నాలుగవ ప్రక్కన 17 పంక్తులలో నున్నది.

కాలనిర్ణయం :

ఈ శాసనమును శక వరుషములు 1178 ప్రజాపతి సంవత్సర పుష్య బహుళ వద్దివారము మహా సంక్రాంతి పర్వదినమున, కాకతి రుద్రమదేవి. పృథ్వీరాజ్యము దేయుచుండ, గజసాహితి, మహా ప్రధాని పొంనయ ప్రెగ్గడ వేయించెను. గజపతి దేవ చక్రవర్తికి జాయప సేనాని బావమణిది. అతడు కాకతీయుల గజసాహితి. మహా ప్రధాని పొంనయ ప్రెగ్గడ కాకతి రుద్రమ కాలమున గజసాహితిగ నుండె నని ఈ శాసనము వలన తెలియుచున్నది. గజసాహితి రాజధాని నగరమందుండ వలెను. మోత్కూరు ప్రాంతీయుడగు పొంనయ ప్రెగ్గడ, పరెపాడి సోమనాథునకు భూమి దానమిచ్చుట వలన ఈ సోమనాథులయ మాళామున ప్రసీద్ధి వహించి యుండెనని బావింప వచ్చును. ఇతడు చరిత్రకు క్రొత్తవాడు. పొంనయ ప్రెగ్గడను పేర్కొను తొలి శాసనమిది. శాసనమున పేర్కొనబడిన వద్దివారమును శనివార ముందురు. శక సంవత్సరము 1178. క్రి. శ. 1251 కి సమానము.

కాకతి గజపతి దేవ చక్రవర్తి క్రి. శ. 1289 వరకు జీవించి యున్నట్లు కాయస్థపంఠీయుడగు జన్నిగ దేవుని దుర్గి శాసనము వలన తెలియుచున్నది. గజపతి దేవుడు వృద్ధుడైనందువలన, రుద్రమదేవి క్రి. శ. 1251 నాటికే రాజ్యవారము వహించి పాలించు చుండెనని ఈ శాసనము తెలుపు చున్నది. కాకతి రుద్రమ పరి పాలనా కాలము క్రి. శ. 1251-1289.

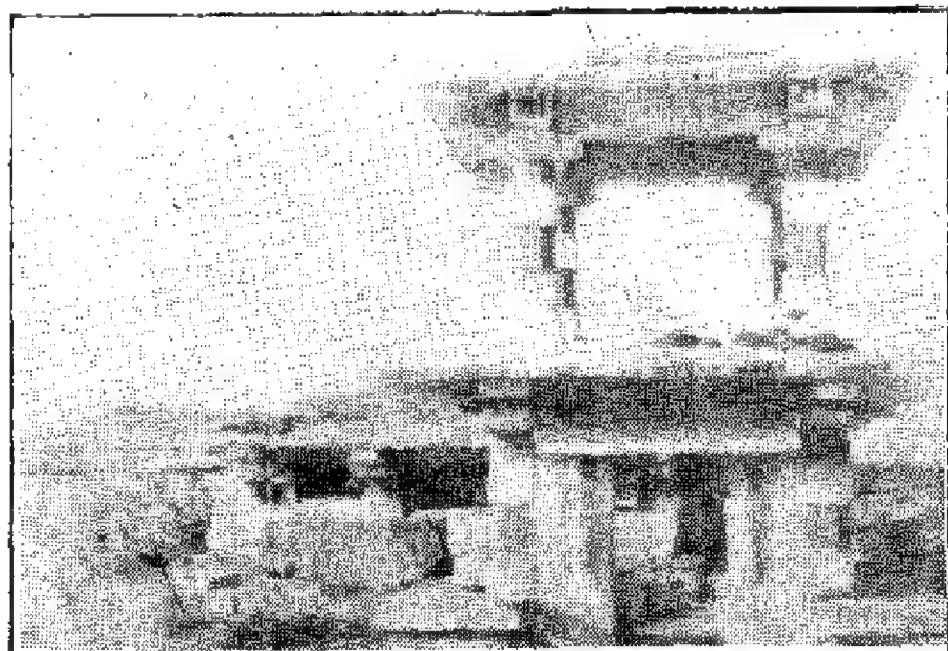
రెండవ శాసనము నందన సంవత్సర కార్తిక శుద్ధపౌర్ణమి గురువారము నాడు వేయించి నట్టిది. శాసన మిచ్చినవాడు వెలుగొండ కేతయ. మొదటి శాసనము వేయింపబడిన 22 సంవత్సరములకి శాసనమివ్వబడినది. కేతవ శాసన కాలము క్రి. శ. 1278.

సదర్ షాహూర్ శిలాశాసనము

శాసనము. మూలము

మొదటి ప్రక్క

1. స్వస్తిశ్రీ జయభ్యుద
2. యశక వరుషములు 1178
3. యగు ప్రజాపతి సంవత్సర పుష్య
4. బహుళ పడవారము నాండు

శిఖిల సోమనాథ దేవాలయము
రెండవ ప్రక్క ముండ్రుపము.

5. మహామండలేశ్వర అన్నకొం
6. డ పురవరాధీశ్వర కటికయా
7. జకాల శరణాగత వక్ష
8. పంజర స్వయంభు దేవర ది
9. వ్య శ్రీ పాద పద్మారాధక వర
10. బల సాధక నామాది సమ
11. న్న ప్రళస్తి సహితులైన కాక
12. తీయ్య రుద్రమహారాజులు
13. ప్రేద్వి రాజ్యము సేయంగా
14. గజసాహితి మహాప్రధా
15. ని పొంనయ ప్రెగ్గడ అది
16. కారి పరెపాడిసోమనా.
17. థ దేవరకు సంక్రమణ
18. కాలమప్ప(డు) భరిసారిది
19. ప మరియగు దెతోర
20. ఇము మడవు నిల
21. న్నయ సేజింపినవా
22. ండ్లు పరాయముణ
23. పగరం పాది వరం—

రెండవ ప్రక్క

1. సోమయ దేవుని విత్తి
2. కాల్యము దేవర గుడికడను
3. మంగ మోగవాడ అడ్డ
4. మేడికుంటను మ గి. మల్లో
5. జుతుండిను అడ || ఏటిలోదా
6. రిమంగ, కొండ మండిగటి
7. పతిద వెండు వాయుపాయ
8. అడ్డ | పిన్నపడిసేల పె
9. డ్ద చెరువు వెన్న రూపోడి
10. పెట్టేది అడ్డ మేడికుం
11. ట వెన్న శ్రీరామునిదేవ
12. య ఇచ్చినది అడ్డముప్పది.
13. కరణము పెద్ద పళ్ళము ఆ

సాహిత్య శిల్పశాస్త్రములు

మొదటి ప్రక్క [23 పంక్తులు]

మొదటి ప్రక్క [25 పంక్తులు]

రెండవ ప్రక్క [18 పంక్తులు]

రెండవ ప్రక్క [17 పంక్తులు]

14. దీని పదిగరముగిత కైగణి
15. నదము అదిగింట్టి దీప్తి
16. కంటాలు చందనపు మా
17. క్తి స్థితి సకమరముగద
18. న రవెడు.

మూడవ ప్రక్క

1. భిమయాను ఆయా.
2. రివారు జాతుల ప్రతి
3. ను. దేవర అంగభోగాన
4. కు ఇచ్చిన ఉమారాదం

5. ం మాడ వెట్టెడివారు దే.
6. వరకు అటు మాసాలు
7. వెట్టెడిది. ఇనమయా
8. నకుందప్పిన వారు త
9. ను-ఇరువ ఒక్కనాడ
10. భాను నరకావంధిన వా
11. రు. తిరి వెలుపలు సిద్ధా
12. యములోనిది అని కొన
13. కు సుంకిడిమగసుంక
14. ములోని దని కొనలేదు
15. ఇరమ్మము ఎవ్వరు సెట్టి
16. వానుగంగ కలుత క వెలి
17. ం బొడ్డిన పాపామం బొ
18. ందు వారు స్వద తం పరద
19. తం వాయోహరేతివసు
20. ందరాం ! పద్మివరువన
21. వాసాడి ! విష్ణాయం.
22. జాయతే క్రిమి దేవర
23. భోగానకు - - మన
24. పాం 1 పెదలకుంపుంది దేను
25. - - - -

వాలుగవ ప్రక్క

1. నందన సంవత్సర కాత్తిక
2. కరుణ 16 గురువారము
3. నాండు సోమయదేవుని
4. అంగరంగభోగా నకు వె
5. లం గొండ కేతయ పెట్టిం
6. ద్దిన ఏదిమడలాడిననము
7. 7000 గుడి కూప్పు జేను.
8. 11 వర్ష దేవుని దీపముం
9. చెను. కిరచందములు
10. దాన్యము ఎవ్వరు పెట్టినా
11. మాడ అడ్డెండు పెట్టెది.
12. వద్ద వార పరియపాదీ మ
13. పోజనాలు యథమని లనను
14. గాజనకు తమలాండి వస్తుమ
15. స్వము కాండులు ఆ
16. మడిసవ్వకమాన్య
17. ము -

అధ్యాయపితలు

1. శాసన సం॥ పుటలు - 198-207; 238 - 248;
2. శాసన సంపుటి - పుటలు. 238 - 248
3. " 251 - 267
4. " 268 - 284
5. ప్రొఫెసర్ ఆర్చియో లాజికల్ సిరీస్ సం. 19. పేజీలు 90-92
6. అప్రకటితము.

అలనాటి అల

ఒక గారి రేపింది
ఒక ధూరి రేగింది
ఒక మేఘ శకలమ్ము
వకవకా నవ్వింది.

ఆ గారి సుడి దిరిగి
ఆకాశ పథమంబై
ఆ ధూరి పై కెగిసి
ఆంధ్రమంతట క్రమమ్మ

ఆ ముట్టు దిగి బాకి
ఆటువైపు పడగెత్తి
ఇటువైపు వురివిప్పి
ఇంతలో గహనమ్మై

దిగ్గంతి సితవంత
దీధితులు కోల్పోవ
కాలాశ్వునిచయమ్ము
కట్టుదప్పినయట్లు
గండుతుమ్మెడగుంపు
కలగలారినయట్లు
కాటుకల కొండలను
గోటమీటినయట్లు
నీలకాదంబిని
దూలావినోదమ్మై
గగనసీమంతిని
మనవేళ్ళ ముడిసిది

కరుగబోసిన వెండి
వరదపారినయట్లు
జలతారు పోగులతో
జాల మర్చినయట్లు
సానపట్టిన కత్తి
సీములిప్పినయట్లు
శివజటా జాటాన
శివయొకటి తెగినట్లు
కోటి సూర్యులకాంతి
గుప్పటను చేర్చుకొని
ఆకాశరంగాన
ఆదై మెరుపుల కన్నె

నడుము పిడికిట నిముడు
వడుచు గజ్జలు కట్టి
తకభీమిత తకభీమిత
తక మృదంగ ధ్వమల
మెలమెల్ల లయవెంచి
మెరుపుకన్నెను మించి
నిండు బాకాళమ్ము
రెండుగా ఖండించి
పెళిపెళలు వినిపించి
ప్రళయ మునలువెట్టి
ఉరుములన్నీ ఉరిమి

కురిసినవి పిడుగులై
అవ్వడంబోధిలో
హస్తీ పకమ్మాడు
దిరుతరగ తొకసారి
నురగతో తలరెత్తి
కారిమువ్వలు మ్రోగ
గారిలో పై కెగిసి
ముందుముందుకుదూకి
పుడమిమిడికి ప్రాకి
వరవశమ్మును పొంది
వరవళ్ళు తొక్కినవి.

తాలాలు మ్రోయించి
తప్పెటలు వాయించి
పూర్ణ కుంభమ్ముతో
పూనకములో నూగి
దయ్యమో దేవతో
కయ్యమాడినయట్లు
ఊర్వికానందోహ
మున్నత్తుమ్మై నోయె

తాను చెరియరికట్టి
దాటిపోవునె జలధి?
తనకున్న కురియోద
తప్పినడమనె అర్ధి?
తన గారవమ్మంత
ధారపోయనె ఉదధి?
తాను ధరణిని క్రమమ్మ
దైర్యమెప్పుడిదంచు
తలపోసి రాజనులు
తాత్పర్యహీనులై.

తన నీటిగుణమ్ము శి
తలమంచు తెరిసిన్నా
తన మనసు తోతులే
తన తోతులను మించ
కంట కగపడకుండ
కడుపు తోననుదాచి
తుగతుగలతో నీరు
సెగలు కక్కుగ మమిసి
కమత మీనోరగ
గ్రాహణీకరమ్మైన
మధిత పాదవార
మూర్ఖ ప్రచందమే
ప్రళయ విస్ఫూర్ణధువు
ప్రళయించె బడబొగ్గి.

చిక్కలో కనులు
చెదరగాల్పెడి వెలుగు
చూచినంతనే జనులు

చిత్తవిభ్రమమండ,

ఆస్పించేలాంత
మాటల సర్వాంగ
మాకోధ తామాక్ష
మా మహాజలరాశి.
సారించి బాహువులు
పూరించి శంఖాలు
యుద్ధ నన్నర్థమ్మై
ఉరికినది ఇవమెల్ల.

తాళవమాణమ్ము
దాటిపోయిన ఎత్తు
యోజనమ్ములంతర
మార్చిపెట్టెడి పొడవు
రాకాసి జలగమ్ము
ఏకమ్మై గుమిగూడి
తాకునట్టి జలమ్ము
తనకున్నదని తనసి

లోకాలు లయమొందు
ఏకలులు కమ్ముకొన
అదిశేషువు లేచి
పడగలన్నీ విప్పి
వగలట్టి బునకొట్టి
నాల్కలన్నీ వాచి
నాట్యమాడినయట్లు
కనురెప్పపాటులో
కదిలి ముందుకుసాగి

ఊర్లు పూర్ణ ఊర్చి
పొలముపుట్టా ముంచి
చేయవలసినవంత
చేసినది తృటిలోన

గూడుపోయిన పిట్ట
కూసినది మింటనే;
బూడకొరకై వెదుకు
పొడియావించేది?
వంటవండే పాలము
కంటనే పడదాయో!

అలనాటి అలలిరు
కలగానె నిలిచింది
తెలుగింటి నీరులన్నీ
వెలుగారిపోయినవి.

— శ్రీ మండికోట బ్రహ్మజీరావు

అచార్య కొద్దపాటి శ్రీరామమూర్తి

ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థాశ్వాసము ప్రత్యంతర విశేషములు

పెదపాటి జగన్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము ఆవారిక యందు విషయ సూచిక కందు, అందు 'నారాయణస్తుతి' మొదలు 'గణాశ్వపదాతిపద్ధవింశతము' వరకు ప్రథమాశ్వాసము. 'నాయకోత్కర్షము' మొదలు 'సాముద్రికము' వఱకు ద్వితీయాశ్వాసము. 'రాజనీతి' మొదలు 'ప్రధాతరాగోదయము' వఱకు తృతీయాశ్వాసము. ఇంతవఱకు మాత్రమే శాశ్వతగ్రంథము, తంజావూరు సరస్వతీమహలు గ్రంథాలయమునందు కందు. తంజావూరి ప్రతియే మాసవల్లి రామకృష్ణకవి గారికి అంకితార్పణమే. అదియే వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారికిని అంకితమయ్యెను. 'ప్రభాత రాగోదయము' తర్వాత మధ్యాహ్నసూర్యవిదంబము మొదలు సవరసోత్పత్తి, వఱకు రెండు ఆశ్వాసములు కావచ్చును. అందు 'మధ్యాహ్నసూర్యవిదంబము' మొదలు 'ప్రథమాహార్యము' వఱకు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రత్యంతరమునందు కందు. అది ఇందుమించు చతుర్థాశ్వాసము. ఒకచో గ్రంథపాఠము కందు. ఆశ్వాసాంతము లేదు. అయినను రత్నాంబు, ముద్రితముగదిత గ్రంథములలోని పద్యరత్నములు అనేకము కలవు. మూడు ఆశ్వాసము లందును మూడలిండిన పూర్వ గ్రంథముల పునరావృత్తియే గాక, నూతన గ్రంథముల ప్రతినంప త్రియును కందు.

వాచన సోమవాధుని మత్తలిలా విలాసము

వాచన సోమవాధుడు ఉత్తరవారివంశము రచించినట్లు ప్రసిద్ధము. పసంత విలాసము, వారివిలాసము రచించినట్లు రాజశేఖరాచార్యులు కంపు, అంతే కాదు. మత్తలిలావిలాసము రచించినట్లు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రత్యంతరమునందు కందు.

వనంతర్ముఖ

వాదిరాజు సోమయా ద త్తలిలావిలాసము

సుకృతము కాఁడెఁగాక తెలి జూదరివట్టు మదా? మాలికా తిరురభరంబు తీర్చదక యెందులు గుడియింపఁ ద్రెవ్వనే సకలవనావసీ ద్రుపదజాత జవార్తనుభంగిఁ జూడఁడె యశుట వసుతుఁడి కిసలయాంకుకసంహతి పెద్దసేయటమ్"

ఇందు దత్తలిలావిలాసము అని కందుగాని. అది మత్తలిలావిలాసము అగును. ఇట్టి లేఖనవ్యత్యయములు ఇవలగము. ఈ పద్యమునందే 'దిక్షరభరంబు' అనునెడ 'దిక్షరవంబు' అని, 'త్రెవ్వనే' అనునెడ 'పైంపునే' అని, 'సకలవనావసీ' అనునెడ 'సకలవనావసీ' అని, 'కిసలయాంకుక' అనునెడ 'కిసలయాంకుక' అని లేఖక దోషములు కలవు. కనుక గ్రంథనామము మత్తలిలావిలాసము కావలయును. మహేంద్రవర్మ మత్తలిలావిలాసము ప్రసిద్ధమైన ప్రహసనము. నామసాదృశ్యముతో పాటు గ్రంథసాదృశ్యమును కందెమో !

అజ్ఞాతకవి

వేంకట విలాసము

ప్రబంధరత్నాకరము ప్రత్యంతరమునందు ఇట్లు కందు.

“వనంతర్ముఖ

వేంకట విలాసము

రాజుర్యంబెసఁగన్ హిమావ్యయ దశాస్కంధ్యంబియ్యె తెచ్చె
కాంతిం బంకజంక్షి సీతబలె దానారామనామస్థితిన్,
జేతజాతవిభీషణున్ నిలువఁజేసెన్ జేసి యిట్టిల కో
జాతిద్యేషముఘానే రామనమరిన్ జైత్రుండు పెంపొందియున్"

ఇందు కర్తపేరు లేదు. ఇతరత్ర వేంకటవిలాసము ప్రసక్తి కానరాదు. పద్యము హృద్యము. రామాశ్టము యొక్క తత్పునరాపము, ఆరామ శబ్దములోని రామనామము ఆధారముగా. రామాయణపరముగ, రామానుజపరముగ భేష క్కారకల్పనము కందు. రామనామస్థితిని వైత్రుడు మంచు అనేది రావణాసురుని చంపి, పంకజంక్షి ఆను సీతను తీసికొని వచ్చెనట ! అంతేకాదు. మన్మథుడు అను విభీషణునికి పట్టాభిషేకము చేసెనట ! అయినను రామనమతను అభివృద్ధి చెందినను(రామరయెడ) జాతిద్యేషము పూనెనట ! రామ అన స్త్రీ. పసంతర్ముఖ విరహోద్దీపకము కద.

బొడ్డపాటి కొండయ / పేరయ రాజశేఖర విజయము

బొడ్డపాటి కొండయ తిరునామ స్త్రీ లింగకతకము; బొడ్డపాటి పేరయ మల్లికార్జునలింగకతకము, సూర్యకతకము, అనంతమహాత్మ్యము, మంగళగిరి విలాసము, వద్దినీవల్లభము, శంకరవిజయము రచించినట్లు పెదపాటి జగన్నాథ కవి ప్రబంధరత్నాకరము నందు కందు. అంతేకాదు, ప్రత్యంతరమునందు ఇట్లు కందు -

“వనవిహారము

బొడ్డపాటి రాజశేఖర విజయము

కరవదారకాంతి గప్పినచోదెల్ల
పెన్నులుఁ జిగురులు పోలికలుగ
నఖకపోంసంఘములలోమలించుచోఁ
బరలుఁ దుమ్మెదలనును విరులుఁగాఁగ
కజ్జిలాంతకటాక్షకభరుచుర్ పొంయుచోఁ
దలిరులు నిరులును నకులుగాగ
కవ్వవషోజాంగకచ్చవి సోఁకిన

నన్నియు గోరింటిలగుచు మెలియ
వెలుగువడి నవ్వు నవ్వుచో వింతరితి
నిల్చియును గుసుమంబులే నివ్వబ్బెఁ
దన తనూచిభ్రమములని తలఁపకొకతె
గుఱుతు లరయుచు నొకభంగిఁ గొనియె విరులు"

ఇందు కవిపేరు లేకపోయినను ఇంటిపేరు కలదు. కనుక రాజశేఖర విజయకర్త బొడ్డపాటి కొండయ గాని, బొడ్డపాటి పేరయ గాని కావలయును. పేరయ ఐహ్యగ్రంథకర్త. అతని కృతులందు శంకరవిజయము కలదు. ఇది రాజశేఖర విజయము. రాజశేఖరు డన శంకరుడు. అయినను శంకర విజయము రాజశేఖర విజయము కాఁజాలదు. ఇది ఏ రాజశేఖరుని విజయమో, మాదయగారి మల్లన రాజశేఖరచరిత్ర వంటిది కావచ్చును.

తిక్కన విరాటపర్వములోని 'పదతలంబుల కెంపు' (808 ప., 1 ఆ.) అను పద్యమునకు రాజశేఖర విజయములోని పద్యము అనుకరణము. కుమార సంభవములోని అనుకరణము కంటె సరసము.

ప్రేగడపల్లి పోతయ గోదావరీ శతకము

ప్రేగడపల్లి పోతయ రచించిన గోదావరీ శతకమును ఆంధ్రసాహిత్య అగ్రతునకు ప్రథమతః పరిచయము చేసినవారు మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు.¹ వారికి ఆచారము తంజావూరు నరస్యతీమహలు గ్రంథాలయములోని చందము లేక బాలబోధపర్వందస్సు లేక నర్మలక్షణసారము అను ఒక అమృద్ధిత లక్షణ గ్రంథము. అందు ప్రేగడపల్లి పోతయ గోదావరీ శతకములోని పద్యములు రెండు కలవు. రెండను సహజసందర్భములు. ఒక పద్యమునకు కుమారసంభవము నందు అనుకరణము కలదు అది కృతకము.² రెండవ పద్యము ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థాశ్వాసమునందు కలదు.

"నదీవర్ణనము

ప్రేగడపల్లి పోతరాజు

ద్విరదాకారత నెంచి సంతమసరీరిం బర్చి మేఘాకృతీన్
బలపై రైంద్యుతిన్ దనర్చిన మహాపాపైఘముం గిట్టి కే
సరిమాడ్కిన్ రవిబాధి గాడ్చుగతి ప్లక్షస్ఫూర్తి దారించు వే
హరియించున్ విహరించుఁ డ్రుండు తవదుద్యద్వారి గోదావరీ"

ఒక తెలుగునదిని - అంతేకాదు - దాక్షిణ్యాత్యనదిని అదికరించి వ్రాసిన శతకము ఐహ్య గోదావరీ శతకమే అగును. విషయగౌరవముచేతను, విదాన వైభవము చేతను విశిష్టమైన గోదావరీశతకము శతకవాఙ్మయ పరిశోధకులకుఁ గోడరము కాకపోవుట దురదృష్టము,

శరభాంకుని

శరభాంకులింగ శతకము

గణపవరపు వేంకటకవి ఆంధ్రప్రయోగ రత్నాకరమునందు 'సవకవుల శతకము' అను ఆకరముతో 'శరభాంకులింగమా' అను ముఖటముతో, నాలుగైదు పద్యములు కలవు. అదే ముఖటముతో, అట్టిదే మఱొక పద్యము శరభాంకుడు కర్తగ ప్రబంధరత్నాకరమునందు కలదు.

"పుణ్యక్షేత్రములు

శరభాంకుడు

శకలమునందె (మానిసతి) జారసహోదరుఁ ఁడగల్గె నే
దితి వెదవొందు శ్రీ గిరిపతిన్ దరికింపఁగఁ గోర్చు లేక కా
కిఁజనెఁబూఁ పచ్చందనికిఁ జివ్వరకంబికిఁ జిత్తజన్ము భూ
తికిఁ జదలేడి నీడికిఁ దుదిన్నిటువంటిది యారవల్ గడిం
చుకొనినఁ జొచ్చుటెట్లులు విశుద్ధులై శ్రీ శరభాంకులింగమా"

ఇది పందపాది. అంతేకాదు. వ్రాతప్రతి యందు ఐహ్య దోషబంధురము 'శకలము' అనునెడ 'సఖలము' అని, 'శ్రీగిరిపతిన్' అనునెడ 'శ్రీగిరిపతిన్' అని, 'కాకి' అనునెడ 'కాకి' అని 'చనె' అనునెడ 'చని' అని 'అరవల్' అనుచోట 'యారవల్' అని కలదు.

ఇవి నాలుగు నూతన గ్రంథములు. ఇక పునరావృత్తమైన పూర్వ గ్రంథ ములు :

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని

విక్రమసేనము

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుడు 'పేర్మొక్కగన్న' కవి అని అనంతామాత్యుని భోజరాజీయము నందు కలదు. ఎంతపేరు ఎన్నిక్కగన్నను అమరేశ్వరుని విక్రమ సేనము అనుపల్లము. కాని చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేన పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు ఏడు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు అయిదు కలవు. అందు ప్రథమాశ్వాసములోని రెండు పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము యందు అనుసంధింపబడలేదు. ప్రామాదికము కావచ్చును. ఆ పద్యము లివి :

"సరస్వతీ స్తుతి

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుడు - విక్రమసేనము

చదువుచున్నవే చిలుకరాయ నురస్థంబాగదీదితుల్
పొదవిన సాంధ్యలాగరవిఁబొందిన్యందుని కాంఠిఁబోలు సొం
పెద యలరంగఁజొచ్చి నుభయిందు కళాంచితపాడి వాణి మ
ద్యదనకుశేళయానన నివాసినియై వింసించుచుండెడున్"

"కవిత్వలక్షణము

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనము

చవియన వేగయానకరసంజ్ఞరసంబు లెఱింగి పానముల్
లివిఁగానుమాడ్కిఁ గావ్యమును అయ్యవ మేలని పోక శబ్దముల్
రెవి దరియించి యీ రసవిశేషములెల్ల నెఱింగి మెచ్చు
త్కవి విని మెచ్చఁజేయునది కావ్యముగాఁ గవియైన వానికిన్"

ఇందు 'వేగయాన' అనునది 'వేదయాగ' అనుదానికి లెఖకదోషము కావల యును. ఇవిగాక ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థాశ్వాసమునందు చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేన పద్యములు ఇంకను మూడు కలవు.

"పర్వర్తువు

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనము

అంబుదంబులు రత్నాకరంబు నీరు
దలఁచి పద్మలాగములతోఁ దలఁముఁదప్పఁ
ద్రాచి దక్కింపఁజాలక ధరదీపిఁద
గ్రక్కెనోయన సురగోపకములు వొలికె

శిశిరర్తువు

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనము

ద్యుమదికినైన అటువ లెదుర్చుగ దుష్టరమైనయట్టి శి

తమనఁ బ్రియంబుపాటిన సుదాకరమాళికి పాండేజ నే
 త్రమున వెలుంగుమంటిం కతంబున నోరసపోయెఁగాక ||
 కృమునకు నంగమోచి మనఁగావళమే మదివెంత గూర్చినన్.. 2

నేట వర్ణన

చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనము

ఇది నెంలొనున్న యిట్టినెను దాల్చు
 నట్ల నేర్పున లాజిఁబట్ట దేవ
 బట్టినై [గ?] చిన ముట్టి బలువున నిది దివిఁ
 బాటి చంపును సాకువంబు దేవ
 యిది వాజి విచ్చినయది నన్నకొనొంది
 యెరియించుఁ గక్కెరపులుగుదేవ
 యిది నిది తూమెడు తలంకుఁ బొరగాని
 నిజగరి (?) యైన కైరవము దేవ
 దేవ దేవ నీకుఁ దెచ్చితి నని చెప్పి
 యిచ్చి నిలిచి మ్రొక్కి యెదురనున్న
 మృగమునకు సమస్త మేదిసీపతి దన
 యంగపూజయ్యెను.....న"

8

ఇవిగాక చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేన పద్యములు ఇతోధికముగ
 ఉదాహరణ పద్యములు అను సంకలన గ్రంథమునందు, లక్షణగ్రంథములందును
 కంపు.

ప్రబంధరత్నాకరము తంజావూరి ప్రతిలోని చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని
 పద్యములకు కడదు గాని, ప్రత్యంతరములోని చిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని
 పద్యములకు, కుమారసంభవమునందు అనుకరణము లేదు. ఇది గమనార్హము.

పెదపాటి సోమయ అరుణాచల పురాణము

పెదపాటి సోమయ అరుణాచల పురాణములోని పద్యములు పెదపాటి
 జగన్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు లొమ్మిది కలవు. అందు
 సంస్కృతకవి స్తుతి అనంతరము కల తెలుగుకవుల స్తుతి. 'ప్రతిభావింశతి
 అను పద్యము కూడ ఆకరము లేకపోయినను ప్రవేశమునుబట్టి అరుణాచల
 పురాణములోని పద్యము కావచ్చును. అయిన, ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమా
 శ్వాసములోని పది పద్యములు, తృతీయాశ్వాసములోని ఒక పద్యము కాక,
 చతుర్థాశ్వాసము నందు అరుణాచల పురాణములోని పద్యములు మూడు, నాలుగు
 కంపు.

"సూర్యోదయము

పెదపాటి సోమయ అరుణాచలపురాణము

వివిధ సదాచారవిధులు వీడ్వడకుండఁ
 గొఱి లాంఛనఁదెల్పు గురుఁడనంగఁ
 అక్రవాకాహ్యయశకునిదంపతులకు
 విశహసలము మాన్పు వెజ్జయనంగ
 మంజులనక్షత్రవందనికరంబు
 పాలిది విశ్వాసపవన మనఁగ
 నాకాంగనలమీద నరుణాచల రజంబు
 కడిగి జల్లు వసంతకాండ మనఁగఁ
 బుట్టదమ్ముం పాలిది చుట్టనునంగఁ

గవ్యఃజీకటి మూకల విప్లవంగ
 సింహిలోకములకు ముఖ్యనేత్రమనంగ
 సూర్యుడుదయించెఁ బరీక్షితాశ్వుఁడగుచు

గ్రీష్మర్తు

కవిలోకబ్రహ్మయ అరుణాచలపురాణము

గహ్వరస్థలమెల్ల గాడి నెఱెలువాలి
 యురగలోకమునకుఁ దెరువులయ్యె
 జలమెల్ల నుడుకెత్తి జలవరంబులు స్రుగ్గి
 చారిపైఁ బొట్టలు వారి లేరి
 మృగతృప్తి నీళ్ళని మృగసంఘ మెదురేగి
 నొగిలి నల్లెనలకు నోళ్లు దెఱచె
 నాకాశచరకోటి యాతపంబునఁగ్రాగి
 నింగి సింహగలేత నేలఁగూరి
 నింకె నదనదీకూపంబు లెందెఁ జెలుపు
 లుండలేరైరి నడులెల్ల నుబ్బిచేతఁ
 గుంది పలికులు ప్రమాకులకిందఁబడిరి
 కడు భయంబున వీవరి (?) గాధులెసంగ
 మృదునయనాగ్నిఁ గ్రోలి హరు మేవక కింతముమీదఁవారి య
 జ్జడనిధిబాదబానలము చక్కఁదిఁ దేలి దవప్రభూతముల్
 తడఁబడి తోలి తేలి జెడిదంబగు వేదిమిఠోడ వచ్చె
 పుడమటిగాలి లోకముల ప్రాణులజాలి నిదాపువేళం

2

3

పుణ్యక్షేత్రములు

కవిలోకబ్రహ్మయ అరుణాచలపురాణము

అంశుతరావృతము సమందితకంఠరత్నరాశిలో
 పల నధికంబు కాశీ యది ప్రాజులఁ జంపక యీదుముక్తి యే
 యలఱడిఁ బెట్టికిచ్చు నరుణాచల మించుక యాత్మ (లోపంన్)
 దలఁచిన మోక్షంక్షి యింక దానికి సాది (యె య) న్యతీర్థముల్"
 ఇందు మూడవపద్యమునకు ఆకరములేదు. అరుణాచలపురాణములోని
 పద్యము కావచ్చును. కాకపోవచ్చును. అందు 'దవప్రభూతముల్' అనువోటి
 'దవిప్రభూతముల్' అని కలదు. అనవబోధము.

పెదపాటి సోమయ కేదారఖండము

పెదపాటి సోమయ కేదారఖండములోని పద్యములు పెదపాటి జగన్నాథ
 కవి ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు ఒక పద్యము, ద్వితీయాశ్వాసము
 నందు ఒక పద్యము కలవు. ప్రథమాశ్వాసములోని 'పదలాలిత్యము' అను
 పద్యమునకు ఆకరము లేదు. కేదారఖండములోని పద్యము కావచ్చును. కాక
 పోవచ్చును. ఆ పద్యమునకు అనంతరము ప్రబంధరత్నాకరమునందు త్రింది
 పద్యము కలదు.

సౌరత్యంబున బంధచాతురగతిన్ శయ్యాచమత్కార శృం
 గారంబున వివిధార్థముల్ సరససాంగత్యంబు వానాకా
 పాడితత్వము మంజువాగ్నిభవమున్ బాందారీతిం దగన్
 వారశ్రీయునుబోలె నొప్పు వందా వర్ణింపఁ గావ్యంబిందన్.

ఇదికూడ ఆకరములేని పద్యము. కేదారఖండములోని పద్యము కావచ్చును.
 కాకపోవచ్చును. పెదపాటి సోమయ కేదారఖండములోని పద్యములు ప్రబంధ

రత్నాకరము ప్రథమ ద్వితీయాశ్వాసము లందు మాత్రమే గాక చతుర్థాశ్వాసము నందును మఱొక పద్యము కలదు.

నదీవర్ణనము

పెదపాటి సోమయ గారి కేదారఖండము

భవ్యులకును మోక్షభవనంబు భువనంబు
కవటాత్ములకు గుచ్చు గనీకె యిసికి
తత్జ్ఞులకును గల్పతరువులు నురువులు
ఖలులకుఁ జొరరాని పల్ల సుప్త
దీరులఁ గడలేర్చు తెప్పలు తిప్పలు
పాపకర్ముల కలిభయము లయము
సభ్యుల కాధారసారంబు తీరింబు
మహితాత్ములకు మహామాయ భాయ

యనఁగఁ బఱిగియుఁ దనవారి యందమొంద
సాధువులునైన నత్యంతకృతజ్ఞులైన
పరమపుణ్యులఁగాఁ జేయఁబఱిగినట్టి
హరశిరస్సుంగ యదీయబో [యమంగళం]"

ఇది, అవిగాక ఇంకను పెదపాటి సోమయ అరణ్యారణ్యపురాణములోని, కేదారఖండములోని పద్యములు ఉదాహరణపద్యములు అను సలకలన గ్రంథము నందు కలవు.

భావన పెమ్మన

అనిరుద్ధచరిత

భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరితలోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు రెండు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు రెండు, తృతీయాశ్వాసము నందు రెండు కలవు. అవిగాక ద్వితీయాశ్వాసములోని 'ధూర్జటి కోపాగ్ని' అను పద్యమునకు ఆకరము లేదు. అది భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరితలోని పద్యము కావచ్చును. కాకపోవచ్చును. ఈ ఏడు పద్యములను ప్రబంధరత్నావళియందు కలవు. ప్రథమాశ్వాసములోని 'విరావములోపు' అను పద్యమునకు అనంతరమునందు కల ఆకరములేని క్రింది పద్యమును భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరితలోనిది కావచ్చును.

కలమవనప్రతానములు గాచుట కై చనుదెంచి యింపులన్
జీలికెడు మంజూరీలి విలసిల్లఁగ నార్చుచు ముద్దులిక్కలన్
జిలుకలఁదోలి లేజెమరుఁజెందఁగొలంకులకేఁగి చిల్కలన్
జీలుకల నాడుచుండుదురు చెన్నుగఁ బామరబాలికాజనుల్

ఇది ప్రబంధరత్నావళి యందు లేదు. ఇవిగాక భావన పెమ్మన అనిరుద్ధ చరితలోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థాశ్వాసమునందు రెండు కలవు.

“వర్షర్తువు

భావన పెమ్మన గారి అనిరుద్ధచరిత

ఉల్లాసనర్తనోత్కుల్లవిటుషేత్ర
బల్లాతపతవిభాతి మెలయ
కంపాంకాశాంసంపాడితోస్థిం
దాలోనిసరాజనాంబు లుదర
కాతమన్యవధాపజాతకోభాయత్ను
బహురత్నకోరణ్యపథలు నెలయ
జటలీకృతాశ్వాసపటనముత్తుంగ
మాతంగమనసుటామహిమ దనర

గ్రీష్మకాత్రపుఁ దెఱయుఁ గ్రిందుపడఁగ

జటుల గర్జితయానకస్థనము లెనఁగఁ

జారుసలింపిదాఖిషేచనము లొదవఁ

బ్రాహ్మరాగమ-రాజన్యపట్ట మమరె

మరాళ దంపతులు

భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరిత

లలితమృతాళముల్ సెలవులన్ రసముట్టఁగ రెండుకంటికిన్
బొలఁయఁగ నిచ్చుచుం దరఁగయ్యాయెల లాఁగుచు సైకతస్థలం
బుల విహరింపుచున్ దొగల హింతల నాడుచు జారులీలన్
గొలతులనెల్ల భోగముఁగూడి చరించు మరాళదంపతుల్”

ఇందు మరాళ వర్ణన సరళము. వర్షదువర్ణనము ప్రౌఢము. ఇవి పది పద్యములు కాక, భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరిత లోని పద్యములు ఉదాహరణ పద్యములు అను సలకలన గ్రంథమునందు ఇంకను ఏబిదినాల్గు పద్యములు కలవు. మొత్తము అరువది నాలుగు. అరువదినాలుగు పద్యము లందును సారళ్యముకంటె ప్రౌఢిమ నమధికము. అది కేవలము కైశ్రీప్రౌఢిమ కాదు. కవిప్రాప్రౌఢిమ కూడ. ఇంత ప్రౌఢమైన భావన పెమ్మన అనిరుద్ధచరిత అనున ల్లిమగుట అంధ్రసరస్వతి దురదృష్టము.

నంది మల్లయ

మదనసేనము

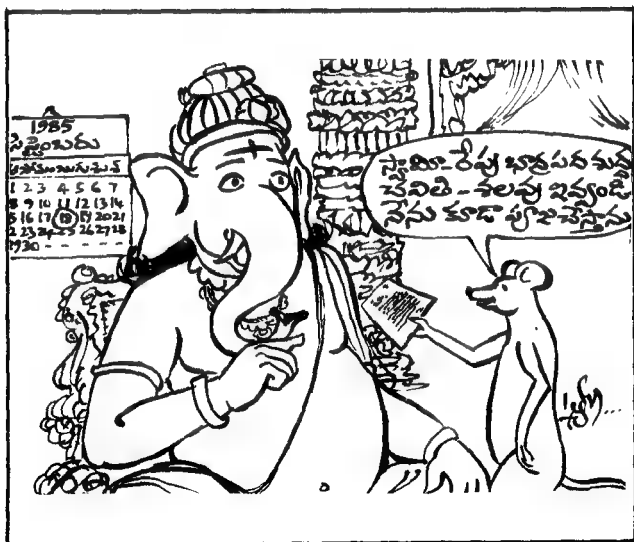
తెలుగు సాహిత్యమునందు తొలి ఇంటికవులు గోన కావ, పిట్టల రెద్దు మలి ఇంటికవులు నంది మల్లయ, మంటి సింగనలు. వారు ఉత్తర రామాయణ కర్తలు. వీరు పరామపూరాణ, ప్రబోధచంద్రికయ, భాగవత వృషస్కంధ కర్తలు. మలి ఇంటికవులలోని నంది మల్లయ విదిగా మదనసేనము రచించినట్లు కలదు. నంది మల్లయ మదనసేనము లోని పద్యములు, పెదపాటి జగన్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు రెండు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు రెండు కలవు. చతుర్థాశ్వాసమునందు రెండు, మూడు పద్యములు కలవు.

వర్షర్తువు

నంది మల్లయ మదనసేనము

వర్షధారలు నన్నగావళులు గాఁగ

బ్రహ్మ మెలపులు తన్మణిప్రభలు గాఁగ

భాను శుభ్రాంతుకాంతులు గానరాక
యుండె రోదసి పాతాళమో యనంగ

జలకెళి

చేదెలు క్రింది మెట్టునకుఁ జేతులు పట్టుకు దిగ్గుచుండఁగా
నీడలుఁదోఁచె నులుపులు నెమ్మిఁ దలిర్చుఁగ నాగకన్యకల్
చూడఁగవచ్చిరో యనంగఁ జూచెడి పండువసేసె వేడుకన్
దోడుగవచ్చె నంచలు మనోహరయానము లభ్యసింపుచున్

దుమికిన పీఠికై యొగయు తుంవరల న్నవతారలుమ్మి శ
ద్విమలముఖేందుబింబములు వెన్నెల గాయఁగఁ దత్సరోవరా
బ్జములు వడంకఁజొచ్చి దివసంబు నిశాసమయంబు శంక సే
య ముదముతోడఁ గల్వలు రయంబున గంతులువై చె నత్తతీన్"

ఇందు 'దుమికిన' అను పద్యమునకు ఆకరము లేదు. కనుక నంది
మల్లయ మదనసేనములోని పద్యము కావచ్చును, కాకపోవచ్చును.

నంది మల్లయ మదనసేనము లోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము
నందు మాత్రమేగాక లక్షణ గ్రంథములందును కలవు.

పొన్నాడ పెద్దిరాజు
ప్రద్యుమ్న చరిత

పజీదపు మాధవుని ప్రద్యుమ్నవిజయముగాక, పొన్నాడ పెద్దిరాజు
ప్రద్యుమ్నచరిత కలదు. ఇవి బహుళః పింగళి సూరన ప్రభావశ్రీప్రద్యుమ్నము
నకు ఆనంతర గ్రంథములు అగును. ఇది ఊహ మాత్రమే. ఇంతకు, పొన్నాడ
పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్న చరితలోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమా

శ్వాసమునందు పదాలు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు మూడు కలవు. అందు 'ఇత
వుల యందు నెల్ల' అను పద్యమునకు ఆనంతరము నందు కల 'లలితలతాంక',
'కలయగాడు' అను పద్యములకు ఆకరములు లేవు. అవి ప్రద్యుమ్న చరితలోని
పద్యములు కావచ్చును, కాకపోవచ్చును. ఇవిగాక ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థా
శ్వాసమునందు అరు, ఏడు పద్యములు కలవు.

“వర్షరువు

పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

లుతితాళారదితాంతరంబు వపలాలోకప్రవాసంజ్ఞయన్
జతరాసహ్యగిరాం (రిం 1) వికారమును భూషావేషమున్ దూర్తు క
ర్మతప్పత్తంబుగ దుర్జినావళి సుదూరస్థంబు చేసెన్మహా
శతముంబోలె. గుముద్వ్యతికమలినివంధ్రార్కలిం (వెనన్)

కలయంగ వనవాటికలఁ జోడు ముట్టుదుఁ

గొండను (ల్లియ) రావి గుబులుకొనియెఁ

బురివిచ్చి పంచమస్ఫుటనాదములతోడ

నర్తించి గిరులెక్క నమలిపిండు

దిశల నెఱుని రాయఁ దిలకింపఁగాఁ జేసెఁ

గజపమ్రాకుంఁ కొరకముల సొదిగు

విరహమానసములు వేగఁదోడఁగ జల్లి

కజ్జ (ప్ర ?) గైకొనె తూర్పు గంధవహుఁడు

చెలఁగె నెడనెడ నాభింసలింపూర

విహరణోద్ధంధమందూ కపిఠకంధ

పుర్వరద్యానడిండిమాఖండనినద

మభినవంచైన యా జలదాగమమున

-2

రు. 1,00,000 వరకు బహుమతులు

గెల వం డి

ఎంట్రి ఫీజు లేదు

Specimen Total : 15

4	9	2
3	5	7
8	1	6

మొదటి బహుమతి :

వి.సి.ఆర్. వెస్టాస్కూటర్

కలర్ టి. వి.

టూ-ఇన్-ఒన్ కన్నా

లేషన్ బహుమతి :

5		
	6	
		7

అధునాతన ఇంపోర్ట్డ్ జపాన్ మోడల్ టూ - ఇన్ - ఒన్, రు. 700/- విలువ గలది. మీరు

రు 250/- లకే పరస్పర ప్రయోజనం వధకం (తెయిన్ స్క్రీము) ద్వారా మీరు పొందగలరు.

పై తెలిపిన నమూనాలో 2 నుండి 10 వరకు ఆంకెలను ఉపయోగించి పై గళ్ళను నిలుపుగా

అడ్డముగా మూలబుగా ఎటుకూడినా 18 వచ్చేటట్లు వింపండి. ఒక ఆంకెను ఒకసారి

మాత్రమే ఉపయోగించవలెను. ఎంట్రిలు 15 రోజుల లోపున పంపవలెను.

Gemini Traders (18-BH)

Post Box No. 9404-Delhi-51.

అశివస్థన

పొన్నాడ పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

సకలారామమున్ మదా వినుతుల్ సంపూర్ణమైయెప్పుఁ బు
ష్కరదంబులు హస్తీచున్ విడుచుచున్ బాదించు చొక్కించు కిం
చుక కప్పించుచుఁ బాంతులితములు సంక్షేపింపఁగా మ్రోయుచున్
బ్రహ్మసంగధనుర్బుక్రియలు భూపన్ దారియై యేపునన్ - 3

కోకిల వర్ణన

పొన్నాడ పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

రామిససమితిఁ బంచమస్థరముల
బాగులుహుడు నేర్పరు లనంగ
విటవిడిజనులకు వినమోసి మన్మథా
వేశంబుఁ గావించు వెజ్జులనంగ
విరహబొందములకుఁ బొరినుల్కు పుట్టించు
గొరలెకు మరువెజ్జగొంగ లనంగ
నిలవనంతునికి మిక్కిలి సొంపుగలిగింప
దాలెనయట్టి చుట్టములనంగ
సొగసి తలిరుల వాచవిఁ జూచి మాచి
పక్కనహకారపలరసపాయు లగుచు
ధరఁ బురారామపాదపరలు కాపు
లున్న కోకిలదంపరు లుల్లసల్ల - 4

చిలుకలు

పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

పలుకులు బాలికానుల భావలు పీడుపదంగఁ జంచులున్
వలములు కెంపుపొత్తుఁ గొనఁ బిమ్ములున్ బసరాకుజొంపముల్
తెలిమియొనర్చ వర్తనము చిత్రజఁ దాడియుఁ గూడి రా
చిలుకలు వాల్చుతోటల వసించిన పోండులు వేటలాడుచున్ - 5

పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

పీనపరాకకేఁ దమ మేను లెఱుంగక వ్రాణసప్త సూ
న్యానక తమ్మిలేనియల నూనిన లేంట్లననొప్పు నవ్వుచున్
దొనలిసారి తేరమును నల్లని వ్రేళ్లను జెల్లగింపఁగాఁ
బూని య(నే) కరూపములఁబుట్టిన భంగిఁ గళంకితవచ్చిన్ - 6

నముద్రవర్ణన

పెద్దిరాజు ప్రద్యుమ్నచరిత

దై తేయుం దంతఁజూచెన్ దతసలిలతలద్వా (రదుర్యా) రలిలా
పాతోన్మృజ్జనిష్పష్టద్భవలజలపా (ర గంభీర) శశ్య
హ్యూరూర్థసూలకేలీవశవిదకవాణావల్కల్లోం (మాలా)
జాతాతాతాదీర్చెదన్ జలదలంకులాసన్నత (ద్రున్ సము)ద్రున్ - 7

ఇందు రెండవ పద్యమునకు ఆకరము లేదు. అది పొన్నాడ పెద్దిరాజు
ప్రద్యుమ్నచరితలోని పద్యము కావచ్చును, కాకపోవచ్చును.

బొడ్డపాటి పేరయ

శంకర విజయము

బొడ్డపాటి పేరయ శంకరవిజయములోని పద్యములు ప్రబంధరత్నా

కరము ప్రథమాశ్వాసమునందు రెండు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు ఒకటి, తృతీయా
శ్వాసమునందు నాలుగు కంపు. అవిగాక చతుర్థాశ్వాసమునందు మూడు కంపు.

*శిశిరర్తువు

బొడ్డపాటి పేరయ శంకరవిజయము

మేదినీజలమెల్లఁ గేదారజలమయ్యెఁ
గాకున్న చలి యుదకంబులెట్లు
భూమిలో వడగళ్లబోవులయ్యెను భూద
రంబులు గాదె నిచంబు గలిసి
నిందుడు భాస్కరుండిందుడు గాఁబోలుఁ
గాకున్న రవి వేడి గామియెట్లు
అఖిలతరులు చలి నంతర్భవించెఁ బో
కాదేని చలి కడగానరాదె
యగదు మాంజిష్టపటము ప్రియాంగనాంగ
సంగతియు నివృగల భాగ్యశాలి దక్క
మనుజు లి చలి నేమని మనుట గలుగు
ననంగ శిశిరంబు భువనంబు లాకమించె

వనంతర్తువు

బొడ్డపాటి పేరయ శంకరవిజయము

రాగరంజితకుసుమపరాగపటలు
లంబరముఁగప్పె మలయజోర్ధరములగుచు
గగనచరులెల్ల వీరు. బుక్కంతనాడు
రమ్యవాసంతకుంకుమరజ మనంగ

దశదోహదములు

బొడ్డపాటి పేరయ శంకరవిజయము

పాది గంధూషమధు వుల్కి వల్కుఁ జిల్క
జూచి గోరాత్రి ముద్దిడి ఛాచి నవ్వి
ఈపు చాలించి కౌగిట నువచరించి
ననువుచేసుండె దరువులో నాతులొక్కొ

ఇవి మూడు. అవి ఏడు. మొత్తము పది. ఇందు తంజావూరి ప్రతిలోని
బొడ్డపాటి పేరయ పద్యమునకు కండు గాని, ప్రత్యంతరములోని బొడ్డపాటి
పేరయ పద్యమునకు కుమారసంభవమునందు. అనుకరణము లేదు. ఇదియును
గమనార్హము.

తెనాలి రామలింగయ

హరిలిలావిలాసము

తెనాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసములోని పద్యములు ప్రబంధరత్నా
కరము ప్రథమాశ్వాసమునందు పదమూడు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు ఒకటి,
తృతీయాశ్వాసమునందు ఆరు కంపు. తృతీయాశ్వాసములోని 'ఉడువథంబు' అను
పద్యమునకు ఆకరము లేదు. అది హరిలిలావిలాసములోని పద్యము కావచ్చును;
కాకపోవచ్చును. ఇక ప్రబంధరత్నాకరము తృతీయాశ్వాసములోని 'తెలతెలవాణ'
అను పద్యమునకు ఆకరము కలదు గాని, అది తెనాలి రామకృష్ణుని పాండురంగ
మాహాత్యమునందు కలదు (119 ప., 1 అ.) ఇవిగాక చతుర్థాశ్వాసమునందు
ఇంకను ఆరు పద్యములు కంపు.

*శిశిరర్తువు

తెనాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసము

పెదవియుఁ బెదవియు నుదురును
నుదురును గేల్ గేలు వదమునుంబదము నొగిన్
గదియించి సంధిఁబెరుగు
గిది నొదిగిరి సతులుఁ బతులు కేలిగృహమున్

వనవిహారము

తెన్నాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసము

నిలుపెద కొనింత నిక్కింతన దళియై
రోహి తన కంఠాఘటెయెవ
నున్నతోన్నతమూర్తిఁ జెన్నొందు కదిసిమ
కనయంబు తొంది పొంకంబు సడలి
పసపుఁబయ్యెదఁ జాల బయలైన పొలిండ్లు
చూపర కోర్కూలు చూఱిదగ
నవవిధాగంబున నలవల నైయున్న
వేణి దొల్లిది కమ్మనిరులు దొరుగఁ
గక్షభాగదళులు కనకంపుఁబొడి వెద
దల్లెలాడు నొక్క చంద్రవదన
కొసరి కుసుమబంతిఁగోయు కైతవమున
నత్తస్మి మ్రొంద్రిత్రరించె

మధుపానము

తెన్నాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసము

సింధుపూరితముగాఁ జిప్పనివాళింపుఁ
జేవెఱంగిది చూచుఁ జేరి మదిర
యిందుక చవిగొను నిందుఁ జేరువనున్న
బోడికిఁ బొందుట్టి తేటలిందు
నొకయేల పదము మిన్నకపాతి తోడన
నేమందినే యేసు నేలికైన
సవరని మొగమెత్తి జాబిల్లి నీక్షించుఁ
గడురహస్యములైన కడంనాడు
మెచ్చుఁ దలయూచు నగుఁడోన [వచ్చుఁజెంత]
నలరు లోఁబడు జాతులఁగలియుఁ దరుల
నొలుగు [తొలఁ] గు నేర్పెఱుగు నలరు [లుదాల్చు]
మగువ యొక్కత మధుపాన [మత్తయగు] చు

ద్యూతములు

తెన్నాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసము

ఉదతరాంబుదము [లు] వోరె నొడ్డి నిలిది
వైజీకులు వోరె సారెలు వరుస నుసిది
పుష్పలావికంను బోరె [ఁబుగిసిలిది]
యెత్తు [లిదియెద] రాగ్యము నిందుధరుడు

నదీవరణము

తెన్నాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసము

■ మునిసార్యభోముఁడు సమచిత కాం [చనపారి] జాత రా
జీమతి భానుభాసికరజిత్రవరతత్పరమాణపేనిం
శ్రీమతి వాతదూతజలకేకర సేవిపవిత్రరాంక రా
త్రిమతి దర్శితాభింసుధీమతిగోమతిఁ గాంచె ముందటన్

పుణ్యక్షేత్రములు

తెన్నాలి రామలింగయ హరి [లిలావిలాసము]

ఈతపండికిఁ దాదిపండిత కీంఠ
మ [శకమైనను] గొంతొక శకకమైనఁ
గాకాసేమఁ గడ నిద్రగ [న్నుమొగ] ది
మేరు ధనునెత్తి కదంబి తేరునడుపు"

ఇవి ఆరు. అవి ఇరువదియొకటి (18 + 1 + 8 + 1) మొత్తము
ఇరువదియేడు. తెనాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసములోని పద్యములు లింది
నవి. ఇదొక లాఠావళి.

తెనాలి రామలింగయ

కందర్పకేళివిలాసము

తెనాలి రామలింగయ కందర్పకేళివిలాసములోని పద్యములు ప్రబంధ
రత్నాకరము ద్వితీయాశ్వాసమునందు రెండు, తృతీయాశ్వాసమునందు ఒకటి
కంపు. ద్వితీయాశ్వాసమునందు 'వారిజమీన కోక' అను పద్యమునకు, 'లిలా
స్వాంబురుహంబు' అను పద్యమునకు ఆకరములు లేవు.

'అక్కపలరాక్షి' అను పద్యమును బట్టి అవి కందర్పకేళివిలాసములోని
పద్యములు కావచ్చు; కాకపోవచ్చును. కావ్యము పేరు 'కందర్పకేళి విలాసము
అని తంజావూరి ప్రతి యందు కలదు. ప్రత్యంతరమునందు 'కందర్పకేళి
విలాసము' అని కలదు. తంజావూరి ప్రతిలోని పేరుకంటె ప్రత్యంతరములోని
పేరు అర్థపరము. ప్రబంధరత్నాకరము చతుర్థాశ్వాసమునందు కందర్పకేళి
విలాసములోని పద్యము ఒకటి కలదు.

సిద్ధపురుషుఁడు

తెన్నాలి రామలింగయ కందర్పకేళివిలాసము

మోళిఁ గెంజదల జొంపము పాలపట్టికఁ
దీండ్రించు భనిత్రపుల్లరకంబు
కర్ణకీలితరత్న కామాక్షియుగళంబుఁ
బలుచని నెమ్మేని బిట్టకంఠ
కరముల బంగారు సరకట్టుఁ గిన్నెర
హరిజంబంగంబుఁ బేరుకమునందుఁ
గరమాలమున భూరితరవారి సన్నంపు
నడుమున నొడ్డియాణంబు దిద్దు

పెరగుపై వాల్మీకుచర్మకాపీనకలన
యోగవాగలు శూరింబు నాగసరము
పొలుపు దళకొత్తు చెట్టునఁ బుట్టినట్లు
నిరుపమాకారసిద్ధుఁడు నరుగుఁడెదె"

ఇందు మూడవ సీసపాదము నందు 'భూరికరవాల' అని కలదు. అది యి
మైత్రిపదితమే కాని సమాస్త్రపదితము. కినుక 'భూరితరవారి' కవి పాఠము
కావలయును ఇది ఒకటి. అవి అయిదు. మొత్తము ఆరు ఇందు తంజావూరి ప్రతి
లోని సంకయాస్పదమైన తెనాలి రామలింగయ పద్యమునకు కలదు గాని, ప్రత్యం
తరములోని తెనాలి రామలింగయ పద్యమునకు కుమారసంభవమునందు అనుకర
ణము లేదు. ఇదికూడా గమనార్హము.

నందూరి మల్లయ్య

హరిదత్తో పాఖ్యానము

నందూరి మల్లయ్య హరిదత్తోపాఖ్యానములోని పద్యము ఒక్కటి ప్రబంధ

రత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు కలదు. చతుర్థాశ్వాసమునందు మఱొక్కటి కలదు.

వనంతర్దువు

నందూరి మల్లయ్య హరిదత్తోపాఖ్యానము

శుకవాక్యస్ఫుటమంత్రముర్ దనర నస్తోకప్రసూనోల్లస
న్యకరందాఙ్గసుధార తాపగ వసంతశ్శాలసదీధిః గిం
శుకపుష్పాగ్నుః జైత్రయాజకుః దా సూనేవృజ్జపీతి ను
త్సుకతన్ వ్రేల్చె ద్విజాతీయందు శశిదత్తన్ శ్రీవశన్ ద్రేమతో"

ఇది ఒకటి. అది ఒకటి. ఈ రెండు పద్యములు వినా, నందూరి మల్లయ్య హరిదత్తోపాఖ్యానము నామమాత్రముగనై ఇతరత్ర కనరాదు. వినరాదు.

ఘటవాసి మల్లుభట్టు

జలపాలి మాహాత్మ్యము

ఘటవాసి మల్లభట్టు జలపాలి మాహాత్మ్యములోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు ఒకటి, ద్వితీయాశ్వాసమునందు రెండు కలవు. చతుర్థాశ్వాసమునందు మూడు పద్యములు కలవు.

"దశదోహదములు

ఘటవాసి మల్లుభట్టు జలపాలి మాహాత్మ్యము

అరివ పాదాః బుజాహతి నోకము పూదె

వెంటి యూర్పున క్రు వాచిలి హళింబె

లంప చూపులదేఱి ఓంకంబు పులంకించె

గోమలి కౌగిటఁ గొరివి ననఁచె

గామినీపదనసంగతి నుచ్చె సంపెంగ

తరుణి చేఱుద చూతము వలింబె

చనితగితమున ప్రేమభావము వాసనమింబె

నారి నవ్విన కర్ణికార మలరె

నాతిమాటల వలనఁ బున్నాగతరువు

పొలంకి మద్యంబు లుమియంగఁ బొగడ మింబె

జంధ్రపదనలు విహరిండు చతురగిరిమ

నీరసంబులు సారస్యనికఱిఁబొందె

వేటవర్ణన

ఘటవాసి మల్లుభట్టు జలపాలి మాహాత్మ్యము

శార్దూలభల్లూకవయముల మర్చింది

సింహపోతమ్ముల సంహరించి

ఖడ్గపోతంబుల ఖడ్గముల హరించి

వనవరాహముల గర్భము లణింది

చామరప్రియమునఁ జమరుల మన్నించి

మదగఁజంబులకు నమ్మద మెనర్చి

విద్యుల్లాసేత్ర విశ్రమంబు లణింది

హరిణవయంబుల నాదరించి

బ్రహ్మసియండిన, వడిదప్ప పాఞ్చరేక

యలసి పద్మను, రతికేలి మెలఁగుచున్నఁ

బాలకులఁజూచి పోలిక భక్తినున్న

విపినమృగముల కృపతోడ విడిచిపుచ్చె

ఘటవాసి మల్లుభట్టు జలపాలి మాహాత్మ్యము

గురు ముక్తిమార్గానుకూలంబు కూలంబు

భాసురసుజ్ఞానఫలము జలంబు

బహుళకల్పవగర్భభంగంబు భంగంబు

శ్రవణసంతోషగౌరవము రవము

యోగింద్రహృదయానురాగంబు వేగంబు

వసుధదుర్మతికి నావట్ల సుట్ల

సురపథప్రాప్తికిఁ దెరువులు నురువులు

యిహపరంబుల కుప్పు యుక్తశతప

యంబులాశి సమాలింగనానువంగ

విప్రనిగమోత్తమత్రితంత్రప్రసంగ

..... కారణజలవిహంగ

గౌతమీగంగఁ గాంచె జ్ఞానేతయ పురు

ఇవి మూడు. అవి మూడు. మొత్తము ఆరు పద్యములు. ప్రబంధరత్నాకరము మొత్తముమీద కవి ఇంద్రపేరు 'ఘటవాసి, ఘటకాశి, ఘటసాసి, మదిరాసి అని బహువిధములుగ కలదు. గ్రంథముపేరు 'మహాత్మ్యము' అని కలదు. అది 'మహాత్మ్యము'నకు గాక, మాహాత్మ్యమునకు లిఖింపఁబడినది.

అంగర బసవయ

ఇందుమతీ కల్యాణము

అంగర బసవయ్య ఇందుమతీ కల్యాణములోని పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరము ప్రథమాశ్వాసమునందు ఒకటి, ద్వితీయాశ్వాసమునందు రెండు, తృతీయాశ్వాసమునందు ఒకటి గలవు. ద్వితీయాశ్వాసమునందు 'హేమసింహావసం వెక్కి' అను మఱొక పద్యమునకు ఆకరములేదు. అది ఇందుమతీకల్యాణములోని పద్యము కావచ్చును. కాకపోవచ్చును. ఇవి ఆయిదుగాక చతుర్థాశ్వాసమునందు మఱొక మూడు పద్యములు కలవు.

వస్త్రములు

అంగర బసవయ ఇందుమతీ కల్యాణము

బొమ్మంచు బువ్వంగములు గిజిపోవృట్లు

జీలుగుఁజెంగువులు చిలుకచాట్లు

వలిపెంపు లెడమదాళము [లు] ముక్కాం

పందిట్లు నోజాలు పచ్చలిట్లు

గుళ్ళశావులు చీలికొలాటములు గంధ

గావులు నతినిలు గర్భసుఖులు

మేమవన్నియలు లక్ష్మీవిలాసములు కం

టక గుల్లిగలును నందనవనాలు

మండలా చరణంబులు నిండు జంత్రి

కలు చలాదులు పీటులు కారికములు

తోడహస్తూర్ కలంఠీలు దుప్పటములు

కడితలంబులు నొప్పుగాఁ గట్టుకొనిరి

భూషణములు

అంగర బసవయ ఇందుమతీకల్యాణము

బద్ధిలికాయలు బఁగాదు మొగులు పి

ల్లాండ్లు మట్టియలు పాదాంగకములు

వడివర న

మొలనూళ్లు కంకణములు వీరముద్రక
 రంగులయకములు హారతితులు
 కేయూరములు భుజిక్రీడలు తవపాలు
 కట్టాదిముత్యాల కంటనరులు
 సూడిగంబులు చేరుచుక్కలు బినిలు
 గుబ్బసరంబులు శుండలములు
 మంగరయు బన్ననరములు మొలపుతీగె
 లల్లిపువ్వులు పరకంబు లంజికట్లు
 బేకటలు నాగవడిగెలు బెవుల పువ్వు
 లవయవంబుల దాల్చిరి యవరగాను

అముడూరి నరసింగభట్టు మోడశరాజచరిత్రలోని పద్యము, ప్రబంధరత్నా
 కరము ప్రథమాశ్వాసమునందు ఒక్కటి కలదు. చతుర్థాశ్వాసమునందు మఱొక్కటి
 కలదు.

“సేతుబంధనము

అముడూరి నరసింగభట్టు మోడశరాజచరిత్ర

ఇచ్చోటన్ వినుఁదీ యథార్థకథ ను [త్రేక్షింప సేతున్] స్తుతన్
 మెచ్చిందెన్నని కాదు రాసు పవమానిర్యూం [నోదేకత్తె]
 విచ్చున్మొగ్గి విరారి మొగ్గి యనుచున్ విచ్చేసె నంబోధి కి
 [యచున్ ద] చ్చయనార్థమే నిలిపినా దుర్విఘ్నా ది సేతువున్

ఇందు ఎవరో వక్త ఎవరెవరో శోతంకు - సేతువును నిర్దేశించి, ఉద్వీకు
 డైన శ్రీరాముడు తచ్చబాధ్యుడైన రావణాసురుని సంహరించుటకు సేతుబంధనము
 సేసినట్లు వివరించుట కలదు.

జయతరాజు ముమ్మన

విష్ణుకథా నిధానము

జయతరాజు ముమ్మన విష్ణుకథానిధానములోని పద్యములు ప్రబంధరత్నా
 కరము ప్రథమాశ్వాసమునందు పదకొండు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు మూడు కలవు.
 అవిగాక ప్రథమాశ్వాసమునందు 'కమలజ కృష్ణకంఠులు', చూడ్కి మోమున' అను
 పద్యములు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు 'అరణ్యజటాచయంబును' అను పద్యమునకు
 అకరములు లేవు. అవి విష్ణుకథా నిధానములోని పద్యములు కావచ్చును. కాక
 పోవచ్చును. అంతేకాదు. ప్రథమాశ్వాసములోని 'ఉరక ముయ్యక' అను పద్యము
 ద్వితీయాశ్వాసములోని 'వెనుకనుఁబోక' అను పద్యము పురుషార్థసారములోని
 పద్యములుగ సకలనితినమ్మతనమునందు ఇంకను మూడు నాలుగు పద్యములు
 కలవు.

“మృగమునకు

జయతరాజు ముమ్మన విష్ణుకథానిధానము

ఏకవింశతిస్కంధములందు

బడబాసలార్చనభంగి బలువ

నిర్భాతసంహారగుర్తరద్యానంబు

లంబునిదిధ్యాన మడిచిపుచ్చ

రాసురభీకరకేళప్రమాణంబు

లల్లికంబుల యదులవాప

కఠినమో దోర్బంధమనవారిందంబు

కరదీక్షలంబుల సత్త్వముడువ

నితకంఠానిధానము వయోసింధులలోన

మెఱయు ముత్యపు మోసల యొలుపు దఱువ

రైత్యవీరుని గుండియల్ దల్లికల్లి

నపుడు యజ్ఞవరాహాంధ్రుఁ డతిశయిల్లె

సముద్రవర్ణన

జయతరాజు ముమ్మన విష్ణుకథా నిధానము

గాంభీర్యసంపద గణితాయనపుడు

తన్ను మొదలు గాగ నెన్నవలయు

సకలంబు లోగొను సగ్గుణంబె మ్మచ్చోగ

దను నిదర్శనముగా వినుతిసేయు

నదీవర్ణన

[అంగరబసవయ ఇందుమతికల్యాణము

[శ్రీహే] రామరత్నజండబాడు సూరెన్ నర్మదా [వాహిని] న్

సౌహిత్య ప్రథమాన జీవన నరస్పదేహినిన్ [దీరకే]

రాహంసీబకచక్రవాకపటుపక్షపానం [జాత] వా

రాహత్యుచ్చలితాంబుపాశుపదంబా [కీర్తన] మోహినిన్” -8

ఇవి మూడు. అవి అయిదు. మొత్తము అంగర బసవయ ఇందుమతి
 కల్యాణములోని పద్యములు ఎనిమిది కలవు. అంతేకాదు. ఆదృష్టపూర్వములైన
 భూషణములు, అశ్రుతపూర్వములైన వస్త్రములకలవు. ఉపరి, అందు
 “వీటులు” కలవు. ‘వీటు’ అను పదము శేవలము అంగలపదము. వీడ్ అనగా
 ‘వేచికోరి, క్లాగ్ అన్ టవల్, ఎ బ్రాగ్ పీస్ అఫ్ లెనిన్ అర్ కాటన్ స్టప్’ అని
 ది కాంపేట్ ఎడిషన్ ఆఫ్ ది ఆక్స్ ఫర్డ్ ఇంగ్లీష్ డిక్షనరీ యందు కలదు. మఱి
 అంధ్రభాషాగ్రంథమునందు అంగలభాష పదమును ప్రయోగించిన అంగర బసవయ
 ఇందుమతి పరిణయము, అందలి పద్యమును అనుసరించిన పెరపాటి జగన్నాథ
 కవి ప్రబంధరత్నాకరమును అర్పించిన గ్రంథము లగుట ఆపరిహార్యము.
 ప్రబంధరత్నాకరము సంకలన కాలము పదునెనిమిదవశతాబ్ది అని పూర్వోక్తము.
 ఇది తన్నిర్ధారక సాధనము.

తులసి బసవయ్య

సావిత్రి కథ

తులసి బసవయ్య సావిత్రి కథలోని పద్యములు ప్రబంధ రత్నాకరము
 ప్రథమాశ్వాసమునందు పదొకండు, ద్వితీయాశ్వాసమునందు తొమ్మిది, తృతీయా
 శ్వాసమునందు ఏడు కలవు. అవిగాక చతుర్థాశ్వాసమునందు మఱొక పద్యము
 కలదు.

“జోగిణి

తులసి బసవయ్య సావిత్రికథ

కప్పెరయున్ గళాసమును గంధయు చాతము సింగినాదమున్

విచ్చగు భూతిబొక్కలు మ్రేలు పిళంగ జటాకదంబమున్

త్రిపుడు నక్షమాలికయుఁ దిన్నని కూలముఁ గల్గి సంతసం

బుప్పతిలంగ వచ్చు నొక యోగినిఁ గాంచె నభోంతరంబునన్”

ఇది ఒకటి, అవి ఇరువదియేడు. మొత్తము తులసి బసవయ్య సావిత్రి
 కథలోని ఇరువదియైది పద్యములు ప్రబంధరత్నాకరమునందు కలవు.

అముడూరి నరసింగభట్టు

మోడశరాజచరిత్ర

గడునేదియు దమించుక] డఁ దమిఁజెప్పవోఁ
దనకు మర్యాద యదాహ [రణము]
[ఐ] పునువస్తువుఁ గన్న భాగ్యంబుఁ బెండ్లఁచోఁ
దనపేర్ని [యగుఁబం] తమనకుఁ గూడ

మఱియు మందితనంబుం యొడవు [మడవు]
వెప్పఁబూనఁగఁ దానొట్టి వెన్నుమీరుఁ
దనకు సాటి [వస్తువుఁదలఁ] పదాన యగుదు
నఖిలసౌభాగ్యమయ్యె నయ్యంబురాఁ

అనమఱాణుని మాత వెనఁగన్న పురుటిల్లు
మాతనాథుని వేడిదోనమిల్లు
కూటవ వేల్పుల కుడి వెన్న తరియిల్లు
పుణ్యపుఁగోమలి పుట్టినిల్లు
పాఁపహస్తులవాని పవ్వళింపురియిల్లు
జలచరగ్రహముం సుతమిల్లు
నాల్మిగ్రీవులవా రత్రమిల్లు
కొందులు దాఁగెడు గొందిటిల్లు

క్రూరసురగణహయముల కుట్టిముట్టు
మణులు గన్నట్లు వెల్లువ మనిగిపట్టు
దాహినుల కూత వారిద్రవణము మేత
యీతులకు సేత పెన్నుమోతఁ ప్రాంతజంధి

నదీవర్ణన

అయ్య [తరాణ] ముమ్మన] ముక్తకథానిధానము

అదు భవజ్వలంబు [గొని] యాడును నెవ్వఁడువాడు [ముక్తి] దొ
ర్తాకును బ్రేమతో నరినమాకు హిమాచల కన్యతోడ, ము
ద్దాకు గణాధినాయకుని నాకు మహద్భుత తాండవంబుఁ జెం
దాడు విధిన్ గృహాంతుఁ డునుచుడు విధితమె అహ్నుకన్యకా"

ఇందు మూడవ పద్యమునకు ఆకరములేదు. అది విప్లుకథానిధానములోని పద్యము కావచ్చును; కాక సోవచ్చును. ఇవి మూడు లేక నాలుగు, అవి పదునాల్గు లేక పదియేడు మొత్తము పదియేడు లేక ఇరువదియొకటి - అయితరాజు ముమ్మన విప్లుకథానిధానములోని పద్యములు పెదపాటి జగన్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరము నందు కలవు.

ఇవి ప్రబంధరత్నాకరము ప్రత్యంతరమునందు గల అనువంబు గ్రంథముల పద్యరత్నములు. ప్రత్యంతరము వ్రాతప్రతి యందు 'వ్రాణసైన్యంబు దాం గలవు' అని యథోచితముగ యథాశక్తిని పరిష్కృతములు. కాగితములు చిరిగిన స్థలము లందు చేర్చిన, కూర్చిన పదములు కుండలీకృతములు ఎడనెడ వ్రుప్పవమా దములు ఎవ్వరికిని నహజము. ఏత్రైక పరినిబట్టి పరిష్కరించుట ఎంతైన కష్టము. ప్రామాణికమైన పరిష్కారము పరిత్యాజ్యము. ప్రామాణికమైన పంష్కారము పరిగ్రహణము.

మొత్తముమీద ప్రబంధరత్నాకరము ప్రత్యంతరమునందు 1. అజ్ఞాతకన్యకావిలాసములోని పద్యములు పందొమ్మిది; 2. వాయుజిదేవుని కళానిరామము లోని పద్యములు అయిదు, 3. తిరుపరాని ప్రేమానిరామములోని పద్యములు నాలుగు; 4. కానుకొల్లు అన్నమరాజు అమరుకములోని పద్యము ఒకటి; 5. పతి దపు మాదవుని ప్రేమకృష్ణుని విజయములోని పద్యములు రెండు; 6. తుంసె బసవయ్య సావిత్రికథలోని పద్యములు రెండు; 7. లక్ష్మణకట్టు శత పక్షి సంవాదములోని పద్యము ఒకటి; 8, 9, 10. పెదపాటి సోమయ ఆరుబాదం

పురాణములోని పద్యములు అయిదు, కేదారబండములోని పద్యము ఒకటి. రత్నావళి లోని పద్యము ఒకటి, 11. నిజలింగ చిక్కని కథలోని పద్యము ఒకటి; 12. నాచన సోమనాథుని మత్తలీలా విలాసములోని పద్యము ఒకటి; 13. అజ్ఞాతకవి వేంకటవిలాసములోని పద్యము ఒకటి, 14. బొడ్డపాటి కొండయ/పేరయ రాజ శేఖర విజయములోని పద్యము ఒకటి, 15. పెగ్గడపల్లి పోతయ గోదావరి శతకములోని పద్యము ఒకటి; 16. శరణాంకుని శరభలింగ శతకములోని పద్యము ఒకటి, 17. దిమ్మపూడి అమరేశ్వరుని విక్రమసేనములోని పద్యములు షూడు; 18. భావన పెమ్మన అనియద్దవరితలోని పద్యములు రెండు; 19. నందిపల్లెయ మదన సేనములోని పద్యము ఒకటి; 20. పొన్నాడ పెద్దిరాజు ప్రేమకృష్ణు చరిత్రలోని పద్యములు ఏడు, 21. బొడ్డపాటి పేరయ శంకరవిజయములోని పద్యములు మూడు, 22, 23. తెనాలి రామలింగయ హరిలిలావిలాసములోని పద్యములు ఆరు, కందర్పకేళి విలాసములోని పద్యము ఒకటి; 24. నందూరి మల్లయ హరి దత్తప్రభావములోని పద్యము ఒకటి; 25. పుటూరి మల్లుభట్టు జంపాలి మాహాత్మ్యములోని పద్యములు మూడు; 26. అంగర బసవయ్య ఇందుమఠి కళ్యాణము లోని పద్యములు మూడు, 27. అముదూరి నరసింహకట్టు ప్రేమరథాచరిత్రలోని పద్యము ఒకటి; 28. జయతరాజు ముమ్మన విప్లుకథానిధానములోని పద్యములు నాలుగు - వెరళి ఇరువది యేనిమిది అనువంబు గ్రంథములలోని ఎనుబదిరెండు అష్టకటిత పూర్వములైన పద్యరత్నములు కలవు. అంతేకాదు. 1. లక్ష్మణకట్టు శతపక్షిసంవాదము, 2. అజ్ఞాతకవి నిజలింగచిక్కని కథ, 3. పెగ్గడపల్లి పోతయ గోదావరిశతకము, 4. శరణాంకుని శరభలింగశతకము - నాలుగు అష్టక క్తి పూర్వము లైన గ్రంథములు కలవు. ఉపరి, 1. నారాయణజిదేవుని కళానిరామము, 2. తిరు పరాని ప్రేమానిరామము, 3. భాస్కరుని శృంగార రత్నాకరము, 4. పెదపాటి సోమయ రత్నావళి, 5. నాచన సోమనాథుని మత్తలీలావిలాసము, 6. అజ్ఞాతకవి వేంకటవిలాసము, 7. బొడ్డపాటి కొండయ. పేరయ రాజశేఖరవిజయము - ఏడు అజ్ఞాత పూర్వములైన గ్రంథములు కలవు. పిదమిక్కిలి కేవలము రచనారమణయ కము మూత్రమే గాక నమితాంత సమాధారమును కలదు

కవుల చరిత్రకు కరదీపిక. సాహిత్య చరిత్రకు మణిదీపిక, సాంఘిక చరిత్రకు గుణదీపిక అయిన పెదపాటి జగన్నాథకవి ప్రబంధరత్నాకరమును తంజావూరి పత్రిని, ప్రత్యంతరమును జతపరచి యథాదత్తముగ సత్కరమే ప్రకటించుకొనుట సాపేక్షము.

సూచికలు

1. ప్రబంధరత్నావళి, ద్వితీయముద్రణము, పుటలు 182-4
2. అంధకవిచరిత్రగీత, నాల్గవ సంపుటము, పు.
3. నన్నెచోడుని కుమారసంభవము ప్రాచీనగ్రంథమా? పుటలు 78-8
4. కుమారసంభవము, ప్రథమభాగము, పు. 119
5. మూడు వలె, పుటలు 58-7
6. అదే, పుటలు 81-4
7. అదే, పుటలు 85-9
8. అదే, పుటలు 85-7

కలగూరగంప

“తత్వమసి”

ప్రసిద్ధ రాజకీయవేత్త మహామనిషి అయిన శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథగారి రచనల కృతి “తత్వమసి” అనే రూపంలో 1975వ సంవత్సరంలో అవతరించింది. విశాఖ సాహస్యత వేదికవారు దీనిని ప్రచురించారు. శ్రీ టింకార స్వామిలవారికి యీ కృతి సమర్పితమైంది. నాంది, ప్రస్తావన, రంగ వివరణ వుండడంతో యీ రచన నాటకీయదోరణిలో నడిచిందనే చెప్పాలి. అంతమాత్రంకేర నాటక లక్షణాన్ని దీనిలో వున్నాయని చెప్పడానికి ఏలులేదు.

ఈ కృతి ఉపనిషత్తులలో నిర్వచించబడి మహావాక్యాలకు సంబంధించిన జిజ్ఞాసను ప్రజ్వలించ చేస్తుంది. గ్రీకుదేశంలో, ప్రాచీనకాలంలో నివసించిన “ప్లేటో” యొక్క సంభాషణలనుబోలిన సంభాషణలు గల యీ రచన విజ్ఞానందరికి శిరసావరిదార్శనం తత్వమసి అనే మహావాక్యంలో గల విశిష్టతను, మనోజ్ఞంగా నిరూపించడానికి, శ్రీ విశ్వనాథగారు చక్కని సాహిత్య ప్రక్రియను చేపట్టారు. “సైన్య” ప్రయోగంలో ఒకవస్తువుయొక్క స్వరూపస్వరూపాలను విభజించి దేసినట్లే ఒక ఋషిశ్రమంలో జరుపబడిన కొన్ని ప్రయోగాల ద్వారా “తత్వమసి”లో గల సత్యాన్ని బుజ్జివలదేసారు. ఉద్ధాంతుకు అతని కుమారుడైన స్వేతకేతువు మరణించారు, ఋషి కుమారుడు, యీ నాటకంలో పాత్రధారు.

కావ్యాలంకారాన్ని అధ్యయనం చేయడానికి విదిగా గురుకులవాసం, చేయ నక్కరలేదని “సివెయ ?” “నేనెవరు ?” “ఎక్కడనుంచి వచ్చేము” “ఎక్కడకు పోతాము” అనడం ప్రకృతి ఎలా ఆవిర్భవించింది ? అక్కడ అంటే ఏమిటి ? ఏది పురుషార్థం” అనే విషయాలను గుర్తి తెలుసుకోడానికి ముఖ్యంగా గురుకుల వాసం చేసి తీరాని రచయిత ప్రస్తావనలో సూచించారు. పేరుకు రగిసట్టుగా స్వేతకేతువు తెల్లని బంగారం భుజముపై వేసుకుని తిరుగుతూ వుంటాడు. తత్వమ సిన్యాది వాక్యంలో గల సత్యాన్ని అయన తండ్రి వద్దనుంచి గ్రహించి పూర్వపు అహంకారాన్ని విసర్జించి ప్రబుద్ధుడౌతాడు.

దేనిని గ్రహించడంకేర తెలియడానికి ఏలుకాని విషయం, తెలిసిన దాని మాదిరిగా నిశ్చితం అవుతుంటే, మననం చేయడానికి ఏలుదేని విషయం మనన మయినట్లవుతుంటే, దానిని గ్రహించేవా” అని ఉద్ధాంతుకు స్వేతకేతువును ప్రశ్నిస్తాడు. స్వేతకేతువు అదెలా సాధ్యమౌతుంది. అని తెల్లమొఖం వేస్తాడు. ఉద్ధాంతుని ప్రబోధంతో మొదటి రంగం ప్రారంభం అవుతుంది.

ఆ మహర్షి తన అశ్రమంలో వున్న మట్టిమొద్దకు చూపిస్తాడు. తరువాత శిష్యులకు కొన్ని మట్టిపాత్రలను చూపిస్తాడు. కారణమేమిటనైనా మన్ను నిత్యమనిన్నీ కార్యవస్తువైన కుండ అనిత్యమనిన్నీ వారికి సప్రమాణంగా బుజ్జివలదేస్తాడు. నిత్యమైన మట్టితో అనిత్యమైన కుండ చేసినట్లే నిత్యమైన సత్పదార్థంలో అనిత్యమైన వివిన్న వస్తువులు రూపొందింపబడ్డాయి. వాటిపేర్లు వాగ్యాపారములు మాత్రమే. నిత్యమైనదే సత్యము. అనిత్యమైనది కనుకనే అసత్యము అని చెబుతారు. విశ్వమంతా పరమాత్మయొక్క రూపమేనని శిష్యులకు బోధించడానికి ఉద్ధాంతుడు మరొక ప్రయోగంచేసి చూపిస్తాడు. కొంత బంగారాన్ని ఒక దగ్గర వుంచుతాడు. బంగారముతో చేయబడిన కుండలములు, కంకణములు మొదలైన వాటిని వేరొక చోట వుంచుతాడు. “ఈ కంకణాన్ని మీరు తీసుకుని దీనిలోగల బంగారాన్ని వాకి వ్వండి” అంటే మీకది సాధ్యమౌతుందా ?” అని ఋషి వారిని ప్రశ్నిస్తాడు. బంగారాన్ని వలయాకారంగామార్చి ఆ వలయానికి కంకణం అని పేరు పెట్టారు. అంటే వున్నది బంగారం మాత్రమే. కంకణం వలయాకారంలో వున్న కనకం

యొక్క వ్యావహారికనామం మరో విధంగా తెప్పారంటే కంకణం అలాగే సత్యమైనది సువర్ణము మాత్రమే. సువర్ణం వంటిది అట్టి. కంకణాదుల వంటిది అగత్తు.

విన్నూరూపములు, వివిన్న క్రియలు గల ప్రపంచ వ్యష్టి సృష్టియందు, అ, చిన్నాత్రయొక్క సదంశ మాత్రమే వుంటుందనిన్నీ, అది ఏకము, అవాచితము అని నిరూపించడానికి గురువుగారు వేరొక ప్రయోగాన్ని చేస్తారు- ఋషి కుమారులు సూర్యబింబానికి ఎదురుగుండా అనేక రకాలైన అడ్డాలను చేరవేస్తారు. మొదటిది సాధారణ దర్పణం. రెండవది నాలుగైదు ముక్కలుగా పగిలి వుంటుంది. మూడవ అడ్డం భూశివబద్ధి వుంటుంది. నాలుగవది నీలి రంగులో వుంటుంది. మొదటి అడ్డంలో సూర్యబింబం స్పృహగా ప్రతిఫలిస్తుంది. రెండవ అడ్డంలో పగిలిన బిందు ముక్కలలోను, బిందుగురు సూర్యులు కనిపిస్తారు. భూశివసరితమైన అడ్డంలో సూర్యబింబం అరికివేసినట్లు వుంటుంది. నీలి అడ్డంలో సూర్యుడు నిలంగానే కనిపిస్తాడు. గురువు గారు వివార్థంను అకాశంపై పు చూడమని ఆదేశిస్తారు. అయన, అక్కడ ఎంత వుంది సూర్యులున్నారని అడగ్గా ఒకే సూర్యబింబం దేదీప్యమానంగా వెలుగుతున్నదని ఏక కంఠంతో ప్రత్యుత్తర మిస్తాడు. అట్లాంటి రంగుల భీదంతో యిన్న సూర్యబింబాలు కనపడినప్పటికీ, అకాశంపైదనుండే సూర్యులొక్కదేనిని వారిచేర ఒప్పిస్తారు. అవిధంగానే విన్నవామములు, వివిన్న ప్రక్రియలు గల వ్యష్టిసృష్టి యందు చిన్నాత్ర యొక్క సదంశ వుంటుందనిన్నీ, దాని అలాగవలన వివిన్నత్యం గోచరమౌతుందనన్నీ చెప్పి, ఒకే సూర్యబింబం ఏవిధంగా లోకాన్ని ప్రజ్వలించ జేస్తున్నదో అలాగే ఒకే పరమాత్మ విశ్వమంతటినీ ప్రకాశింపజేస్తున్నాడని అధ్యయనంబారు బోధిస్తారు. పరమాత్మ విశ్వమంతలా అవేరింది వుందని అంతేవాసులు తెలుసుకుని చలించిపోతారు. ఇంతటితో మొదటి రంగం సమాప్తమౌతుంది.

“అపొవై యద మగ్ర అసీరీ” అనే వేదవాక్కుపై కొంత చర్చ జరుగుతుంది. అగ్ని, అదిత్యుడు, చంద్రుడు మొదలైన వాటియొక్క మూలాన్ని మనం తెలుసుకోగలిగినట్లయితే జ్ఞాతము కానిది సర్వమూ జ్ఞాతమౌతుందని గురువులు ప్రవచించారు. దృశ్యమానమైన యీ జగత్తుయొక్క ఉత్పత్తికి పూర్వం “సత్” పదార్థము మాత్రమే వుండేదనిన్నీ అది విశ్వవ్యాప్తమైనదనిన్నీ, విపరంతరము లందున్న అఖండమైన ఆ “చిత్” స్వరూపమే మనయందుకూడా వుండనిన్నీ, అ చిత్ స్వరూపమే కాను అని అనుభవపూర్వకంగా తెలుసుకోగలిగిన వారు రస్యతీవులనిన్నీ గురువుగారు చర్చద్వారా శిష్యులకు ప్రబోధిస్తారు. “మాయ” అనే శబ్దానికి, యేనమాత నిర్మాత “దేనివలన నిర్మాణక్రియ జరుగుతున్నదో అదే “మాయ” అని విశ్వనాథగారు పాత్రలద్వారా చెప్పిస్తారు. - “చిత్” స్వక్రియ వైన శక్తిచేత అనగా మాయచేత విశ్వాన్ని సృష్టించిందనిన్నీ యీ చిత్ శక్తి యొక్క ఏకజాపూర్వక సంకల్పమే జగత్తునకు కారణమనిన్నీ గురువుగారు చెప్పారు.

చర్చ యీ విధంగా సాగుతూవుండగా మనస్సు అన్న వికారము, ఉదకములు ప్రాణవికారములు అని గురువుగారు సెలవిస్తారు. ఈ విషయం వివార్థంకు సరిగా అవగతం కాలేదు. ఈ విషయం సుబోధకమయేలాగ చెయ్యడానికి ఉద్ధాంతుడు స్వేతకేతువును పదిహేను రోజులు ఉదకాన్ని మాత్రమే సేవ్వుత తత్వ జిజ్ఞాస చేయమని అదేశిస్తాడు. ఇంతటితో రెండవరంగం పూర్తి అవుతుంది.

పదిహేను రోజులు మోరమైన నిరకన ప్రతం చేసినఅనంతరం స్వేతకేతువు తండ్రి గారి అశ్రమానికి వస్తాడు - ఉద్ధాంతుడు స్వేతకేతువును బుగ్గోడంలో

గం కొన్ని ఋక్కులను ప్రవచించి వాటి ఆర్థం చెప్పమంటారు - ఆ ఋక్కులనే తనకు స్మరణకు రాలేదని తనయొక్క ప్రత్యుత్తరం యిస్తాడు - శ్వేతకేతువు యథాప్రకారం బోజనం చేసి తగిన విశ్రాంతి తీసుకున్న తరువాత, ఆచార్యుడు అతన్ని తిరిగి యీ ప్రశ్నేవేస్తాడు - శ్వేతకేతువు ఋక్కులను వాటి ఆర్థాన్ని తండ్రిగారి అదేశం మేరకు చక్కగా అవ్యుజ్ఞులారు - అప్పుడు ఉద్ధారకుడు "నాయనా! మనస్సు అన్యవికారం కనుకనే అన్నం తిన్న తరువాత నీ మనసు, మనోచేసింది ఉదకములు ప్రాణవికారం కాబట్టి అవి పదిహేను రోజులు

ప్రాణాల్ని నింపెట్టేయి" అని చెప్పేడు - ఈ పరమ సత్యాన్ని నిరూపించడానికి ఉద్ధారిక మహర్షి తన తనయనీ మీవనే చేసిన ప్రయోగానికి అక్షరమ వాసులు అమృతపదార్థం.

ఒకనాడు ఉద్ధారకుడు, శ్వేతకేతువును పిల్చి "నాయనా రాత్రి హాయిగా నిద్రపోయావా" అని అడుగుతాడు - ఆ పుష్పప్రి సమయంలో శ్వేతకేతువుకు లోకోత్సాహం, తన యింద్రియాంతో గాని సంబంధం లేదన్న విషయాన్ని అతని వల్ల రావడం. ఆ సమయంలో శ్వేతకేతువు నిరతికయమైన ఆనందాన్ని పొందేదని ఒప్పుకుంటాడు - ఆ సమయంలో శ్వేతకేతువు తనలోకి తాను వెళ్ళి దనిన్ని అందుకోవే హఠాత్తు వక్రికరించడానికి ఏలులేని మహాదానాన్ని పొందడానిన్ని గురువుగారు చెబుతారు. తెలియక అర్థి ఆనందావస్థలో దేనిలో నీవు ఏకమై ఆనంద మొందితివో అది నిద్రావస్థ-తెలిస అర్థిదానిలో నీవు ఏకమై ఆనంద మొందగలిగి నిద్రకు ఆది పరిపూర్ణ జ్ఞానప్రాప్తి. ఆ, ఆనందము అనిందము, అద్వితీయము" అని ఉద్ధారిక మహర్షి శిష్యులకు ప్రబోధిస్తాడు - తరువాత 5 వ రంగం ప్రారంభమౌతుంది.

రథాంతరం తిరిగిన చర్యలో శరీరమునకు మూలం యేది అన్న ప్రశ్న ఉత్పన్నమైంది - మంచదూరములు అనే సమాధానం వచ్చింది. అయితే యీ పంగదూరములు, "ఒకటి కొకటి మూలమా? లేక అన్నియు కలిసి మూలమా?" అని ముషలు ప్రశ్నిస్తారు - అప్పుడు ఉద్ధారికకుడు శరీరానికి అన్నము, అన్నానికి ఉదకములు, ఉదకానికి తేజస్సు మూలదూరములని చెప్పి తేజస్సునకు సర్వ పదార్థము, మూలమని చెప్పేడు. ఇదే ఆత్మ అనిన్నీ, ఆ, ఆత్మయే నీవనిన్నీ ఆ మహర్షి విశదీకరించి "తత్వమసి" అని ప్రబోధిస్తాడు.

పుష్పప్రిలో బ్రహ్మప్రాప్తి కంగ వచ్చును. నేనే ఆత్మనై నన్ను పుష్పప్రి అనంతరం నాకు ఎందుకు అటువంటి అర్థిజ్ఞ కలగదు. అని శ్వేతకేతువు ప్రశ్నిస్తాడు. మహర్షి యీ విషయాన్ని బోధించడానికి చక్కని ప్రక్రియను చేపట్టెను. తేనె పట్టులో గంధేన, యెన్నో పుష్పాంశులని సమకూర్చుంటుంది. కదా. ఈ పుష్పలో తేనెఇది, ఆ పుష్పలో తేనె అది అని వేర్వేరు విధానంలో తేనె వుండదు కదా. వరువును సమాహారం చేసి ఒకే చోట ఉండినప్పుడు ఈ మధుకణం పరానా పుష్పానికి తెందినది అని చెప్పలేం. ఆ విధంగానే పుష్ప వ్యవస్థలో సమస్త పుష్పాలు విరమిస్తాయి గనక, అద్వితీయమైన బ్రహ్మ మాత్రమే ఉంటుంది. యోగ సమాధిలో బాక్సా మనస్సులను అరికట్టి గలిగిన మహానియులు, పుష్పప్రాప్తి వంతరం కూడా బ్రహ్మనుకూతినీ పొందగలరు". అని ఉద్ధారికకుడు వారికి ప్రబోధిస్తాడు -

పరమాత్మ సర్వ వ్యాప్తమైనదని బోధించడానికి ఆచార్యులు రచనపు గడ్డను ఒక కుండెను నీటిలో కలిపిస్తారు. రచనం నీటింతటిలో వ్యాపింపి వుంటుంది. పరమాత్మ క్షూడా ఆ విధంగానే సర్వ వ్యాప్తమైనది. రచనం దర్శనానికి గాని స్పర్శకు గాని దొరకనట్లే, యీ సర్వవ్యాప్తం బాక్సానకు గాని, మనసునకు గాని, పట్టపడదు. రసన చేత ఉప్పుయొక్క రుచ్యాన్ని తెలుసు కున్నట్లే, ఉపదేశ పరితంగాను సాధనచేత, పరమాత్మ తత్వాన్ని తెలుసుకోవచ్చును అని. "రచనపు గడ్డ" ప్రయోగం చేత ఉద్ధారికమహర్షి శిష్యులకు నిరూపిస్తాడు..

ఆచార్యులవారు మట్టిపండును ముక్కులు చేసి లోపలనున్న బీజాన్ని పైకి తీయమంటారు. తరువాత బీజాన్ని బద్దలంకట్ట మంటారు. పిప్పి తప్ప ఏమీ కనపడ లేదని శిష్యులు చెబుతారు - పైకి కనపడక పోయినప్పటికీ మట్టి విత్తులో గల ఒకా నొక క్షిప్ర బీజ మహా వృక్షం రూపొందినట్లే, అతి సూక్ష్మము, సన్నాత్రము, సర్వము అయిన ఆత్మ అతీంద్రియమైనది. సర్వ వ్యాపకమైనది. ఆ, ఆత్మయే నీవు అని వివరించేరు.

"నేనే ఆత్మనై నన్ను నాకు కర్తృత్వం యెలా కలుగుతున్నది?" అని శ్వేతకేతువు తండ్రిని ప్రశ్నించగా తండ్రి చక్కని కథ చెబుతాడు. ఇది అంగ సాహిత్యంలో గల "యాభిగారి" వంటిది - గాంధార దేశంలో కొందరు దొంగలు, ఒక కుఱ్ఱవానిని బంధించి, కళ్ళకు గుడ్డకడతారు. అతనిని అరణ్య మధ్య భాగానికి తీసుకువెళ్ళి అతని వద్దగల వస్తువులను దోచుకుని అతన్ని వదలిపెట్టేరు. నా కళ్ళకు దొంగలు గుడ్డకట్టేరు. నేను గాంధార దేశవాసిని నాకు సాయం చేయడని అంటూ అరుస్తూ ఆ అరణ్యం అరణ్యంలో లోప రెలియక తిరుగుతూ వుంటే, ఒకడు అతని చేతులకు, కళ్ళకు గల బంధాల్ని తొలగించేడు - "గాంధారానికి కోప ఏది?" అని అడుగుతూ, అతను ఎలాగో స్వస్థలాన్ని చేరుకుంటాడు - దీని అంతరార్థం.

కుర్రాడు = సంసారి

దొంగలు=నిషయేచ్ఛలు

కంటికి బంధం= సుక్ష్మత, దుష్కృతములు, వాసనలు అవిద్య.

అరణ్యం= ద్వంద సమావృతమైన ప్రపంచం

కోపనడుగుట = కర్తృత్వమందు అధినివేశం

ముందు వెనకలకు పోవడం= అనన మరణాలు

అర్చన వశమున అడవిలో కనపడినదాడు= ఆరాధ్యుడు

కోప తెలుసుకోవడం= అద్వితీయ బ్రహ్మతత్వ జ్ఞానాన్ని అలభ్యరూపకోపదం

తిరిగి గాంధారానికి చేరడం = శివాత్మ పరమాత్మలో ఐక్యం కావడం.

ఈ విధంగా "తత్వమసి" అనే రమణీయ రచనలో తాత్విక విషయాల్ని ప్రయోగాలద్వారా నాటకీయ రోకడిలో. ఏడు రంగాలలో తెన్నీడివారు చిత్రించి అంగులకు అమోఘమైన 'సేవజేసేరు -

సాహిత్యకోవిద క్రొవ్విడి రామం

సందేశకావ్యాలు - చకోరసందేశం

'ఖండకావ్యం భవేత్కావ్య స్తైక్య దేశాను సారిధ' అని విశ్వనాథుడను తాత్వికుడు సూత్రీకరించి 'యదామేమదూతాధి' అని వివరించెను. కావున మేమ సందేశం ఖండకావ్యం. ఖండ కావ్యములనే రఘు కావ్యములనవచ్చు. ఖండ కావ్యంలో వివిధరసాలకు తావుండదు. కథా దైర్ఘ్యమునకు తావుండదు. సంస్కృత మందలి ఋతుసంహార మేమదూతాదుల ననుసరించి తెలుగులో ఖండకావ్యాలవలెతరించి నవి. ఆధునికయుగమున రాయప్రోలు వారి లలిత, తృణకంకణము, కష్టకమల, గురజాడవారి పూర్ణమ్మ చక్కని ఖండ కావ్యాలు.

కీ. శే. మోటూరి వెంకటరావుగారు వ్రాసిన 'చకోరసందేశం' ఖండ కావ్య మగుటయే గాక సందేశకావ్యమూను. ఇరువురిమధ్య కొనిపోయేది విషయము ఈ సందేశ కృతులందు ప్రధానమైయుండును. నాయకుడు నాయికకో, నాయిక నాయకునికో ప్రధానముగ సందేశములు పంపుటయే మన సందేశకృతులందు కన్పించుచున్నది.

'కాళిదాసు మేఘసందేశము' ప్రథమ సందేశ కావ్యము. తరువాతిది ధోయి

CHAMPION
(Regd)

IS: 4964-80

ఆనందానికి
ఆప్లదానికి
అందరూవాడే
బనియన్

ఛాంపియన్

ప్రభాకర టెక్స్టైల్ ఎజన్సీస్
పంజాబ్, ఇండియా

★ ఛాంపియన్ లోగో, ఛాంపియన్ లెటర్ల నమూనా, లబ్ధి పెట్టె
'టేబి మార్క్', మరియు కాపీరైట్ చట్టం ప్రకారం రిజిస్టర్ చేయబడినవి.

తెల్లమచ్చలు

కొత్త పరికరాల, తెల్లమచ్చలు, ఇతర చర్మద్రవ్యాల పున్నకాళ్ళు
బాధపడవలసరం లేదు. అద్భుతాది వివరాలు ఇంగ్లీషులో తెలిపి
రెండు చిన్నసిసాం మందు వుచిరింగా పొందండి మా మందు
వాడడ మీరు ప్రారంభించగానే మీ తెల్లమచ్చలు మాయమవడ
ప్రారంభమగును చాలామంది ఈ విధమైన నివారణ పొందారు.
మీరూ ప్రయత్నించి లాభం పొందండి. ఆర్డర్లు, అనుభవం
పున్న వైద్యునిద్వారా చికిత్స పొందండి

తెల్లవెంట్రుకలు

హేర్ డైతో కాదు. మా అయిర్వేద సూత్రాల్ చిన్న వయస్సులో
వెంట్రుకలు తెల్లపడడం అటుకపర్చవచ్చును. మొదలునుండే నల్ల
జుట్టు రావడం మొదలై, జుట్టుని తెల్లపడనియకుండా కాపాడును.
ఈ సూత్ర కళ్ళకి, మెదడునకు లాభదాయకమైనది వేలమంది
లాభం పొందారు. ఈ చికిత్సద్వారా మీకు ఫలితం దక్కనిచో
మీ డబ్బు వాపస్ ఇవ్వబడును ఒకసిసా ప్రయత్నించండి ఒక
చిన్నసిసా వెల రూ. 14/- మూడు సిసాం వెల రూ. 40/-
మూడు సిసాంకి ఒకేసారి ఆర్డర్ యిస్తే ఒకసిసా ఉచితం.

Hind Ayurved Bhavan (B.H. 3)
P.O. Karti Sarai (GAYA) India.

కవిరాజు నిర్మించిన 'పవన దూతము' తరువాయి హంససందేశము. హంసదూతము
శిరమూతము, చంద్రదూతము, భృంగసందేశము, కోకిలసందేశం, మేఘదూతము,
తులసిదూతము, పతాంతదూతము, పాంధదూతం, పికదూతం, బ్రహ్మర దూతం,
మనోదూతం మొదలగునవి సంస్కృత సాహిత్యమున వచ్చిన సందేశకావ్యములు.

తెలుగు సాహిత్యమున కాళిదాసు మేఘసందేశము నమనసింది సందేశ కావ్య
ములు వెలువడినవి. ఋతుసంహరము, మేఘ సందేశముల కనుబాదములు లెక్కకు
మించి వెలువడినవి. కాళిదాసు గ్రంథముననుపదింపకుండా అతని గ్రంథములారముగ
గ్రంథించి చిన్న నాయికా నాయకులతో, చిన్నదూతలతో రచించిన గ్రంథములు
అంద్రమున కొన్ని గంపు. కవులు కొంతకు కొంత స్వాతంత్ర్యమును ప్రదర్శించిన
వద్దతి ఇది.

విశ్వనాథ వారి శశిదూతము, జాషవా వారి గద్దీలము, పుట్టపర్తివారి
మేఘదూతం. మోటూరి వేంకటరావుగారి చకోరసందేశం ఈ కోవకు చెందినవి.
వీనిలో శశిదూతము, చకోర సందేశం విప్లవంభ కృంగార ప్రధానములగు గ్రంథ
ములు వీనిలో ప్రేయసి ప్రయుం నుబిసంయోగం గూడ సూచించబడింది. పుట్ట
పర్తివారి మేఘదూతమున నాయకునకు విచింపబడినది దీర్ఘకాం పతిమితి గం శిష్య.

కీ. శే. మోటూరి వేంకటరావుగారి 'చకోరసందేశం' అనువాదమూ కాదు.
అనుకరణమూ కాదు. అనుకరణ రూపమైన స్వతంత్ర కావ్యము. కాళిదాసు మేఘ
సందేశమున యతుడు తన బాధ్య యగు యక్షి సందేశమంపగ, ఇందు యక్షి
తన రర్తకు సందేశమంపుట అతివృత్తిము.

కాళిదాసు మేఘసందేశమునకు మోటూరి వారి చకోరసందేశం పూర్ణ
కావ్యమనదగి యున్నది. అంకాపురము నుండి యక్షి యతునకు సందేశమంపుట
చకోరసందేశము. అంకాపురముండి రామగిరికొను ప్రాంతములో వున్న
యతునకు సందేశమంపబడును. అంతరాల వియోగాను బంధ స్థితిగతులను
సందేశముల ద్వారా పంపుకొనుటయే మేఘసందేశ చకోరసందేశములు.

మేఘసందేశము చకోరసందేశము తులనాత్మక పరిశీలన

కాళిదాసు మేఘసందేశమునందు స్థిరమైన పుర, నదీపర్యంత, దేవతాదు
లను - చకోర సందేశము నందును స్థిరమైనది. రెండు కావ్యములందును విప్ర
లంభ కృంగారమే విశింపబడినది. యతుడు భూలోకములో చిత్రకూట పర్యంతము
నుండి నల్లని ఆషాఢ మేఘమును పంపగ. తేజస్వహాపుతైన దేవతలు నిసంపెడి
అంకానగరమానుండి తెల్లని వెన్నెం పులుగును యక్షిదూతగ పంపుట రమ్యమైన
కల్పన. యతునికి మేఘము వృక్షదాపరిణత గజమువలె కనిపించగ, యక్షికి
చకోరము 'రుదుక చిలుక సిత మరీచిగ' తోచుట చక్కన కల్పన.

చకోర సందేశమున ప్రథమ ఖండమున యక్షి తన విరహమును పాతి
ప్రత్యమునకు ద్యోతకముగ సముచిత రీతిని భర్తృసందేశమునకు సమాధానమా
యనునట్లు చెప్పి ద్వితీయ ఖండమున అంకాపుర నుండి రామగిరికి వెళుచుముగ
మార్గమున గల వన, గిరి, నగర, దేవతలను భక్తిరస పూరితముగను, సముచిత
కృంగార రస స్పృష్టములుగను వర్ణించి చెప్పెను. మేఘ సందేశమున పురుష
పాత్రము గాన దీరముగ హృదయమున గల ప్రేమంతయు వెల్లిది యగునట్లు
జగమంతయు కృంగార రసమయముగ వర్ణించుట ఉచితము. యక్షికి 'కుంభి
పతివ్రత. ఎంత ప్రౌఢ ఆయినను లజ్జావతి గనే కన్పించును. గ్రంథముందలి
ద్వితీయ ఖండమున రామగిరికి యక్షి మార్గనిర్ణయము గావించుట ప్రధానము.

కాళిదాసు మేఘనికి అంకా పురమును వర్ణించి చెప్పట ఎంత రమ్యమో,
వేంకటరావుగారు చకోరకు చిత్రమాటాశ్రమమును గూర్చి చెప్పట అంత

"చక్కలన్ వికట ప్రసూన విలాస చిత్ర కూటమై
నివ్వడిల్లుచు బ్రతకూటము నీ కనుగవ కానెడిన్
నవ్వు మొల్కల యిమ్ములన్ వదనమ్మునన్ వెలిచిమ్ములా
జవ్వనిం దలపించి - బిహ్వది జల్లు జల్లు మనంజెరి ! "

— చకోరసందేశము.

"ప్రతింలా సుమపత్ర రేఖ రామకబ్బ సుధాక్షర
శ్రుతులనే విరచించి, అక్షయరోది యై ఉరగించి, ఆ
క్షితి ధరమ్మునఁ బ్రమ్మునఁట - సఖీలా శతమ్ములున్
బ్రతినినాదముతో నిలాంతము గ్రాలునఁట కదే ! అటన్ "

— చకోరసందేశము.

అలకాపురిలో తన ఇంటి కృణిచి పడియున్న ప్రియురాలి రూపు రేఖలను
వర్ణించినట్లు యక్షి చకోరికకు తన ప్రియుని స్థితిని తెలుపును.

"నూనంతస్యాః ప్రవల రుచితో చూననేతం ప్రియాయా
నిశ్వాసానామశిలితయా భిన్నవర్ణా ధరోష్ఠం
పాస్త్యస్తం ముఖ మనకలవ్యక్తిలమ్నూం కత్వా
నిర్వోదైన్యం త్వదను సరదిక్షిప్త కావేర్పి క రి "

— మేఘసందేశం 2-23

ఈ శ్లోకమునకు ప్రతి—

"గాఢ్యులో గదలాడు దూపు కైవడిన్ బ్రసరించి పూ
దాడునన్ వికసింది వెన్నెల దాయగాఁ బురికింది, సా
మోక్షు కిందెరలన్ విమోగవు ముగ్ధ సందింఁ గా వెతన్
గిర్యం తెలుపుండటన్, దిలకింపలే కరుణార్థరత్నం, "

— చకోరసందేశము

మేఘసందేశమున యడుగు మేఘునితో 'విభ్రమా నాయందలి మైత్రివల్ల
నీవు నా సందేశమును నా ప్రియురాలికి అందించు ఈ పని నీవందీ ఘనుని
తగనిదే అయినను నీవు నాకు సహాయము చేయుము. నావలె నీవు విమోగము
అనుభవించిన పిదప వర్షకాలములో సర్వదా నీ విద్యుత్కాంతను ఎడబాయకుండ
బోయిగనుండుమనును.

"ఏ తత్కర్త్యా ప్రియమను చింత ప్రార్థనా దాత్యనోమే
స్నేహార్థా ద్వా విదుర ఇతివా మయ్యను క్రోశ బుద్ధ్యా
ఇష్టాన్వేషాన్దం దవిదార ప్రావృషా సంభృత శ్రీ
ర్యా భూదేవం క్షణ మపిచ తే విద్యుతా విప్రయోగః "

— మేఘసందేశం 2-65

అను శ్లోకమునకు ప్రతిగ - యక్షి ఈ చకోరసందేశ కావ్యములో చకోరికతో.

"కాన నాయెద కాన్యగైకొని కాంతునిన్ దరిసింది శ్రే
మానిమ్ముల విశ్వసించుచు ఆగమింపర చెప్పెరన్
నేను నా పతియున్ విమోగపు నెవ్వగన్ దుర్బిల్లు చం
దానఁ గాక ఖగేశ్వరి ! నిజనాథు గూడి సుఖింపవే "

— చకోరసందేశము

తమవలె విమోగ వాద లేకుండ చకోరిక తన నాథునితో సుఖముగ నుండ
వలెనని అమె కోర్కె.

హేమమాలి - మేఘసందేశం - చకోర సందేశం

తెలుగులో దాగండి కృష్ణమూర్తిగారు రచించిన 'హేమమాలి' లోని కథ
మేఘసందేశ కథకు పూర్వగాత, కుబేరుని అస్థానమున పని చేయు యడుగు తన
విధి నిర్వహణలో అశ్రద్ధ చూపుట వలన కావము పొందుట ఇందలి కథ
'హేమమాలి' అపాత్ర నాయిక.

శక్తుడైన యడుగు మేఘుని ద్వార యక్షికి సందేశ మంపుట కాదానుని
వేఘసందేశ కథ.

యక్షి యడుగునకు సందేశ మంపుట మోటూరి వేంకటరావుగారి చకోర
సందేశము కథ.

ఈ మూడు హేమమాలి-మేఘసందేశము, చకోరసందేశముల కావ్యగాత
లను ఒకచోట పేర్చిన పూర్తి కావ్యకథగును.

యక్షి తాను శ్రీ. మేఘమునకు యడుగు చెప్పిపొయి చెప్పలేదు. సిగ్గుతో
చెప్పదలచిన భావములను సుకుమారముగా చెప్పెను.

సందేశహరిణి చకోరిక, కావున చకోరసందేశమనది నామము. హను
మత్సందేశము, చకోరసందేశము, కీరసందేశము, మేఘసందేశము, ఇల్లాదుల సలె
చకోర సందేశము.

సందేశకావ్యములలో చకోర సందేశ స్థానము

వాల్మీకి రామాయణములోని హనుమత్సందేశము అన్ని సందేశ కావ్యము
లకు మూలము. ఈ సందేశము నాదారము చేసికొనినది మేఘసందేశము. కాదాను
వాల్మీకి నుండి స్ఫూర్తిపొంది మేఘసందేశం రచించెను. కాదానుకు వాల్మీకిని
జాబాను తిరువాలి నిపులకు మోగిదర్శి.

కాదానుకు మేఘసందేశము ననుసరించుట, దానినాధారముగ ఉన్న
నాయికా నాయకులతో భిన్నదూతలతో రచించబడిన గ్రంథములు అంబుమున
కొన్ని గలవు. కివులు స్వార్థకత్త్యమును ప్రదర్శించిన పద్ధతి. విశ్వనాథవారి
శశిదూతము. జాషవాగారి గబ్బిలం, పుట్టవరెవారి మేఘదూతం, మోటూరి వేంకట
రావుగారి చకోర సందేశం మొదలగు కావ్యములిద్దవి.

రఘురామునకు హనుమంతుడు, నలునకు మరాళము, యడుగుకు మేఘము
యక్షికి చకోరము దూతలు. కావ్యాలలో దూతల ప్రశంసలు గలవు. ఒక పనికి
ఒకరిని ఒప్పించుటకు వారిని స్తుతించవలెను. పొగడ్తలకు లొంగనివారు అరుదు.
కావున ఈ సందేశకావ్యములలో దూతల ప్రశంసలు గలవు. హనుమంతుడు, మరా
ళము, గబ్బిలము, మేఘము, చకోరిక పై కావ్యాలలో స్తుతించబడుట గలదు.

తేజలము ప్రియలే తమ ప్రేయసులకు సందేశమంపుట కాక చకోర
సందేశస్థితి భిన్నము.

సందేశకావ్యములు మొదట వెలువడిన మేఘసందేశమునకు అనుకరణములే.
వానియందు పాతరునకు స్ఫూర్తినిచ్చు నవీనగుణము లెట్టివియు కన్పించవు.
మోటూరివారి చకోరసందేశము కాదాను ననుకరించుచున్నప్పటికి ఒక విధముగ
క్రొత్త ఊహకు హేతుచగుచున్నది. యడుగే యక్షికి సందేశించుటో వారి విప్ర
లాభమునకు పరిపూర్ణత యేర్పడదు. యక్షియు తన విరహము ప్రయునపైగల
అభిలషియు వ్యక్తీకరించినవే యక్షియింపుల ప్రేమ పరిపూర్ణస్థితిని పొందదని
భావించి మోటూరి వారివిధముగా యక్షిణిద్వారా సందేశమిప్పించెను. ఇంలేగాక
మేఘసందేశమునకు పూర్వరంగమైన ఇతివృత్తమును గ్రహించి హేమమాలిగా
దాగండి రచించిరి. ఇదియు మోటూరి వారి అభిప్రాయమునే సమర్థించుచున్నది.

ఇద్ది అలోచనాత్మకమైన ఒక క్రొత్త విషయమిందుండుటయే గాక రచన యెల్లదల కావడానుకు గీటుగ బావలోపములేక సాగుటయే ఒక విశిష్టగణము. ఇద్దిది అన్య సందేశకృతులలో అంతటను కన్పించదు.

వెలుపడిన సందేశ కావ్యములలో మోటూరి వేంకటరావుగారి చక్కార సందేశము విశిష్టస్థానము వాక్రమించుచున్నది.

అకుల వి. పానకేశ్వరరావు

అతిద్వయాకథా

నంస్కృత వాఙ్మయంలో పరమ ప్రౌఢము, అద్వితీయము, అయినది కాదంబరి. దీనిని బాణభట్టు రచించాడు. ప్రాచీనులైన కవులు తమ గుఱింది ఏమీ తెలియజేయకపోవడం పరిపాది. కానీ, బాణుడు దీనికి అవవాదుగా, తన గుఱింది చెప్పాడు, హర్షచరిత్రలో కాదంబరిలో కూడా, ఆవతారికలోని శ్లోకంలో తన మంశానికున్న వైశిష్ట్యాన్ని చెప్తాడు. ఈయన హద్దుని అస్థానంలో మొదటి తిరస్కరింపబడి, తరువాత ఆదరింపబడినాడు! కన్యాశుల్కాన్ని రాజధానిగా చేసుకుని, ఉత్తరభారతాన్ని పాలించిన హర్షుడు 1వ శతాబ్దివాడు. ఆయనా కవే. సోద్యలుడు -

“శ్రీహర్ష ఇత్యపి వర్తిమ పార్థివేషు నామైవ కేవల మజాయత వస్తుతస్తు,

గీర్తర్ష ఏవ నిజ సంపదీ యేన రాజ్ఞా సంఘాజితః కనకకోటి శరేణ బాణః”

అని సూచిస్తాడు.

హర్షునిచే సంఘాజితుడైన బాణుడు - కాదంబరి. హర్షచరితము చండికత కము. ముకుటరాజుకము వ్రాసినట్లు చెప్పారు. ఏదిలో పార్వతీ పరిణయం నాటకం. ఇది కాదంబరి || భక్తాక, వేదాక బాణుడు వ్రాసినాడని కొందరి అభిప్రాయం. హర్ష చరితమునేది చారిత్రిక గ్రంథం. ఇదిక సూక్ష్మ ప్రక్రియ, నాడు, కాదంబరి కథ.

‘కథాయాం సరసం వస్తు గద్వైరివ వినిర్మితమ్’ అని సాహిత్య దర్పణం. కథావస్తువు కలితం కావాలి. రసవంతమై ఉండాలి. అంతేకాదు, కథాకథనం రస వ్యంజకంగా ఉండాలి. కావ్యమనగానే పద్యం స్ఫురిస్తుంది. కానీ బాణకవి గద్యాన్ని స్వీకరించి కథని నిర్మించాడు. ‘గద్యం కవీనాం నికషం’ కదా ! ‘కుజంగమః’ అని పరిహసించబడిన తన, ‘నకలవిద్యా పారంగమత్వానికీది నికష దృష్టదమా’ అన్నట్లు రచించాడు. ఇలా బృహత్తరం మహత్తరం అయిన కావ్య నిర్మాణానికి తగిన వైమర్ష్యాన్ని ఎంతో పట్టడంతో అభ్యసించి ఉంటాడు. బావలో విశేషమైన కృషి చేశాడు. అవిరళమైన కృషి ఫలితంగా కాదంబరి జనించింది. తన ప్రాగల్భ్య ప్రకటనం కోసమే దీన్ని నిర్మించాడా అనిపిస్తుంది. గద్యాన్నాయన ఎన్నుకోవడంలోనే ఆది స్ఫురిస్తుంది. గద్యాన్ని వ్రాసి ప్రతిష్ఠ పొందడం కష్టం. పద్యం కన్న దుస్సాధ్యం అది. పద్యం చందస్సమాగ్రతం కనుక వ్యర్థపద ప్రయోగమున్నా అంగీకరించవచ్చును. గద్యం అలా కాదు. అనవసరమైన పదము ప్రయోగించరాదు. ‘కావ్యం గద్యం పద్యం’ అని బామనుడు మొదటి కవిశక్తి నికషమైన గద్యాన్ని పేర్కొంటాడు.

కాదంబరి కొరకరాని కొయ్య అని కొందరి మతం. జటిలము, పండితైక వేద్యము, వ్యాఖ్యాపేక్షితమాను. మరి దీనికిత ప్రశస్తి ఎలా వచ్చింది ? అంటే, బాణుడు గద్యరచనలో ఓట్టి! వామన భట్టబాణుడు అత్య ప్రత్యయ ప్రకటనోపాధిగా అన్న నిజం ఇది. ‘గద్యేపటియాన్కిల చాణభట్టః’

‘ఓజస్సమాస భూయస్త్య మే తద్గద్యస్య జీవితమ్ ! అని కదా! అంటే సమాస భూయస్త్యంకాని గద్యం నిరీవచున్నమాట. అయితే - పటపు, కటుపు అయిన సమాసరచన వల్ల గద్యం ప్రశంసనీయమవుతుందా? అంటే, అది ‘రస నిర్వరం’ కావాలి. ‘నిరంతర రసోద్ధార గర్భ సౌందర్యనిర్వరా, గిరఃకవీనాం

జీవంతి న కథామాత్ర మాశ్రితా’ అని కుంతకుని నిగమనం.

కొందరు వాగీశ్వరులు, కొందరు అర్థశ్వరులు, మరికొందరు ర సేశ్వరులు, కానీ బాణుడు సర్వేశ్వరుడు. కనుకనే - ‘సర్వత్ర గభీరధీర కవితా వింధ్యాటపీ చాతురీ సందారీ కవికుంభకుంభి బిదురో బాణస్తు పంచాననః -’ అని ప్రశంస

కాదంబరిలో క్లిష్టార్థాలు, క్లిష్టార్థాలు, గంభీరార్థాలు - ఇట్లాంటి అర్థ భేదాలలో శబ్దశాం వెనుక పదానకథ మరుగుపడటం కద్దు. విస్తృత వర్ణనలతో, వక్ర క్రిమార్గంలో ఉన్న ఇతని రచన ఆనాడే ఐహవాదర పాత్రమైంది.

వాఙ్మయంలో కవులు స్వోత్కర్ష చేయడమున్నా, బాణకవి మాటలు యధార్థాలు

“ఉండేన తేనాక్షత కంఠ కౌంఠ్యయా మహామనో మోహమసీమ సాంధయా, అంజువై ద్యృః విలాసముగ్ధయా ధియానిబద్ధేయ మతిద్వయా కథా.” అంటాడు.

ఈయన రాసినది, కథ. దీనిపేరు కాదంబరి. ఇది అతిద్వయము. కథ అంటే ఏమిటో పైన చెప్పామన్నాం. కాదంబరి అంటే మద్యం. అందుకేనేమో “కాదంబరి రసభరణ సమస్త ఏవమత్తః” అన్నాడు బాణపురుడు. కాదంబరికి అయదురకాల వ్యుత్పత్తుల్ని చెప్పారు విజ్ఞులు. ఇక్కడ కాదంబరి అంటే నాయకను పురస్కరించుకుని పెట్టినపేరు. కాదంబరి, తదాఖ్యాం గంధర్వరాజకన్యాం ఆదికృత్య కృతాకథా, కాదంబరి.

ఈ కథకు ‘అతిద్వయము’ అన్న విశేషణం వేస్తాడు. అతిద్వయము అంటే రెండింటిని రాదినది అన అర్థం. తనకన్నముందు వాఙ్మయంలో ఉన్న రెండు కథలను అడిగిఉందినదని అర్థం. ‘అతిద్వయాశి విశేషణ బలాత్ బుద్ధిః తీక్షణ్యం ఫలితం ద్వయం, బృహత్కథాం బాసవద్బలంచ అతిక్రాంతేశ్వర్తః’ అని వ్యాఖ్యాతలు.

‘ఊక వీస్తస్య కావేన! సర్వవృత్తాంతగ్రాహిణః,

కథేవ భారతీయస్య న వ్యాఖ్యాతీ జగన్ప్రయమ్.’ - అని

అన్నమాటలు తన ఉదాత్తకావ్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని అన్నవే. అయితేకథ త్రిజగత్పరి జ్ఞాప్తం కూడాను.

అధోజ్ఞాపిక

1. జగద్గుహేభ్యస్త సమస్త వాఙ్మయైః సకారితైః పంజరవర్తిభిః శుక్తైః నిగృహ్యమాణోపటవః పదే పదే యజ్ఞాంషి సామాని చ యన్యకంకీరాః॥

బాణునిపూర్వులు కులపతలు, చారింట్ శిష్యులు అధిక సంఖ్యలో ఉండేవారు. అనారత అధ్యయన తత్పరులు వారు. అయినా, వేదాన్ని వల్ల వేసేటప్పుడు- ఆ యింటనున్న గోదనుకంక, చిలుకంకూ వెరచేవాడట. శిష్యులు - ఎందుకు ? - అంటే, అవి ఎక్కడ తప్పవడకాయో అని. అట్లాంటి వంశములో తాను జనించానంటాడు, వక్రవై లక్షణ్య ప్రతిపాదన చేస్తూ కాదంబరి ఉపక్రమణకలో.

శ్రీనివాసరామానుజమ్

అనంతపురం జిల్లా గ్రామ, వ్యక్తినామాల

కన్నడ నిర్మాణ ప్రభావం ఉన్నది

శ్రీ ఎ. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మగారు మఱి కల్లుగ్రామ వామాను బంధం చేరే పూర్వపేర్లు ఇతర జిల్లాల్లోనూ వున్నాయనడం (భారతి, సెప్టె. 1984, పు61)కి నేను ఏకీకరిస్తున్నాను. నా వ్యాసం ప్రధానంగా కన్నడనిర్మాణ ప్రభావాన్ని చెప్పడ

మఖ్యోద్దేశ్యం. శ్రీ కూరిగనూరు నరసింగరావుగారు 'కన్నడిగలు - తెలుగులు' అన్న వ్యాసం (సంపుటి. 2, పార్ట్ 2 భారతి 1980, పు. 428) లో కల్పబి (= రాతిబివి), నెల్లూరు (కన్నడ నెల్లూ = వల్ల), విజయవాడలో. కన్నడ ప్రభావముంది అని ఏనాడో చెప్పారు. విజయవాడలోని (వాడ = గ్రామం) వాడ కన్నడంవంటి వచ్చింది అన్నారు. కనుక మిగతా జిల్లాల్లో కూడా కన్నడప్రభావం ఉన్నదే లేనదీ ఆలోచించ వలసి వుంది. విజయ దత్తాత్రేయ శర్మగారు సూచించి నట్లుగా తిప్ప అంటే చిన్న కొండ - కొండ- చిట్ట అనే (కర్ణాటకంపై కార్కం) అర్థం కూడా ఆలోచనార్హకంగానే వుంది.

శ్రీ 'తి' గారు రాసిన కొన్ని విషయాలు (భారతి, సెప్టె. 1934, పు. 61-64) ఆలోచనార్హకంగా వున్నాయి. చాలా విషయాలు గాలిలో తేలి పోతు నట్లుగా వున్నాయి. ప్రతి దాంట్లోనూ కన్నడ ప్రభావముందని బలవంతంగా నేను సాదించ బూసతానని 'తి' గారు తమ వ్యాసం చివర్లో ఆరోపించారు. ఇది సరికాదు. ఇప్పుడు కక్కాచోటి వివరిస్తాను.

న :

'న' కన్నడ సంబంధ సూచక ప్రత్యయం కాదు. వ్యక్తి నామాం త్యమని అన్నారు. అది సంబంధ సూచక ప్రత్యయమే. 'కర్నాటిక నామ. కాస్త్ర : ఒందు స్థాం పరిచయ' అన్న వ్యాసం (పాఠన జాల్ - సెప్టె. 1982 పు. 98 లో కేజుకా అర్కెగారు సంబంధ సూచక ప్రత్యయం కింద మక్కన హళ్ళి, తెంచన కేరి, చిక్క నాయకిన హళ్ళి, గురువాయన కేరి మొ॥ ఉదాహరణలిచ్చారు (దా. రఘుపతి కెత్తెవూరు గారు రాసిన 'ఒనా' హస్తిక్కి అప్ కర్నాటిక' అన్న దానిలో అర్కెగారి భావానువాదం) మడకళిర లాలూకాలో కరే సంతన హళ్ళి, మల్లి నాయకన హళ్ళి, గోడన హళ్ళి మొ॥ గ్రామాలున్నాయి. వీటిని అన్న నామాంత్యంగా కరే సంతన్న, మల్లినాయకన్న, గోడన్న అని ఎట్లా అనడం? కర్నాటికలో వున్న కెంచనకేరి గ్రామనామానికి సమానంగా కెంచనపల్లి శిర్కడ వుంది. కాబట్టి కెంచనపల్లిలో 'న' కన్నడ ప్రత్యయమే. ఇక వీరే బసవనపల్లి, సింగన మం గ్రామాల్లో వున్న 'సి' సంబంధసూచక ప్రత్యయంగానే కాకుండా 'తి' గారన్నట్లుగా అన (అన్న) నామాంత్యంగాకూడా వుంది, అని చెప్పొచ్చు. ఇలాంటిచోట్ల రెండురకాలూ చెప్పుకోవడానికి అవకాశముంది.

బసవమత ప్రభావం :

మరిప్రభావం వల్ల వచ్చిన పేర్లు భాషాప్రభావమని భ్రమ పడకూడదన్నారు లాపా పరిశీలనను సాంస్కృతిక దృక్పథం(కల్చరల్ పిస్పెక్టివ్) లో కూడా చూడవచ్చు. ఇది లాపా కాస్త్రంలో వున్న పద్ధతే అందుకనే బసవమత ప్రభావంతో వున్న పేర్లు కన్నడప్రభావంగా చెప్పబడ్డాయి.

తిప్ప :

తిప్పయ్య మొ. పేర్లు తిప్ప (<తిర్తి<తిరువ) తిరుపతి స్వామి నుంచి వచ్చింది అనడం కంటే ఈ క్రింది రెండు రకాలుగా ఈపాదవచ్చు.

(1) తిప్పకు కెల్లెర్ డిక్షనరీలో చెప్పినట్లు (ఎ మ్యాన్ అఫ్ ది డంగ్ పార్ డంగ్ = పెంట) పెంట అనే అర్థం చెప్పబడింది. మిగతా ప్రాంతాల్లో కొన్ని చోట్ల పెంటయ్య అని పేరు పెట్టకొవడం ఒక ఆచారముంది. పుట్టిన ప్రతి పిల్ల వాడు చనిపోతే పుట్టిన పసిబిడ్డను పెంటకుప్పమీద కన్నతల్లి పారేస్తుంది. (అంటే పామ్మయ్య పెంటకుప్పమీద పెడుతుందన్న మాట) ఆ బిడ్డను వేరొకరు ఎవరైనా తీసుకుని ఆ కన్నతల్లి దగ్గరకేవలపు ఈ బిడ్డనన్నా పెంచుకోమూ అని ఇచ్చి వెళు తుంది. అప్పుడా బిడ్డకు పెంటయ్య (పెంటకుప్పమీద దొరికింది కాబట్టి) అని పేరు పెడతారు. అట్లా నామకరణం చేస్తే బిడ్డ చనిపోకుండా బ్రతుకుతుందని ఒక నమ్మకం. అట్లే ఇక్కడ కూడా తిప్పయ్య మొ॥ పేర్లు పెట్టడం, తర్వాత ఆ

ఆచారం వున్నా లేకపోయినా పేర్లు పెట్టడం మాత్రం మిగిలిపోయామేమో అనిపిస్తుంది.

(2) తిప్పయ్య అన్నది ద్రుడునికి మారుపేరుగా భావించవచ్చు. ఈ పేర్లు గల వాళ్ళ మెడలో కంచెను వేస్తారు. ఈ ఆచారం కర్నాటికలోనూ, దానికి సమీప ప్రాంతమైన అనంతపురంజిల్లాలోనూ వుంది. ఈ జిల్లాలోనే కాకుండా కర్నాటికకు సమీపప్రాంతాలైన ఇతరజిల్లాల్లోకూడా ఈ ఆచారముండవచ్చు. ఈ రెండు కారణాల్లో రెండవదే సమంజసంగా వుంటుంది.

అప్పు :

ఈ పదం స్పష్టంగా కన్నడ ప్రభావంతో వచ్చిందే. ఒకప్పుడిది కన్నడ లోనూ, తెలుగులోనూ ఉంటే ఉండచ్చుగాక ఇప్పుడది కన్నడలో వుంది. సరిహద్దు ప్రాంతాల్లో మిగిలి వుంది. మిగతా ప్రాంతాల్లో తక్కువైంది. సరిహద్దు ప్రాంతాల్లో ఈ పదం మిగిలి వుండడమే కన్నడ ప్రభావం. వేరే భాషల్లో కూడా 'తి' గారు చెప్పినట్లు కొన్ని పేర్లలో పోలికలుండవచ్చు. ఇక్కడ దేవీలో పానః పున్యం (ప్రీత్యేనీ) ఎక్కువగా వుంది అనేదాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని చెప్పాలి

అట్లు :

కన్నడ మాతృభాషవారు 'ట్ట' అని పెట్టకుంటారు, 'ట్ట' అని పలుకుతారు. తమ భాష కాని వానిని లింగన్న అనే పిలుస్తారు. తమ భాష వానిని లింగాట్ట అని పిలుస్తారు - అని 'తి' గారు అనడం సరికాదు. నేను ద్వితీయా పాఠంపై కరె కట్టు మొ॥ ప్రాంతాల్లో శ్రేత్ర పర్యటన చేసినప్పుడు సూక్ష్మంగా పరిశీలన చేసి చెప్పిన అంశమిది. కన్నడ మాతృ భాష గలవారు, దానివారు కూడా అట్ట అనే ఉచ్చరిస్తున్నారు. (రామడంలో మాత్రం అన్న అనే రాష్ట్రవాదనానా.) ద్వితీయా పాఠంలో కేవలం తెలుగు భాష విద్యేవారిపై కూడా దేవల్లు మొ॥ పేర్లలో అట్ట ఉద్భారణ వివరించడం నేను ఫీల్డ్వర్క్లోనూ గమనించాను, దిన్నప్పట్టులింకూడా గమనించాను. (నేను ద్వితీయా పాఠంతోముడినే కాబట్టి) కాగా దేవన్న, లింగన్న అనే వ్యవహారాలూ ఇక్కడలేకపోలేదు. నేను ఈ ప్రాంతాల్లో ఉన్నత విద్యలు చదువుకున్న కొందరిని కూడా ఇంటర్వ్యూ చేశాను. దానిలో ఒక లెక్చరర్ కూడా వున్నాడు (పకిరప్ప). యేమీ ఇతర చదువుకున్న మీరు కూడా దేవల్లు అని వ్యవహరిస్తున్నారు అని నేనంటే - మాకేమో దేవల్లు అని పలుకులేనే బాగుంటుంది అని వారు సమాధాన మిచ్చారు. మరి కొంతమంది మేము అప్రయత్నంగా పలుకు తున్నామని ఒప్పుకున్నారు. 'తి' గారన్నట్లు తమ భాష కానివానిని 'లింగన్న' అని, తమ భాషవానిని 'లింగాట్ట' అని పిలవడం కన్నడ ప్రభావం తగ్గుతున్న గ్రామాల్లో (ఉదా. సింబగల్లు-ఉరవకొండ లాలూకా) వుంది. కాని సింబగల్లుకు పదిమైళ్ళ దూరం లోనే వున్న గోవిందవాడ గ్రామంలో అట్ట అని పిలవడం వుంది. సారాంశ మేమంటే కన్నడ ప్రభావం అన్నిచోట్లా ఒకే రీతిగా వుండదు. ఒక్కొక్కచోట ఒక్కొక్క దశలో వుంటుంది.

శ్రీ 'తి' గారన్నట్లు మన ప్రాంతం వారికి సరిహద్దు అయినట్లు వారి ప్రాంతం మనకూ సరిహద్దే కనుక తెలుగు మీద కన్నడ ప్రభావమున్నట్లే కన్నడ మీద కూడా తెలుగు ప్రభావముంది. 'తి' గారురాసిన వ్యాఖ్యి నేను సుహృద్భావం గానే తీసుకుంటున్నాను. ఒక్కరే అయితే ఒకే కోణం నుంచి చూడటం వల్ల కొన్ని లోటుబాట్లతో అసమగ్రంగా వున్న వ్యాసం శ్రీ 'తి' గారు శ్రీ దత్తాత్రేయ శర్మగారు లాంటి వారి విమర్శల వల్ల సమగ్ర మవుతుంది.

అదేవాని హనుమంతపు

గంధవిమర్శలు

సంస్కృతాంధ్రపదార్థము

[ద్వితీయ సంపుటిము. రచయిత : శ్రీ విక్రాల శేషాచార్యులు. డి.సి. 184 + 32 పుటలు. వెల. 5 రూ.లు. ప్రకాశకులు - ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, కళాభవన్, సైఫాబాదు, హైదరాబాదు - 4.

గత శతాబ్దిలో మధ్యభాగం వరకూ సంస్కృతంలోనూ, తెలుగులోనూ నిమింటువులు పద్యరూపంలోనే ఉండేవి. వాటివల్ల సామాన్యులకు శబ్దార్థ పరిజ్ఞానం కలగడం చాలా కష్టం. ఈ సంగతిని గ్రహించే సుప్రసిద్ధులైన విద్వాంసులు సంస్కృతంలోనూ, తెలుగులోనూ ఆకారాద్విక్రమంలో నిమింటువులను నిర్మించడం ప్రారంభించారు. సంస్కృతంలో ఆపై నిమింటువు, తెలుగులో శబ్ద రత్నాకర, లక్ష్మీనారాయణీయాబా ఆంధ్ర ప్రాంతంలో ప్రచారంలో ఉండనవి. తర్వాత సూర్యరాయాంధ్ర నిమింటువు, వావిళ్ళ నిమింటువు వచ్చాయి. ఇంకా మరికొన్ని నిమింటువులు రాకపోలేదు. వీటిలో ఇప్పుడు ఏవి లభ్యలో, ఏవి అలభ్యలో తెలియదు. ఇట్టి స్థితిలో ఈ నిమింటువు వెలువడడం ఎంతో హర్షించదగినది.

శ్రీ శేషాచార్యులుగారు సంస్కృతాంధ్రాలలో బహుముఖ పాండిత్యం కలవారు. అనుభవజ్ఞులు. ఆయన తెలుగువారు అవసరాన్ని మనస్సులో ఉంచుకొని, బాగా అలోచించి అవసరించును నామలింగానుకూల పద్ధతిలో దీనిని సంకలనం చేశారు. అమరకోశం ప్రథమకాండలోని స్వర్ణవర్ణము, ద్వితీయకాండ లోని మనుష్య వర్గాన్ని గ్రహించి ప్రథమ సంపుటాన్ని యదవరలో రచించి ప్రకటింప చేశారు. ఈ రెండవ సంపుటంలో అమరకోశం లోని ద్వితీయకాండలోని వరౌష్య, సింహాది వర్ణములలోని పదాలు గ్రహించబడినవి. శేషాచార్యులుగారు విషయక్రమాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని దీనిని సమకూర్చారు. ప్రతి తెలుగు పదానికి సంస్కృతాంధ్రాలలో పర్యాయపదాలు ఈయబడినవి. ఈ పద్ధతి ఎంతో ఉపయోగకరమైనది. పుస్తకం చివర ఆకారాద్విక్రమంలో పదాల పట్టిక కూడా ఈయబడింది. దీనితో ఈ నిమింటువు పూర్తికాలేదు. ఇంకా మరికొన్ని సంపుటాలు రావలసి ఉన్నది. ఇంకా ఎన్ని సంపుటాలలో ముగియగలదో! ఆయితే - ఇట్టి నిమింటువులను పీరియనింత కొద్ది సంపుటాలలో ముగించడం అవసరం. ఎక్కువ సంపుటాలుంటే పాఠకులకు వ్యయ ప్రయాసలు కలగవచ్చును.

సంస్కృతాంధ్రాలలో అపూర్వ గ్రంథాలను పరిష్కరింపజేసి ప్రకటిస్తున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమివారు ఇదవరకే మాండలిక పదకోశాలు, ద్విభాషా త్రిభాషా నిమింటువులు మున్నగు కోశాలను ప్రకటించియున్నారు. ఇప్పుడు ఈ సంస్కృతాంధ్ర పదార్థము ప్రకటనకు పేరు పూనుకున్నారు. దీనివల్ల వారి అమోఘ బాహుసేవ వ్యక్తమవుతు ఉన్నది.

బులుసు వేంకటరమణయ్య

శ్రీ అంజనేయ చరిత్ర

[రచయిత : శ్రీ అన్నదానం చిదంబరశాస్త్రి. క్రెన్ పైజా, 84 పుటలు. వెల 5 రూ.లు. ప్రకాశకులు - శ్రీ హనుమత్ సాంస్కృతిక సమాజము, ఒంగోలు - ప్రతులకు - శ్రీ ఎన్. సుబ్బారావు, 4-938, కె. కె. జె. బిల్డింగ్స్, రామకృష్ణ ఆయిల్ మిల్సు ఎదుట, కర్నూలు రోడ్డు, ఒంగోలు-528002.]

హనుమద్దండకం, స్తోత్రాలు మున్నగువి చాలామంది ఎరుగుదురు. కాని అంజనేయ చరిత్రని పురాణ ప్రకారం తెలిసినవారు తక్కువ. దీనిని గ్రహించి శ్రీ హనుమత్ సాంస్కృతిక సమాజంవారు భక్తుల ఉపయోగార్థమై దీనిని ప్రకటించారు. ఇందులో పరాశరసంహిత లోని - అంజనేయునికి సంబంధించిన కొన్ని అధ్యాయాలను (పటలాంను) స్వీకరించి సంస్కృత మూలానికి తెలుగు తాత్పర్యం ఇయ్యబడింది. రచయిత చిదంబరశాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రాంగములలో సమర్థులు కావడంవల్ల రచన సర్వజనోపయోగంగా సులభంగా సాగింది. ఈ భాగాలలో క్రమంగా అద్వైతర శతనామాలు, హనుమజ్జన్మ వృత్తాంతం, పంచరత్న ప్రభావం, హనుమద్దీప విధానం, హనుమద్ధాదేశమాలా మంత్ర వివరణం ఉన్నవి. శ్రీ శాస్త్రిగారు హనుమద్భక్తులు. పలు సమాజానికి అధ్యక్షులు కూడా. అందు వల్ల శ్రద్ధతో సమకూర్చబడిన యీ గ్రంథం హనుమద్భక్తులందరికీ మిక్కిలి ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. అధ్యాత్మిక చింతనకు దోహదంగా ఉంటుంది.

శ్రీ సంతోషిమాతవ్రత కథ

[రచయిత : శ్రీ శిలవర సిద్ధి రామలు నాయుడు. క్రెన్ పైజా 86 పుటలు. వెల 5 రూ.లు. ప్రకాశకులు - ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య సమాజము, కర్నూలు-721801. పత్రికా పంపిణీ.

పుస్తకాలు విశాఖపట్నం గుత్తెబద్దర్ హాపులోను, తరగిపూరు గేట్ బజార్ స్టూడెంట్స్ బుక్ సెంటర్లోను, విశాఖపట్నం వార్వరీ లాక్స్టోలోను, అనకాపల్లి సంతోషిమాత మందిరంలోను దొరుకును.]

రాముల తలచిన కోరికలు నెరవేడటకు వివిధ దేవతలను గూర్చి ప్రలాలు చెయ్యడం మనకు పరిపాటి. అట్టిప్రలాలో సంతోషిమాతవ్రతం ఒకటి. ఇది మొదట్లో ఉత్తరం, పశ్చిమ భారతదేశాలలోనే ప్రచారంలో ఉన్నా క్రమ క్రమంగా ఆంధ్రప్రాంతంలో కూడా మంచి ప్రచారానికి వచ్చినది. కఠిననియమాలు లేని యీ వ్రతం అందరినీ ఆకర్షిస్తున్నది. ఈ ప్రలానికి కొన్ని నియమాలూ, కథాప్రధానాలూ, పూజా విధానం వ్రతకల్పాలు వేర్వేరు రీతుల చూపుతున్నవి. కథ ప్రధానం కావడం వల్ల ఈ వ్రతకథను చెప్పే పుస్తకాలు వివిధభాషల్లో చిన్నవి, పెద్దవి వస్తున్నవి. అట్టి పుస్తకాలలో ఇది ఒకటి.

ఈ పుస్తకంలో మొదటి సంతోషిమాత అద్వైతర శతనామాలు ఇవ్వబడి నవి. ప్రలానికి ముందుగా గణపతి పూజ చెయ్యాలని చెప్పబడింది. తర్వాత సంతోషిమాత పూజకు సరికల్పం మూత్రం ఇయ్యబడింది. కాని ధ్యానావాహనాది పూజా విధానం చూపబడలేదు. తర్వాత, ప్రతనియమాలు, ఉద్యాపన పద్ధతి ఈయ బడినవి. ఆ తర్వాత కథ వివరంగా ఉన్నది. ఈ కథ వేర్వేరు భాషలలోనూ, పుస్తకాలలోనూ విభిన్నరీతులతో కానవస్తున్నది. మధ్యలో భేదాలున్నా, అద్యంతా లో ఎక్కువ మార్పు ఉన్నట్లు తోచదు. ముఖ్యంగా పాటించబడి మంగళహారతి ఇందులోనూ ఉన్నది.

రచయిత కథతోపాటు పూజావిధానం కూడా ఇస్తే ఎంతో బాగుండేది. పూజచేసేవారు కథకోసం దీనిని, పూజకోసం మరొక పుస్తకాన్ని దగ్గర ఉంచుకునే శ్రమ ఉండేది కాదు. ఇందులో నియమాల్లో కూడా కొన్ని మార్పులు కానవస్తు న్నవి. సరియైన నియమాచేవో తెలుసుకోవడం శ్రమ సాధ్యమే.

పుస్తకం చివర త్రినాద్రతం గురించి కూడా ఉన్నది. ఈ ప్రతం ఒరిస్సాలోను, వంగదేశంలోనూ ప్రారంభమై తెలుగునాట కూడా తర్వాత ప్రచారానికి వచ్చింది. ఆ ప్రతం చెయ్యి వలసిన పద్ధతి మాత్రం విపులంగా చెప్పబడిందే కాని పూజా పద్ధతి - ధ్యానాదినహితంగా ఎలా చెయ్యాలి? లేదు.

రెండు ప్రతాలను గురించి, ఇందులో అనుమగ్రంగానే ఉన్నది. దీని ఉపయోగాన్ని చదువరులే గ్రహించాలి.

“అంగీకరం”

పాపాయి - మొదటి భాగం

[రచన : ఎ. రూస్సెలక్వి, మండిరా ప్రచురణలు, 12-8 ఆర్. టి. ఆఫీస్ పేట, హైదరాబాద్ - 500018, 92 పేజీలు, వెల : 10 రూ.లు.]

కుటుంబ నియంత్రణ, గర్భవతి - ఆండోళన, ప్రసవ సమయపు జాగ్రత్తలు, తల్లిపాలు, పోతపాలు - జాగ్రత్తలు. పాపాయి అవారం, నీరు, పంటమినులు, వ్యాధి నిరోధక పద్ధతులు, స్వేదన, వేసవి కాలపు జాగ్రత్తలు, విరేచనాలు, అజీర్ణం, కడుపునొప్పి, జలుబు, తరచుగా పచ్చే జ్వరాలు, దగ్గు, అంటు రోగాలు, చర్మ వ్యాధులు మొదలయిన వాటిని గురించిన వ్యాసాలు ఈ పుస్తకంలో ఉన్నాయి. ఈ వ్యాసాలు చాలా సులభతైలిలో వ్రాయబడ్డాయి.

వైద్యకర్త వృత్తిలో ఒక విభాగమైన క్లినికల్ సైకాలజీ (మానసిక రోగ సంబంధిత)లో పనిచేస్తూ, చాలా భాగంగా పిల్లల ప్రాపుతో ఎక్కువ అనుభవం ద్వారా రచయిత్రీ చాలా విషయాలు చదివే వారికి ఆర్థం అయ్యేలా తెలియ జేశారు.

ఇటువంటి పుస్తకాల మూలంగా ప్రజలలోని మూఢనమ్మకాలు చివటానికి అవకాశం ఉంటుంది. పై పుస్తకం పిల్లల పెంపకంలో తల్లినికి ఎంతో సహాయకారిగా ఉంటుంది.

“కనీసపు ఆరోగ్య సూత్రాలు తెలియక పాపాయిని సరిగా పెంచుకోవటం దేరిగానీ తల్లిదండ్రులు కష్టం కొండి ఉన్నారు. మనదేశంలోని తల్లిదండ్రులు తమ దిద్ది సుక్రమంగా పెంచుకోవటానికి కావలసిన జ్ఞానాన్ని అందించ గలిగితే నా ప్రయత్నం ఫలించినదనుకుంటాను” అనే రచయిత్రీ వాక్యాలు నిజంలా వారి

శిశుపోషణలో స్త్రీపాత్ర

[రచయిత - డాక్టర్ పి. వి. సుబ్బారావు, పబ్లిషర్ - విష్ణుకృష్ణ వెంకటాచలపతిరావు - కనకపల్లి, వయా ఉయ్యూరు, కృష్ణాజిల్లా. పేజీలు : 70 వెల : ఆరు రూపాయలు]

ఈ పుస్తకంలో శిశుపోషణలో స్త్రీపాత్ర, సమాజము - స్త్రీ స్థానము; పసిపిల్లల వాంతులు - విరేచనాలు; పోలియో; ధనుర్వాతము; కోరింతదగ్గు; గజ్జి; దిద్దె - తల్లిపాలు; పసి మనసులు; సవాలు; క్షిత్రియా; కొంప; జలుబు; మశూడి; శిశువు - పుగురుదం; సదవగాహన - సుఖమయ జీవితం అనే పదహారు వ్యాసాలున్నాయి.

మన ప్రజలలో ఎన్నో మూఢనమ్మకాలు వున్నాయి. ఆరోగ్య సంబంధ మూఢనమ్మకాలు ప్రజలలో అధికం అనే చెప్పవలసి వుంది. చడవు లేని వారిలో ఈ నమ్మకాలు వున్నా సహజం అనుకోవచ్చు గాని, బాగా చదువుకున్న వారిలో కూడా సామాన్య విషయాలలో మూఢనమ్మకాలు వున్నాయి.

ఈ నమ్మకాలను పోగొట్టి, రోగాలను గురించిన విషయాలను, అందులోను, ముఖ్యంగా రోగాలు రాకుండా చూసుకోవటానికి తగిన విజ్ఞానాన్ని అందించటానికి ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసినా చాలవు. అటువంటి ప్రయత్నాలలో ప్రస్తుత పుస్తకం ఒకటి. హెల్త్ ఎడ్యుకేషన్ కోసరం ఇద్దీ పుస్తకాలు వెలువడటం ఎంతైనా అవసరం.

పిల్లనికి రాగం సాధారణ రోగాలను గురించి రచయిత సులభతైలిలో వివరించారు ఈ పుస్తకంలో అంటు రోగాల నిరోధానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం యివ్వబడింది.

మనదేశంలో పుట్టిన ప్రతి వెయ్యిమంది పిల్లలలో 128 మంది మొదటి సంవత్సరం నిందక ముందే చనిపోతున్నారు. ఈ మరణాలలో అధిక భాగం తగిన మందు జాగ్రత్తతో నివారించ తగినవే !

ఇటువంటి పుస్తకాలు తల్లినికి మార్గదర్శకంగా వుంటాయి. శిశువుని పోషణలో తల్లిదే ప్రధానమైన, మరియు ఏకైక పాత్ర అని చెప్పాలి. తల్లి యింట్లో వుండే వైద్యకర్త మనిషి (పారా మెడికల్ వర్కర్). పిల్లల బాగుండు గమనించడంలో ఆమెకు మించినవారు లేరు. వారికి యిటువంటి పుస్తకం ద్వారా విషయబోధ చేయటం ఎంతైనా అవసరం. రచయిత కృషి ఫలించాలని ఆశిద్దాం !

డాక్టర్ కె. వెంకటేశ్వరరావు

ఇసుపతెరవెనుక

[రచన - రాహురి భరద్వాజ; వెల - రు 8.00. ప్రతులకు విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, చంద్రం బిల్డింగ్స్, విజయవాడ, 520004 విశాఖపట్నం, గుంటూరు, హైదరాబాద్, ఆనంకపురం, తిరుపతి, హన్మకొండ,]

‘రోగ్గుట్టు’ అనే ఉన్నోద్భాతం, ఓ కట్టుకథ, “అధికారిమన” మానవులందరూ అన్నదమ్ములండి, బలవంతులు దుర్బలజాతిని బానిసలను కాపాడారు, తొలిసారి విన్నాను, శతాబ్దాల నత్నం బంధాలు సర్వజన సంక్షేమం కోసం శాస్త్రవిజ్ఞానం అనంతకాలమే అనంతం. వందే 17 భాగాలు. ఆమెంపం ఉన్నాయి యీ 172 పుటల పుస్తకంలో.

నీటిలో మొదటి మూడు భాగాలలోని అంశాలు అందరూ అమోఘదీనవే. ఈ రెండవ రెండు విశ్లేషణకు ఈ అంశాలకు సోపానం ఏమిటో వివరించలేదు. తను చెప్పబోయే అంశాలకు ఇవి నేపథ్యాలని అనుకోవాలా ?

“జ్ఞానంలో ఎన్నో రకాలున్నా” యని ఎవరూ ఎప్పుడు, ఎక్కడ వాడరుట “ఒకటొకట” అనే భాగంలోని కథ అందరూ తెలిసినదే. ఒకరు చేసిన శ్రష్ట ఫలితాన్ని మరొకరు అనుభవించడం అన్యాయమని చెప్పడం. రచయిత ఉద్దేశమైతే అందుకు ఈ కథను పుస్తకంలో చేర్చడమవసరమా ? అవన్నీ అలా వుండగా యీ పుస్తకానికి “ఇసుపతెర వెనుక” అని పేరుపెట్టడం ఎంత సమంజసంగా వున్నది. ఈ నాటి సోవియట్ రష్యాలో పర్యటించడానికి ఎవరయినా వెళ్ళవచ్చు. చూడదలచిన వాటన్నింటిని చూడవచ్చు. అటువంటివారు ఇసుపతెర ఎక్కడ ఉన్నది. ?

■ కలి దారిద్ర్యం లో ప్రత్యక్ష పరోక్ష జ్ఞానాలు ఈ రచయితకు మాత్రమే కాదు. రచయితలలో చాలామందికి ఈ జ్ఞానం ఉంటుంది. అజ్ఞానం వుండడం రచయిత ప్రత్యేకత అనగలమా ?

ఒక్కొక్క రచయితకు ఒక్కొక్క అన్యదేశమంటే అభిమానం వుండవచ్చు. అదేం ఇంత అభివృద్ధిని సాధించింది. - ఈ దేశం ఇంత అభివృద్ధిని సాధించింది. అవి వ్రాయడం అయో రచయితల సమదృష్టిని సూచించుతుందా ? వారి అనుభవాలనుంచి మనం యేమి నేర్చుకున్నాం ? అనేది అసలు సమస్య. పెక్కు సందర్భాలలో భారతదేశానికి అందగా సోవియట్ యూనియన్ నిలిచినది చాలా మందికి తెలుసు. రెండుప్రపంచ యుద్ధాల వల్ల సోవియట్ రష్యాయే కాదు ఇంకా పెక్కుదేశాలు చాలా నష్టపోయాయి. యుద్ధం వల్ల వచ్చే కష్టనష్టాలు సామాజికవాద, పెట్టబడిదారీ దేశాలకు మాత్రం తెలియకా ?

ఇక సైబీరియా, ఆజర్ బైజాన్ వంటి రాష్ట్రాలలో ఈ రచయిత పర్యటన విశేషాలలో కొంత అంశాలేమీ కనిపించవు. రేపు చెప్పా అమెరికా

సంయుక్త రాష్ట్రాల్లో పర్యటనకు ఈ రచయిత నో మరొక రచయిత నో ఆహ్వానించిలే వారు ఆ దేశంలో పర్యటించి ఇలాగే వ్రాస్తారేమో. గతంలో వ్రాసారు కూడా ? అంతమాత్రానికే ఈ పుస్తకం నిరుపయోగమయినదని ఈ విశేషం భావించరాదు. చాలా బాగా వ్రాశారు ఈ రచయిత, సంస్కృత శ్లోకాలను వుటంకించడం వల్ల ఈ పుస్తకం ప్రయోజనం అధికమయినదని అనగలమా ? డాక్టర్ రావుగారి భరద్వాజ మంది రచయితలలో ఒకరు. ఇంతకంటే మంచి పుస్తకాలు ఆయన వ్రాస్తారని ఆశించవచ్చునా ?

ప్రకంపన

వి. ఎస్. అవధాని

[వ్రలిపాక శ్రీరామవంద్రమూర్తి, వెం : రు. 4-00లు, ప్రభుత్వం
1) నవోదయ పబ్లిషర్స్, ఏలూరురోడ్, విజయవాడ-2 2) పి. యస్. ఆర్ మూర్తి ; కేరాప్ ఎస్ సి. యు. పి. స్కూల్ ; మణుగూరు-507117 : ఖమ్మం జిల్లా.

ఈనాడు అనేక కవితా సంకలనాలు వస్తున్నాయి. అందులో చాలాభాగం 'వచనగేయ కవితా సంకలనాలే. ఈతరం వచనగేయాన్ని ఎన్నుకున్నది. కవిత్వానికి చందస్సు ఉండాలా ? అనే ప్రశ్న త్రికి వివర్ణ అవసరమా ? అనవసరమా ? అనే ప్రశ్నించుకోవడం లాంటిది. ఎట్లా రాసినా కవిత్వం కవిత్వమే. ఏం రాశాడన్నదే ఇవాళికి పళ్ళ ఆ దృష్ట్యామాస్తే ఈకవి ఈతరం కవే ; నిన్నటికవితాడు ; రేపటి తరం కవితాడు. ఇవాళి కవి అందుకు అవసరమైన సంభారమంతా ఈ సంకలనంలో ఉందని చదివిన ప్రతి పాఠకునికి తెలుస్తుంది. నినాదాల్లో కవిత్వం ఉందను అలాగి రాజీయోపన్యాసాల్లోనూ కవిత్వం ఉందను. కవిత్వంలో ఇవన్నీ ఉంటాయి. పూర్వకవిత్వంలో బోళ్ళన్ని నిలుతున్నాయి ; ఈనాటి కవిత్వంలో కావలసినంత

అంతా ఉంది. మనం అగ్నిపర్యటం మీద బతుకుతున్నాం. ఈ అగ్నిపర్యటం ఎప్పుడు బ్రద్దలవుతుందో తెలీదు. తెలుసుకునే ప్రయత్నం తెలివైనవాళ్ళ చెయ్యి నివ్వరు. ఒక్కొక్కడూ అగ్నిజ్వాల మై రగిల్చితప్ప ఈ దుష్టవ్యవస్థ అంతంకాదు. ఈ వ్యవస్థ అంతం అయి మరో మానవీయ వ్యవస్థ ఉద్భవించడానికి పుడమి తల్లి పడే పురిటినిప్పులకు పండితులూ, మేధావులూ, కళాకారులూ ముత్రసాని తనం ఒప్పుకోవాలి. ఆ ముత్రసానితనమే మూర్తిగారు ఒప్పుకుని తమ కవితాయుధాన్ని ప్రయోగించారు.

మూర్తిగారి గొంతు విలక్షణమైనది. ఆయన కవిత్వం చదువుతున్నప్పుడు మరొకవి గుర్తరాకపోవటంలోనే ఆ విలక్షణత ఉంది. కవిగా ఆయన వ్యక్తిత్వం కలవాడు సామాజిక సిద్ధాంతాలదృష్ట్యా మూర్తిగారు ముందుమాపుగల కవి.

"ఎప్పుడో ఒక దైతన్య వధివృక్షం ఊడలు సాదినప్పుడు
ఎప్పుడో ఒక వీరుడి మరణంగాలిని ఉరితీసినప్పుడు
ఎప్పుడో ఒక నిరుపేదబాధ గుండెల్ని గాఢంగా తాకినప్పుడు
ఎప్పుడో ఒక ఆకలిపేగు కొండచిలువలా దుచ్చేసినప్పుడు
అప్పుడు కొత్తమాపు
శ్రామిక జనసంహారంపైనే
అప్పుడో కొత్తమాపు
సామాజిక చైతన్యంపైనే"

ఈ పాదాల్లో కవితాదృష్టి, కవితాశక్తి ఎంత మహత్తరమైందో, ఎంత బలవంతరమైందో ప్రతిపాద్య సహితంగా తా.భా.శం తెలుసుకోవసరంలేదు. 'జనప్రభ'యే కవాలాలమధ్య గండి తెగగొడుతున్న కవి' మూర్తిగారు.

రు. 1,00,000 వరకు బహుమతులు

గెలవండి

Specimen Total : 18

5	10	3
4	6	8
9	2	7

మొదటి బహుమతి :
వెస్టా స్కూటర్
కలర్ టి. వి.
టూ-ఇన్-ఒన్ కన్నా
లేపన్ బహుమతి :

4		
	5	
		6

అధునాతన ఇంపోర్టర్ అపాన్ మోడల్ టూ - ఇన్ - ఒన్, రు. 700/- నిలువ గలది. మీరు రు. 225/- లకే పరస్పర ప్రయోజనం వరకు (చెయిన్ స్కీము) ద్వారా మీరు పొందగలరు పై తెలిపిన నమూనాలో 1 నుండి 9 వరకు అంకెలను ఉపయోగించి పై గళ్ళను నిలువుగా అడ్డముగా మూలలుగా ఎటుకూడిన 15 వచ్చేటట్లు నింపండి. ఒక అంకెను ఒకసారి మాత్రమే ఉపయోగించవలెను. ఎంట్రిలు 15 రోజుల లోపున పంపవలెను.

CHOICE INDIA (15-BV)

Post Box No. 7125, NEW DELHI - 110 002

ఒకతరం మారుతున్నప్పుడల్లా విలువలు పడిపోతున్నాయనే గోం ఒకటి వింటాం. ముందుకు నడుస్తున్న తరంమీద వెనుకటితరం చేసే గోం ఇది. ఏ తరం లోనూ ప్రతిభాశూన్యత్వం ఉండదు. కాకపోతే వెనుకబడ్డవాళ్ళు ముందున్నవాళ్ళని అర్థంచేసుకోవటంలోనూ వారితో మమైక్యం చెందటంలోనూ కొన్ని చిక్కులు వస్తాయి. ఈ కవిలాసంకలనాన్ని చదివిన ఏ పాఠకుడైనా వయస్సుతో పని చేసుకుంటూ విత్తంలో ఉన్న పరివర్తకం, సామాజిక అవగాహనలో ఉన్న ముందు చూపుకు తలపూపక తప్పదు.

“ఈ చేతులే.....
చర్మం చిట్టినా వేళ్ళనొప్పెట్టినా
అనలు రనునే ఖండించినా
చలిలో ఎండలో
హృదయాల సాక్షిగా
సామాజిక మార్పుకోసం
మార్గాన్ని నిర్మిస్తూ.....”

కవి లక్ష్మణం, లక్ష్మణం ఆర్థమయిందనుకుంటాను.

ప్రేమచంద్ జీవితం

[శ్రీమతి శివరాణిదేవి ప్రేమచంద్, అనువాదం : వాసిరెడ్డి సీరాదేవి, వెం : రూ. 8-00, ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్; చంద్రం బిల్డింగ్స్ విజయవాడ-520004,

భావోన్మత్త సాహిత్య సృష్టితంలో ప్రేమచంద్ ఒకడు. ఒక రచయిత రచనలను గురించి పాఠకులకు తెలిసినంతగా అతని జీవితాన్నిగురించి తెలియక పోవటం సాధారణమైన విషయం. రచయితపై రచయిత వ్యక్తిగత జీవిత ప్రభావం తనవచ్చున్నా జీవితాల ప్రభావం తప్పనిసరిగా ఉంటుంది. ఒక రచయిత రచనలను అంచనా కట్టడానికి అతని సమకాలీన సామాజిక చరిత్ర అతని చరిత్ర లాగా ఉపకరిస్తాయి. శ్రీమతి శివరాణిదేవిగారు రాసిన ఈ పుస్తకంలో ప్రేమచంద్ జీవితం ప్రధానభూమిక అయింది. ఆయన రచనల ప్రస్తావన దీంట్లో ఏమీలేదు. అయితే సంఘంపట్ల మానవజీవితం పట్ల ఆయనకున్న గాఢమైన అభిప్రాయాలు ఈ పుస్తకంలో కొన్ని దొరుకుతాయి. ఆ అభిప్రాయాలే ఆయన నవల్లో కథల్లో కళాత్మకరూపాన్ని పొందాయి. ఈ పుస్తకం చదివితే ఆయన రచనలను ఇంకా దాగా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

రచయిత ప్రేమచంద్ సాహిత్యంలోనూ జీవితంలోనూ పురోగామి వాడి. జీవితంలోనూ సాహిత్యంలోనూ ఏకతను సాధించిన అమృతద్రవ్యవాది మానవజాతిలో ప్రేమచంద్. మహారాష్ట్ర అయినవానికి దేశకాలావధులు లేవని గోర్కీని గురించి తెలుతూ ప్రేమచంద్ ఇలా అంటాడు. రచయిత దగ్గర పండితత్వవానికి ఏముంటుంది? అతని దగ్గర ఉండేదల్లా ఒక్క తపస్సే. దాన్నే అందరిముందు పెడతాడు. కాని తనకోసం ఏమీ మిగుల్చుకోడు. సాధారణ మానవుడు తనకోసమే తపస్సు చేసుకుంటాడు. రచయిత విశ్వమానవ కళ్యాణంకోసం తపస్సుచేస్తాడు. రచయిత స్వాతంత్ర్యాన్ని గురించి కూడా ప్రేమచంద్ అభిప్రాయం తీవ్రంగానే ఉంటుంది. ఎంచేతంటే ఆయనకిలాంటి ప్రతిభాలలేవు కనుక. “పబ్లిక్ గవర్న మెంటూ రచయిత తన బానిస అనుకుంటుంది. ఇతరులను సంతోషపెట్టేవాడు రచయిత ఎలా అవుతాడు? గవర్నమెంటు జెయిల్లో వేస్తామని బెదిరిస్తుంది. పబ్లిక్ కొడతామని భయపెడుతుంది పట్నాన్నింటికి భయపడేకంటే రాయటం మానుకోవటం వుత్తమం”

ఈ చిన్న పుస్తకంలో ప్రేమచంద్ జీవితంలో ఒడుదుడుకులు వాడిన ఎదుర్కొని ఆయన గడిపిన జీవితం, శివరాణి ప్రేమచంద్ దాంపత్యం స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని గూర్చిన వారి అభిప్రాయాలు, ఇతర మానవులపట్ల ఆయనకుగల చయ సానుభూతి పృథిక్ నిర్వహణపట్ల ప్రేమచంద్ కుగల తీవ్రాభిమానం మొదలైన అంశాలు పాఠకులకు తెలుస్తాయి. శివరాణిదేవిగారు ఇట్లాంటి పుస్తకం రాయటం వల్ల ప్రేమచంద్ పట్ల అలోచనాపరుల అవగాహన ఇంకా పెరుగుతుంది.

టి. యల్. కాంతారావు

ఈ దేశం నాదేనా ?

[మల్లాది సుబ్బయ్య, ప్రజాస్వామ్య ప్రచురణలు (ప్రై) లి, హైదరాబాద్ రూ. 5-00]

ఇది వెంకన్న అని ఓ దీడవానికథ. అతని పనితనంనుండి అకాలమరణం వరకు యీకథ సాగుతుంది. రావునుండి వెనక్కి కథ వెళ్తుంది. అతడో ముష్టివాని మనుషుడు. అనాథ. కుక్కలా బ్రతికే కుక్కలా చస్తాడు. 1936లో హైదరాబాదు లోని ఓ పూరేగొంపుకు అడ్డుగావెళ్ళి ఈ దేశం నాదేనా? అని వాదని గడ్డిస్తాడు. తిరిగి తిరిగి అదేవళ్ళ వేస్తూ చాళుక్యాలకు అడ్డం తగులుతాడు. వాళ్ళు యితన్ని శాక్షిగా వానానాలాతనిమీది పోనిచ్చి చంపిస్తారు. అతని కథ తెలిసిన ఓ కృష్ణా రెడ్డి అతనికథ తన స్నేహితుడు నారాయణరెడ్డికి చెప్పాడు.

ఇది ఒక చప్పని కథ. కథలో దేశభక్తిగాని, దేశభక్తుడుగాని చదువరికి దొరకడు. “అలోచన”లో శ్రీ. యం. వి. రామమూర్తి పేర్కొన్న ఉద్వేగిత కథలో ఎంతమాత్రమూలేదు. వెంకన్న దేశభక్తివానికి కథలో ఎక్కడా నిదర్శనాలు దొరకవు. కథలో తిగిగాని దిగిగాని లేదు. అనిసాధారణంగా వున్నది.

రచయిత్ర మూతం ఏవో, తెప్పాలని సందేశాన్ని యివ్వాలని ఆరాటపడి నట్లు కథలో కొన్నిచోట్ల కనిపిస్తుంది.

తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర

[వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, ప్రచురణ : వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి మెమోరియల్ ట్రస్టు, 2-2-18/15 డి. బాగ్ అంబర్ పేట్, హైదరాబాద్-500018, వెం : రూ. 10/-]

ఆంధ్రం చరిత్రలో మరుగునపడియున్న ఆధ్యాయమిది. క్రి.శ. పదునారవ శతాబ్దిలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తంజావూరు, మధుర రాజ్యములు తోలిరుదుకొని కొంతకాలమచట పూర్వరాజులనే సామంతులుగా నుండనిచ్చెను. కాని వారిలో తగవులు రాగా రాయలు నాగమనాయకుని పరిష్కరియమని పంపెను. నాగమ నాయకుడు ఆ రెండు రాజ్యములను తన యేలుబిడో వ్యవహారమున జూచును. కృష్ణ దేవరాయలు అతనిని పట్టి తెమ్మని అతని కొడకగు విశ్వనాథ నాయకుడే సయోగించెను. రాయలవారి యందరి భక్తితో విశ్వనాథనాయకుడు తండ్రిని బంధించి తెచ్చెను. రాయలు సంతసించి విశ్వనాథనాయకుని ఆ రెండు రాజ్యాలకు సామంతుడవతిగ నియమించెను. ఈ విధముగా తెలుగునాయకుని క్రింద తమిళ దేశమున తంజావూరు, మధుర రాజ్యములు బుద్ధులించెను. అమృతదేవరాయలు తన మఱియే భర్తయైన చెవిప్పనాయకునికి తంజావూరు రాజ్యమును విడదీసి యిచ్చెను. ఇప్పటినుండి రెండు తమిళ రాజ్యములు ఇద్దరు తెలుగు నాయకుల క్రింద కొంత కాలము ఆనగా రక్షనీతంగడి యుద్ధములో విజయనగర సామ్రాజ్య పతనము ఆగు వరకు సామంత రాజ్యములుగను, ఆ తరువాత స్వతంత్ర రాజ్యములుగను వర్ధిల్లెను,

వారు నిర్మించిన ఆలయ, గోపుర, ప్రాకారాది నిర్మాణముల ద్వారాను, సంత, సాహిత్య, నట విశారదుల ద్వారాను, విద్యార్థుల రచనల ద్వారాను దేశ దేశంలో ఆంధ్ర సంస్కృతి కొక ఉన్నతానందం లభించెను. విజయనగర పరిపాలనలో ఆంధ్ర రాజదండము కోల్పోయి కాంచీకివలెనై తెలుగు కళాకారులకు, శిల్పిలకు, కవులకు, విద్వాంసులకు తంజావూరు, మధురై నిలవలయ్యెను.

ఈ విస్తృత చరిత్రాధ్యాయమును మొదటి వెలుగులోనికి తెచ్చిన మహా నీయులు శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి అనవచ్చును. వీరి పుస్తకమును మొదటి 1914లో రచించి కె. వెంకట శేషయ్యగారి ద్వారా మద్రాసులో ప్రచురించిరి. దెబ్బదేండ్ల తరువాత ఈ టైటియ ముద్రణము వెలువడెను. ఇది తంజావూరి ఆంధ్ర రాజులను గూర్చిన చరిత్రయే. హదుర నేరినవారి చరిత్ర కూడా వేరొండ. గలదు. కాని అది యింకను ఆంధ్రమున ఉద్ధరించవలసియున్నది. తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్రకు ఆసలు కథావృత్తాంతము చెన్నపురి శైలబరీలో కలదనియు, దానినే హెచ్చుతగ్గులు లేకుండా క్రొత్త చేసినట్లును, లాహిరీస్వరాజును పాడు చెయ్యలేదనియు శ్రీ శాస్త్రిగారు తమ ప్రథమ ముద్రణ పీఠికాంతమున జెప్పిరి. వారు ఆ ముద్రణకు విపులముగ పీఠిక వ్రాసిరి. అందు ఆసలు చరిత్రయందులేని ఆచారాజుల పోషణలో పరిల్లిన కవులు రచించిన కావ్యములను, ఇతి. గ్రంథములను సంక్షిప్తముగా వివరించిరి. దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్రను బరిశోధించు విద్యార్థులకు వీరి పీఠిక మార్గదర్శకముగ నున్నది. వీరి మార్గమును అనుసరించుచు శ్రీ కురుగంటి సీతారామ భట్టాచార్యులవారు, మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు, నేంటూరి వెంకటరమణయ్యగారు, మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు పలు వ్యాసములు ప్రచురించిరి. నేంటూరి వారు మధుర తంజావూరు నాయకరాజులనాది ఆంధ్ర వాఙ్మయ చరిత్ర అను పొక పుస్తకము రచించి మల్లంపల్లివారికి కృతి సమర్పణ

గావించిరి. ఆచయు అనుమగ్నిషేనని వారి చెప్పకొనెర. అనాది రచనలు కొన్ని యింకను ఇజ్జాతముగ నున్నవని యీ విద్వాంసులందరు చెప్పకొన్నారు.

ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ఉద్ధరించిన యీ తంజావూరి ఆంధ్రరాజుల చరిత్ర చెప్పప్పురాయకుడు, అతని కొడుక. ఆచ్యుతప్పనాయకుడు, ఇతని కొడుకు రఘు నాథనాయకుడు, ఇతని కొడుకు విజయరాఘవ నాయకుడు అను నలుగురు రాజులను గూర్చియు, కడపటివాసి కాలములో తంజావూరి నాయక రాజ్యము ప్రతన మొందుట తుదకు అంతఃకలహాలు కారణంగా శివాజీకి సోదరుడైన యేకోజీ. 1874లో చోళరాజ్యానికి ప్రదుచున వరకు వివిధస్థుల. ఈ ఆసలు కథావస్తువు రాయవాడకంపలె అనాది తెలుగు భాషలో వ్రాయబడెను. కనుక అప్పటి తెలుగు వ్యావహారిక గద్యరచనకు మచ్చుగ నెన్నదగియుండును. చరిత్రకు, తెలుగు భాషకు ఈ గ్రంథము ముఖ్యమైనది. దీనినుద్ధరించి పరిశోధకులకు మార్గదర్శకు లైన శ్రీ శాస్త్రిగారి మొదటి పయత్నము, దెబ్బదేండ్ల తరువాత దాని నున్న ద్రణము విక్రీరి ప్రశంసార్హములు.

పి. వి. పరబ్రహ్మశాస్త్రి

రు. 1,00,000/-ల విలువగల

బహుమతులు గెలుపొందండి

నమూనా మొత్తం: 42

12		
	13	
		14

మొదటి బహుమతి :

వెస్సా స్కూటర్, కలర్ టి.వి.

ఓదార్పు బహుమతులు :

13	18	11
12	14	16
17	10	15

లేటెస్ట్ జపాన్ మోడల్ నేషనల్ టు-ఇన్-వన్ రు. 200/- ల వెంకే.

మా పరస్పర శ్రేయోవిధానం క్రింద (గొలుసు పథకం)

9 నుంచి 17 వరకు గల అంకెలను ఒక అంకెను ఒకేసారి ఉపయోగిస్తూ అడ్డం, నిలువు, ఐమూలలు ఎటుకూడినా మొత్తం 39వచ్చేలా గళ్ళను నింపండి. ఎంట్రిలు 15 రోజుల లోపల మాకు అందాలి.

GOOD LUCK CO., (BH)

136, New Loyalpur, DELHI-110 051

మధు ఆర్ట్ మూవీస్

మధులమ్రపరిలు

జింద్యాల వి జియకృష్ణ

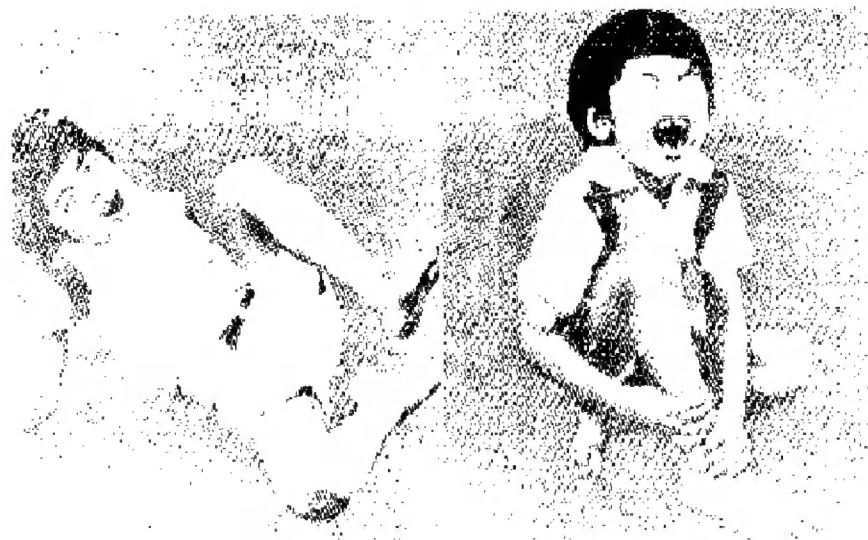

మధు ఆర్ట్ మూవీస్

మధులమ్రపరిలు

జింద్యాల వి జియకృష్ణ

ఎన్.పి.ఆలసూరిశ్రీనివాసరావు సహజీవి

అమృతాంజన్ కే
తేలుసు
ఒంటి నొప్పులు
మరియు
బేణుకుల బాధ

మృదువైన మూలపదార్థము వల్ల
ఉపయోగించుట సులభము

క్రొత్త కార్కు, అమరిక వల్ల
మందు శక్తికి రక్షణ

OBM 8777 TG

1984 లండన్ క్విట్ క్రీడలలో
పాల్గొన్న భారత క్రీడాకారులకు
అధికారపూర్వకంగా పెయిన్ బామ్
పరఫరా చేసినవారు.

అమృతాంజన్

శత్రు బాధలు కల్గించని
శీఘ్ర నివారణిని నమ్మండి